

KALLELSE

Nämnd Kommunstyrelsens arbetsutskott

Datum och tid 2016-04-05 Klockan 08:00

Plats SR Gräsö, kommunkontoret, Östhammar

Besök	Nr	ÄRENDELISTA	Föredragande
08:00	1	Information	KSAU
08:15	2	Redovisning av Översiktsplan 2015	Marie Berggren My Laurell Camilla Andersson
	3	Regeringens förslag om att göra Barnkonventionen till Svensk Lag/Information, diskussion	Malin Ohlsson Marie Berggren
	4	Detaljplan för del av fastigheten Mårtensboda 1:1, kungörelse	Camilla Andersson Marie Berggren
10:00	5	Östhammars stad 650 år, år 2018, diskussion	Lena Hellström Jonas Lennström Ulf Andersson
	6	Ansökan avseende brigantinen Wetseras placering i Öregrund	Lena Hellström
	7	Svar på motion angående införande av studieplatser i anslutning till kommunens folkbibliotek	
	8	Länskommundag i Östhammar, 2 september 2016, finansiering	
	9	Raggarö Hembygdsförening, ansökan om avgiftsbefrielse för rivning samt strandskyddsdispens	
	10	Leader Upplandsbygd, fortsatt arbete med landsbygdsutveckling inom Upplandsbygd, information	
	11	Brottsofferjouren Uppsala län, verksamhetsberättelse och bokslut 2015	

- 12 Utvecklingsgrupperna i Östhammars kommun, verksamhetsberättelse 2015
- 13 Tryggare Uppsala län, minnesanteckningar, verksamhetsplan och budget 2016 m.m., information

Sekreterare Kersti Ingemarsson

Ordförande Jacob Spangenberg (C)

08:00

1

Dnr KS-2016-6

Dpl 904

Information

Kommunstyrelsens arbetsutskott informerar.

Arbetsutskottets beslut

08:15

2

Dnr KS-2010-470

Dpl 312

Redovisning av Översiktsplan 2015

Handling H

ÖP har reviderats med utgångspunkt från samrådssynpunkter. En redovisning över förändringar lämnas.

Miljösekreteraren Camilla Andersson, chef för strategienheten Marie Berggren och My Laurell föredrar ärendet. Administrativ chef Linn Sunnelid och administratör Birgitta Bergström medverkar.

Arbetsutskottets beslut 2016-03-15

Arbetsutskottet har tagit del av informationen och tackar för densamma.

Utställningsförslaget ska behandlas i kommunstyrelsens arbetsutskott 2016-04-05 och i kommunstyrelsen 2016-05-03.

ÖP har ytterligare kompletterats med förtydliganden och uppdaterade kartor. En slutgiltig version av utställningsförslaget inkluderande ÖP, samrådsredogörelse och MKB kommer att behandlas på kommunstyrelsens arbetsutskott 19 april och på kommunstyrelsen 3 maj. För att underlätta läsningen presenteras en version av ÖP daterad 18 mars 2016.

Arbetsutskottets förslag

3

Dnr KS-2016-279

Dpl 900

Regeringens förslag om att göra Barnkonventionen till Svensk lag, information/diskussion

---

Barnrättighetsutredningen lämnar i detta betänkande förslag på en lag om inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen), samt en rad åtgärder som behöver vidtas vid en inkorporering, liksom ett antal författningsförslag i övrigt för att stärka barnets rättigheter i svensk lagstiftning.

På dessa två sidor finns lite kort information:

<http://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2016/03/barnrattighetsutredningens-presenterade-sina-slutsatser-for-barnminister-asa-regner/>

<http://www.regeringen.se/rattsdokument/statens-offentliga-utredningar/2016/03/sou-201619/>

Ungdomssamordnare Malin Ohlsson föredrar ärendet. Chef för strategienheten Marie Berggren medverkar.

Arbetsutskottets beslut

4	Dnr KS-2014-356	Dpl 313
	Dnr SBN-2011-0554	Dpl 313

Utställning detaljplan Mårtensboda 1:1 (del av)

Handling A

Planhandlingarna finns tillgängliga på kommunens hemsida på <http://www.osthammar.se/sv/boende-och-trafik/oversiktsplan-och-detaljplaner/pagaende-detaljplaner/>

En detaljplan för del av fastigheten Mårtensboda 1:1 är på utställning under 8 mars - 5 april 2016. Kommunstyrelsen har möjlighet att yttra sig gällande planförslaget. Strategienheten har samordnat de yttranden som inkommit efter förfrågan till följande områden: bredband, tillväxt, jämställdhet, barnperspektivet, kollektivtrafik/ kommunikationer, energi/klimat, risk- och säkerhet samt naturvärden och vattenkvalitet. Tekniska förvaltningen har handlagt ärendet separat.

Miljöszakunnig Camilla Andersson föredrar ärendet. Chef för strategienheten Marie Berggren medverkar.

Arbetsutskottets beslut

10:00

5

Dnr KS-2016-173

Dpl 993

Östhammars stad 650 år, år 2018

Östhammars stad fyller 650 år, året 2018 och frågan är om Östhammars kommun medverkar i ett eventuellt jubileum.

Arbetsutskottets beslut 2016-03-01

Kultur- och fritidschef Lena Hellström och kultur- och fritidsnämndens ordförande Jonas Lennström (S) samt Näringslivschef Ulf Andersson inbjuds till arbetsutskottet i april 2016 för en diskussion i ärendet.

Arbetsutskottets beslut

6	Dnr KS-2016-276	Dpl 384
	Dnr KFN-2016-46	Dpl 384

Ansökan avseende brigantinen Wetseras placering i Öregrunds hamn

Handling B

Föreningen Wetseras Vänner har ansökt om försäkran om hamnplats i Öregrund för att kunna genomföra projekt beviljat av Arvsfonden.

Kultur- och fritidsnämndens beslut 2016-03-17

Kultur- och fritidsnämnden förordar att Östhammars kommun beviljar Wetseras Vänner en kostnadsfri kajplats i Öregrund under minst 10 år.

Arbetsutskottets förslag

7	Dnr KS-2015-901	Dpl 913
	Dnr KFN-2016-5	Dpl 913

Svar på motion från Fredrik Jansson (BOA) och Lars O Holmgren (BOA) angående införande av studieplatser i anslutning till kommunens folkbibliotek

---

Handling C

I motion daterad 2015-12-08 föreslår Fredrik Jansson (BOA) och Lars O Holmgren (BOA) att kommunfullmäktige ger kultur- och fritidsnämnden i uppdrag att påbörja planering, projektering och iordningställande av studieplatser för enskilda och gruppvisa studier i anslutning till kommunens folkbibliotek.

Kommunfullmäktige beslut 2015-12-08

Motionen remitteras till kommunstyrelsen för beredning.

_____

Kultur- och fritidsförvaltningens förslag till yttrande på motionen daterat 2016-02-29 föreligger.

Kultur- och fritidsnämndens beslut 2016-03-17

Kultur- och fritidsnämnden antar yttrandet som sitt eget och överlämnar det till kommunstyrelsen.

Arbetsutskottets förslag

8

Dnr KS-2016-282

Dpl 901

Länskommundag i Östhammar, finansiering

Östhammars kommun står som värd för länskommundagen 2 september 2016.
En heldag planeras mellan ca kl. 09:00 och 16:00.

Arbetsutskottets beslut

9	Dnr KS-2016-281	Dpl 993
	Dnr KFN-2015-121	Dpl 331

Raggarö Hembygdsförening, ansökan om avgiftsbefrielse för rivning samt strandskyddsdispens

---

Raggarö Hembygdsförening har ansökt om avgiftsbefrielse för rivning, bygglov och strandskyddsdispens för att flytta en linbastu från en fritidstomt. Ägaren erbjuder föreningen att överta den förutsatt att de flyttar bastun från tomten. Föreningen kommer att utföra allt arbete med flytt och renovering ideellt, men ansöker om ekonomiskt stöd från kommunen för de administrativa kostnaderna.

Kultur- och fritidsnämndens beslut 2016-01-28

Kultur- och fritidsnämnden föreslår kommunstyrelsen att ge Raggarö Hembygdsförening avgiftsbefrielse även för rivning samt strandskyddsdispens. Föreningen uppfyller kriterierna för kultur- och fritidsnämndens föreningsbidrag.

Arbetsutskottets förslag

10

Dnr KS-2016-184

Dpl 901

Leader Upplandsbygd, fortsatt arbete med landsbygdsutveckling inom Upplandsbygd, information

---

Handling D

Föreningen Leader Upplandsbygd har slutfört sitt uppdrag och slutredovisat verksamheten till Länsstyrelsen i Uppsala län och Jordbruksverket. Slutrapport inom driftskostnadsåtgärden, programperiod 2007-2014 föreligger.

Arbetsutskottets beslut

11

Dnr KS-2016-267

Dpl 042

Brottsofferjouren Uppsala län, verksamhetsberättelse och bokslut 2015

Handling E

Verksamhetsberättelse och bokslut 2015 föreligger.

Arbetsutskottets beslut

12

Dnr KS-2016-162

Dpl 042

Utvecklingsgrupperna i Östhammars kommun, verksamhetsberättelse för 2015

Handling F

Enligt fastställt reglemente för utvecklingsgrupperna, KS § 265/2015 ska årsredovisning/verksamhetsberättelse vara kommunen tillhanda 1 mars årligen.

Redovisningar föreligger från

- Norrskedika bygdens utvecklingsgrupp
- Ekeby utvecklingsgrupp
- Österbybruks utvecklingsgrupp
- Hargshamns utvecklingsgrupp
- Alunda utvecklingsgrupp
- Söderöns utvecklingsgrupp
- Östhammars Stadsråd (ekonomisk redovisning)

Arbetsutskottets förslag

13

Dnr KS-2016-6

Dpl 904

Tryggare Uppsala län, minnesanteckningar, verksamhetsplan och budget 2016 m.m., information

---

Handling G

Minnesanteckningar från senaste styrgruppsmötet 2016-03-11, antagen verksamhetsplan och budget 2016, beskrivning och inbjudan till övning ZORRO, forskningsprojektsansökan, presentation om Länsstyrelsens uppdrag gällande våld i nära relationer samt inbjudan till utbildningskvällar om pojkar, integration och fotboll föreligger.

Styrgruppsmöten 2016:

Onsdag 25/5, kl. 15-17, delårsavstämning

Fredag 18/11, kl. 14-16, verksamhetsavstämning för året.

Arbetsutskottets beslut

Förord

I Östhammars kommun finns höga värden som vi ska ta tillvara, värna och utveckla på ett hållbart sätt.

Här sker utvecklingen utifrån ett lokalt perspektiv samtidigt som hänsyn tas till helheten. Både lokala, regionala, nationella och internationella perspektiv är viktiga för att nå en långsiktig positiv utveckling.

I kommunen känner vi ett ansvar för våra medmänniskor och vi ska känna en trygghet i vår närmiljö.

En översiktsplan visar kommunens vilja och långsiktiga vision för hur vi ska använda våra mark- och vattenresurser på ett hållbart sätt. Översiktsplanen är en strategisk handling med tydliga inriktningsmål som ska fungera som en vägvisare till olika beslut för politiken, företag och enskilda.

Det här förslaget till översiktsplan **beskriver hur vi ser på den** framtida utvecklingen av Östhammars kommun. Härmed välkomnas engagerade invånare, föreningar, företag och andra intressenter att lämna synpunkter på förslaget. Det är tillsammans som vi uppnår en långsiktig hållbar utveckling.

Jacob Spangenberg (C)

Margareta Widén-Berggren (S)

Lennart Owenius (M)

Innehållsförteckning

sidhänvisningarna ska länkas

Om översiktsplanen.....	5	Trafik och kommunikationer.....	66
Läsanvisningar.....	6	Vägar, järnvägar och kollektivtrafik.....	66
I Vision framtidsbild och utmaningar.....	8	Sjötrafik och hamnar.....	70
Vision.....	8	Teknisk försörjning.....	71
Framtidsbild 2025.....	10	Avfall och återvinning.....	71
Utmaningar.....	12	Energi.....	72
II Övergripande förutsättningar.....	15	Digital infrastruktur.....	74
Kommunen idag.....	15	Vatten och avlopp.....	75
Roll i regionen.....	20	Vattenplanering.....	82
III Framtida mark- och vattenanvändning.....	24	Näringslivsutveckling.....	88
Huvuddrag och kommunens syn.....	24	Social utveckling.....	91?
Bebyggelseutveckling.....	29	IV Hänsyn till riksintressen	94
Bostäder.....	29	och övriga allmänna intressen.....	94
Industri- och verksamhetslokaler.....	31	Riksintressen.....	94
Bebyggelseutveckling serviceorter.....	34	Miljö, hälsa och säkerhet.....	108
Bebyggelseutveckling mindre orter.....	46	Miljö kvalitetsnormer.....	108
Bebyggelseutveckling landsbygd.....	47	Miljö och hälsorisker.....	111
Strandskydd.....	52	Samhällsskydd och beredskap.....	116
Grönstruktur.....	53	Sammanfattning av MKB.....	xx
Naturvärden.....	53	Fortsatt planering.....	xx
Rekreation och friluftsliv.....	56	Ordlista.....	xx
Kulturmiljöer.....	62	Viktiga underlagsdokument.....	xx

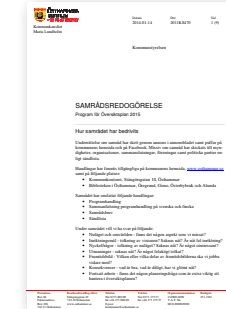
Bilagor

Till planen hör också bilaga 1, Miljökonsekvensbeskrivning och tre samrådsredogörelser: bilaga 2, programsamråd, bilaga 3 dialogturné och bilaga 4, plansamråd.

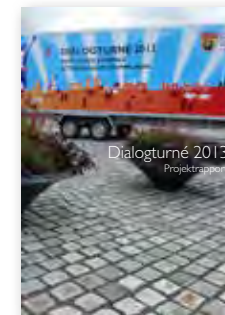
Bilaga 1

Bilaga 2

Bilaga 3

Bilaga 4

**Försättsblad
Samrådsre-
dogörelse ska
läggas här**

De här dokumenten kan laddas ner på www.osthammar.se eller beställas på mailadressen info@osthammar.se

LÄS MER

 Läs-mer titlar med denna symbol innehåller i ÖP:s webbversion klickbara länkar till aktuell publikation/webbplats

foto: Peter Högström

Foto: Peter Högström

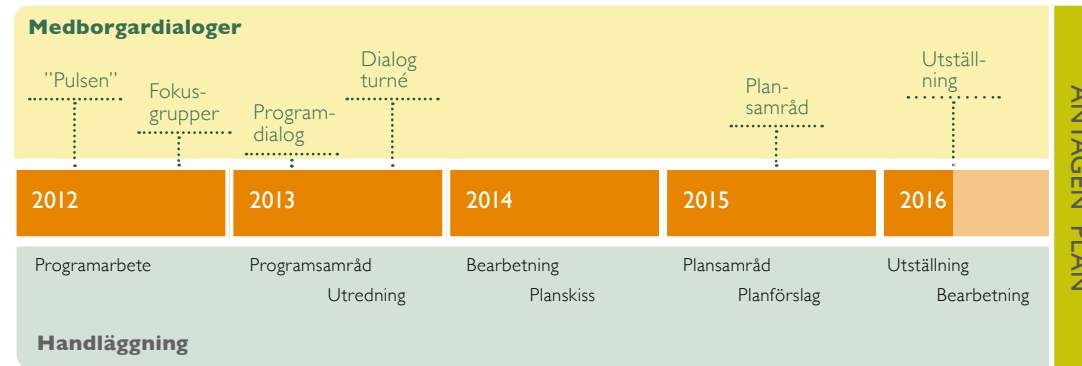
Om översiktsplanen

En översiktsplan är ett politiskt styrdokument som behandlar den framtida utvecklingen i kommunen. Planen ska ge överblick och visa på sammanhang som gör det möjligt att bedöma hur olika åtgärder kan påverka livsmiljön på längre sikt och vad som bäst bidrar till hållbar utveckling. På så sätt blir översiktsplanen ett redskap som gör det lättare att fatta rätt beslut om hur vi ska använda våra mark- och vattenresurser på ett långsiktigt och hållbart sätt.

Alla kommuner ska ha en aktuell översiktsplan och den ska vara kommuntäckande. Politikerna ska under varje mandatperiod ta ställning om översiktsplanen behöver revideras.

En antagen översiktsplan är inte juridiskt bindande, men den ger vägledning:

- för kommunala beslut om detaljplaner, planbesked, bygglov och andra tillståndsbeslut,
- i arbetet med regionala utvecklings- och planeringsprojekt och
- för andra myndigheter som prövar eller överprövar anmälnings- och tillståndsärenden i kommunen.

Vägen till en antagen plan

Översiktsplanen ska både peka på möjligheter och begränsningar. I arbetet med att ta fram planen kan gemensamma frågor och motstridiga idéer och intressen lyftas fram och diskuteras. Alla ska få komma till tals och det är skälet till att flera omgångar av dialog och samråd om planen genomförs.

Arbetet med att revidera Östhammars kommuns översiktsplan inleddes år 2012, med kommunstyrelsen som styrgrupp. Det har drivits i samklang med kommunens fyra värdeord: ansvar, engagemang, tillsammans och öppenhet.

Först identifierades nya framtidsfrågor, mål och utmaningar vilka presenterades i ett program för översiktsplan 2015. Tre förslag till framtidsbilder togs fram, för att ge underlag till mer konkreta resonemang om viktiga strategival.

Offentligt samråd om programmet genomfördes perioden 15 mars till 15 maj 2013 och i samband med en stor dialogturné i Östhammars kommun perioden april till september. Ett antal informationsmöten och workshops om programmet genomfördes också med olika föreningar och sammanslutningar. Även kommunens politiska nämnder deltog aktivt i dialoger om programmet.

ÖVERSIKTSPLANENS INNEHÅLL

- Planen ska redovisa:
- grunddragen för mark- och vattenanvändningen,
  - hur den byggda miljön ska utvecklas och bevaras,
  - vilken hänsyn som ska tas till allmänna intressen och
  - hur riksintressen och miljö-kvalitetsnormer ska tillgodoses.

LÄSANVISNINGAR	
Om översiktsplanen	Förklarar vad en översiktsplan är, vad den ska innehålla och hur den ska tas fram.
I Vision, framtidsbild och utmaningar Vision Framtidsbild Utmaningar och strategier	Beskriver vision och prioriterade mål för utvecklingen i Östhammars kommun till 2025. Ett antal utmaningar måste hanteras för att gå från nuläge till skisserad framtid, konkretiserad med hjälp av en framtidsbild. Här beskrivs utmaningarna och lämnas förslag till strategier.
II Övergripande förutsättningar Kommunen idag Roll i regionen	Beskriver i sammanfattning nuläget i Östhammars kommun; de fysiska förutsättningarna, villkoren för vardagslivet och relationer med omgivningen.
III Framtida mark- och vattenanvändning Bebyggelseutveckling Trafik och kommunikationer Teknisk försörjning Vattenplanering Näringslivsutveckling Grönstruktur Kulturmiljöer Social utveckling	Beskriver under olika teman nuläge och kommunens syn på framtida mark- och vattenanvändning. Under varje område redovisas mål, lagstiftning, viktiga nationella och regionala överenskommelser, utvecklingsstrategier och vägledning för kommunens handläggning av olika åtgärder och beslut.
IV Hänsyn till riksintressen och andra allmänna intressen Riksintressen Miljö, hälsa och säkerhet	Beskriver hur riksintressen, miljö kvalitetsnormer och andra allmänna intressen ska hanteras och tillgodoses i kommunens planering.
Bil 1 Miljökonsekvenser	Beskriver de huvudsakliga miljöeffekterna av att genomföra planen och hur en hållbar utveckling främjas.
Bil 2 och 3 Programsamråd och dialogsamråd	Redovisar de synpunkter och förslag som lämnats av invånare, intressegrupper, politiker och andra under dialog och samråd om Programmet för översiktsplan 2015.
Bil 4 Samrådsredogörelse	Redovisar de synpunkter och förslag som lämnats vid plan-samrådet som genomfördes 15 maj–15 september 2015.

Alla synpunkter sammanställdes (bilaga 2 och 3) och med utgångspunkt från dessa tog kommunstyrelsen beslut om den fortsatta inriktningen på planarbetet:

Översiktsplan 2015 ska utgå från en långsiktigt hållbar utveckling genom att

- Utnyttja läget mellan Stockholm-Mälardalen och Gävle; de stora kommunikationsstråken och pendlarboenden ska vidareutvecklas.
- Vidareutveckla tätorternas profiler och en balanserad flerkärnighet; det ska ske med utgångspunkt från orternas styrkor och utvecklingspotential.
- Ta tillvara kustens attraktivitet ; varierade boendeformer ska utvecklas i tätort och tätortsnära skärgård.

Efter programskedet vidtog ett arbete med att ta fram fördjupade planeringsförutsättningar, med strategier och vägledning för bebyggelseutveckling och framtida användning av mark och vatten. Två av de tre framtidsbilder som diskuterades under programsamrådet gav ramen för fördjupnings- och strategiarbetet. Alla kommunala förvaltningar bidrog med sakkunskap. Arbetet resulterade i en samrådsversion av Översiktsplan 2015. Diskussionerna om Östhammars kommuns framtid fortsatte under en samrådsperiod på tre månader.

Samrådet genomfördes under tiden 15 maj – 15 september 2015. För att underlätta förståelsen för planens innehåll presenterades den med hjälp av en utställning, sammanfattningar och broschyrer. Materialet exponerades i samband med elva samrådsdialoger på olika platser i kommunen. Både tjänstemän och politiker fanns på plats för att svara på frågor, diskutera och ta emot synpunkter.

Cirka 300 synpunkter och yttranden lämnades under samrådsperioden. De finns sammanfattade i en samrådsredogörelse (bilaga 4) och har arbetats in i det här reviderade förslaget till översiktsplan 2015 – utställningsversion. Planens huvudsakliga inriktning är oförändrad, men vissa kompletteringar och förtydliganden har gjorts med utgångspunkt från synpunkterna som lämnats.

Under en två månader lång utställningstid ska alla återigen få möjlighet att lämna synpunkter på planen. Länsstyrelsen kommer att göra en särskild granskning, för att se till så att planen är i linje med lagar och förordningar och inte innebär att människor utsätts för onödiga risker.

Sedan ska kommunen ännu en gång sammanställa de synpunkter som kommit fram och redovisa de förändringar förslagen resulterat i. Krävs stora förändringar måste förslaget ställas ut ännu en gång. Är förändringarna små kan översiktsplanen antas av kommunfullmäktige.

MEDBORGARDIALOGER

Dialoger mellan invånare, kommunala tjänstemän och politiker ger utrymme för frågor och utbyte av synpunkter. De här dialogaktiviteterna har hittills genomförts i arbetet med ÖP:

Pulsen – intervjuer på stan

Dialogen genomfördes i maj 2012. Syftet var att hitta utgångspunkter för arbetet att ta fram utvecklingsstrategier. Vi bad om synpunkter på vad som är viktigt för livet i kommunen.

Fokusgrupper – riktad dialog med målgrupper

När vi kommit halvvägs med strategierna diskuterade vi i mindre grupper för att förankra idéerna. Dialogen genomfördes i augusti 2012.

Programdialog - frivilligt samråd om planens strategiska inriktning

Förslag till strategisk utveckling för kommunen sammanställdes i ett dokument som vi hade samråd om under mars, april och maj 2013.

Dialogturné 2013 och Ring så kommer vi!

Under Dialogturnén 2013 samlade vi in ytterligare synpunkter och förslag genom besök ute i bygder och skolor. Det gav 1 600 synpunkter.

Plansamråd

Ett plansamråd om förslag till översiktsplan 2015 genomfördes maj–september 2015. Medborgare fick i möte med politiker och tjänstemän möjlighet att ta del av planförslaget, ställa frågor och lämna synpunkter på elva olika platser. Sammanlagt lämnades cirka 300 synpunkter.

I Vision, framtidsbild och utmaningar

VISION

Östhammars kommun – Världens bästa lokalsamhälle

Med engagerad befolkning, framgångsrika företag och en god kommunal service.

En mångfald av goda lokalsamhällen skapar förutsättningar för **hållbar tillväxt**.

Östhammars kommun är mångfald i samhället en förutsättning för all utveckling. Här finns en djup förståelse för samhällets olika viljor. Vi arbetar tillsammans för att hitta goda lösningar. All utveckling sker med utgångspunkt från lokala perspektiv och med hänsyn till helheten. Det goda samspelet mellan helhet och mångfald skapar en grund för god ekonomisk hushållning.

I Östhammars kommun känner vi ansvar för våra medmänniskor. Vi är trygga i vår närmiljö. Goda samarbeten mellan invånare, näringsliv och myndigheter ger oss ett samhälle där säkerheten är hög och vård- och omsorgsbehoven är väl tillgodosedda.

I Östhammars kommun upprätthåller vi en god omvärldsbevakning för att ta tillvara erfarenheter och initiativ för ekologisk hållbarhet. Tillsammans minskar vi energianvändningen och skapar förutsättningar för en miljöriktig energiförsörjning.

Vi tar gemensamt ansvar för samhället och skapar tillsammans goda förutsättningar för att leva, studera och arbeta i vår hembygd. Invånare, näringsliv och kommun skapar tillsammans en god grund för utveckling av samhällsservice och välfärd.

Inriktningsmål för planen

Utifrån kommunens vision har fem inriktningsmål för översiktsplanen identifierats. Målen ska hjälpa oss att prioritera och välja vad vi ska fokusera på i den strategiska planeringen.

FLEXIBLA KOMMUNIKATIONER

Kommunikationer har stor betydelse i kommunen: för pendling till arbete och studier, för näringslivet och för att nå utbudet i regionens större städer. Kommunikationsstrukturen kopplar också samman våra lokala, små kärnor av bebyggelse och verksamheter.

Ibland handlar det om att hitta flexibla lösningar och tänka på ett nytt sätt för att skapa goda kommunikationer med det begränsade befolkningsunderlag vi har. Valfungerande kommunikationsnoder med busstationer, cykelstråk och pendlarparkeringar är ett exempel. Anropsstyrd trafik ett annat. Det går också att skapa nya lösningar genom att jobba i små steg, exempelvis med dieseldriven persontågstrafik i väntan på en elektrifierad bana. Bra och heltäckande bredband skapar förutsättningar att verka och bo lokalt, även i kustområdet och på landsbygden.

MÅNGFALD AV VÄRDEN

Kommunen har en mängd olika värden som vi ska ta vara på och utveckla: kulturmiljöer, na-

turområden, olika typer av tätorter och boendemiljöer, kust och skärgård, tysta skogsområden, våtmarker och vattendrag. Vår mångfald av boendemiljöer är en styrka i regionen. Närheten till natur och skärgård ger viktiga kvaliteter för vardagslivet. Skärgården, kulturmiljöerna och naturen är också en viktig bas för vår besöksnäring. Det ska finnas en balans mellan bevarande och utveckling.

MILJÖSMART

Vi ska hitta smarta lösningar för energiförsörjning, vatten- och avloppshantering, avfall, miljöskydd och klimatberedskap. Lokala lösningar kan vara mer miljösamma än de storskaliga. Allt handlar om att tänka långsiktigt och hållbart i ett helhetsperspektiv. Vi ska minska det ekologiska fotavtrycket genom att ta tillvara på det vi har och utvecklas utifrån våra egna förutsättningar. Ibland måste vi tänka nytt och utanför ramarna: ta in ny teknik och ny kunskap. Ibland gäller det bara att göra rätt sak vid rätt tillfälle.

TILLVÄXT MED VÄLFÄRD FÖR ALLA

Hela samhället ska leva utifrån de förutsättningar som finns för att skapa tillväxt och välfärd. En befolkningstillväxt skapar möjligheter att kunna erbjuda en god kommunal service. Ett varierat

bostadsutbud i attraktiva lägen ger förutsättningar för inflyttning och **omflyttning**. En attraktiv grundskola är centralt för vardagslivet. Trygghet, jämställdhet, folkhälsa och valfrihet är några nyckelord för det goda livet i kommunen. Vi måste samarbeta för att hushålla med resurserna och skapa ett samhälle för alla. Ett stort engagemang från privata aktörer i samspel med kommunen kan skapa mervärden.

LIVSKRAFTIGT LOKALT NÄRINGSLEV

Den lokala arbetsmarknaden är en viktig förutsättning för kommunens utveckling. Vi har ett antal stora företag och en mängd småföretag som skapar en starkt lokal arbetsmarknad. För att möta framtida behov av sysselsättning inom kommunen behöver det lokala näringslivet bli bredare och än mer livskraftigt.

Östhammars kommun strävar efter att möta de behov som våra företag har, för att skapa förutsättningar för tillväxt. Vi måste också skapa förutsättningar som underlättar för etablering av verksamheter i nya branscher. Det kan handla om bostadsförsörjning, bra tomter och lokaler för olika typer av verksamheter och goda kommunikationer. Även kommunen, som organisation, ska vara en attraktiv arbetsgivare som bidrar till tillväxten.

I • FRAMTIDSBILD

Översiktsplan

Framtidsbild

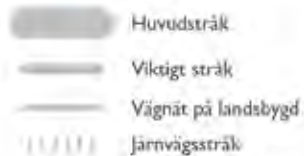
Serviceorter:

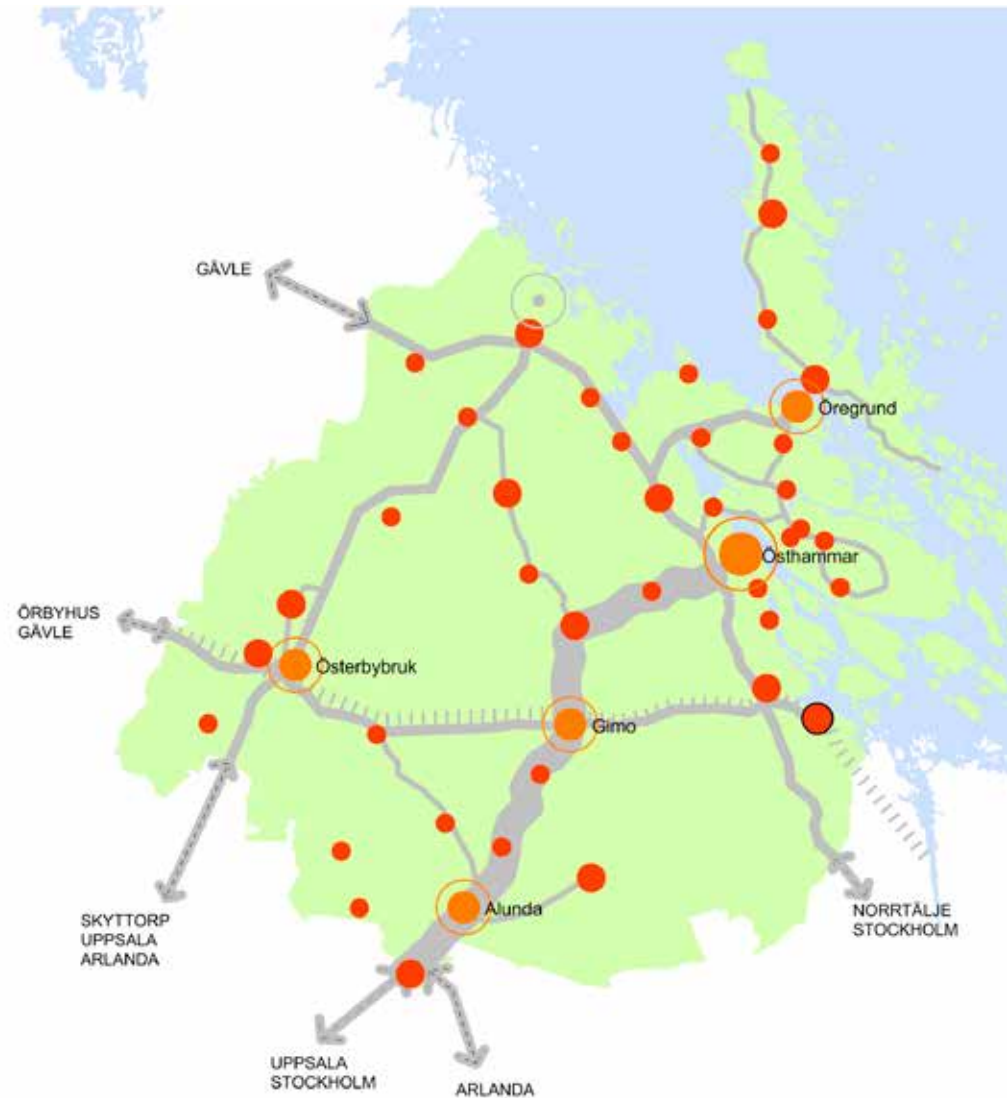
Bebyggelse noder:

Kommunikationer:

Kärnteknisk anläggning

Framtidsbild 2025

Att skapa en framtidsbild kan ge en uppfattning om vad olika beslut och aktiviteter ska åstadkomma. Tre alternativa framtidsbilder togs fram när vi började diskutera vilka övergripande strategier som skulle lägga grunden för översiktsplan 2015. Skulle Östhammar vara motor och centralort (alternativ A), skulle flerkärnigheten profileras ytterligare (alternativ B) eller skulle orterna med bästa förutsättningar för resande mot Uppsala, Stockholm och Gävle prioriteras (alternativ C)?

Dialoger och diskussioner resulterade i den framtidsbild som presenteras här. Den är en kombination av alternativ B och C. Östhammar ska utvecklas som flerkärnig kommun, där läge och kommunikationsstrukturer blir betydelsefulla för profilering av och rollfördelning mellan de fem största tätorterna – serviceorterna.

FRAMTID - SERVICEORTERNA

Serviceorterna har utvecklats utifrån sina respektive förutsättningar och styrkor.

Östhammar är centrum för kommunens handel och administration. Läget i gränsen mellan inland och kust och i korsningen mellan väg 288 och 76 har bidragit till utvecklingen av

Östhammars breda handelsutbud och att många tjänsteföretag har etablerat sig här.

Öregrund är en serviceort med viktig funktion för kustområdet. Fler företag med koppling till marinteknik och marinbiologi har utvecklats här. Ortens serviceutbud har stor betydelse för den bofasta skärgårdsbefolkningen, men också för att möta efterfrågan och behov från de många deltidsboende och turister som kommer till kusten sommartid.

Alunda och Österbybruk har utvecklats till attraktiva boendeorter med goda kommunikationer till Uppsala, Stockholm och Gävle. De har ett lite bredare utbud av boendetyper och är perfekta för den som vill provbo i kommunen. I dessa orter bor unga vuxna i högre utsträckning kvar eftersom de kan pendla till universitets- och högskoleutbildningar i Gävle eller Uppsala.

Gimo har en tydlig roll som kommunens knutpunkt för skola och arbete. Campus Gimo har utvecklat specialgymnasier med olika inriktningar. Orten har också fått ökad betydelse som arbetsort genom satsningen på industri- gymnasium och genom att fler industrier och logistikföretag har etablerat sig längs väg 292. Detta har också skapat ett ökat intresse för lägenhetsboende i centralt läge och nära idrottsanläggningar.

FRAMTID - KOMMUNIKATIONSSTRÅK

Kommunikationsstråken har utvecklats utifrån vad kommunen behöver som helhet. Väg 288, kommunens huvudstråk, har utvecklats till en snabb och säker kommunikationsled med utökad kollektivtrafik. Det är lätt att ta sig mellan Öregrund och Alunda för lokala resor och det går att snabbt och bekvämt att ta sig till Uppsala med direktbuss.

Väg 76 har utvecklats med bättre kommunikationer mellan Norrtälje och Gävle. Forsmarks bruk är en viktig omstigningspunkt för kollektivtrafiken på väg 76 och väg 290. Därifrån går det snabbt att ta buss till kraftverk och slutförvar.

Väg 292 är ett välutnyttjat godsstråk och det finns en bra och bekväm uppställning för farligt gods mellan Gimo och Hargshamn som används flitigt. I anslutning till denna finns också ett av kommunens större logistikföretag för både spår- och vägburet gods.

Kommunikationerna mellan Alunda och Arlanda har utvecklats och förbättrats. Många som bor här pendlar mot Stockholm. Det går snabbt att ta sig mellan Alunda och Stockholmsområdet med både bil och buss.

Anropsstyrd kollektivtrafik binder ihop viktiga bebyggelsestråk på landsbygden med kommunens större orter och målpunkter. **Pendlarparke- ringar har anlagt på strategiskt viktiga platser.**

Järnvägssträckningen mellan Hargshamn och Örbyhus trafikeras av lokala persontåg som erbjuder bekvämt resande mellan orterna längs sträckan, och möjligheter att resa vidare med tåg mot Stockholm och Gävle.

FRAMTID - BEBYGGELSESTRUKTUR

Bebyggelsestrukturen har förtätats i noder som skapat bättre underlag för kollektivtrafik och IT-kommunikation på landsbygden.

Längs 288:ans prioriterade vägstråk har bebyggelse utvecklats som kompletterar den befintliga bebyggelsestrukturen. Bebyggelsen har utvecklats med hänsyn till landsbygdens intressen och de areella näringarna, genom att befintliga bebyggelsegrupper kompletterats.

De mindre orterna har vuxit och fått ett bredare utbud av bostäder och verksamheter i liten skala. På vissa orter har hotellverksamhet och andra turistanläggningar utvecklats. De större byarna har förtätats och fler har valt landsbygdsboende eftersom kommunikationerna blivit bättre. Fler har också valt att bosätta sig året runt i kust- och skärgårdsområdet eftersom det är lättare att ta sig utan bil till närmaste tätort.

Bredbandsnätet i kommunen har byggts ut längs de prioriterade kommunikationsstråken och fler har börjat arbeta hemifrån eller i nystartade verksamheter på olika orter.

Foto: Örian Lindström

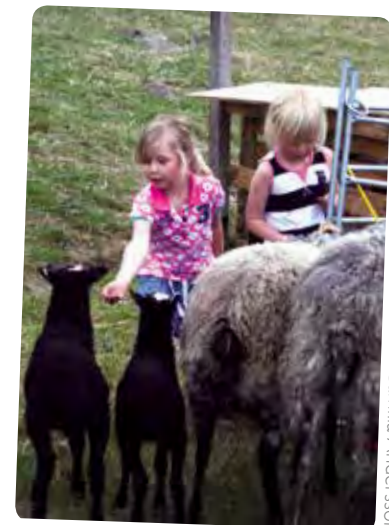
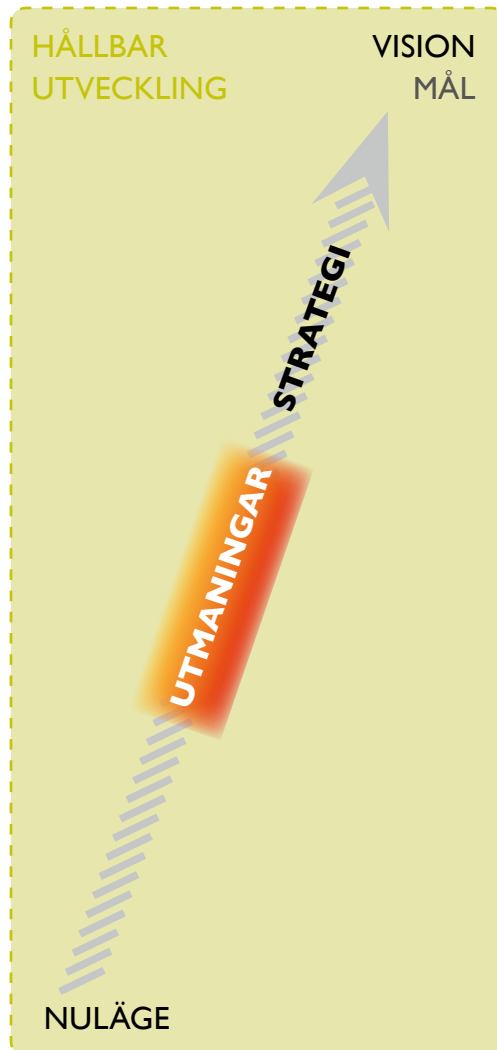

Foto: Camilla Andersson

Utmaningar och strategier

Med hjälp av de fem inriktningssmålen har ett antal behov identifierats. Att tillgodose dem innebär utmaningar som redovisas här, tillsammans med strategier som ger förslag till vägar för att möta dem. Dessa utmaningar och strategier behandlas närmare i del III, Framtida mark och vattenanvändning.

MÅLEN

- Flexibla kommunikationer
- Mångfald av värden
- Miljösmart
- Tillväxt med välfärd för alla
- Livskraftigt lokalt näringsliv

I. DEN GEOGRAFISKA GRUNDEN

Vi måste på bästa sätt ta tillvara de fysiska förutsättningarna, formade av kommunens historia.

Stora värden är investerade i den struktur av vägar, bebyggelse och teknisk försörjning som finns i dag i Östhammars kommun – den geografiska grunden. Det är värden vi ska ta tillvara och utveckla. Vi ska slå vakt om den flerkärniga ortstrukturen genom att utgå från de olika orternas styrkor för utvecklingen i kommunen. Eftersom många också bor på landsbygden är det en stor utmaning att skapa en täthet som

stödjer förutsättningarna för kollektivtrafiken, underlättar för näringslivet och gör det möjligt att utveckla bostadsmarknaden.

Grunduppgiften för den fysiska planeringen är att skapa en ändamålsenlig struktur av bebyggelse, grönområden och verksamheter. För att uppnå en genomtänkt struktur krävs ett strategiskt tänkande kring bebyggelseutvecklingen, i både tätort och på landsbygden. Med övergripande strategier kan man undvika de misstag som lätt uppstår om man inte ser hur stegvisa eller mindre beslut kan påverka helheten. En väl strukturerad bebyggelsemiljö lägger grunden för ett bra samhälle och ger möjlighet att skapa hållbara lösningar och en hållbar utveckling.

Tillgången till orter och bygder med olika karaktärer erbjuder invånarna i Östhammars kommun en mångfald av boendemiljöer. Det har ett värde, **men baksidan är att** små orter inte alltid har ett tillräckligt stort befolkningsunderlag för att en god kommersiell service ska kunna upprätthållas.

Strukturen måste utformas på ett sätt som tar hänsyn till miljön, sociala förhållanden och ekonomin, med anpassade lösningar för kommunikationer, vatten och avlopp och energiförsörjning. Utmaningen är att skapa en lagom tät

struktur av bebyggelse och grönområden, med tillfredsställande infrastruktur så att intressen och behov som finns på landsbygden, i orterna och i kustområdet kan balanseras.

UTMANINGAR

- Utveckla relationerna mellan bygder och tätorter så att alla kan få tillgång till service av god kvalitet.
- Utveckla ett genomtänkt samspel mellan bebyggelse, grönområden och infrastruktur.

STRATEGIER

- Utveckla serviceorterna.
- Skapa hållbara bebyggelsestrukturer på landsbygden.
- Utveckla blandstaden och stadsbyggnadskvaliteterna i tätorterna.
- Trafikplanera för attraktiva orter.
- Hållbar teknisk försörjning.

2. NYCKLAR TILL UTVECKLING

Det finns några nyckelfrågor vi måste hantera för att kunna skapa ett gott liv i kommunen, i samklang med omvärlden: goda kommunikationer, bra bostäder och ett livskraftigt näringsliv.

Tillgång till bra kommunikationer, bostäder och ett livskraftigt företagande har en avgörande betydelse för utvecklingen i Östhammars kommun. Det måste finnas någonstans att bo och det måste finnas någonstans att jobba. Bra kommunikationer vidgar arbetsmarknaden; kommuninvånarna kan pendla till jobb utanför kommungränsen och företagen kan locka människor med rätt kompetens att pendla in.

För att stärka och utveckla kommunikationer, boende och näringsliv måste Östhammars kommun samverka med andra aktörer. Samarbete förutsätter att det finns en gemensam vilja och en gemensam känsla av ansvar för helheten. Har vi gemensamma mål kan vi skapa goda förutsättningar för utvecklande samarbeten. Genom att skapa tydlighet och visa på önskvärd riktning finns förutsättningar att inleda dialog och med stöd av externa aktörer uppnå det vi vill.

Utmaningen är att med hjälp av kommunikationslösningar göra kommunen till en mer

integrerad del av regionen; både länet och Stockholm-Mälardalen. Det handlar om att skapa kommunikationer med hög kvalitet för kollektivtrafik, vägtrafik och tele- och data- trafik, till nytta för kommuninvånare och det lokala näringslivet. Aktiva dialoger med andra myndigheter och organisationer har avgörande betydelse för att utveckla kommunikationerna inom kommunen och mot omvärlden.

Utmaningen är att utveckla den lokala bostadsmarknaden i alla tätorter och skapa ett bredare utbud av bostadstyper. Det kan i sin tur resultera i en ökad rörlighet på bostadsmarknaden. En utvecklad bostadsmarknad ska kunna erbjuda lämpliga bostäder för olika åldersgrupper, i samklang med den befolkningsutveckling vi har, men också med beredskap för förändringar i framtiden.

Utmaningen är att bygga vidare på kommunens lokala arbetsmarknad och göra den långsiktigt uthållig. Kommunikationerna är viktiga. Minst lika viktigt är att företagen kan rekrytera människor med rätt kompetens. Kommunen måste kunna erbjuda olika målgrupper en attraktiv boendemiljö eller pendlingsmöjligheter som är bekväma och tidseffektiva.

UTMANINGAR

- Utveckla attraktiva kommunikationer i samspel med omvärlden.
- Skapa en mångfacetterad och attraktiv bostadsmarknad.
- Möta näringslivets behov och skapa en stabil tillväxt.

STRATEGIER

- Underlätta för kollektivt resande.
- Utveckla den digitala infrastrukturen.
- Jobba aktivt med bostadsplanering och utveckla bostadsmarknaden efter förutsättningarna.
- Underlätta för framtidens näringsliv.

I • UTMANINGAR

Foto: Östhammars kommun

Utsikt mot Östhammarsfjärden. En av många tilltalande vyer i Östhammars kommun.

3. KVALITET FÖR MÄNNISKA OCH MILJÖ

Att utveckla de kvaliteter som är viktiga för människors hälsa och välbefinnande samt miljö är ett tredje, prioriterat område. Det handlar om att se hur vi bäst tar tillvara allmänna intressen och identifiera hur vi ska hantera viktiga miljö- och riskfaktorer.

Attraktivitet skapas av det vi har att erbjuda omvärlden. Vi kan inte konkurrera med det utbud som finns i regionens storstadsområden, men vi kan erbjuda andra alternativ. Människor vistas gärna här på fritiden och många uppskattar den blandning vi har av olika miljöer och landskapsvärden. Planeringen syftar till att hitta bra avvägningar så att vi kan bevara viktiga värden och minimera miljöpåverkan.

Utmaningen är att identifiera, ta tillvara och utveckla de värden och miljöer som är attraktiva i just vår kommun. Vi ska skapa ett attraktivt boende utifrån våra förutsättningar och se till så att alla får tillgång till havet, naturen, gemensamma båtplatser och ett rikt fritidsutbud.

Utmaningen är att göra miljö och klimat till viktiga frågor i alla vardagsbeslut. En god omvärldsbevakning som rör ekologisk hållbarhet är viktig, men minst lika viktigt är det att jobba varje dag i den lilla skalan för att hitta långsiktigt hållbara lösningar för miljö och klimat.

UTMANINGAR

- Utveckla vår attraktivitet genom att profilera våra värden och miljöer.
- Tydliggöra det långsiktiga perspektivet i vårt arbete med miljöfrågor.

STRATEGIER

- Utveckla våra värden.
- Stärka det sociala samspelet och tillgången till fritidsaktiviteter för alla.
- Minska klimatpåverkan.
- Förbättra vattenkvaliteten.

II Övergripande förutsättningar

Kommunen idag

Östhammars kommun ligger i nordöstra Uppland, med Uppsala, Tierp och Norrtälje kommuner som närmaste grannar. Naturförhållandena och påverkan från mänskliga aktiviteter i nutid och historisk tid har format kommunens särart och har stor betydelse för hur mark och vatten kan användas, nu och i framtiden.

Landskapet är flackt, med nivåskillnader som ofta är mindre än tio meter. Granit, gnejs och leptit är dominerande bergarter. De lösa jordavlagringarna är i huvudsak lämningar efter den senaste istiden; leror, morän och sandavlagringar. I högre lägen är jordtäcket ofta tunt, särskilt mot kusten. Kustområdet har en lång strandlinje och i skärgården finns över 1 000 öar.

Den tidiga historien är präglad av istid och landhöjning. I historisk tid är det jord- och skogsbruk, fiske, sjöfart och järnhantering som satt sin prägel på kommunen. Det finns mer skog än odlingsmark och en stor andel landsbygd med varierande täthet.

Tätortsstrukturen är flerkärnig. Alunda har vuxit fram som handelscentrum i en jordbruksbygd, medan Öregrund och Östhammar är kuststäder där fiske, sjöfart och handel varit betydelsefulla utvecklingsfaktorer. Järnhanteringen har format utvecklingen i Österbybruk och Gimo.

BEFOLKNINGSUTVECKLING

Idag bor **21 563** människor i Östhammars kommun (december 2015). Befolkningsstätheten motsvarar i princip riksgenomsnittet. Under sommaren nästan fördubblas invånarantalet då många deltidsboende kommer till sina fritidshus.

Som mest har kommunen haft lite över 22 000 invånare. Perioden 1970–1995 ökade befolkning med 20 procent. I en första etapp skedde en stor ökning i samband med kommunsammanslagningar och viktiga industrietableringar.

Många flyttade in i samband med att bygget av Forsmarks kärnkraftverk inleddes under 1970-talet. Då startade också den framgångsrika

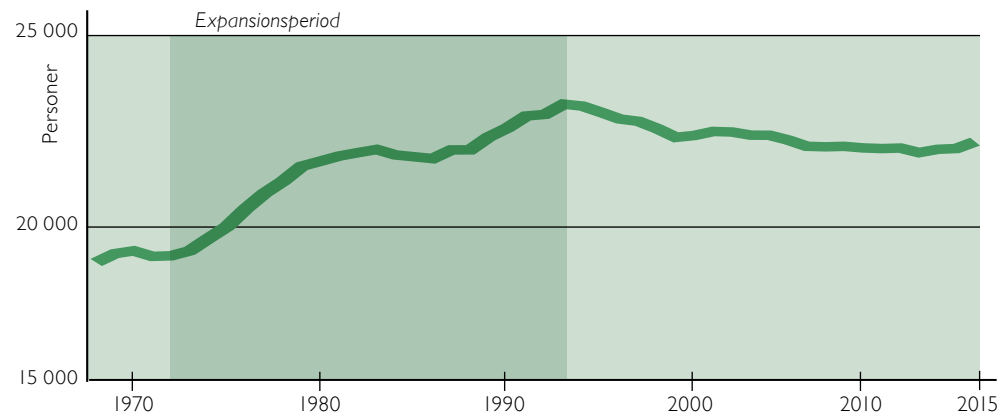
utvecklingen för Sandvik Coromant i Gimo. Utvecklingen vid Fagersta bruk i Österbybruk och Dannemora gruvor hade i viss mån också effekt på expansionen under 1970-talet.

I mitten av 1980-talet avstannade befolknings-tillväxten. Den fick en ny skjuts tack vare höga födelsetal och en ökad invandring under senare delen av 1980-talet och några år in på 1990-talet.

Sedan bröts den uppåtgående trenden och folkmängden var i slutet av decenniet tillbaka på nivåer strax under 22 000 invånare. 1990-talets finansiella kris och konjunkturedgång bidrog till detta, genom att flera verksamheter lades ner eller försvann från kommunen. Befolkningsut-

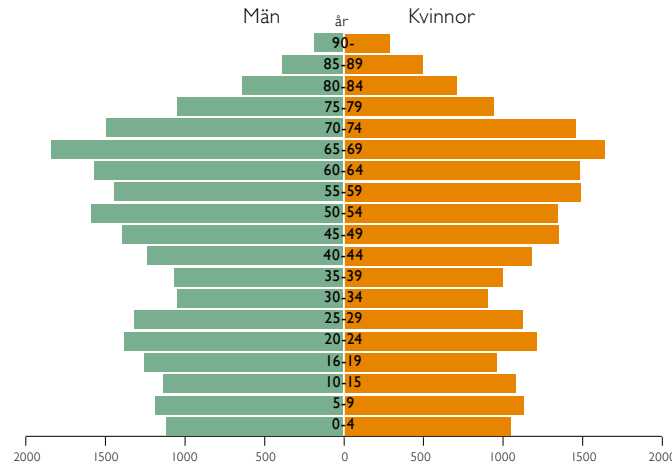
ÖSTHAMMARS KOMMUN	
Yta:	2 790 km ² , varav
Land:	1 452 km ² (52 %)
Hav med fjärdar:	1 287 km ² (46 %)
Insjöar:	51 km ² (2 %)
Strandlängd inklusive öar:	4 000 km

BEFOLKNINGSUTVECKLING I ÖSTHAMMARS KOMMUN 1970–2015

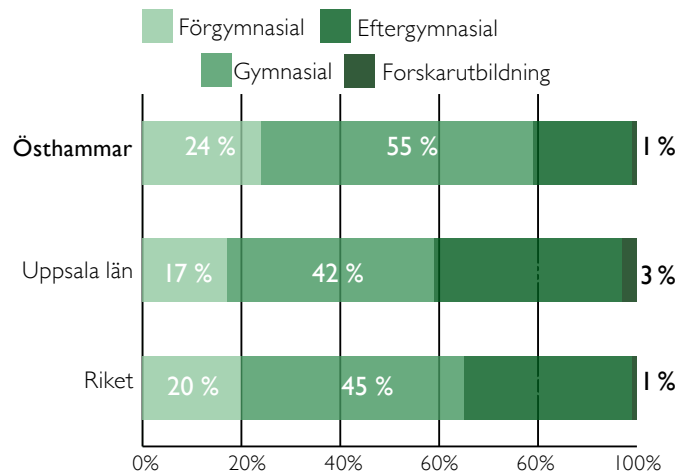

II • KOMMUNEN IDAG

ÅLDERSFÖRDELNING I ÖSTHAMMARS KOMMUN 2015

UTBILDNINGSNIVÅ I ÖSTHAMMARS KOMMUN

vecklingen har sedan dess varit fortsatt svag, vilket bland annat kan förklaras av ett födel-seunderskott eftersom befolkningen blir allt äldre. Inflyttningsnettot har varit plus/minus 150 personer per år under hela 2000-talet.

ÅLDERSFÖRDELNING

Jämfört med riket har befolkningspyramiden i Östhammars kommun en smalare midja i kategorin vuxna mellan 30-39 år och också lite färre invånare i åldersspannet 20-29 år. Medel-åldern är 45 år, vilket är den högsta i Uppsala län och över riksgenomsnittet. Ett stort antal invånare finns i åldersgrupperna från 50 år och uppåt, med en tydlig topp i gruppen 65-69 år, det vill säga i den stora åldersgrupp som föddes 1940-talet.

Åldersfördelningen skiljer sig något mellan tätorterna. Gimo, Österbybruk och Alunda har en något större andel unga vuxna. Det kan förklaras med att kommunikationerna mot Uppsala och Örbyhus-Gävle är bra, men också med närheten till Sandvik Coromant i Gimo, kommunens största privata arbetsgivare. Gimo har överlag en jämnare åldersfördelning än övriga orter. Tillgången till en stor arbetsplats, skolor för alla stadier och fritidsanläggningar kan vara en förklaring.

Östhammar och framförallt Öregrund har en högre andel äldre invånare, vilket kan bero

på att möjligheterna att pendla till en större arbetsmarknad är mindre. En förklaring kan också vara att kustområdet har en inflyttning av personer i ålderskategorin 60+. Det rör sig i flera fall om personer som flyttar ut till sina sommarstugor då de går i pension.

Försörjningsbördan i kommunen låg 2011 på cirka 80 personer per 100 yrkesverksamma. Motsvarande siffror var för riket 70 per 100 yrkesverksamma år 2009. Trenden är att andelen yrkesverksamma minskar. Prognoser pekar mot att andelen äldre kommer att överstiga andelen yngre kring 2025.

UTBILDNINGSNIVÅ

Utbildningsnivån i Östhammars kommun är lägre än i både Uppsala län och i riket som helhet. 41 procent av invånarna i Uppsala län har eftergymnasial utbildning i någon form. Motsvarande siffra i Östhammars kommun är 21 procent. Riksgenomsnittet ligger på 34 procent.

Betydligt fler i Östhammars kommun än i länet och riket saknar även gymnasieutbildning, siffran är 24 procent för Östhammar, 20 procent i riket och 17 procent i länet.

Andelen högutbildade är ovanligt hög i Uppsala, vilket är naturligt då Uppsala är en universitetsstad. Detta påverkar länssiffrorna.

ARBETE OCH PENDLING

Sysselsättningsutvecklingen är överlag positiv. Andelen arbetslösa (inklusive personer i arbetsmarknadspolitiska program) var 2013 endast 3,7 procent, att jämföra med riksgenomsnittet på 6,7 procent. Förvärvsfrekvensen bland invånare i yrkesverksam ålder är också hög, 83,5 procent. I riket ligger förvärvsfrekvensen på 77,1 procent och i länet på 77 procent.

Några stora arbetsgivare dominerar på den lokala arbetsmarknaden: kommunen, landstinget, Sandvik Coromant och Forsmarks kraftgrupp. 30-40 procent av kommunens småföretag arbetar dessutom med uppdrag för Sandvik Coromant och Forsmarks kraftgrupp.

Sett till branscher är flest i kommunen sysselsatta med tillverkning och utvinning, följt av arbete med vård och omsorg och därefter av arbete med energiförsörjning. Det är Forsmarks kraftgrupp som står för huvuddelen av arbetena inom energiförsörjning. Forsmark har under perioden 2008–2012 markant bidragit till den positiva utvecklingen av sysselsättningen. Andra branscher som ökat kraftigt under samma period är byggbranschen, företagstjänster, hotell och restaurang och jordbruk, skogsbruk och fiske.

Antalet sysselsatta inom tillverkning och utvinning har minskat under perioden, med ett

tydligt tapp i samband med finanskrisen under 2008. En viss återhämtning har skett sedan dess, men inte till sysselsättningsnivåerna för krisen.

Det finns både inpendling till arbetsplatserna i Östhammars kommun, med cirka 2 000 personer, och utpendling till arbeten i andra kommuner, med cirka 3 000 personer. Utpendlingen är större än inpendlingen, vilket indikerar att invånarna i Östhammars kommun är beroende av andra arbetsmarknader än den lokala. Så ser det ut på många ställen. Få arbetsmarknader är idag utpräglat lokala. Även om det finns gott om jobb i Östhammars kommun finns det få eller inga arbetstillfällen inom vissa branscher.

Det finns indikationer på att inpendlingen inom några år kan bli större än utpendlingen. På grund av stora pensionsavgångar kommer samtliga branscher inom kommunen att ha behov av nyrekrytering, framförallt av högskoleutbildade. En viktig förutsättning är en positiv utveckling för Forsmarks kraftgrupp och Sandvik Coromant.

Kommunen berörs också av ett projekt som förväntas skapa tillväxt och utveckling inom de närmaste 20 åren: Svensk kärnbränslehantling AB (SKB) lämnade 2011 in en ansökan till myndigheterna om att få etablera och driva ett slutförvar för använt kärnbränsle i Forsmark.

Får SKB tillstånd kan byggstart ske någon gång i början av 2020-talet. Förvaret kommer kunna tas

i drift cirka fem år efter byggstart. Både byggnation och driftsättning kommer att kräva arbetskraft. Om slutförvaret sätts i drift uppskattas personalbehovet till cirka 250 personer.

Under 2015 har SKB även lämnat in en ansökan om tillstånd att bygga ut det befintliga slutförvaret för låg- och medelaktivt radioaktivt avfall (SFR) som ligger i Forsmark. Även här är det framförallt byggnation och driftsättning som kommer att kräva arbetskraft.

Med förbättringarna av väg 288 kommer pendlingstiderna att minska till flera målpunkter. Det ökar möjligheterna till både in- och utpendling. Tillgången till kollektivtrafik stärker möjligheterna till arbetspendling. Här har bussförbindelserna längs väg 288 en nyckelroll, både för

Sysselsättning per bransch i Östhammar 2012

Bransch	Antal	Andel
Tillverkning och utvinning	2 174	25 %
Energiförsörjning/miljöverksamhet	1 268	14 %
Vård- och omsorg, sociala tjänster	1 393	16 %
Utbildning	909	10 %
Företagstjänster	869	10 %
Byggverksamhet	711	8 %
Handel	641	7 %
Jordbruk, skogsbruk, fiske	449	6 %
Hotell och restaurang	166	2 %
Kulturella och kreativa näringar	275	3 %
Summa	8 855	100 %

Ska uppdateras med
konsuppleerad statistik för
2013

II • KOMMUNEN IDAG

pendling till arbetsplatser inom kommunen och till Uppsala och Stockholm. Utöver den regionala kollektivtrafiken erbjuder Forsmarks kraftgrupp gemensam arbetspendling med buss från olika orter.

BOENDE

Det finns ungefär 10 500 permanentbostäder i Östhammars kommun. Enfamiljshusen dominerar bostadsutbudet och ungefär 65 procent av bostäderna finns i villor. Den kommunala bostadsstiftelsen Östhammarshem står för merparten av hyresrätterna, cirka 2 000 lägenheter, vilket är två tredjedelar av det totala antalet hyreslägenheter. De privata hyresvärdarna blir för närvarande allt fler. Det finns också ett antal bostadsrättsföreningar i de fem större tätorterna.

Trots att det inte varit någon markant befolkningstillväxt råder bostadsbrist i Östhammars kommun. Det stora antalet villor i relation till andra bostadsformer låser läget genom att

omflyttningen blir låg. Problemet förstärks av den flerkärniga tätortsstrukturen som delar upp bostadsmarknaden i flera mindre bostadsmarknader. Den som vill byta bostad söker oftast alternativ i den egna boendeorten.

Viktiga boendekvaliteter i Östhammars kommun är närheten till kust och fina naturområden, men också till kulturhistoriskt intressanta miljöer både inom tätorterna och på landsbygden.

SAMHÄLLSSERVICE

Östhammars kommun erbjuder genom sin socialtjänst ett socialt skyddsnät för kommuninvånarna. Individer och familjer som av olika skäl hamnat i socialt eller ekonomiskt svåra situationer har möjlighet att erhålla ekonomiskt bistånd, barn- och ungdomsvård, missbrukarvård och familjebehandling.

Socialtjänsten tillhandahåller också vård och omsorg för personer som av ålder eller andra

skäl har nedsatt förmåga att hantera sitt vardagsliv. De som har stora omsorgsbehov erbjuds vård- och omsorgsboenden eller plats i gruppbostad. Särskilda boenden för äldre finns i alla fem serviceorter. För närvarande är tillgången till platser god och kommunen har kort kötid. Det finns också en god tillgång till, och spridning på, servicelägenheter som är särskilt anpassade för personer med funktionsnedsättningar.

Människor som önskar bo kvar i sitt eget hem trots funktionsnedsättningar eller sjukdom har tillgång till hemsjukvård och hemtjänst. På vårdcentrum i Östhammar bedriver både landstinget och kommunen verksamhet, bland annat en gemensam närvårdsenhet.

Förskolor, fritidshem och pedagogisk omsorg (familjedaghem) finns i alla större tätorter. (Östhammar saknar familjedaghem). Fler än 1 000 barn har plats på förskolor eller i pedagogisk omsorg. Föräldrar som arbetar eller studerar och ansöker om barnomsorg ska få ett erbjudande om plats för sina barn inom fyra månader.

I Österbybruk finns en fritidsgård och Östhammar erbjuder fritidsverksamhet för personer med funktionsnedsättningar.

Drygt 2 100 elever går för närvarande i någon av kommunens grundskolor. Skolorna i Alunda,

Bostadstyper i Östhammar och Uppsala län år 2012

	Östhammar	Andel	Uppsala län	Andel
Antal lägenheter i småhus	6 810	65 %	67 929	43 %
Antal lägenheter i flerbostadshus	3 725	35%	91 825	57 %
Varav hyresrätter i allmännyttan	2 525	16 %	21 895	14 %
Totalt antal bostäder	10 535	100 %	159 750	100 %

Källa: SCB, BME

II • KOMMUNEN IDAG

Gimo, Österbybruk och Östhammar har elever från förskoleklass till årskurs 9. Det finns också en grundskola i Gimo. Öregrunds skola har elever från förskoleklass till årskurs 6. I Ekeby, Gräsö och Snesslinge finns tre mindre skolor med elever från förskoleklass till årskurs 3.

På gymnasienivå finns tre olika skolor med lite olika inriktning: Bruksgymnasiet i Gimo är den kommunala gymnasieskolan med ett bredare utbud av studieprogram. Elevantalet är cirka 500. I Gimo finns också Wilhelm Haglunds gymnasium, ett fristående industritekniskt gymnasium med inriktning på produkt- och maskinteknik och med kopplingar till Sandvik Coromant AB. Forsmarks skola i Forsmarks bruk erbjuder gymnasieutbildning med energiprofil. Skolan drivs av Forsmarks kraftgrupp, men har Östhammars kommun som huvudman.

Vuxenutbildning erbjuds i ett särskilt studiecentrum i Gimo där det finns grundläggande vuxenutbildning, gymnasiala kurser, distansutbildning samt svenska för invandrare.

I varje serviceort finns ett bibliotek. Biblioteket i Östhammar fungerar som huvudbibliotek. Det finns också många sport- och fritidsanläggningar, både i tätorterna och på landsbygden. På alla serviceorter finns lekplatser, idrottsplatser och sporthallar, varav några med simhallar.

Foto: Östhammars kommun

Österbyskolan

Äldreboendet Tallparksgården

Foto: My Laurell

Foto: My Laurell

Förskolan Skutan

Roll i regionen

Både kommunikations- och materialströmmar i samhället har blivit mer globala. Vad som händer på lokal nivå påverkas av – men kan också påverka – skeenden på alla nivåer, från mellankommunal, till regional, nationell och global nivå. En aktuell "mega-trend", det vill säga en trend som gäller i stort sett över hela världen, är att allt fler människor rör sig från mindre mot större orter. I Sverige koncentreras befolkningstillväxten för närvarande till de tre storstadsregionerna Stockholm, Malmö och Göteborg.

Östhammars kommun är en del av den expansiva region som består av Uppsala, Stockholm och Mälardalen. Stockholm och Uppsala är kommunikationsmässigt tätt sammanlänkade och har i stor utsträckning en gemensam arbetsmarknad. Samma gäller många av städerna i Mälardalen som lätt kan nås med tåg från både Uppsala och Stockholm.

Stockholms län räknar med en befolkningstillväxt på 35 procent under perioden fram till 2030. Prognosen för Uppsala län är en folkökning med 15 procent under samma period. Även Norrtälje kommun räknar med en kraftig ökning av folkmängden fram till 2030, med 26 procent. Expansionen i regionen förväntas spilla över mot "ytterkanterna".

Östhammars kommun har under den senaste tioårsperioden haft en svag befolkningsutveckling, vilket både kan förklaras av åldersfördelningen i kommunen, men också av brister i den regionala infrastrukturen. Östhammars kommun saknar järnvägsförbindelser och har haft en förhållandevis låg vägstandard på viktiga vägar. Detta gäller såväl kopplingarna mot Uppsala-Stockholm-Mälardalen som kopplingarna mot Gävle och mot Norrtälje. Men den snabba utvecklingen i regionen innebär potentiella möjligheter att locka nya invånare.

Uppsala läns kommuner och landsting samverkar kring viktiga regionala frågor genom Regionförbundet i Uppsala län. Samarbetet

konkretiseras bland annat i en regional utvecklingsstrategi, länstransportplanen, det regionala trafikförsörjningsprogrammet och en regional

klimateanpassningsplan. Regional samverkan kommer också att krävas i arbetet med att upp-rätta en ny havsplan.

Östhammars kommun finns även med i regiona-la sammanhang som inkluderar Stockholm och Mälardalen, bland annat i den storregionala pla-nering som presenteras i Regional utvecklings-plan för Stockholmsregionen och i den regionala utvecklingsplanen för Stockholms kust och skärgård. Där pekas Hargshamn ut som betydelsefull för godstrafiken i östra Mellansverige.

REGIONAL UTVECKLINGSSTRATEGI

En utvecklingsstrategi har tagits fram för att be-skriva vad kommuner och landsting vill åstad-komma tillsammans med andra aktörer i länet: Uppländsk Drivkraft 3.0 som antogs i december 2012. Den innehåller visioner och mål som lägger grunden för utvecklingsarbetet i länet på längre sikt. Strategin vänder sig till personer och organisationer som vill vara med och påverka regionens långsiktiga utveckling. Den är sty-rande för aktörer på nationell och regional nivå, stödjande för dem som verkar på kommunal och lokal nivå och inspirerande för dem som finns i näringslivet och den ideella sektorn. Uppdraget att ta fram en utvecklingsstrategi kommer från lagen om samverkansorgan (2002:34).

Strategin ingår i en struktur av styr- och poli-cydokument som är sammankopplade med EU:s

strategi "Europa 2020" från juni 2010. Europa 2020 ger övergripande vägledning, med en "strategi för smart och hållbar tillväxt för alla" som innefattar de tre dimensionerna av hållbar utveckling: ekonomisk, social och ekologisk, med de övergripande målen

- Smart tillväxt – utveckla en ekonomi base-rad på kunskap och innovation.
- Hållbar tillväxt – främja en resurseffektiv, grön och konkurrenskraftig ekonomi.
- Tillväxt för alla – stimulera en ekonomi med hög sysselsättning och med social och territoriell sammanhållning.

Uppländsk Drivkraft 3.0 lyfter bland annat fram målnoder och stråk där det finns regionala samband för kommunikation och tillgänglighet, och orter i regionen där det finns förutsättningar för hållbar tillväxt och goda livsvillkor.

Länsvägarna 288, 76 och 292 lyfts fram som regionala stråk. Östhammar tilldelas funktionen som delregional ort i centrum av ett delregionalt influensområde med en lokal arbetsmarknad. Gimo beskrivs som en lokal ort som bör ut-vecklas med ett basutbud av service och som knutpunkt i området.

LÄNSTRANSPORTPLAN

Länstransportplanen för perioden 2014-2025 konkretiserar hur kommunerna och landstinget vill utveckla det regionala transportsystemet för att nå vision och mål i Uppländsk Drivkraft. Åtgärdsplanen redovisar en ombyggnad av länsväg 288 på sträckan Gimo–Börstil som en viktig investering för hela regionen. Gjorda överenskommelser inom ramen för samarbetet "En bättre sats" har arbetats in i planen. Region-förbundet har samordnat arbetet som görs på uppdrag av staten och regeringen och i samverkan med Trafikverket, angränsande län, länets kommuner, landstinget och länsstyrelsen.

REGIONALT TRAFIKFÖRSÖRJNINGSPROGRAM

Landstinget är från och med 2012 regional kollektivtrafikmyndighet i Uppsala län och ansvarar genom kollektivtrafiknämnden för det regionala trafikförsörjningsprogrammet. Programmet har en målhorisont som sträcker sig fram till 2030, men med huvudfokus på 2020. Syftet är att beskriva vad som krävs för att kollektivtrafiken på bästa sätt ska kunna bidra till en långsiktigt hållbar utveckling. Bedömningar av framtida behov och utbud görs i programmet på en generell nivå och utifrån viktiga funk-tioner. Programmet knyter även an till Målbild 2030 (som togs fram i samband med den

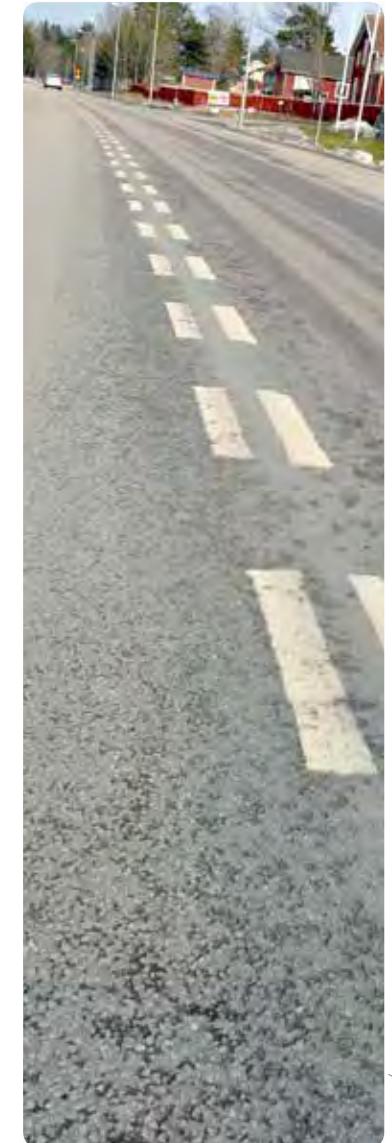

Foto: My Laurell

II • ROLL I REGIONEN

LÄS MER

- 👉 Länstransportplanen
- 👉 Uppländsk drivkraft 3.0
- 👉 Regional handlingsplan för klimatanpassning i C-län
- 👉 Havsplanering

regionala utvecklingsstrategin) där väg 288 pekades ut som det prioriterade kollektivtrafikstråket i kommunen.

Mer konkreta strategier för trafikens utveckling kommer att tas fram. Programmet konkretiseras också i verksamhets- och trafikplaner för UL. Där omsätts de långsiktiga intentionerna och målen i årlig verksamhet. En revidering av programmet är inplanerad 2015.

REGIONAL KLIMATANPASSNINGSPLAN

2009 gjordes en klimat- och sårbarhetsanalys för Uppsala län. Ett uppföljande arbete med att upprätta en regional klimatanpassningsplan presen-

terades under 2012. Syftet var att identifiera de områden och verksamheter i Uppsala län som är sårbara för klimatförändringar och extrema vädersituationer i ett 100-årsperspektiv.

Arbetet innebar en fördjupning på kommun-nivå. Avsikten var också att ge en sammanfattande bild av vad vi vet idag om risker som kan förknippas med klimatförändringar och inom vilka sektorer det finns kunskapsluckor. Tanken är att länets kommuner ska kunna gå vidare med att bedöma inom vilka områden det behövs fördjupade analyser eller åtgärdsförslag. Redan idag måste samhällsplaneringen anpassas till de potentiella risker en klimatförändring skapar.

HAVSPLANERING

Havet är en väsentlig resurs och ett nytt system för fysisk planering av havet har introducerats genom ny lagstiftning under 2014 och 2015. Syftet är att utveckla ett verktyg för havets långsiktiga förvaltning och utveckling. En havsplan består av kartor och ställningstaganden om hur havet ska nyttjas, skyddas och förvaltas och vilka samhällsintressen som ska uppmärksammas. Havsplanerna ska visa den mest lämpliga användningen av havet i olika områden. Havsplanering kan förebygga konflikter mellan olika intressen och att hjälpa till att lösa dem som uppstår

En del av arbetet med den nationella havsplaneringen kommer att ske på regional nivå. Många intressen ska samordnas, till exempel sjöfart, fiske, turism, försvar och materialutvinning. Havsplanerna kommer att omfatta Sveriges havsområden, territorialhavet och ekonomisk zon, men inte området närmast kusten. Planeringen av kusten sker genom kommunernas översiktsplanering. Kommungränsen i havet går vid tolv nautiska mil (cirka 22 kilometer) från baslinjen. Exempel på kommunala frågor är framtida vågkraftsanläggningar, deponier för muddermassor och kabeldragningar. Länsstyrelserna ska samordna mellankommunala och statliga frågor.

Foto: Mostphotos.com | Galló Gusztáv

Klimatförändringarna förväntas leda till ökade risker för extrema vädersituationer och översvämningar.

Mellankommunala frågor

Det finns många frågor som har betydelse för mer än en kommun, men kanske inte för hela regionen. Exempel på områden där mellankommunala samarbeten kan vara särskilt viktiga är räddningstjänst och säkerhetsfrågor. Östhammars kommun har idag ett etablerat räddningstjänstsamarbete med Uppsala och Tierps kommuner.

Det finns också ett antal andra frågor som kan skapa behov av dialog över kommungränser. Det gäller exempelvis storskaliga tekniska anläggningar som vindkraftverk, telemaster och kraftledningar som kan påverka landskapsbildningen även i grannkommunerna. Täckningsgraden i mobilnätet är ett annat exempel, liksom utvecklingen av handelsområden med stormarknader. Ett nytt, större handelsområde kan påverka handel och resmönster i andra kommuner.

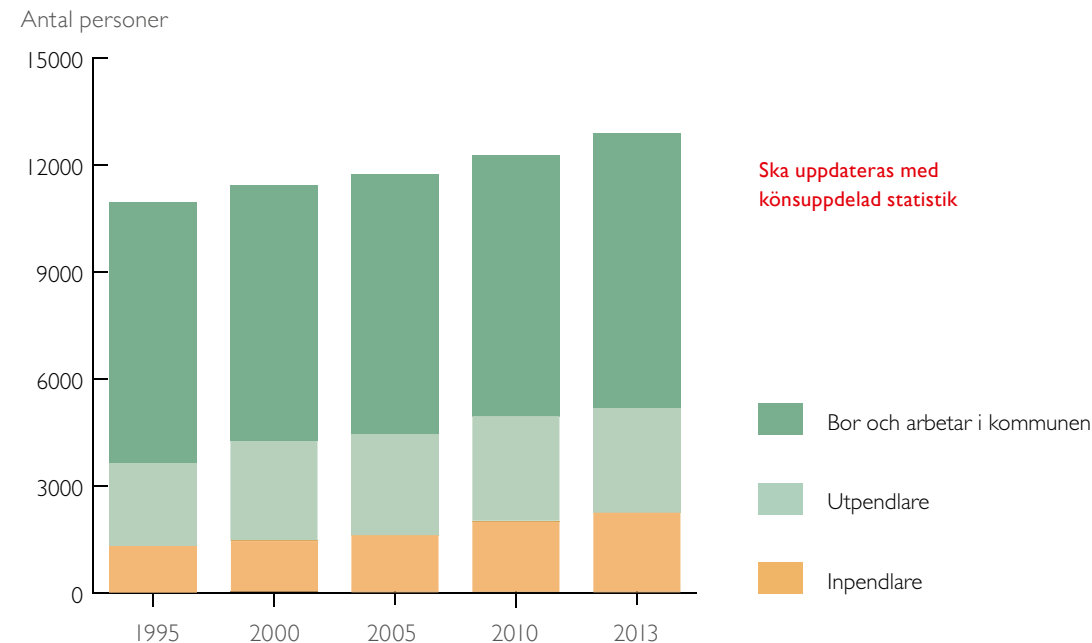
Avrinningsområdena sträcker sig över kommungränserna och åtgärder som kan påverka vattenkvalitet, flöden med mera berör även andra kommuner. Vattenförvaltningen förutsätter att invånare och organisationer inom avrinningsområdet samarbetar, oavsett administrativa gränser. Samma krav gäller annan miljöpåverkan av större omfattning. Ett exempel är processen kring en eventuell etablering av ett slutförvar för använt kärnbränsle i Forsmark

– det är ett projekt som har nationell betydelse, men får effekter på såväl regional, kommunal som mellankommunal nivå.

När det gäller vallonbruken, kust och skärgård, friluftsvärden, större idrottsanläggningar, tätortsstrukturer och kommunikationer har Östhammars kommun intressen gemensamma med Uppsala, Norrtälje och/eller Tierps kommuner.

I Östhammars kommun är även in- och utpendling en mellankommunal fråga. De stora pendlingsstråken (väg 288, 76, 292 och 290) har en nyckelroll i sammanhanget för att öka möjligheterna till pendling både till och från Östhammars kommun. För närvarande ökar framför allt inpendlingen av arbetskraft till kommunen.

IN- OCH UTPENDLING I ÖSTHAMMARS KOMMUN 1995-2013

III Framtida mark- och vattenanvändning

NATIONELLA MÅL

Det finns ett antal nationella mål kommunen ska ta hänsyn till i den fysiska planeringen.

Dit hör de sexton nationella miljö kvalitetsmålen. De nationella målen för folkhälsa, jämställdhet, funktionshinder och integration är också viktiga.

LÄS MER

- ☞ Sammanställning av nationella mål, planer och program av betydelse för fysisk samhällsplanering. Boverket

Huvuddragen i kommunens syn på framtida mark- och vattenanvändning redovisas i kartan Framtida mark- och vattenanvändning. Den utgår från kommunens vision, övergripande mål och utvecklingsstrategier på sid 8-14.

En viktig utgångspunkt är att den mångfald av värden som finns i kommunen ska utvecklas på ett hållbart och balanserat sätt, i linje med viktiga nationella och regionala mål för samhällsutvecklingen, exempelvis miljö kvalitetsmålen och målen för folkhälsa, jämställdhet och integration.

Bebyggelsen ska av hållbarhetsskäl i första hand utvecklas genom förtätning av befintliga bebyggelsegrupper. Avsikten är att funktionsblandad bebyggelse ska utvecklas i serviceorterna (de fem största tätorterna), S, och i mindre tätorter och småorter, BT. Kommunens viktigaste uppgift är att skapa planberedskap för att kunna erbjuda ett brett utbud av tomter för boende och verksamheter. Planarbetet ska prioriteras till de serviceorter där efterfrågan på bostads- och verksamhetslokaler är störst.

Även på landsbygden, L, ska ny bebyggelse i första hand utvecklas i anslutning till befintliga bebyggelsegrupper. Särskild hänsyn ska tas till de areella näringarnas behov och det måste gå att lösa vatten- och avloppsfrågor på ett långsiktigt hållbart sätt. Tätortsnära landsbygdsområden där kommunala vatten- och avloppslösningar i

första hand ska övervägas vid fortsatt utveckling redovisas med kartbeteckningen LT. Landsbygdsområdet har i övrigt delats in i tre olika bygder baserat på geografi och kulturhistoria.

Kartbeteckningen LA avgränsar skogs- och bruksbygden där det finns stora skogsområden som brukas aktivt och mindre områden med småskaligt jordbruk. Dessa intressen ska prioriteras vid lovgivning och tillståndsprövning.

LL markerar inlandets öppnare jordbruksbygd. Utöver behovet av att ta hänsyn till jord- och skogsbruk kan det här också finnas behov av att ta särskild hänsyn till landskapsbilden.

Annan särskild hänsyn krävs i landsbygdsområdet öster om väg 76 som innefattar ett riksintresse för de höga natur- och kulturmiljö värden som finns i kust- och skärgårdsområdet från Arkösund till Forsmark. Riksintresset innebär särskilda restriktioner för utveckling av fritidsbebyggelse. Fritidsbebyggelse ska bara få komma till stånd som kompletteringar till befintlig fritidsbebyggelse. Kartan redovisar sammanhängande fritidshusområden där enstaka kompletteringar är möjliga, BF.

För att hålla kust- och skärgårdsområdet levande behövs utvecklingsutrymme för ett varierat utbud av året runt bostäder. LS betecknar den del av kustområdet där bebyggelseutveckling i första hand kan bli aktuell. Utvecklingen ska ske

med hänsyn till de höga natur- och kulturmiljö värdena. Därutöver ska hänsyn också tas till areella näringar och turism.

De delar i skärgårdsområdet som har beteckningen LF ingår även i ett riksintresseområde för naturvård. Här ska fritids- och rekreationsintressen prioriteras. En restriktiv hållning till ny bebyggelse ska tillämpas, men undantag kan göras för allmänna anläggningar av betydelse för turism och friluftsliv.

De särskilda värdeområden för natur, fritid och kulturlandskap som pekas ut i mark- och vattenanvändningskartan, N, har stora natur-, kulturmiljö- och/eller fritidsvärden. Ställningstaganden till förändrad mark- och vattenanvändning i dessa områden ska ta särskild hänsyn till och underordnas berörda värden.

Kartan pekar också ut områden där bostäder inte ska byggas. De är avsedda för utveckling av omgivningspåverkande industrier, VI, storskaligt vindbruk, VV, och störande och ytkrävande fritidsverksamheter, VF. En del av områdena omges av skyddsområden, VS.

Avgränsningarna på kartan är inte exakta. Syftet är att redovisa kommunens övergripande syn på framtida mark- och vattenanvändning. På sid 29-93 redovisas mer i detalj kommunens syn på utvecklingen inom olika geografiska och tematiska områden.

Framtida mark- och vattenanvändning

Teckenförklaring

Tätbebyggda områden med bostäder

- BT** Tätbebyggt område med utveckling av blandbebyggelse
- S** Serviceort med utveckling av blandad bebyggelse
- BF** Fritidshusområde där enstaka kompletteringar är möjliga

Landsbygdsområden med bostäder

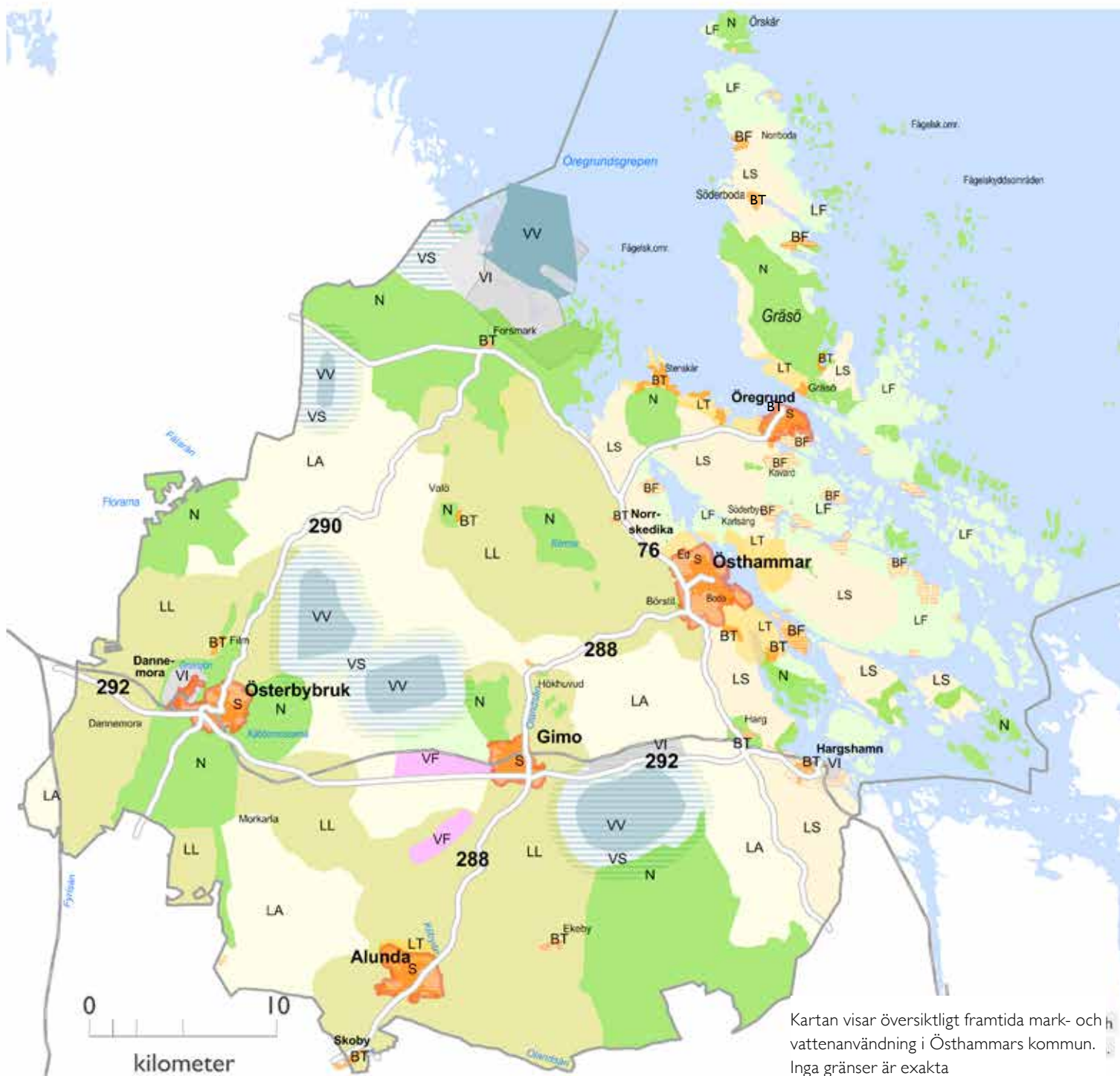
- LL** Landsbygd med utveckling av bebyggelse med hänsyn till areella näringar och landskapsbild
- LA** Landsbygd med utveckling av bebyggelse med hänsyn till areella näringar
- LT** Tätortsnära landsbygd där bebyggelseutveckling är möjlig med kommunalt vatten och avlopp
- LF** Skärgårdsområde där fritid och rekreation är prioriterat. Restriktiv hållning till ny bebyggelse med hänsyn till 4 kap miljöbalken
- LS** Landsbygd i skärgård med utveckling av bebyggelse med hänsyn till areella näringar och turism

Områden för störande verksamheter, ej bostad

- VI** Område för utveckling av omgivningspåverkande verksamhet (industrier)
- VV** Område för storskaligt vindbruk (tillstånd enligt MB)
- VS** Skyddsområde där nya bostäder inte bör tillåtas med hänsyn till utveckling av störande eller hälsofarliga verksamheter
- VF** Område med störande och ytkrävande fritidsverksamheter

Särskilda värdeområden

- N** Värdeområde för natur, fritid och kulturlandskap

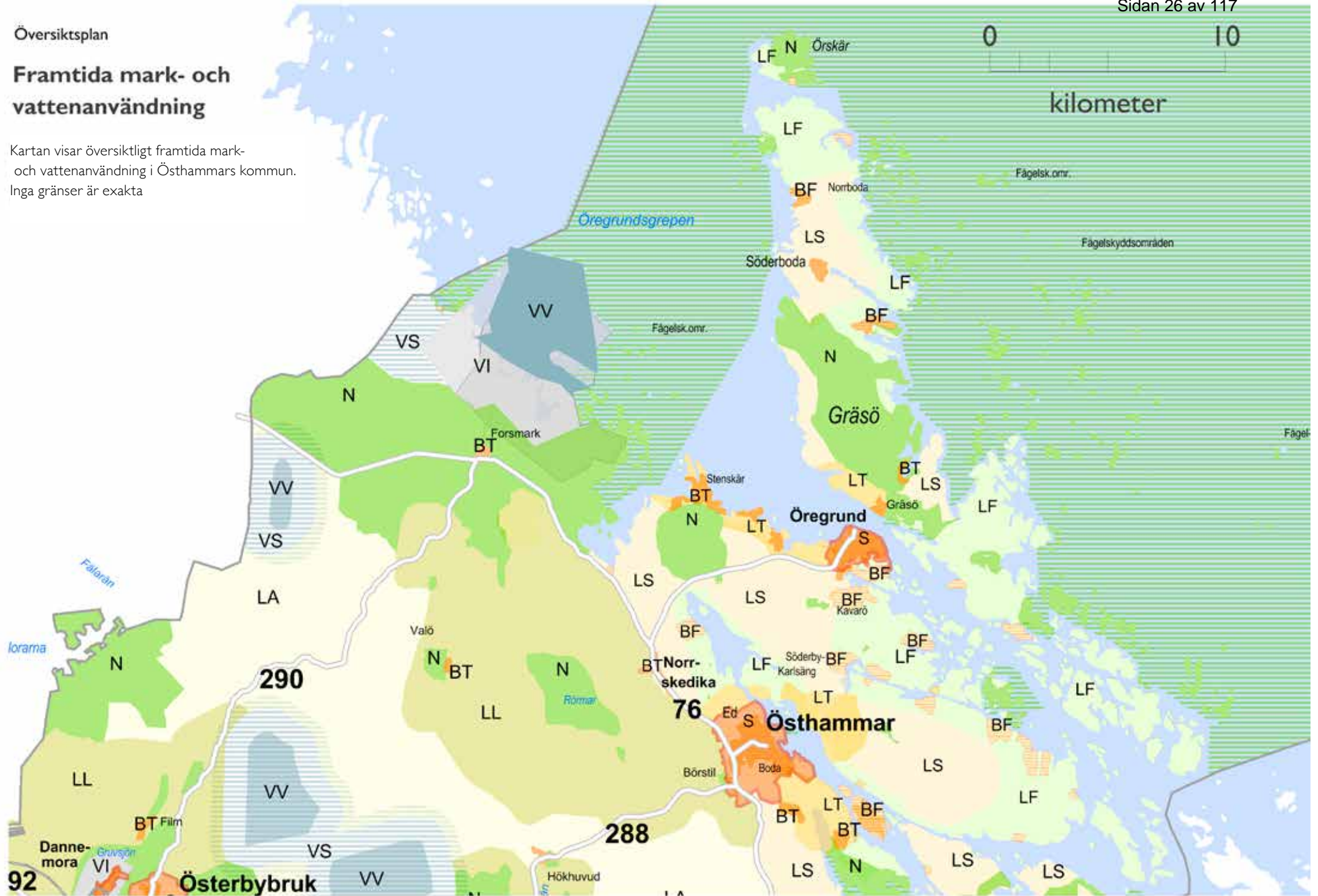
Kartan visar översiktligt framtida mark- och vattenanvändning i Östhammars kommun. Inga gränser är exakta

Översiktsplan

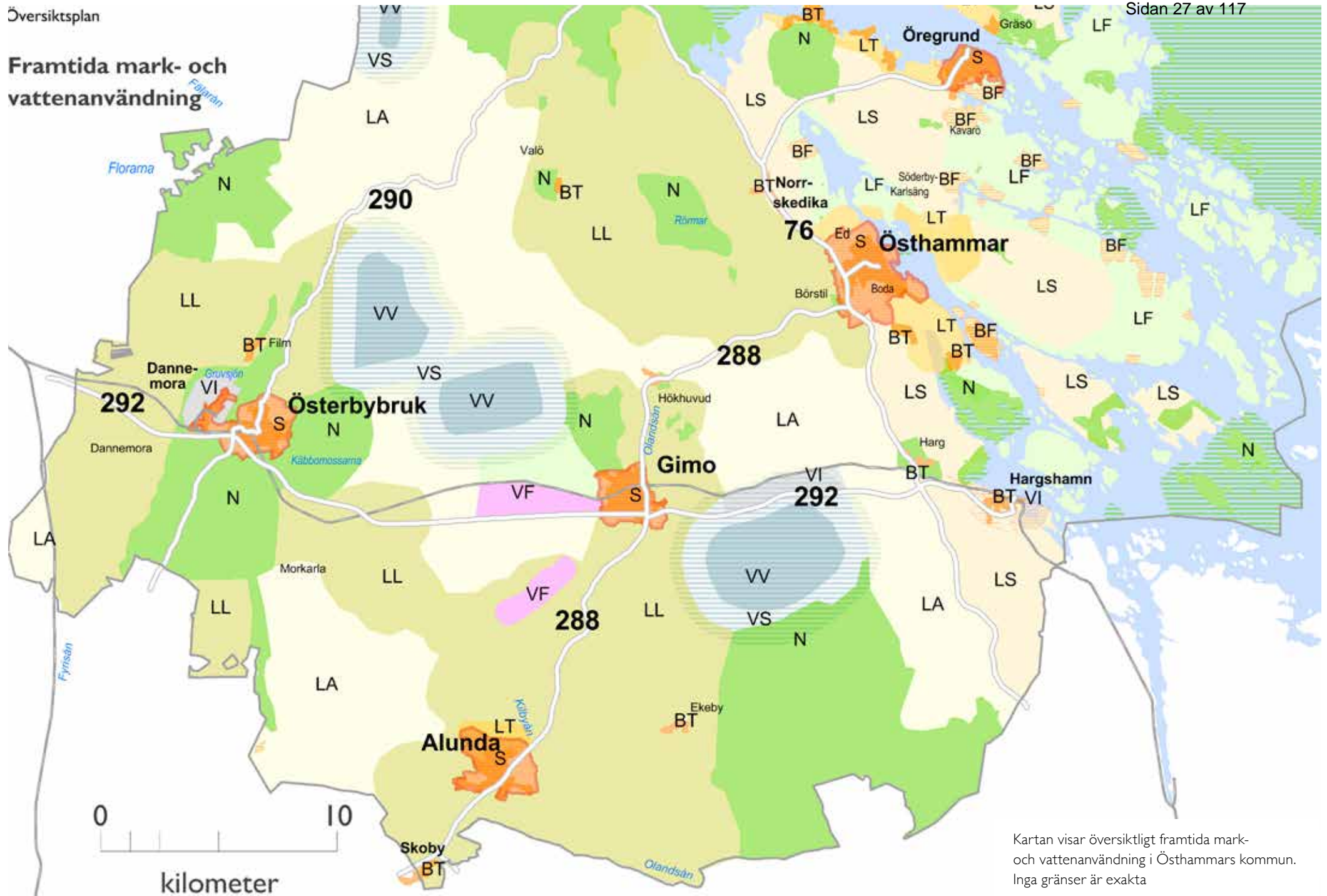
Framtida mark- och vattenanvändning

Kartan visar översiktligt framtida mark- och vattenanvändning i Östhammars kommun. Inga gränser är exakta

Översiktsplan

Framtida mark- och vattenanvändning

Kartan visar översiktligt framtida mark- och vattenanvändning i Östhammars kommun. Inga gränser är exakta

ÖVERSIKTSPLANENS INNEHÅLL

Planen ska redovisa:

- grunddragen för mark- och vattenanvändningen,
- hur den byggda miljön ska utvecklas och bevaras,
- vilken hänsyn som ska tas till allmänna intressen och
- hur riksintressen och miljö- kvalitetsnormer ska tillgodoses.

Kommunens syn

Kommunen syn på vad som krävs för att få till stånd en utveckling i linje med egna visioner och nationella, regionala och lokala mål benämns **utvecklingsstrategier**. De sammanfattas i punktform - **Strategier i sammanfattning**. Avsikten är att tydliggöra kommunens intentioner för fortsatt planering och kommande beslut.

De generella regler för byggande och verksamheter som finns i miljöbalken, plan- och bygglagen med flera lagar sätter ramarna för alla beslut. Mark- och vattenområden ska användas för det eller de ändamål som de är mest lämpade för, med hänsyn till beskaffenhet, läge och behov.

Bedömningarna ska göras med utgångspunkt från det enskilda fallet. I de fall kommunen identifierat ett behov av att lägga fast en praxis eller en tydlig prioriteringsordning vid lagtillämpningen redovisas detta som **Kommunens tillämpning** i anslutning till sammanfattningar av centrala lagrum i avdelning III och IV.

Intentionen är att alla beslut ska resultera i en god hushållning och vara i linje med viktiga nationella och regionala mål. Detta innebär bland annat att kommunen kommer att slå vakt om de riksintressen och övriga allmänna intressen som redovisas i avdelning IV på sidorna 94-117.

De här lagarna är viktiga för planeringen

MILJÖBALKEN (MB)

Miljöbalken slår vakt om miljön och innehåller allmänna hänsynsregler, bestämmelser för hushållning med mark och vatten, miljökvalitetsnormer och regler som ska skydda miljön och människors hälsa. Det är en mycket viktig ramlag.

PLAN- OCH BYGGLAGEN (PBL)

Plan- och bygglagen, PBL, är en lag som mer i detalj reglerar bebyggelseutvecklingen. PBL ska samordnas med miljöbalken men också med regler i andra lagar. Bestämmelserna syftar till att, med hänsyn till den enskilda människans frihet, främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god och långsiktigt hållbar livsmiljö.

Vid prövning enligt plan- och bygglagen ska hänsyn tas till:

- natur- och kulturvärden
- miljö- och klimataspekter
- mellankommunala och regionala förhållanden

Prövningen ska främja:

- en lämplig struktur och en estetiskt tilltalande utformning av bebyggelse, grönområden och kommunikationsleder
- en från social synpunkt god livsmiljö som är tillgänglig och användbar för alla samhällsgrupper
- en långsiktigt god hushållning med mark, vatten, energi och råvaror samt goda miljöförhållanden i övrigt
- en god ekonomisk tillväxt och en effektiv konkurrens
- bostadsbyggande och utveckling av bostadsbeståndet

Ett antal andra lagar tillämpas också i den fysiska planeringen, bland annat kulturmiljölagen och väglagen. Planeringen ska dessutom bidra till att uppfylla viktiga nationella, regionala och kommunala mål.

III • BEBYGGELSEUTVECKLING

Bebyggelseutveckling

MÅLBILD 2025

- Befolkningen i Östhammars kommun har ökat med mellan 500–1 000 personer. Bebyggelsen har en genomtänkt struktur. De fem serviceorterna har utvecklats utifrån sina förutsättningar, **med funktionsblandad bebyggelse. Miljöstörande verksamheter har separerats från bostadsbebyggelse.**
- Serviceorterna står för ett basutbud av service till sina invånare och omkringliggande landsbygd. Verksamheter som kräver ett större befolkningsunderlag har koncentrerats till den ort som har bäst förutsättningar att serva hela kommunen.
- På landsbygden har noder med tätare bebyggelse skapats längs de starka kollektivtrafikstråken, genom komplettering av befintlig bebyggelse.

Bostäder

Trots att befolkningsutvecklingen varit låg råder bostadsbrist i vissa delar av kommunen och för vissa bostadstyper. Huvuddelen av bostäderna i Östhammars kommun finns i småhus och villor. Det råder brist på andra boendetyper. Geografiskt är efterfrågan på permanentbostäder för närvarande störst i Österbybruk, Alunda och Östhammar. I Öregrund och i skärgården är efterfrågan på delårs bostäder större än efterfrågan på året runt bostäder. Det finns en förväntad ökad efterfrågan på bostäder i Gimo. Bedömningen är att orten därför behöver ett bredare utbud av bostadstyper

I bostadsförsörjningsprogrammet för Östhammars kommun redovisas tre olika utvecklings-

scenarier. I lägsta scenariot minskar folkmängden med 700 personer, medan den i det högsta scenariot ökar med över 4 000 personer fram till 2030. Sammantaget visar de olika scenarierna det spann som Östhammars kommun behöver hantera i sin planering för framtida bebyggelseutveckling.

Kommunal mark och detaljplaner som ger utrymme för verksamheter finns i samtliga tätorter, men kompletteringar kan behövas. I några fall skapar redan etablerade verksamheter med omgivningspåverkan hinder för fortsatt utveckling i attraktivt boendelägen.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Det måste finnas bostäder och plats för verksamheter om Östhammars kommun ska kunna utvecklas. Bostadsutbudet behöver anpassas till behov och efterfrågan. Detta blir än viktigare om kommunen ska kunna ta del av befolkningsexpansionen i Mälardalsområdet. Det måste finnas tillgång till goda boendemiljöer för alla kategorier av människor, i alla inkomstlägen och med olika grader av fysisk förmåga **för att målet god bebyggd miljö ska kunna uppnås.**

Grupper av invånare som ofta bor i lägenhet är till exempel unga människor som etablerar sitt första boende, inflyttare som vill undersöka hur det känns att bo i kommunen och äldre som inte längre orkar eller vill underhålla sin egen bostad. Det finns förstås också människor som av ekonomiska eller praktiska skäl vill slippa köpa eller själv stå för underhållet av sin bostad.

För att locka nya invånare och få igång flyttkedjor behövs balans i utbudet av bostadstyper. Saknas vissa typer av bostäder blir äldre kvar i villor som annars skulle kunna bli tillgängliga för unga människor eller andra som vill gå vidare i en flyttkedja.

NATIONELLA MÅL

Miljökvalitetsmålet
God bebyggd miljö
Tillväxtpolitikens
prioriterade områden

LOKALA MÅL

Östhammars kommun ska vara en attraktiv kommun där befolkningen trivs och kontinuerligt ökar.

LÄS MER

 Bostadsförsörjningsprogram för Östhammars kommun

III • BEBYGGELSEUTVECKLING

MARKANVISNINGSAVTAL

Ett markanvisningsavtal kan upprättas om en byggherre är intresserad av att bygga på mark som ägs av kommunen. Sådana avtal är aktuella om alla förutsättningar för att exploatera området inte är utredda. Avtalet reglerar bland annat vilka principer som ska gälla om marken överläts eller upplåts. Kommunen har också möjlighet att redovisa riktlinjer och principer för kommande detaljplanarbete.

EXPLOATERINGSAVTAL

I ett exploateringsavtal kommer kommunen överens med en byggherre om hur en detaljplan ska genomföras. Exploateringsavtal redovisar som regel hur gator, vägar, allmänna platser och anläggningar för vatten och avlopp ska anläggas och/eller finansieras.

Det här visar att Östhammars kommun behöver arbeta med en mycket aktiv bostadsplanering. Utbud och behov behöver regelbundet inventeras och analyseras eftersom det är svårt att förutsäga och styra befolkningsutvecklingen.

Kommunen har siktet inställt på att befolkningen ska öka med cirka 75 invånare per år. Genom att ta fram detaljplaner som kan ge en stabil tillgång på attraktiva, byggklara tomter för boende och verksamheter i alla serviceorter skapas möjlighet att klara högre inflyttningstal.

Kommunens roll är att identifiera behov, skapa planberedskap och via den kommunala bostadsstiftelsen Östhammarshem möta delar av den efterfrågan som gäller hyreslägenheter, serviceboenden och andra profilboenden. Kommunen kan också köpa in och sedan anvisa och sälja mark för exploatering.

Intentionen är att jobba med en strategisk markpolitik och bjuda in olika aktörer till samarbeten för att genomföra projekt som tillfredsställer aktuell efterfrågan. Viktiga kommunala verktyg är att upprätta markanvisningsavtal eller exploateringsavtal. Kommunen har riktlinjer för sådana avtal.

Steget från en markanvisning till färdig bebyggelse kan se ut på flera sätt: Ett byggföretag kan ta det fulla ansvaret för att upprätta en detaljplan och sedan bygga när detaljplanen

antagits. Kommunen har också möjlighet att på egen hand upprätta detaljplaner. Det kan ha sina fördelar med tanke på att bostadsmarknaderna i serviceorterna är förhållandevis små.

Om kommunen tar fram detaljplaner med långsiktiga perspektiv och hög grad av flexibilitet **vad gäller bostadstyper** kan nybyggnation ske i etapper och involvera flera olika aktörer. Det kan skapa en större variation i bostadsutbudet i samma område. Är planerna flexibla kan osålda tomter i ett villaområde exempelvis användas för att bygga radhus eller flerbostadshus, projekt som kan genomföras av små aktörer. Kommunen kan även arbeta med att intressera mindre, lokala exploitörer att göra egna satsningar på landsbygden.

Utifrån dagens trender erbjuder Östhammars kommun boendemiljöer som kan attrahera många olika grupper. Småskaligheten i sig skapar trygghet vilket många upplever som attraktivt. Boenden nära de stora kommunikationsstråken där kollektivtrafiken är tät kan vara av intresse för pendlare.

I kust- och skärgårdsområdet kan **deltidsboende** i lägenheter och permanentbostäder utvecklas i befintliga bystrukturer. Strandtomter är attraktiva, men Östhammars kommun kommer fortsatt att värna om en tillgänglig strandzon, ett stort gemensamt värde.

Erbjudanden som kan utvecklas ytterligare är livsstilsboenden med koppling till kust eller olika fritidssysselsättningar. Det kan exempelvis handla om små gårdar med hästhållning på landsbygden, eller attraktiva lägenheter nära båtplatser vid kusten. I småorter finns det möjlighet att utveckla flexibla boendelösningar och flerbostadshus i mindre skala.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- **Planera för och skapa** en stabil tillgång på attraktiva, byggklara tomter i alla serviceorter, i **en turordning anpassad till efterfrågan**.
- **Planera för ett varierat bostadsutbud** som kan ge fungerande flyttkedjor. Nya detaljplaner bör ge möjlighet till både en- och flerbostadshus.
- Ta vara på lokala krafter för att få in fler aktörer på marknaden.
- På landsbygden ska ny bebyggelse i första hand etableras i anslutning till befintliga bebyggelsegrupper längs starka kommunikationsstråk.
- Utveckla livsstilsboenden.

Industri- och verksamhetslokaler (S, BT, VI, VS)

Tätorterna (S, BT) i Östhammars kommun har i stor utsträckning utvecklats med funktionsblandad bebyggelse, det vill säga en blandning av bostäder och verksamhetslokaler.

Särskilda industriområden med mindre och medelstora tillverkningsföretag finns i samtliga serviceorter och i Harshamn. Större industriområden för omgivningspåverkande verksamhet finns runt Sandvik Coromant i Gimo, vid Dannemora gruva i Dannemora och **vid Forsmark runt kärnkraftverken och slutförvaret för lågaktivt kärnavfall, SFR.**

Kommunal mark och detaljplaner som ger utrymme för nya verksamheter finns också det i samtliga serviceorter och Hartshamn. I Gimo bland annat vid Soldat Bångs väg och längs väg 288, i Österbybruk vid Ös och i Hargshamn inom befintliga detaljplaner för hamnområdet. Detaljplanelagda industriområden i Alunda och Öregrund innehåller mindre markområden med begränsade utbyggnadsmöjligheter.

UTVECKLINGSTRATEGIER

Funktionsblandad bebyggelse minskar avståndet mellan bostäder, verksamheter och service, vilket bidrar till en hållbar utveckling och en god bebyggd miljö. Att utveckla funktionsblandad bebyggelse är en inriktning kommunen har

för avsikt att hålla fast vid i den fortsatta bebyggelseutvecklingen.

För att ett livskraftigt näringsliv ska kunna utvecklas krävs planberedskap för nya verksamheter. Särskilda förutsättningar gäller för miljöstörande verksamheter. Industrier som ligger nära bostadsområden kan ge störningar och omvänt så kan bostadsbebyggelsen begränsa utvecklingsmöjligheterna för en industrietablering.

Kortsiktiga behov och beslut har resulterat i att det i dag finns sådana konflikter i tätorterna, och även risk för miljöstörningar från befintliga industrietableringar som **kan påverka** vattenförsörjningen. Det är problem som måste åtgärdas.

Miljöstörande verksamhet ska separeras från blandbebyggelse. Skyddsavstånd till bostadsbebyggelse ska fastställas i detaljplan. För framtiden finns det behov av nya industritomter i utvecklingsbara lägen. De bör ligga utanför serviceorterna.

Befintliga verksamheter som ligger olämpligt bör på sikt också flyttas till bättre lägen. **Det är en fråga som ska behandlas i de fördjupade översiktsplaner som ska upprättas för serviceorterna.** Genom att omlokalisera störande industrier från

centrala delar av tätorterna kan attraktiva lägen för bostäder, service och handel bli tillgängliga.

Yt- och transportkrävande verksamheter bör lokaliseras till lägen utanför tätort, nära bra godsleder eller godsstråk. Uppställningsplats för transport av farligt gods bör anvisas till en plats längs utpekad väg för farligt gods.

Kartan över framtida mark- och vattenanvändning reserverar mark för omgivningspåverkande verksamhet (VI) vid Forsmarks kärnkraftverk, Dannemora, Hargshamn och mellan järnvägen och väg 292 öster om Gimo. Vid Forsmarks kärnkraftsverk utpekade även ett skyddsområde (VS) nordväst om verksamhetsområdet. **Vikten av att det finns utvecklingsutrymme för de areella näringarna behandlas i avsnittet Bebyggelseutveckling på landsbygd.**

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Separera **miljöstörande** verksamheter från funktionsblandad bebyggelse.
- **Planlägga** industrimark med utvecklingsmöjligheter **utanför serviceorterna, och reglera skyddsavstånd i planerna.**
- Omlokalisera miljöstörande verksamhet från attraktiva boendelägen/handelsområden.

III • BEBYGGELSEUTVECKLING

BESLUTSFORMER

Kommunen prövar frågor som rör bebyggelseutvecklingen på flera sätt. De viktigaste:

- Vid ansökan om bygglov (MB, PBL)
- I beslut om områdesbestäm- melser och detaljplaner (PBL)

PRÖVNING AV NY BEBYGGELSE

För att bygga nytt, bygga till eller ändra användningen av en byggnad krävs som regel bygglov (PBL 9 kap). Det finns också regler om hur byggnader med mera ska vara utformade. Byggnader ska bland annat vara lämpliga för sitt ändamål, vara tillgängliga för personer med nedsatt rörelseförmåga och uppfylla väsentliga tekniska egenskapskrav, exempelvis när det gäller brandsäkerhet och energihushållning. För fritidsbostäder finns möjlighet att lämna undantag från vissa utformningskrav (PBL 8 kap).

En del åtgärder är undantagna från bygglov. Ekonomibyggnader för jordbruk, skogsbruk eller liknande näring får byggas utan bygglov, om byggnaden be- hövs i ett pågående bruk av marken.

Inom detaljplanelagt område får mindre komplementbyggnader (så kallade Friggebodar och Attefallshus) byggas utan bygglov om vissa villkor är uppfyll- da. Utanför detaljplanelagt område får man utan bygglov göra mindre tillbygg- nader och uppföra komplementbyggnader i omedelbar anslutning till ett befint- ligt bostadshus.

Bygglövsprövning innebär också att bebyggelsens placering prövas. Placering- en måste vara lämplig med hänsyn till både allmänna och enskilda intressen (PBL 2 kap). Mark och vatten ska användas på ett sätt som innebär en god hushållning. Bland annat prövas möjligheterna att ordna trafik, vattenförsörj- ning, avlopp, avfallshantering, elektronisk kommunikation och samhällsservice. Exempel på allmänna intressen som ska värnas är natur- och kulturvärden.

Ibland måste en detaljplan upprättas innan bygglov kan lämnas (PBL 4 kap). Detta gäller när det finns behov av att reglera bebyggelsen i ett sammanhang, till exempel om en befintlig bebyggelsegrupp ska förändras eller bevaras, om användningen av ett byggnadsverk kan få betydande påverkan på omgivning- en eller om en plan behövs för att reglera bebyggelsemiljöns utformning för ny, sammanhållen bebyggelse.

Observera: Om en fastighet omfattas av strandskyddsregler måste dispens från strandskyddet sökas även för bygglovsbefriade åtgärder (se sid xx).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

Östhammars kommun ställer följande krav på bostadshus (PBL 8 kap):

- alla bostadshus, både för året runt och deltidboende (fritidshus), med en bo- stadsyta över 50 kvadratmeter ska hålla helårsstandard. Byggnaden ska upp- fylla normer för tillgänglighet och energihushållning.

Östhammars kommun anser att följande åtgärder kan utföras utan bygglov utan- för områden med detaljplan (PBL 9 kap):

- bygga till befintliga hus för permanent bruk med maximalt 50 procent och högst 40 m².
- bygga till befintligt hus för deltidboende med maximalt 25 procent och högst 20 m².

Östhammars kommun kräver detaljplanering (PBL 4 kap):

- om fler än tre nya byggnadsverk ska uppföras på angränsande tomter.
- om möjligheterna att lösa VA-försörjning på ett hållbart sätt gör att det finns särskilda behov av att sammanhållet reglera villkoren för ny bebyggelse.
- om områden med känslig landskapsbild eller värdefulla natur- och kulturmiljöer berörs på ett sätt som gör att det finns särskilda behov av att sammanhållet reglera villkoren för ny bebyggelse.

Lokaliseringsprövning utanför detaljplan (PBL 2 kap).

- På landsbygden ska bostäder i första hand placeras i anslutning till befintliga bebyggelsegrupper.
- Det måste finnas tillgång till dricksvatten i tillräcklig mängd och vara möjligt att lösa avloppsfrågorna. Gemensamma lösningar kan vara att föredra framför lösningar på varje tomt.
- Vid etablering av nya lantbruk eller nya bostäder ska ett respektavstånd på 200 meter mellan bostäder och lantbruk eftersträvas.
- Lokaliseringen får inte försvåra eller förhindra pågående bruk av jord och skog.

Se även sid 57 och sid 64, hänsyn till natur-, friluft- och kulturmiljövärden.

PRÖVNING AV MILJÖSTÖRANDE VERKSAMHETER

Kommunen ska pröva lämpligheten att använda mark för verksamhetsändamål och bland annat bedöma risker för störningar, behovet av hänsyn till sociala förhållanden och möjligheterna att tillhandahålla teknisk service. Industrimark bör planeras i områden där det finns tillgång till en god infrastruktur: el, vatten, avlopp, trafiklösningar och anslutningspunkter för digital kommunikation (PBL 2 kap).

Lämpliga områden kan avgränsas i en detaljplan (PBL 4 kap). Ska marken användas för industriändamål, ett köpcentrum eller annan verksamhet som kan ge betydande miljöpåverkan ska miljökonsekvenserna beskrivas enligt miljöbalkens bestämmelser om miljökonsekvensbeskrivningar. Skadliga verkningar ska undvikas, miljö kvalitetsnormerna får inte påverkas negativt (MB 6 kap).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- En ny industrietablering får inte hindra eller motverka människors rörelser och ett välfungerande samhällsliv, det vill säga ska inte verka som barriär mellan bostadsområden och olika målpunkter.
- Inför etablering av nya industriområden ska eventuell miljöpåverkan i närområdet kartläggas, till exempel risker för lukt och buller och risker i samband med hantering av farligt gods, påverkan på vattenskyddsområden och/eller visuella värden i landskapet. Samråd med länsstyrelsen krävs för verksamheter med betydande miljöpåverkan, se sid 108.
- När det kan finnas risk för störningar ska skyddsområde med bebyggelseförbud upprättas. Förslag till avgränsningar ska redovisas i **samband med planläggning/ansökan om bygglov**, med beskrivning av rådande vindförhållanden och vegetation. Se även vägledning för miljö och säkerhetshänsyn, skyddsavstånd, **sid 110**.
- Vid etablering av **köpcentrum i externa lägen** bör **eventuell påverkan på centrumhandeln i serviceorterna** redovisas i miljökonsekvensbeskrivningen.

PRÖVNING AV ANLÄGGNINGAR FÖR STÖRANDE FRITIDSVERKSAMHET

Kommunen ska pröva lämpligheten att använda mark för verksamhetsändamål och bland annat bedöma risker för störningar, och behovet av hänsyn till sociala förhållanden (PBL kap 2).

Om användningen av en anläggning kan få stor inverkan på omgivningen ska en detaljplan upprättas. Detaljplanen kan innehålla bestämmelser om skyddsåtgärder för att motverka störningar (PBL 4 kap).

Kan verksamhet vid anläggningen ge betydande miljöpåverkan ska miljökonsekvenserna beskrivas enligt miljöbalkens bestämmelser om miljökonsekvensbeskrivningar. Skadliga verkningar ska undvikas, miljö kvalitetsnormerna får inte påverkas negativt (MB 6 kap).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Anläggningar (skjutbanor, golf, ridning med mera) ska utformas så att påverkan på mark och vatten minimeras **och biologisk mångfald gynnas**. Vid bygglovsprövning av skjutbanor ska Naturvårdsverkets allmänna råd 1981:2 tillämpas.
- Nya anläggningar eller större förändringar av befintliga ska prövas i detaljplan.
- Skjututbanor **med miljöpåverkan** som ligger nära tätbebyggelse och i vattenskyddsområden ska flyttas. Inriktningen är en samlokalisering till lämpliga skjutbanor. De ska förses med skyddsområde med förbud för ny bostadsbebyggelse.

III • BEBYGGELSEUTVECKLING

DEFINITIONER

Tätort: Sammanhängande bebyggelse med minst 200 invånare och högst 200 meter mellan husen (SCB).

Centralort: Som regel den största orten i en kommun, ofta med viktiga funktioner som service, sjukvård, handel, offentlig förvaltning och politisk makt. Centralorterna blev viktiga begrepp i samband kommunindelningsreformen under 1960- och 1970-talen. Ofta bär en kommun samma namn som dess centralort.

Serviceort: En tätort med särskilt serviceansvar.

ROLLFÖRDELNING

Centralort och serviceort: Östhammar

Serviceorter: Alunda, Gimo, Öregrund och Österbybruk.

FORTSATT PLANERING

- Fördjupade översiktsplaner för serviceorterna

Bebyggelseutveckling i serviceorterna (S)

MÅLBILD 2025

- Östhammar är centrum för kommunens handel och administration. Flera nya tjänsteföretag har etablerat sig där.
- Öregrund är en serviceort med viktig funktion för kustområdet. Här har fler företag med koppling till marinteknik och marinbiologi utvecklats.
- Alunda och Österbybruk är trivsamma serviceorter med goda kommunikationer. De har ett lite bredare utbud av boendetyper.
- Gimo har en tydlig roll som kommunens knutpunkt för skola och arbete. Vid Campus Gimo finns specialgymnasier med olika inriktningar.

Östhammars kommun är en mångkärnig kommun. Drygt 60 procent av invånarna bor i någon av de fem större tätorterna Alunda, Gimo, Öregrund, Österbybruk och Östhammar. Ingen av dessa tätorter är tillräckligt stor för att kunna erbjuda ett komplett utbud av kommersiell och offentlig service, men målsättningen är att mångkärnigheten ska behållas. Tätorterna erbjuder olika boendekvaliteter som kan vidareutvecklas. Ett bra serviceutbud kan säkras genom samverkan.

Dessa fem större tätorter kommer i fortsättningen att kallas serviceorter. De redovisas med beteckningen S i kartan över framtida mark- och vattenanvändning. Översiktsplanens intention är att få till stånd en utveckling av blandad bebyggelse på dessa orter.

Nuläge, profil och viktiga utvecklingsmöjligheter i respektive serviceort beskrivs på sidorna 36-45. För varje serviceort finns också en karta som redovisar befintlig bebyggelse, utredningsområden för fortsatt bebyggelseutveckling och grönområden med potential att bidra till en sammanhållen grönstruktur. **Redovisade grönområden innehåller sammansatta värden, det vill säga en kombination av sociala värden, naturvärden och kulturvärden. Riksintressen för kulturmiljövärden, vattenskyddsområden, vägreservat och skyddsområden kring reningsverk (300 meter)** redovisas också.

Mer detaljerade prioriteringar av vad som ska utvecklas respektive bevaras kommer att göras i fördjupade översiktsplaner för respektive tätort. **Arbetet med fördjupningar kommer att inledas för Alunda och därefter Östhammar.**

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Med en utspridd tätortsstruktur kan allt inte finnas överallt. Den kommersiella servicen kräver ett visst befolkningsunderlag för att löna sig. Alla former av offentlig service (kommunal och landstingsdriven) kan av kostnadsskäl inte heller finnas överallt. **För att få till stånd en god och hållbar utveckling måste** skattepengarna användas på ett klokt och kostnadseffektivt.

Serviceorterna Alunda, Gimo, Öregrund, Österbybruk och Östhammar kan betraktas som stadsdelar. Genom att binda samman dem med goda kommunikationer kan orterna stödja varandra och gemensamt upprätthålla ett bredare serviceutbud för kommunen som helhet.

Med bra kommunikationer kan även övriga tätorter, småorter och landsbygden kopplas till, och få tillgång till basservicen på en serviceort. Orter strax utanför kommungränsen kan också bidra med underlag för handel, fritidsanläggningar och kollektivtrafik.

De olika delarna i kommunen attraherar olika typer av människor. Genom att ge serviceorterna en tydlig profil och ett tydligt uppdrag blir det lättare att motivera beslut som utgår från en helhet. Näringslivet och bostadsmarknaden kan få utrymme att utvecklas på orterna utifrån

marknadens förutsättningar. Orternas profiler kan tydliggöra detta och skapa samsyn mellan olika aktörer. Då kan privat verksamhet som kräver ett större befolkningsunderlag koncentreras till den ort som har bäst förutsättningar.

Även en del kommunala verksamheter behöver centraliseras till den ort som har bäst förutsättningar att **betjäna** hela kommunen. Så är det redan idag och detta behöver utvecklas vidare. Konkurrensen mellan orterna måste bytas mot gemenskap och samverkan.

Tätorterna har vuxit fram under olika historiska skeden. Det har inte alltid skett med framförhållning, eller med tydliga strategier för centrumutvecklingen. Vissa orter har flera olika handelscentrum trots att orten är relativt liten. I andra orter har centrum en utformning som inte skapar optimala förutsättningar för en levande handel. Det här är till nackdel för näringslivet.

Centrumområdena behöver utvecklas så att de blir tätare, kan erbjuda god service, och går att nå med kollektivtrafik eller via gång- och cykelvägar.

Orterna behöver växa inåt och bli tätare, med en lagom blandning av grönområden, handel, bostäder, kontor och mötesplatser i de centrala delarna. Lucktomter och tomma ytor i centrala lägen kan utnyttjas bättre, exempelvis för att bygga flerbostadshus i mindre skala. Småskaligt

flerbostadsbyggande kan också förverkligas i villaområden där det finns lämplig tillgång till obebyggda tomter.

När nya bebyggelseområden öppnas är det viktigt att de utformas med god arkitektur som fångar upp ortens karaktär och historia. Det stärker ortens profil och stadsbyggnadskvaliteter.

Att känna igen sig och ha tillgång till landmärken som förklarar var man befinner sig är exempel på sådant som kan göra att en ort känns trygg. Vackra vyer, tilltalande stadsrum och vägar som enkelt leder fram till viktiga mötesplatser är exempel på andra saker som kan påverka om

en plats känns trygg, tillgänglig och trivsam.

Rutan med gestaltningsråd sammanfattas aspekter som ska beaktas vid bebyggelseutvecklingen i serviceorter och tätorter.

Viktigt är att värna om allmänhetens tillgång till orternas sjöfronter i attraktiva lägen. Även om det finns mycket grön mark finns få ordnade områden där närnaturen gjorts tillgänglig för alla, på lämpligt avstånd från bostaden. Sjötorget i Östhammar är ett exempel på hur parkmark och närnatur kan utvecklas och göras mer tillgänglig. Tätorternas grönstrukturer kan stärkas och utvecklas med hjälp av parkprogram.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- **Ta fram fördjupade översiktsplaner för varje serviceort, i en turordning som är anpassad till behov och efterfrågan.**
- Stärka serviceorternas roll i den lokala bygden och öka samarbetet mellan serviceorterna för utökad service.
- Profilerar orterna och utveckla deras attraktiva värden. Småskaligheten och respektive orts karaktär ska tas till vara.
- Utveckla stadsbyggnadskvaliteterna genom att komplettera inåt och avgränsa utåt.
- Skapa attraktiva centrumområden med bred service och god kollektivtrafik.
- Skapa en balanserad blandning av grönområden, mötesplatser och bebyggelse och utveckla ortens stadsbild.
- Binda samman viktiga målpunkter **inom orten** med gång- och cykelnät.
- Utveckla den sociala miljön med tillgängliga och attraktiva allmänna platser.
- **Separera miljöstörande industri från övrig funktionsblandad bebyggelse och omlokalisera miljöstörande verksamhet från attraktiva boendelägen/handelsområden.**

GESTALTNINGSRÅD

- Ge planering och arkitektur en framträdande roll i orternas utveckling.
- Skapa tydliga entréer till orterna.
- Slå vakt om och lyft fram landmärken som är viktiga för ortens identitet.
- Respektera och utveckla de olika bebyggelseområdenas särdrag.
- Precisera gestaltnings- och funktionskrav i tillkommande bebyggelse efter ortens mål.
- Beskriv alltid konsekvenserna av förtätning, omvandling eller nyexploatering för den befintliga miljön.
- Skapa kontakt med omgivningen genom att öppna siktningslinjer mot vackra vyer (till exempel sjöfronter eller omgivande landskap).

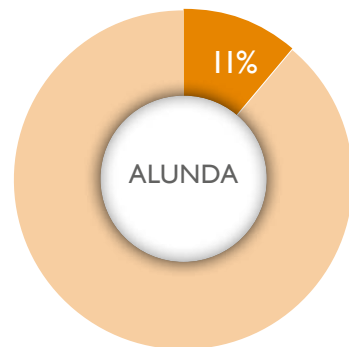

III • BEBYGGELSEUTVECKLING

ALUNDA

Andel invånare 2013

 Kommunen	 Alunda
21 352	2 396

ALUNDA

Alunda är ett ungt samhälle. Orten delas i två delar av väg 288 och Kilbyån. De äldsta delarna av den moderna tätorten ligger på östra sidan av ån, i Foghammar. Foghammars egnahemsbebyggelsen kom till under perioden 1906-1960. Den är tidstypisk med sina lummiga trädgårdar. Centrumbebyggelsen på andra sidan ån och väg 288 började ta form under 1950-talet, i samband med den stora bebyggelseexpansion som inleddes under 1940- och 1950-talen och som i princip pågått sedan dess.

Flerfamiljshusen finns framförallt runt centrum och busstationen. Resten av Alunda består av flera olika villaområden och områden med gruppbyggda parhus. För närvarande växer Alunda främst genom planering som öppnar för ny villabebyggelse.

PROFIL

Alunda har en profil som utpräglad boendeort, med goda kommunikationer i flera väderstreck: inåt kommunen och utåt mot Uppsala och Arlanda. Här finns en del mindre verksamheter, men ingen tung industri.

Det finns ett bra basutbud av offentlig och kommersiell service. Bland annat finns en livsmedelsbutik, apotek, bank, folktandvård och en vårdcentral i ortens centrala delar. Av kommunal service ligger skola (F-9), bibliotek och sport-

Trädgårdsbäcken i Alunda, exempel på nyproducerade hyreshus i centrum.

och idrottsanläggningar samlat. Förskolor, äldreboende och återvinningsanläggning finns på lite olika platser, men avstånden är inte så stora.

SÄRSKILDA VÄRDEN

Det omgivande odlingslandskapet är småskaligt och vackert, här finns många fina vyer. Alunda fungerade tidigt som ett handelscentrum genom läget vid Olandsån. Det finns gott om fornminnen i närområdet. Kyrkan är från medeltiden

och har varit nav i det handelscentrum som senare utvecklades till ett sockencentrum. Klockaregården från 1790-talet som ligger mitt emot kyrkan har bland annat använts som sockenstuga.

LANDMÄRKEN OCH MÖTESPLATSER

Alunda kyrka med omgivande miljö är ett viktigt landmärke och skapar en fin entré mot väster. Det är en miljö värd att bevara och lyfta fram. Det finns också möjlighet att förstärka

Alundas identitet som ung ort med nya landmärken.

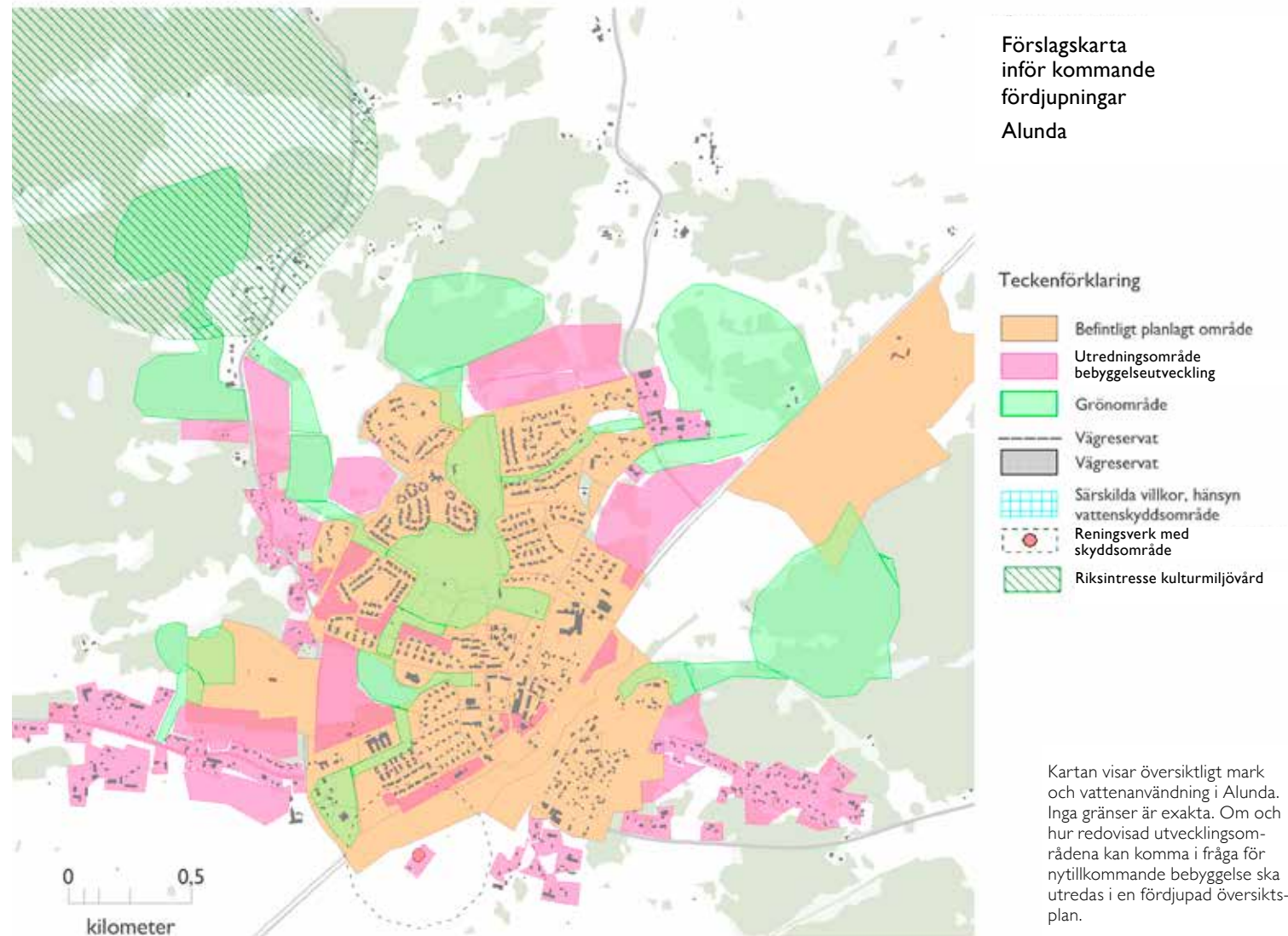
Centrum, skolan, sporthallen, Landbadet och fotbollsplanerna är Alundas träffpunkter. De här mötesplatserna behöver kopplas ihop bättre. Det finns också behov av att ytterligare utveckla centrum.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Med sina goda kommunikationer finns det stora möjligheter för Alunda att utvecklas, framförallt genom att befintliga bostadsområden förtätas och knyts samman. Det kan ge en tydligare tätortsidentitet och är ett bra sätt att ta vara på de investeringar som redan gjorts i infrastruktur.

Tillkommande bebyggelse ska inte avskärma eller dölja viktiga landmärken. Sammanhängande gröna stråk i och omkring samhället ska bevaras, liksom de kulturhistoriskt intressanta miljöerna. **Särskilda restriktioner gäller för tillkommande bebyggelse inom skyddsområde för reningsverket.**

Ett tätare samband mellan centrumområdena på ömse sidor om väg 288 skulle kunna bidra till att utveckla centrum. Det finns plats för fler verksamhetslokaler och även för ett resecentrum på den norra sidan av väg 288. Ett resecentrum skulle kunna förädla och ge Alundas centrumområde ett "ansikte".

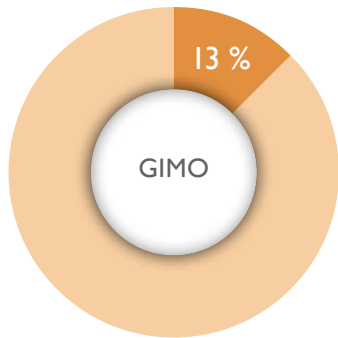
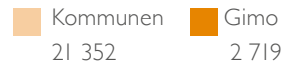
Redovisade utredningsområden kan förtäta och knyta samman befintliga bebyggelse och ge Alunda en tydligare tätortsidentitet. Kartan visar också att det finns goda möjligheter att skapa sammanhängande grönområden inom och runt Alunda.

III • BEBYGGELSEUTVECKLING

GIMO

Andel invånare 2013

GIMO

Gimo har vuxit fram runt Gimo bruk som etablerades på 1600-talet. Den ursprungliga bruksmiljön ligger norr om järnvägen. Här finns flera av de gamla produktionsanläggningar fortfarande kvar, liksom många av de bostäder som var avsedda för de anställda i bruket. Huvuddelen av den bevarade bruksbebyggelsen är från 1700-talet.

Det var först under 1900-talets andra halva som den moderna orten Gimo växte fram och fick en stor inflyttning. En bidragande orsak var att industriföretaget Sandvik Coromant etable-

rade sig här på 1950-talet.

Gimo växte som mest på 1960- och 1970-talet.

Många av ortens villaområden och även flerbostadshusen kring Gimo centrum kom till under denna period. Då byggdes också kommunens första ridhus och en större

idrottsanläggning med fotbollsplaner, is-, sim- och sporthallar i Gimo .

Bostadsbyggandet i Gimo tog fart igen under mitten av 1980-talet. Då tillkom några områden med gruppbyggda radhus och flerbostadshus väster om centrum. Det var också på 1980-talet som Östhammars kommun satsade på att bygga ett nytt, eget gymnasium i Gimo. Den kommunala vuxenutbildningen delar numer lokaler med Bruksgymnasiet. I samma områden finns även Wilhelm Haglundgymnasiet som etablerades i Gimo på 2000-talet.

PROFIL

Gimo har en profil som modern industriort och centrum för utbildning och sport. Många unga tar del av ortens gymnasieutbildningar. Sandvik Coromant är kommunens största industriföretag och största privata arbetsgivare.

Den service tätorten har ligger framförallt kring Gimo torg, men det finns också några handelsföretag längs väg 288. De offentliga anläggningarna: förskolor, skolor, äldreboende, vårdcentral och idrottsanläggningar är utspridda, men med en viss koncentration till de centrala och västra delarna av Gimo.

SÄRSKILDA VÄRDEN

Bruksområdet, den medeltida kyrkan och klockstapeln är fina och kulturhistoriskt intressanta miljöer, värda att ta tillvara och lyfta fram. Hela bruksområdet är klassat som ett riksintresse för kulturmiljövården. Miljön betraktas som arkitekturhistoriskt mycket värdefull. Gimo damm ingår i riksintresset och bidrar också på andra sätt till Gimos attraktivitet. Vid Gimo damm kan man bada eller gå på strövtåg längs markerade vandringsleder av olika längd.

LANDMÄRKEN OCH MÖTESPLATSER

Kyrkan, klockstapeln, herrgården, Knutmassomuséet och Sandvik är viktiga landmärken som det kan finnas skäl att hålla visuellt tillgängliga. De har betydelse för ortens identitet.

Torget, idrottsområdet, gymnasiet, busstationen, herrgårdsområdet och ridskolan är exempel på viktiga platser för möten. De här platserna behöver kopplas till varandra. Busstationens och torgets funktioner som mötesplatser behöver förstärkas för att skapa mer liv och rörelse.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Det finns goda möjligheter för Gimo att utvecklas som modern industriort och centrum för utbildning. Väg 288 och väg 292 ger bra förutsättningar till både in- och utpendling. Redan

Stenhusgatan i Gimo.

idag lockar utbildningsutbudet även ungdomar från andra kommuner. Ett bra resecentrum som på sikt kan kopplas ihop med tågtrafik skulle utnyttja och stärka ortens funktion som knutpunkt och viktig arbetsort.

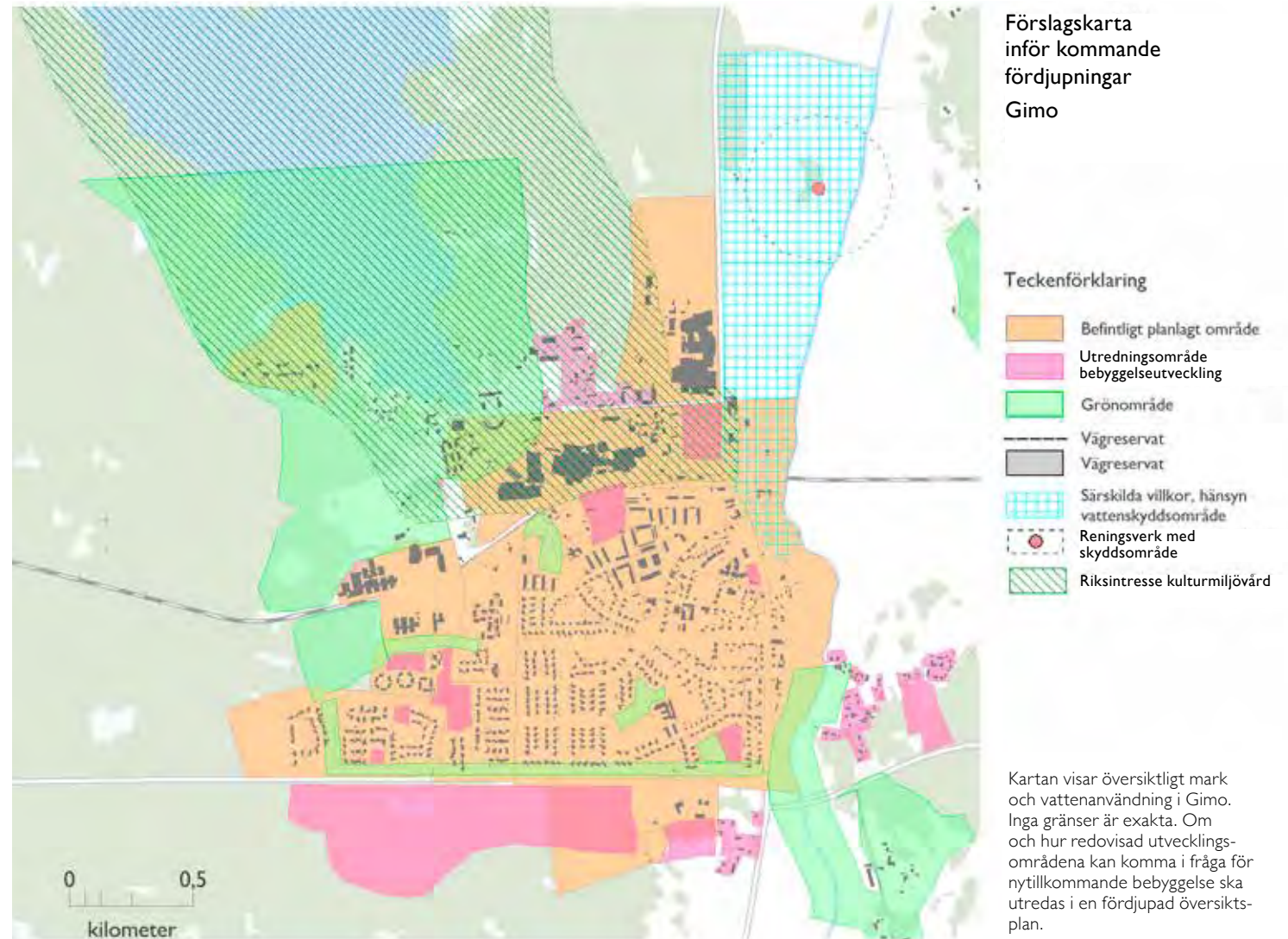
Tätare och mer stadsmässig bebyggelse längs väg 288, i kombination med en utveckling av fler fritidsverksamheter i närheten av gymnasiet och sportområdet, kan skapa mervärden för Gimo och hela kommunen.

För att trygga den industriella utvecklingen behöver mark reserveras för sådana ändamål. **Särskilda restriktioner gäller för tillkommande bebyggelse inom skyddsområde för reningsverk.**

Fler stråk som löper i nord-sydlig riktning i samhället kan bättre binda samman den gamla och **kulturhistoriskt mycket värdefulla** bruksmiljön med de moderna delarna av orten. **Stråk med denna riktning** kan också skapa bättre kopplingar mellan de viktigaste mötesplatserna.

Järnvägen är en barriär som skulle behöva brytas med hjälp av nya övergångar. Dels för att skapa en koppling från Hyttgatan mot Gimo centrum och dels för att binda ihop idrotts- och gymnasieområdet med Vallonskolan och Vretaskolan.

Det gröna och sammanhängande stråk som finns runt Gimo damm och väster om samhället bör behållas intakt.

Flera centralt belägna områden och ett större område söder om väg 292 är föreslagna utredningsområden för bebyggelseutvecklingen i Gimo. Särskilda villkor gäller i vattenskyddsområdet öster om väg 288.

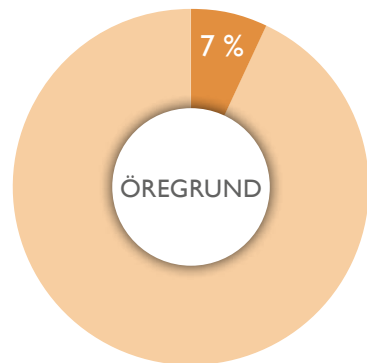

III • BEBYGGELSEUTVECKLING

ÖREGRUND

Andel invånare 2013

■ Kommunen	■ Öregrund
21 352	1 531

ÖREGRUND

Öregrund fick stadsrättigheter redan 1491 och anlades av Östhammarsbor som sökte sig mot kusten för att få en djupare hamn. Öregrund hade under en period en mycket viktig funktion för utsklippning av järn och för den intensiva kusttrafiken under sjöfartens gyllene århundraden.

Kyrkan byggdes på 1500-talet. Av ursprunglig bebyggelse finns annars inget bevarat, Öregrund har härjats av åtskilliga bränder. Men framför allt kring hamnen kan rester från den medeltida staden spåras i gatunätet. Vid 1800-talets slut blev Öregrund en populär badort. Många av de större trähusen i stadskärnan byggdes under badortsepoken och huvuddelen av bebyggelsen i Öregrunds centrala delar är från 1800- och 1900-talen. Fram till 1970-talet utvecklades Öregrund framförallt kring hamnen, med sammanhållen och låg bebyggelse och viss spridning av villabebyggelse längs Västergatan mot sydväst. 1960- och 1970-talen blev en expansionsperiod då nya villaområden och flerbostadshus byggdes öster om stadskärnan. Flera nya utbyggnadsområden har nyligen öppnats mot söder och väster. I väster längs kusten finns flera marina verksamhetsområden.

PROFIL

Öregrund erbjuder ett småskaligt tätortsboende med havs- och skärgårdskontakt, sysselsättning

i marina verksamheter och med forskning och undervisning på universitetsnivå. Verksamheten vid Kustlaboratoriet, en del av Sveriges lantbruksuniversitet, bidrar till att differentiera arbetsmarknadsutbudet.

Staden är en unik pärla vid havet som lockar många besökare. Som serviceort betjänar Öregrund stora delar av kust- och skärgårdsområdet. Sommartid ökar serviceunderlaget kraftigt genom de många fritidshusägare och turister som tillbringar somrarna här.

Servicen är i stort sett samlad i Öregrunds äldre, centrala delar, nära hamnen. Här finns livsmedelsbutiker, apotek, fackhandel, systembolag, en vårdcentral och ett flertal små butiker som erbjuder allt från kläder till hantverk (varav en del bara har öppet sommartid). Den kommunala servicen är mer utspridd. Förskola, skola (F-6) och sportanläggningar ligger i anslutning till varandra, medan bibliotek, äldreboende och återvinningscentral finns på lite olika, men tämligen centralt belägna platser.

SÄRSKILDA VÄRDEN

Öregrund betraktas som en av landets bäst bevarade småstadsmiljöer, präglad av handel, fiske och tidig turism. De centrala delarna är av riksintresse för kulturmiljövården. Läget med en front mot öppet hav är också ett särskilt värde. Här bidrar Tallparken, ett tätortsnära friluftss-

område, till Öregrunds attraktionskraft. Det gör även den lilla skalan och de många utsiktspunkterna. Öregrund är en av få platser på östkusten där man kan se solen gå ner i havet.

LANDMÄRKEN OCH MÖTESPLATSER

Landmärkena, den täta kärnan och den öppna fronten mot havet spelar stor roll för Öregrunds attraktivitet och identitet. Det är värden att värna.

Klockstapeln, kyrkan, fyrskeppet, Societetshuset och gamla skolan är viktiga landmärken och hamnen är den främsta mötesplatsen. Men även skolan, biblioteket och Tallparken har en sådan funktion.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Det finns goda möjligheter att utveckla det småskaliga tätortsboendet i Öregrund och stadens viktiga funktion som serviceort för omkringliggande kust- och skärgårdsområden. Lucktomter gör det möjligt att ytterligare förtäta bebyggelsen som inramar stadskärnan. **Särskild hänsyn krävs i hamnområdet som är av riksintresse för kulturmiljövården.** I Öregrunds utkanter mot söder finns flera större områden där **det pågår aktiv etablering** av nya bostäder och verksamheter.

Bättre trafiklösningar kan stärka hamnområdets funktion som mötesplats. Öregrunds sjöfront, Tallparken och ett stråk som skapar en grön

III • BEBYGGELSEUTVECKLING

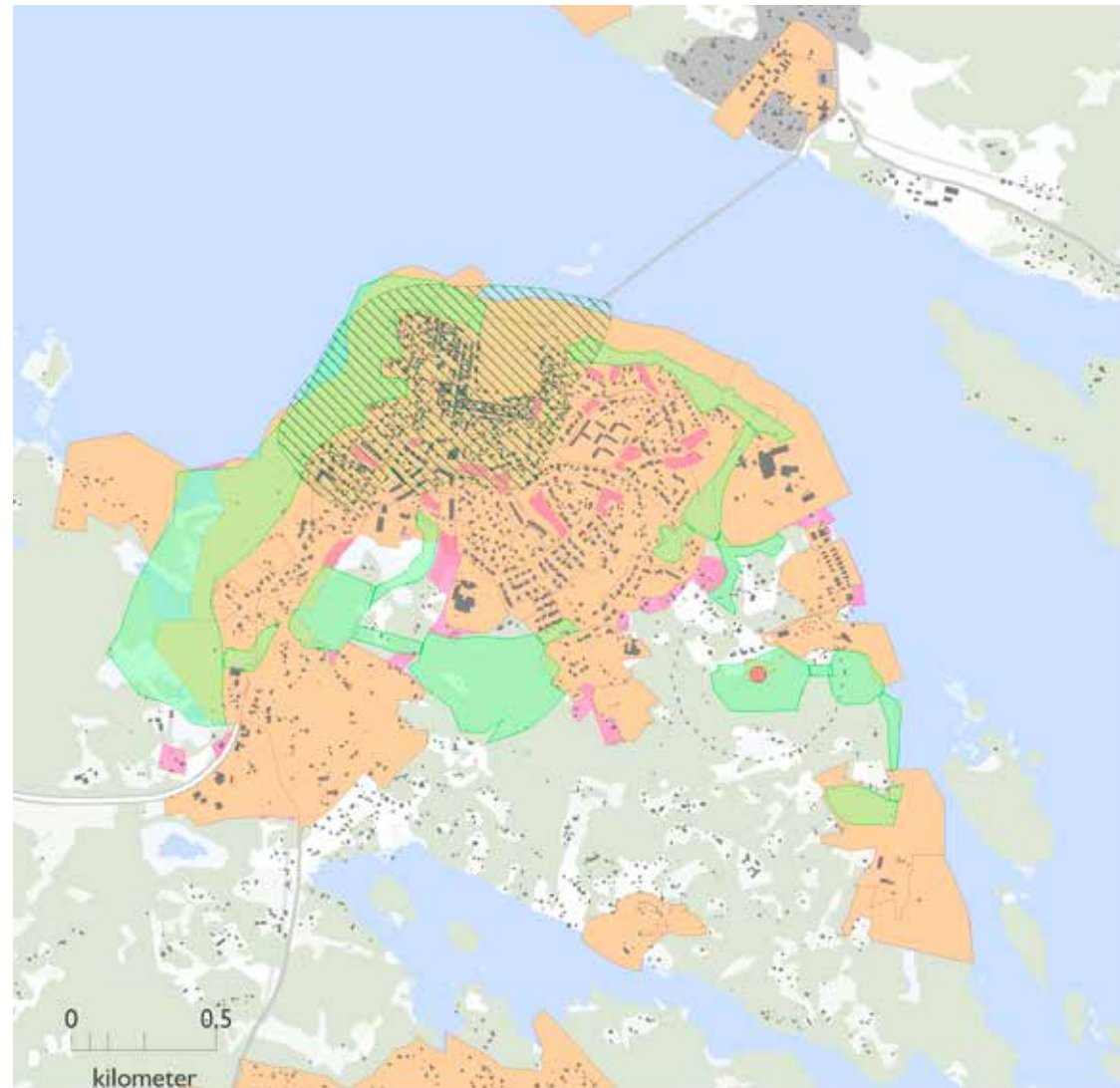
korridor mellan Kavaröbro och mer centrala delar av Öregrund är förslag till områden som i första hand ska hållas fria från bebyggelse.

I detaljplanerade områden finns det plats för ytterligare verksamheter med marin anknytning, ett viktigt utvecklingsområde för Öregrund. **Detta intresse måste bevakas i den fortsatta planeringen så att eventuella konflikter mellan störande verksamheter och bostadsbebyggelse kan förebyggas.**

Foto: Östhammars kommun

Kyrkogatan i Öregrund med vy mot havet.

Förslagskarta
inför kommande
fördjupningar
Öregrund

Teckenförklaring

- Befintligt planlagt område
- Utredningsområde bebyggelseutveckling
- Grönområde
- Vägreservat
- Vägreservat
- Särskilda villkor, hänsyn vattenskyddsområde
- Reningsverk med skyddsområde
- Riksintresse kulturmiljövård

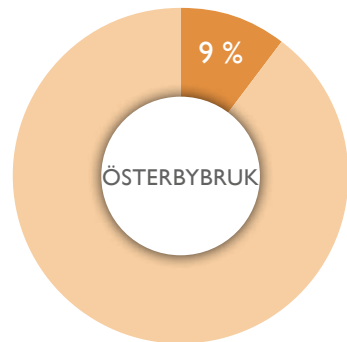
Kartan visar översiktligt mark och vattenanvändning i Öregrund. Inga gränser är exakta. Om och hur redovisad utvecklingsområdena kan komma i fråga för nytillkommande bebyggelse ska utredas i en fördjupad översiktsplan.

Utredningsområdena för ny bebyggelse i Öregrund ligger i anslutning till befintlig bebyggelse. Strävan är att förtäta orten och bibehålla strandzonerna tillgängliga som park- och naturmark.

ÖSTERBYBRUK

Andel invånare 2013

Kommunen 21 352
Österbybruk 2 245

ÖSTERBYBRUK

Österbybruk är det största och äldsta järnbruket i Östhammars kommun, anlagt redan på 1500-talet. Här finns både industribyggnader och bostäder från bruksepoken. Vallonsmedjan är från 1500-talet och brukets äldsta byggnad. Herrgården, brukskyrkan och klockstapeln byggdes på 1700-talet.

Den moderna tätorten har framförallt anlagts norr om herrgården, även om viss kompletterande bebyggelse har kommit till i anslutning till de gamla brukslängorna. Redan i början av 1900-talet och fram till 1950-talet byggdes nya småhusområden i Österbybruk. Verksamheten vid Fagersta bruk och Dannemora gruvor hade stor betydelse för expansionen. Den fortsatte under 1960 och 1970-talet. Då byggdes flerfamiljshus och då planlades större områden både öster och väster om centrum.

Efter 1980-talet har bebyggelseexpansionen fortsatt öster och väster om centrum. Öster om centrum upptar Fagerstas gamla industriområde en stor yta. Österby gjuteri är den enda delen av Fagerstas tidigare verksamhet som lever kvar efter den omfattande nedläggning som skedde på 1980-talet.

Foto: Östhammars kommun

Bruksmiljön ger Österbybruk särskilda kvaliteter.

PROFIL

Österbybruk är en trivsam boende- och pendlarort med bra förbindelser i flera väderstreck: mot Gävle och Uppsala-Stockholm via Upptåget och E4. Vallonbruket tillför skönhet och kulturhistoria. Det finns en tydlig koppling mellan nutid och historia. Från torget i centrum ser man in i herrgårdsområdet.

Servicen ligger förhållandevis väl samlad i centrum. Där finns bland annat livsmedelsbutiker, bank, bageri men också vårdcentral och folktandvård. Sportanläggningar, skola (F-9) och bibliotek ligger i anslutning till centrum, medan förskolor, äldreboende och återvinningsanläggning finns på lite olika platser.

SÄRSKILDA VÄRDEN

Österby bruk med Dannemora gruvor är centrala minnesmärken från århundraden av bergshantering och järnframställning. Detta är en av kommunens mest värdefulla kulturmiljöer och ett riksintresseområde som innefattar både Österbybruk och omgivande områden. Inte bara bruket, utan också dammsystemen, gruvområdet i Dannemora och omgivande ekhagar. Dessa kvaliteter bidrar till Österbybruks attraktivitet som boendeort

LANDMÄRKEN OCH MÖTESPLATSER

Herrgården, klockstapeln och osthusen har stor betydelse för Österbybruks identitet och profil. De är viktiga landmärken, liksom Folkets hus och Fagerstas gamla industriområde. De många dammarna har också stor betydelse för Österbybruks karaktär.

Torget, herrgårdsområdet, busstationen, simbadet, skolan och idrottsplatsen är punkter där Österbyborna möts. Dessa platser behöver kopplas samman bättre.

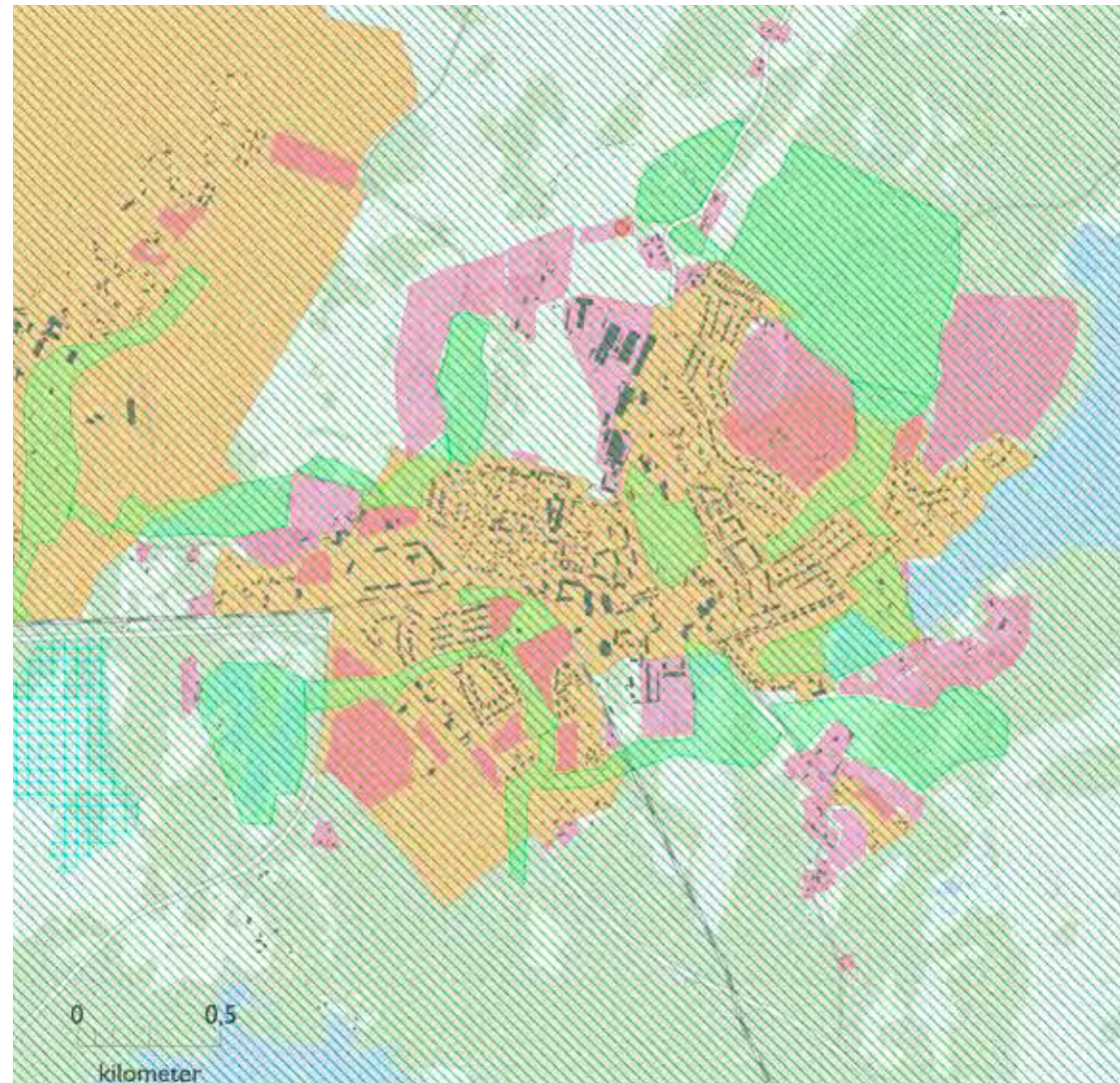
UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Det finns goda möjligheter för Österbybruk att utvecklas som boende- och pendlarort. Här finns många attraktiva miljöer och också närhet till rälsburna pendlingsalternativ. Ett bra resecentrum som på sikt kan kopplas ihop med tågtrafik skulle utnyttja och stärka ortens funktion som boende- och pendlarort.

Genom att förtäta och knyta samman olika bostadsområden kan stadskänslan förstärkas. Det är viktigt att tillkommande bebyggelse inte döljer eller avskärmar Österbybruks landmärken och vackra vyer, exempelvis mot dammarna. **Utvecklingen måste ske med stor hänsyn till områdets höga kulturmiljövärden.**

Det är också viktigt att det finnas gröna, sammanhängande stråk genom samhället (se karta). De kan bli än mer attraktiva om de kopplas ihop bättre, till exempel med hjälp av mindre parkområden. Mötesplatserna i Österbybruk behöver också kopplas samman bättre. Järnvägen fungerar som en barriär.

Söder om väg 292, i anslutning till fjärrvärmeverket, finns potential för etablering av nya, störande verksamheter. Vägen fungerar som en skyddande barriär mot bostadsbebyggelsen

Förslagskarta
inför kommande
fördjupningar
Österbybruk

Teckenförklaring

- Befintligt planlagt område
- Utredningsområde bebyggelseutveckling
- Grönområde
- Vägreservat
- Vägreservat
- Särskilda villkor, hänsyn vattenskyddsområde
- Reningsverk med skyddsområde
- Riksintresse kulturmiljövård

Kartan visar översiktligt mark och vattenanvändning i Österbybruk. Inga gränser är exakta. Om och hur redovisad utvecklingsområdena kan komma i fråga för nytillkommande bebyggelse ska utredas i en fördjupad översiktsplan.

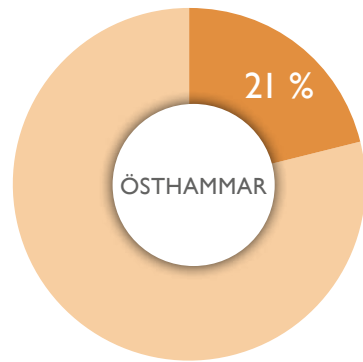
Flera möjliga områden för att utveckla bebyggelsen i Österbybruk, både centralt i samhället och i anslutning till befintliga bebyggelsegrupper redovisas i förslagskartan. Sambanden mellan de gröna stråken kan behöva förstärkas.

ÖSTHAMMAR

Andel invånare 2013

■ Kommunen	■ Östhammar
21 352	4 517

ÖSTHAMMAR

Östhammar anlades redan på medeltiden och fick sina stadsrättigheter så tidigt som 1368. Då låg bebyggelsen strax väster om nuvarande stadskärna. Staden fungerade som ett handelscentrum genom närheten till havet och hade också en viktig funktion för den fiskande befolkningen. Den medeltida staden kan fortfarande spåras i ett bitvis oregelbundet gatunät, även om den idag äldsta bebyggelsen är från 1700-talet. Östhammar har brunnit i flera omgångar.

Östhammar fick ett uppsving under slutet av 1800-talet. Den första stadsplanen är från år 1878. Bebyggelsen organiserades då i rektang-

ulära kvarter med rätlinjiga gator. Östhammar växte mot norr och söder utanför stadskärnan. Många av husen bär spår av badortsepoken.

Under 1920-1950 talet pågick en försiktig expansion av staden, framförallt norrut, med egnahemsbebyggelse inspirerad av den engelska trädgårdsstaden. Från slutet av 1960-talet fram till början av 1980-talet expanderade Östhammar kraftigt. Då byggdes många nya villor och åtskilliga flerfamiljshus. Staden växte i alla riktningar.

PROFIL

Östhammar är kommunens största tätort, en småstadsideyll och ett centrum för handel och administration. Här ligger kommunhuset och flera andra centrala servicefunktioner, exempelvis Östhammars vårdcentrum med akutmottagning. Östhammar fungerar som centralort. Kommunhus, vårdinrättningar och bibliotek ligger i anslutning till stadskärnan. Skolor (F-9), förskolor och sportanläggningar finns på lite olika platser och på lite längre avstånd från stadskärnan.

Det finns flera affärscentrum. I stadskärnan finns livsmedelsbutiker, apotek och småbutiker. Livsmedelsbutiker finns även vid Infartens

centrum och i det externa köpcentrum som etablerats under 2000-talet. Här hittar man också fackhandelsföretag.

SÄRSKILDA VÄRDEN

Stadskärnan är av riksintresse för kulturmiljövården. Det gäller de delar som bär spår av ett medeltida gatunät och centralt belägna områden med en tät och småskalig trähusbebyggelse. Det finns även välbevarade byggnader från förra sekelskiftet och badortsepoken, till exempel Källörskolan och gamla brandstationen.

Stadskärnan har en särskild charm som tillsammans med havskontakten bidrar till Östhammars attraktionskraft som en småstadsideyll.

LANDMÄRKEN OCH MÖTESPLATSER

Rådhuset, gamla vattentornet, Källörskolan och Börstils kyrka är exempel på viktiga landmärken. Sjöfronten är också viktig för upplevelsen av denna gamla fiske- sjöfarts- och badortsstad.

Detsamma gäller viktiga mötesplatser som Krutudden, Sjötorget, Rådhusorget och busstationen. Busstationens funktion som centralt belägen mötesplats kan behöva förstärkas.

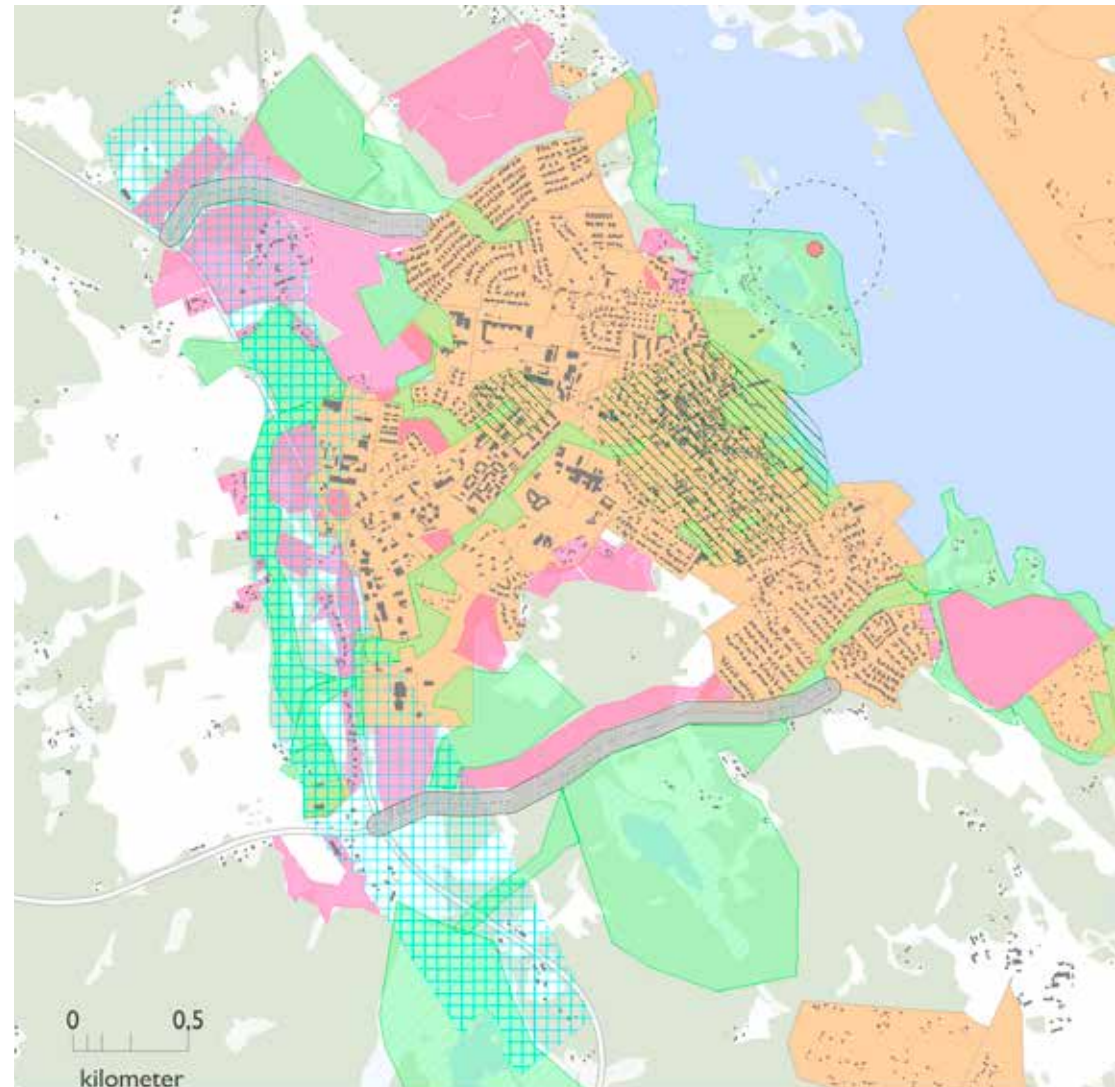
Foto: Östhammars kommun
Trähusbebyggelse längs Kyrkogatan i Östhammar.

UTVECKLINGSMÖJLIGHETER

Östhammar har goda möjligheter att utvecklas. Det finns gott om plats för nya bostäder och verksamheter. Staden kan göras tätare genom att mer isolerade villaområden knyts samman med ny bebyggelse. Det går till exempel att bygga ihop Edsområdet med egentliga Ed. **Särskild hänsyn måste tas i Börstilsåsens vattenskyddsområde längs väg 76. Grundvatten från Börstilsåsens försörjer Östhammar med dricksvatten.**

För att behålla attraktionskraften behöver landmärken och fronter som förknippas med Östhammar hanteras med hänsyn. Sjöfronten och sammanhängande gröna stråk inom och runt tätorten bör behållas intakta, **likaså stadens centrala delar som är ett riksintresse för kulturmiljövården.** Drottninggatan är ett viktigt stråk och har potential att utvecklas till en gågata med mycket liv året runt. De vackra byggnaderna kräver kontinuerligt underhåll. Dessutom krävs satsningar som kan bidra till att fler service- och handelsföretag etablerar sig längs gatan, gärna hela vägen ner till Kyrkogatan.

Flera nya utbyggnadsområden för både småhus och flerfamiljshus har tillkommit under 2000-talet. Nya infartsvägar kan behövas om expansionen fortsätter, **två vägreservat finns redovisade i förslagskartan.**

Förslagskarta
inför kommande
fördjupningar
Östhammar

Teckenförklaring

- Befintligt planlagt område
- Utredningsområde bebyggelseutveckling
- Grönområde
- Vägreservat
- Vägreservat
- Särskilda villkor, hänsyn vattenskyddsområde
- Reningsverk med skyddsområde
- Riksintresse kulturmiljövård

Kartan visar översiktligt mark och vattenanvändning i Östhammar. Inga gränser är exakta. Om och hur redovisad utvecklingsområdena kan komma i fråga för nyttillkommande bebyggelse ska utredas i en fördjupad översiktsplan.

Aktuella utredningsområden för bebyggelseutveckling i Östhammar finns längs infartsvägen, men också som förtätningar i anslutning till befintlig villabebyggelse. Målsättningen är att bibehålla strandzonerna tillgängliga, som park- och naturmark.

III • BEBYGGELSEUTVECKLING

DEFINITIONER

Tätort: Sammanhängande bebyggelse med minst 200 invånare och högst 200 meter mellan husen (SCB).

Småort: Sammanhängande bebyggelse med 50–199 invånare och högst 150 meter mellan husen (SCB).

Bebyggelseutveckling i övriga tätorter och småorter (BT)

MÅLBILD 2025

- De mindre orterna har vuxit och fått ett bredare utbud av bostäder och verksamheter i liten skala. På vissa orter har hotellverksamhet och andra turistanläggningar utvecklats.

Utöver de fem serviceorterna finns i kommunen flera mindre orter med utvecklingsbara särdrag. På mark- och vattenanvändningskartan är de markerade med beteckningen BT, tätbebyggda områden för utveckling av blandad bebyggelse. För närvarande bor cirka sju procent av kommunens invånare i dessa orter.

Störst är Hargshamn med cirka 300 invånare. Det är en tätort. Därutöver finns småorterna Dannemora, Ekeby, Film, Forsmarks bruk, Gräsö kyrktrakt, Hargs bruk, Hökhuvud, Lundsvedja, Morarla, Norrskedika, Skoby, Söderboda och Valö.

Några fritidshusområden nära Östhammar (Övre och Nedre Sandika), Öregrund (Stenskar, Valudden och Skinnäsviken) och på Gräsö (Svartbäck) har också markerats med BT. Bedömningen är att dessa fritidshusområden på ett positivt sätt kan bidra till utvecklingen av **kustområdet/serviceorterna** och erbjuda attraktiva helårsbostäder i en tilltalande miljö. Omvandlingen förutsätter att vatten- och avloppsfrågor kan lösas på ett tillfredställande sätt, **företrädesvis med kommunal anslutning.**

Hargshamn är en industriort med både hamnanläggning och tillverkningsindustri. Hamnen är av riksintresse och binder samman sjölastbils- och järnvägstransporter. Bebyggelsen består framförallt av småhus och äldre villor, men här finns också en småbåtshamn, camping och en av kommunens finare badstränder. Det finns kommunalt vatten och avlopp och också utvecklingsplaner för detta.

Dannemora ligger cirka fyra kilometer väster om Österbybruk. Orten har vuxit upp kring gruvan, och stora delar av Dannemora, bland annat området runt dagbrottet, är av riksintresse för kulturmiljövården. Industriella anläggningar från olika sekel sätter sin prägel på orten. Även i Dannemora finns kommunalt vatten och avlopp. Samma gäller för Norrskedika som ligger längs väg 76 mellan Östhammar och Öregrund.

Bebyggelsen i Norrskedika består framförallt av småhus, men här finns också några flerfamiljshus med butikslokaler, ett cementgjuteri och ett åkeri. Orten har äldre kopplingar till verksamheten i Norrskedika gruvor (1865–1905).

Skoby ligger längs väg 288, på gränsen mellan Uppsala och Östhammars kommuner **och med tät koppling till Jönninge på Uppsalasidan av kommungränsen.** Här finns småhusbebyggelse, några mindre verkstäder, och en fotbollsplan. Pendlingsmöjligheterna är goda genom närheten till väg 288 som har tät busstrafik mot både Uppsala och Alunda-Gimo-Östhammar-Öregrund. Även i övriga småorter finns som regel en blandning av bostäder, framförallt småhusbebyggelse och verksamhetslokaler.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Småorterna erbjuder särskilda boendekvaliteter. **Ambitionen är dessa orter ska utvecklas i den utsträckning som marknaden efterfrågar.** Ortterna har skilda karaktärer eftersom de har utvecklats av olika skäl och under olika historiska epoker. Bebyggelseutvecklingen ska utgå från och förhålla sig till ortens historia och läget i landskapet. Värdefulla kulturmiljöer kan bidra till orternas attraktivitet och ska värnas och gärna också tydliggöras. Gestaltungsråden för utvecklingen av serviceorterna (sid 35) kan i delar vara tillämpliga även i småorterna.

Samhällsservice ska i första hand erbjudas i närliggande serviceort, och ska tillgängliggöras med hjälp av kollektiva transportlösningar. Möjligheten att anlägga särskilda gång- och

cykelstråk ska på sikt utredas i en plan för ett sammanhängande cykelnät i kommunen.

Vid handläggning av bygglovsärenden i de fritidshusområden som pekats ut som potentiellt lämpliga omvandlingsområden ska behovet av samlade VA-lösningar särskilt beaktas.

Dannemora och Hargshamn har en särställning genom att områden för störande verksamhet har reserverats i anslutning till dessa orter: kring tidigare område med gruvverksamhet i Dannemora och i anslutning till hamnanläggningen i Hargshamn. För att inte förhindra en industriell utveckling ska tillkommande bostadsbebyggelse i dessa orter förläggas med skyddsavstånd till miljöstörande industri och till områdena som reserverats för störande verksamheter.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Låta orterna utvecklas utifrån marknadsförutsättningarna.
- Ta vara på orternas småskalighet och attraktiva karaktärsdrag när ny bebyggelse ska tillkomma.
- Stärka kopplingen till närliggande serviceort med kollektiva transportlösningar.
- Separera ny bostadsbebyggelse med skyddsavstånd från befintlig miljöstörande industri, och mark reserverad för sådana industriändamål.

Bebyggelseutveckling landsbygd (L)

MÅLBILD 2025

- Fler har valt landsbygdsboende. Större byar längs starka kollektivtrafikstråk har förtätats och det har blivit lättare att ta sig utan bil till närmaste serviceort. Fler har också valt att bosätta sig året runt i kust- och skärgårdsområdet.

Östhammar är till ytan en stor kommun. Närmare en tredjedel av kommuninvånarna bor på landsbygden. Bebyggelsestrukturen har som på många andra ställen påverkats av de stora skiftesreformerna under 1700- och 1800-talet, men fortfarande går det att urskilja en tydlig bystruktur. I det småkuperade landskapet ligger husen ofta i lite högre lägen, samlade i mindre eller större grupper. Som regel finns inga detaljplaner, med undantag för vissa fritidshusområden (se sid X).

Jordbruksmarken i Östhammars kommun är uppbruten i mindre enheter. Vissa områden har hög bördighet, men det brutna landskapet försvårar ett rationellt jordbruk. Ur naturvårdssynpunkt och med tanke på den biologiska mångfalden har jordbruksmarken ändå en stor betydelse för kommunen och för dem som är aktiva brukare.

70 procent av landsbygdens yta är skogsklädd. I delar, framförallt mot kusten där jordtäcket ofta är tunt, är produktionen inte så hög och insla-

get av impediment stort. Men det finns också högproduktiv skog i kommunen, framförallt i de centrala och sydliga delarna.

Kommunens landsbygd kan delas in i tre olika bygder baserat på geografi och kulturhistoria. Jordbruksbygden finns kring Alunda och präglas av djurhållning och foderodling.

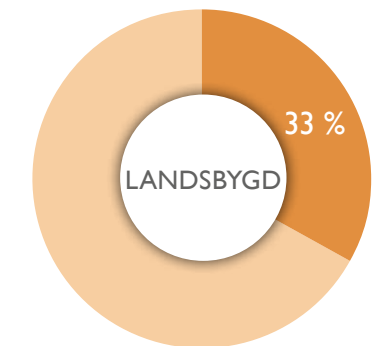
Vallonbruken med Gimo, Österbybruk och Forsmarks herrgårdar bildar tillsammans en bruksbygd, präglad av gruvnäring, skogsbruk och småskaligt jordbruk.

Kustbygden omfattar kust- och skärgårdsområdet, med ett välbevarat, småskaligt odlingslandskap. Historiskt har Valö och Hökhuvud med omnejd haft starka kopplingar till kust och skärgård, i översiktsplanen avgränsas kustbygden av väg 76, ett riksintresseområde där särskild hänsyn ska tas till natur- och kulturmiljövärden. Olika förutsättningar gäller därför delvis för bebyggelseutveckling på landsbygden i inlandet och vid kusten.

LANDSBYGD

Andel invånare 2013

Kommunen	Landsbygd
21 352	7 094

III • BEBYGGELSEUTVECKLING

Landsbygda inland (LL, LA, LT)

De öppnare delarna av inlandets landsbygd, med ett aktivt bruk av åker- och betesmarker i lite större skala, är markerade med LL i markanvändningskartan. Området har varit bebott sedan förhistorisk tid och är rikt på fornlämningar. Det finns gravfält invid nästan varje by. Landskapet är småkuperat, med ett omväxlande inslag av åker, skog och hagmarker. **Den tilltalande landskapsbilden** har skapats och upprätthålls genom det aktivt bruket av marken.

I de områden som är markerade med LA dominerar skogen och här pågår ett aktivt skogsbruk på en i vissa delar högproduktiv skogsmark. Insprängt i området finns också öar av öppen och småskalig odlingsmark med stenmurar och gamla odlingsrösen.

UTVECKLINGSTRATEGIER

Även på landsbygden finns behov av en genomtänkt bebyggelseutveckling. Det måste finnas utrymme för de areella näringarna att utvecklas om landsbygden ska hållas levande (LL, LA). **Produktiv jordbruksmark ska av hushållningsskäl inte tas i anspråk för bebyggelse i onödan. Det samma gäller den högproduktiva skogsmarken som har betydelse för skogsnäringen. Åtgärder som hindrar ett rationellt bruk av marken ska undvikas, exempelvis åtgärder som skapar fysiska barriärer inom brukningsenheterna.**

Landskapet innehåller även värdefulla natur- och kulturmiljöer som är av allmänt intresse och bidrar till landsbygdens attraktivitet. De behöver också värnas och gärna tydliggöras. Det är även viktigt att spara gröna kilar och stråk där människor och djur kan röra sig fritt.

Bebyggelseutvecklingen ska utgå från och förhålla sig till landskapets och bebyggelsens historia. I landsbygdsområden markerade med

LL ska särskild hänsyn tas till landskapsbildsvärden **och redovisade natur- och kulturmiljövärden, se karta sid 55 och 63.**

Det måste av hållbarhetsskäl också vara möjligt att till rimlig kostnad utveckla kollektivtrafik och tillhandahålla teknisk och kommunal service på landsbygden. Bebyggelseutvecklingen sker bäst genom att befintliga bebyggelsegrupper kompletteras, helst i anslutning till starka kollektivtrafikstråk.

I ett område norr om Alunda med tätortsnära landsbygd, LT, ska kommunala vatten- och avloppslösningar i första hand övervägas vid etablering av nya bebyggelsegrupper.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Ta hänsyn till de areella näringarna.
- Utveckla befintliga bebyggelsegrupper.
- Prioritera utveckling i bebyggelsegrupper längs de starka kollektivtrafikstråken.
- **Värna och tydliggör kulturmiljövärden och ta hänsyn till landskapsbilden.**
- Värna **naturvärden** och gröna samband mellan bebyggelsegrupperna.

Landsbygd kust (LF, LS)

Kustens landsbygd omfattar i princip området som ligger öster om väg 76, med bland annat Gräsö, Norrön, Söderön och Raggarön. Här finns en i stora delar välbevarad skärgårdsmiljö. I stort sett all odlingsbar mark har tidigare nyttjats, vilket satt sin prägel på landskapet. Det finns flera bevarade sjöbodplatser och även fiskehamnar som fortfarande används aktivt.

Hela området ingår i riksintresset Kust- och skärgårdsområde Arkösund till Forsmark, se sid 95. Riksintresset ska inte motverka utvecklingen av det lokala näringslivet, men särskilda regler gäller för fritidsbebyggelse. Fritidsbebyggelse får bara komma till stånd som komplettering till befintlig bebyggelse. Flertalet av kommunens fritidshus, cirka 4 800, **ligger inom detta område.**

Gräsö och omgivande skärgårdsområde är med hänsyn till de speciella naturvärdena även av riksintresse enligt 3 kap miljöbalken, vilket innebär att området ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada naturvärdena. Detta område finns dessutom med som förslag till nytt riksintresseområde för frilutslivet i en översyn som gjorts av Naturvårdsverket

UTVECKLINGSSTRATEGIER

En stor del av kommunens attraktivitet ligger i närheten till kusten och skärgården. Kustens

cirka 400 mil strandlinje och skärgårdens hundratals öar är en viktig resurs för fastboende, deltidsboende och besökare. Den höga tillgängligheten har ett stort värde. Här finns dessutom stora natur- och kulturmiljövärden. **För att upprätthålla dessa värden** krävs därför noggranna avvägningar när **mark och vatten** i kustområdet ska tas i anspråk för olika ändamål.

Men även kustens landsbygd behöver hållas levande. Människorna som bor och verkar här bidrar till att upprätthålla områdets höga natur- och kulturvärden. **Verksamheter i kust- och skärgårdsområdet bidrar också till att göra det tillgängligt för besökare och friluftsutövarare.**

Ett viktigt mål **fram till 2025** är att skapa möjlighet för ytterligare minst 200 personer att bosätta sig permanent på landsbygden i kustområdet. Det finns därför ett behov av att utveckla ett mer varierat utbud av bostäder. Utvecklingen ska i första hand ske i anslutning till befintliga bebyggelsegrupper och där det finns tillräckliga vattentillgångar. Bäst förutsättningar för att utveckla kustområdets bebyggelse finns i området markerat LS. **Här ska bebyggelsen utvecklas med hänsyn till areella näringar och turism.**

Naturvärden, fritids- och rekreationsintressen ska prioriteras i området som har beteckningen LF. Här ska en restriktiv hållning till ny bebyggelse tillämpas, men undantag kan göras för

allmänna anläggningar som har betydelse för för turism och friluftsliv.

Riksintresset, den känsliga miljön och de begränsade grundvattentillgångarna innebär restriktioner för nya bostäder avsedda för delårsboende. **Ett alternativ kan vara att erbjuda delårsboenden i lägenheter och permanentbostäder i befintliga bystrukturer.**

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Ny bebyggelse avsedd för helårsboende ska i första hand utvecklas i anslutning till befintliga bebyggelsegrupper och där vattentillgången är tillräcklig.
- Bebyggelseutvecklingen ska ske med särskild hänsyn till de areella näringarna, landskapsbilden och naturmiljö-, kulturmiljö- och friluftsvärden. Gröna samband ska värnas.
- Fritidsbebyggelse kan endast tillåtas som kompletteringar i befintliga bebyggelsegrupper.
- Anläggningar för det rörliga friluftslivet, till exempel vandrarhem, stugbyar, camping och motsvarande, får byggas inom områden som är speciellt lämpade för turism och friluftsliv, om det finns särskilda skäl.

III • BEBYGGELSEUTVECKLING

Sammanhängande fritidshusområden i kustområdet (BF)

Fritidsbebyggelse började etableras i kommunen under 1940-talet. På 1950- och 1960-talen byggdes flera större fritidshusområden, framförallt längs kusten i det som nu är riksintresse Kust- och skärgårdsområde Arkösund till Forsmark.

Ett 20-tal av kustens fritidshusområden är mycket tätt bebyggda och innehåller fler än 50 fritidshus.

Riksintresset innebär att fritidshusområdena bara kan utvecklas genom enstaka kompletteringar. En viktig utgångspunkt för kommunens lovgivning är att det också måste gå att lösa VA-försörjningen på ett långsiktigt hållbart sätt. Flera av fritidshusområdena har äldre detaljplaner, men VA-frågorna är sällan reglerade i dessa.

En aktuell trend är att många fritidshus nyttjas under längre perioder än sommarmånaderna. Det är i sig en positiv utveckling. Men en högre nyttjandegrad medför ofta önskemål om att höja standarden för vatten och avlopp i fritidshusen. Det kan skapa problem i tätt bebyggda fritidshusområden, särskilt där vattentillgångarna är begränsade eller där avloppsvattnet leds till vattenområden med otillfredsställande ekologisk status.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Både deltids- och heltidsboende kan på olika sätt bidra till en positiv utveckling av Östhammars kommun. Men utvecklingen måste vara hållbar, vilket bland annat förutsätter att det går att lösa VA-försörjningen på ett långsiktigt hållbart sätt. Ur hållbarhetssynpunkt är det också viktigt att

upprätthålla de höga natur-, kultur- och friluftsvärden som finns i kustområdet.

Fritidshusområden i kustområdet där enstaka kompletteringar är möjliga har beteckningen BF i mark- och vattenanvändningskartan. Men kompletteringar kan bara tillåtas om vattentillgångarna är tillräckliga och åtgärderna inte negativt påverkar den känsliga miljön. En mer restriktiv syn på kompletteringar ska tillämpas i fritidshusområden som ligger i känsliga miljöer, eller där grundvattentillgångarna är begränsade, se karta sid 76.

En omvandling till helårsboende i större skala pågår i flera fritidshusområden som ligger i anslutning till Östhammar och Öregrund. Dessa områden ligger i tätortsnära landsbygd, LT, och har i kommunens VA-strategi pekats ut som möjliga utbyggnadsområden för kommunalt vatten och avlopp, se vatten och avlopp sid 75.

Kommunens intention är att ta fram en vatten- och avloppsplan som i tid och rum tar ställning till framtida utveckling. VA-lösningar med gemensamt vatten och källsorterat avlopp kan vara ett alternativ. Detta behöver i så fall regleras med juridiskt bindande bestämmelser, i detaljplan eller i tilläggsbestämmelser till befintliga planer.

KOMPLETTERING AV FRITIDSBEBYGGELSE I KUSTOMRÅDET

Öster om väg 76 får fritidsbebyggelse på grund av riksintresset Kuststräcka Arkösund till Forsmark (MB 4 kap) bara komma till stånd som komplettering till befintlig bebyggelse.

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Enstaka tillskott av hus för delårsboende utanför etablerade grupper med fritidshus är inte tillåtet.
- Komplettering i grupper med fritidshus bör begränsas till huvudbyggnad med en byggnadsarea på högst 80 kvadratmeter och komplementbyggnader vars sammanlagda byggnadsarea är högst 40 kvadratmeter. Det ianspråktaga bebyggelseområdet som helhet får inte öka.

I följande fall kan endast små förändringar godkännas i fritidshusområden:

- Området har små tomter och är redan tätt bebyggt.
- Tillgången på grundvatten är bristfällig och förutsättningarna för att ta hand om avloppsvatten är mindre goda.
- Större tillbyggnader riskerar att förändra områdets bebyggelsekaraktär negativt.

Ibland bör inga tillbyggnader alls medges. Detta gäller för:

- Områden som är särskilt känsliga med hänsyn till landskapsbilden eller natur- och kulturmiljövärden.

III • BEBYGGELSEUTVECKLING

Strandskydd

Miljöbalkens 7 kapitel, 13-18 §§, innehåller särskilda bestämmelser om strandskydd. Strandskyddet slår vakt om allmänhetens tillgång till strandområdet och ska bevara goda livsvillkor för djur- och växtliv i anslutning till stränderna. Kommunens ska se till så att strandskyddet följs.

Utanför detaljplanerade områden omfattas alla stränder vid hav, insjöar och längs Forsmarksån

och Olandsån i Östhammars kommun av ett generellt strandskydd. Det är förbjudet att inom 100 meter från strandlinjen – utåt vatten och uppåt land – uppföra byggnader och anläggningar, eller på annat sätt väsentligen förändra miljön för växter och djur. Detta gäller även för tomtmark inom strandskyddat område.

I stora delar av kust- och skärgårdsområdet och vid några av kommunens större sjöar gäller ett utvidgat strandskydd, beslutat av Länsstyrelsen. Det utvidgade strandskyddet gäller upp till 300 meter åt bägge håll från strandlinjen.

Det finns möjlighet att ansöka om dispens från strandskyddet, men särskilda skäl krävs för att dispens ska lämnas. I vissa fall fattar kommunen beslut om dispens, men besluten ska alltid godkännas av länsstyrelsen. Dispensansökningar i naturreservat behandlas alltid av länsstyrelsen.

Kommunen har rätt att upphäva strandskyddet inom en detaljplan om det finns särskilda skäl och intresset av att ta området i anspråk väger tyngre än strandskyddsintresset (PBL 4 kap 17§).

Kommunen har också möjlighet att i sin översiktsplan anvisa särskilda områden som lämpar sig för landsbygdsutveckling i strandnära lägen, så kallade LIS-områden (MB 7 kap 18§). LIS-områden får inte pekas ut öster om väg 76, inom riksintresset Kustrsträckan Arkösund till Forsmark.

KOMMUNENS SYN PÅ STRANDSKYDD

Östhammars kommun har förhållandevis oexploaterade kuster och önskar att de så ska förbli. Det finns ett stort allmänt intresse av att kunna röra sig obehindrat längs stränderna. De rika naturmiljön lägns stränderna blir genom strandskyddet tillgängliga för friluftslivet, vilket stärker kommunens attraktionskraft.

Kommunen är därför restriktiv med att bevilja strandskyddsdispens inom de områden som idag är oexploaterade, men även inom gröna ytor nära bebyggda områden. Intressen kan stå emot varandra. Den som har havsnära tomt kan vilja anlägga en brygga för egen båt, medan allmänheten vill röra sig fritt.

Vid önskemål om att anlägga bryggor prioriterar kommunen, för naturmiljöns och landskapsbildens skull, gemensamhetsbryggor i stället för att var och en har sin egen brygga. Den principiella inställningen är att nya byggnader ska uppföras så att de smälter in i miljön, vilket är särskilt viktigt att tänka på i **det flacka kustområdet**.

Det allmänna intresset av att bibehålla en tillgänglig strandzon prioriteras som regel när nya detaljplaner upprättas. Östhammars kommun väljer att inte peka ut några LIS-områden vid insjöar och andra vattendrag.

REGLER OM STRANDSKYDD

I utpekade strandområden ska allmänheten ha tillgång till stränderna. Goda livsvillkor ska bevaras för djur och växter. Kommunen kan peka ut strandnära utvecklingsområden (MB kap 7)

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Gränsen för strandskyddet (100–300 meter) ska normalt sett tillämpas vid all nyetablering av verksamheter eller bebyggelse utanför detaljpanelagt område.
- Anläggningar som kan underlätta för allmänhetens friluftsliv, till exempel badplatser och bryggor, ges i regel dispens inom strandskyddszon om hänsyn tas till naturmiljön.
- För nytillkommande byggnader, tillbyggnader eller anläggningar på strand- eller strandnära tomter ges i regel inte dispens för placering närmare vatten än närmsta befintliga byggnad eller anläggning.
- Nya bryggor tillåts endast om de är i anslutning till gemensamhetsanläggningar eller ersätter äldre bryggor. Samma synsätt tillämpas för båthus och sjöbodas.
- Uthuggningar av träd på bostadsfastigheter inom strandskyddsområde är inte tillåtet om syftet är att skapa bättre sikt mot vattnet. Endast uthuggning av enstaka träd tillåts, om syftet är att förhindra olycksfall eller liknande.
- Inga LIS-områden pekas ut vid insjöar eller andra vattendrag.

Grönstruktur

MÅLBILD 2025

- Parkprogram som stärker och utveckla tätorternas grönstrukturer och en strategi för hur naturvärdena i kommunen ska förvaltas har tagits fram. Behoven av att skapa kopplingar mellan gröna kilar för att få ändamålsenliga spridningskorridorer har identifierats, liksom behoven av ytterligare skyddsåtgärder för natur, arter och biotoper.

Huvuddelen av marken i Östhammars kommun är obebyggd. Den obebyggda marken, det vill säga natur, grönområden, parker och andra utemiljöer, brukar i planeringssammanhang kallas för grönstruktur. **Grönstrukturen tillhandahåller viktiga ekosystemtjänster.** I översiktsplanen tar kommunen ställning till hur grönstrukturen ska utvecklas.

Tätorternas grönstruktur

Grönstrukturen har stor betydelse för orternas framtida utveckling och människors välbefinnande. **Grönstrukturen i serviceorterna kommer att behandlas i de fördjupade översiktsplanerna. Förslagskartan för respektive serviceort, sid 36-45 redovisar översiktligt grönområden där samman-satta värden identifierats, det vill säga naturvärden, kulturella värden och sociala värden.**

Den närnatur som kombinerar flera olika värden är särskilt betydelsefull ur ett hållbarhetsperspektiv. Grönstrukturen kan skapa utrymme för

ett rikt växt och djurliv och bidra med viktiga ekosystemtjänster, till exempel ett bra närklimat, god luftkvalitet och ytor som kan ta emot regn och smältvatten som rinner av från hårda ytor.

Grönstrukturen ger samtidigt utrymme för lek-, motion och rekreation och kan fungera som mötesplats och kommunikationsyta. Den kulturella dimensionen har betydelse för en Orts identitet och estetiska upplevelser i vid mening.

Generellt sett finns det god tillgång till gröna områden i alla tätorter. **Med bra samband mellan grönområdena ökar invånarnas möjligheterna att använda sig av dem.**

Övrig grönstruktur

400 mil strandlinje, många grunda vikar och en relativt orörd skärgård ger kommunen en särskild karaktär som har stora värden för naturvärden, det rörliga friluftslivet och även för kulturmiljövärden. Sådana värden finns även i

inlandets stora skogs- och myrområden, bruksbygdens ekbackar och dammsystem och det småbrutna odlingslandskap med åkerholmar, betesmarker och slätterängar som finns i alla bygder och längs **åar och vattendrag.**

Sammantaget har Östhammars kommun en rikedom av natur- och friluftsmiljöer. De lockar många besökare, är hemvist för en rik uppsättning av vilda växter och djur och erbjuder kvaliteter som kan bidra till att locka nya invånare till kommunen. Här finns unika möjligheter att hitta ett boende i tätt samspel med intressanta natur- och kulturmiljöer.

Naturvärden

Sammanlagt finns i kommunen 18 områden utpekade som riksintressen för naturvärden. Dit hör hela skärgårdsområdet, stora delarna av kusten, och skogs- och våtmarksområden vid Florarna, längs Forsmarksån och runt sjön Vällan. Det finns också 36 Natura 2000-områden, varav flera är delområden i de större riksintresseområdena. Dessa områden redovisas i text och karta på sid 97-101.

Kartan Grönstruktur innehåller en sammanställning av större kända naturvärden i kommunen. Den visar var det finns nyckelbiotoper,

NATIONELLA MÅL

De nationella miljömålen, bland annat

- God bebyggd miljö
- Myllrande våtmarker
- Levande skogar
- Ett rikt odlingslandskap
- Ett rikt växt- och djurliv
- Friluftspolitiska mål
- Tillgänglig natur för alla
- Starkt engagemang och samverkan för friluftslivet
- Värna allemansrätten
- Tillgång till natur för friluftsliv
- Attraktiv tätortsnära natur
- Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling
- Skyddade områden som resurs för friluftslivet
- Ett rikt friluftsliv i skolan
- God kunskap om friluftslivet
- Friluftsliv för god folkhälsa

III • GRÖNSTRUKTUR

LÄS MER

- ☞ Naturtipset
- ☞ Naturreservat i kommunen
- ☞ Skyddad natur
- ☞ Jordbrukets pärlor

LOKALA MÅL

Östhammars kommun ska vara en kommun med minskad miljöpåverkan

De biologiska och kulturella värdena längs kusten ska beaktas i den kommunala planeringen.

GRÖNSTRUKTUR

är den obebyggda marken, det vill säga natur, grönområden, parker och andra utemiljöer.

Den gröna strukturen har många funktioner: för den biologiska mångfalden, för att reglera vattenflöden och lokalklimat och för människors möjligheter till rekreation.

värdefulla våtmarker samt värdefulla ängs-, betes- och hagmarker. Kartan redovisar även de värdeområden för naturvård och friluftsliv i Östhammars kommun som pekats ut i Naturvårdsprogram för Uppsala län från 1987.

Av kartan framgår också vilka områden som är skyddade i naturreservat eller med andra förordnanden, se även sid 58-61. Antalet naturreservat är för närvarande 34. Många är bildade både för att skydda naturvärden och värden för det rörliga friluftslivet. Det finns reservat över hela kommunen, men med viss övervikt mot kusten.

Skärgården och hela kustområdet har ett rikt fågelliv. Östhammars kommun har sannolikt flest häckningar av havsörn i länet, och ett stort antal örnar övervintrar i området. I samband med vår- och höststrecken passerar ett stort antal fåglar kommunen och det finns flera fina platser där flyttfåglar kan beskådas, till exempel Örskär och Kallriga.

Värdefulla ängs- och hagmarker finns registrerade i den nationella databasen TUVVA. Miljöer som slåtrats eller betats under lång tid är mycket artrika. Åtminstone 600-700 kärlväxter av de totalt cirka 1 700 som hittas i Sverige kan förekomma i det småskaliga odlingslandskapet. Man kan också hitta många sällsynta svamparter och insekter i betespåverkade områden. Olika restmiljöer i odlingslandskapet, till exempel stenmurar, åkerholmar, bryn och gamla

träd är som regel också artrika miljöer och det finns en god förekomst av sådana i Östhammars kommun. Här trivs både insekter och fåglar. I jordbrukslandskapet skyddas dessa miljöer av det generella biotopskyddet, se sid 60.

Runt bruken och större gårdar finns ofta gamla lövträd, inte sällan ekar som kan bli mycket gamla. De erbjuder en gynnsam miljö för många insekter, lavar, mossor, svampar, fladdermöss och fåglar och bidrar till artrikedomen i Östhammars kommun. Ett större sammanhängande eklandskap finns kring Österbybruk, och ingår i riksintresseområdet för kulturmiljövården kring Dannemora-Österbybruk.

Särskilt artrika skogsområden finns på flera ställen i Östhammars kommun. I ett cirka en mil brett bälte längs kusten finns en speciell skogstyp, kalkbarrskogen, som är rik på örter och gräs. Här hittar man många ovanliga marksvampar, gräsarter och orkidéer. Troligt är att vegetationstypen gynnats av det omfattande skogsbete som förekom fram till mitten av 1900-talet i kustområdets småbrutna landskap. Riksintresseområdet Forsmark-Kallriga innehåller skog av denna karaktär.

Skogarna i Östhammars kommun är generellt sett också rika på så kallade nyckelbiotoper, det vill säga miljöer i skogen som har goda livsbehovs- och rödlistade växt- och djurarter. Skogsbruket ska visa särskilt hänsyn i

sådana områden. De nyckelbiotoper som hittats i Skogsstyrelsens inventeringar finns redovisade i databasen Skogens pärlor. Där redovisas även områden med biotopskydd och naturvårdsavtal.

Förekomsten av våtmarker i kommunen finns registrerade genom den svenska våtmarksinventeringen (VMI) som pågått sedan början av 1980-talet. Syftet med inventeringen har varit att ta fram ett planeringsunderlag som gör det möjligt att arbeta strategiskt med bevarandeinsatser. Våtmarkerna har stor betydelse för den biologiska mångfalden, 17 procent av Sveriges hotade arter förekommer i myrmarker eller längs sötvattenstränder. Våtmarkerna har också en viktig funktion för att jämna ut och rena naturliga vattenflöden. Vegetationen i våtmarkerna tar upp växtnäring. Genom att vattnet bromsas upp i våtmarken sedimenterar växtrester och annat material. Där sker också en naturlig avgång av kväve, så kallad denitrifikation.

Florarna och markerna runt Forsmarksån är exempel på stora våtmarksområden med höga naturvärden i Östhammars kommun. Dikning och vattensänkning har annars i stor utsträckning reducerat våtmarksarealen i kommunen.

I en sammanställning över ekologiskt särskilt känsliga områden i länet, gjord av Länsstyrelsen 1994, redovisas flera områden i Östhammars kommun. En del har områdesskydd, andra inte.

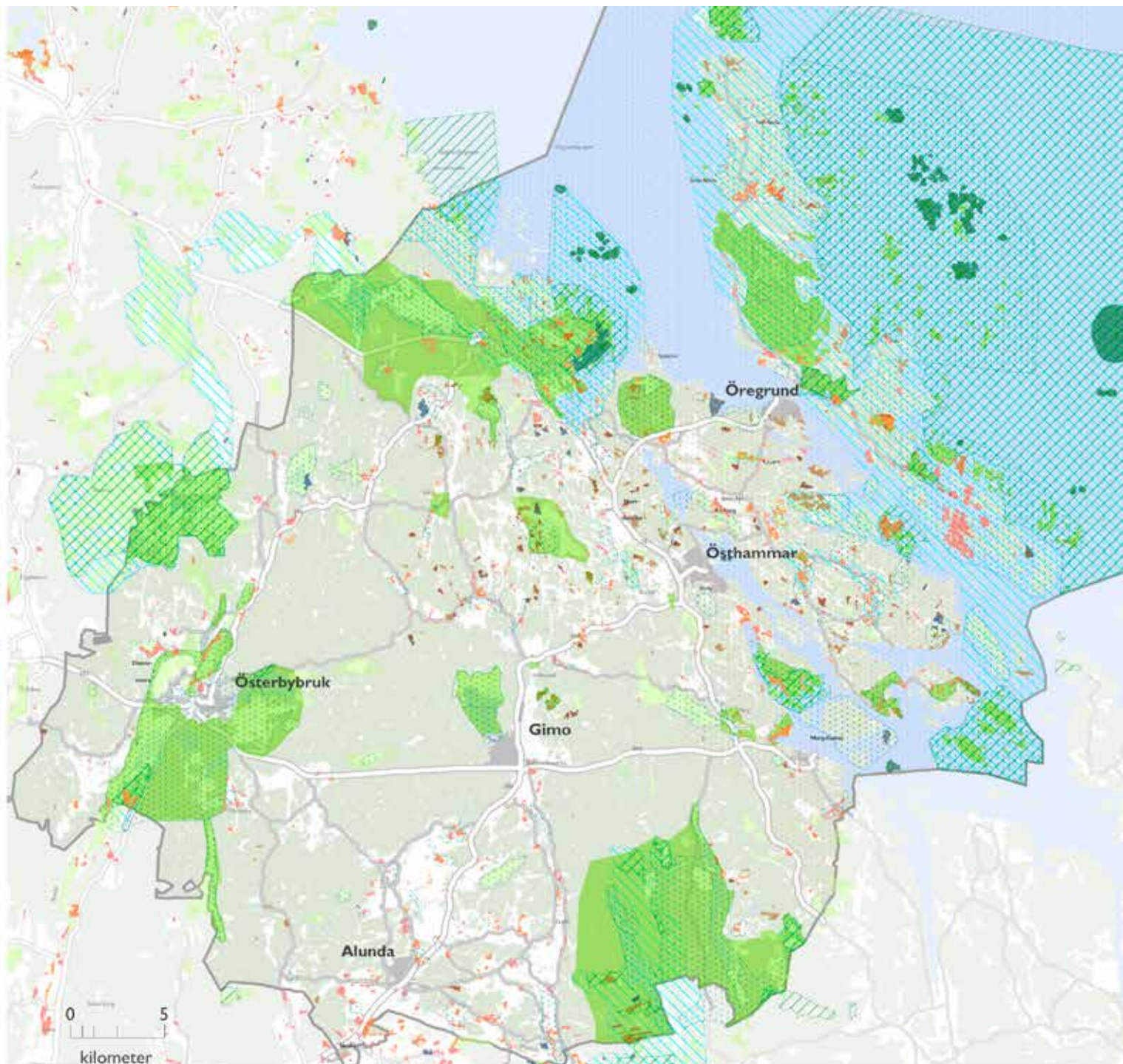

Översiktsplan

Grönstruktur

Teckenförklaring

- Naturreservat
- Naturvårdsprogram
- Nyckelbiotoper
- Ängs- och betesmarksinventering
- Ängs- och hagmarksinventering
- Våtmarksinventering
- Värdeområde natur och friluftsliv
- Djur- och växtskyddsområden
- Naturvårdsavtal i skogsmark
- Biotopskydd i skogsmark
- Riksinträsse högexploaterad kust
- Riksinträsse naturvård

III • GRÖNSTRUKTUR

Rekreation och friluftsliv

Många av områdena som är avsatta till skydd för naturvärden har också stor betydelse för det rörliga friluftslivet. Det gäller i kustområdet men också i de stora skogsområdena runt sjön Vällen och våtmarksområdet Florarna. Här finns unika möjligheter till storslagna naturupplevelser i en förhållandevis ostörd miljö. **Florarna har av Tierps kommun pekats ut som ett så kallat tyst område. Norrtälje och Uppsala kommuner har gjort motsvarande för skogsområden i anslutning till Vällen. I en av Naturvårdsverket nyligen genomförd översyn av riksintressen för friluftslivet har Florarna/Finnsjön och**

Öregrund- Gräsö skärgård förslagslits som nya riksintresseområden, i samråd med Länsstyrelsen. Några beslut har ännu inte fattats.

Upplandsstiftelsen har i samarbetet med länets kommuner skapat varumärket "smultronställe i naturen" för att peka ut fina utflyktsmål. I Östhammars kommun är Gräsö gård, Kallerö, Rävsten, Aspbo, östra Tvärnö och Krutudden exempel på godkända smultronställen.

Upplandsstiftelsen bidrar på flera andra sätt till att utveckla möjligheter till rörligt friluftsliv. Rävstens stugby söder om Gräsö förvaltas av Upplandsstiftelsen och fungera som en fin utgångspunkt för friluftsliv i skärgården. Upplandsstiftelsen står också bakom Upplandsleden som löper genom Östhammars kommun. **Det finns flera pågående arbeten med att koppla ihop Upplandsleden med vandringsleder som löper genom andra län, både norrut och söderut.**

Längs leden finns möjligheter till naturupplevelser i mer ordnade former. Det erbjuder även flera anlagda spårområden. Sju elljusspår för gång, löpning och skidåkning sköts av energiska föreningar på olika orter.

Skridskoslingor plogas också på ett antal platser vid goda isförhållanden, av föreningar eller näringsidkare. De är mycket populära både för skridskoåkning och promenader. Mer erfarna skrinkare har fantastiska möjligheter att utfors-

ka isarna och naturen på kommunens större insjöar, innerfjärdar eller, under gynnsamma betingelser, i ytterskärgården.

Möjligheterna till bad är många eftersom allmänheten har god tillgång till både kust- och sjöstränder. Därutöver finns ett antal anlagda friluftsbad. Flertalet sköts av föreningar i samarbete med kommunen. Det finns också en privatägd anläggning, Berkingebadet.

Flera småbåtshamnar och gästhamnar skapar möjligheter för ett aktivt båtliv. Hamnarna drivs av föreningar. Större småbåtshamnar finns i Öregrund, Östhammar och Hargshamn. Flera fritidshusområden har också hamnanläggningar av betydande format. Ett antal öppna iläggingsramper finns också tillgängliga för småbåtsägare. Tömningstationer för toalettavfall från fritidsbåtar finns i Öregrund, Östhammar och Hargshamn.

Fiske är en populär fritidssysselsättning och det finns fiskemöjligheter både i kustområdet och i insjöarna. Det finns en generell rätt att fiska med handredskap, men också möjlighet att köpa fiskekort för nätfiske i vattenområden som förvaltas av fiskeföreningar.

I kommunen finns också två golfbanor, två motorsportanläggningar och ett flertal skjutbanor. **Vissa** skjutbanorna ligger på mindre lämpliga platser, nära bebyggelse, vid större vägar och

III • GRÖNSTRUKTUR

vid vattenskyddsområden. Detta bäddar för konflikter. Rimliga krav på tystnad och säkerhet kan bli lidande. Bruket av blyammunition kan ge vattenpåverkan. Det finns därför anledning att utreda skjutbaneplatserna i kommunen.

UTVECKLINGSTRATEGIER

De höga natur- och frilutsvärdena i Östhammars kommun har stor betydelse för kommunens attraktivitet och möjligheterna att locka nya invånare. Rätt förvaltning kan de på ett väsentligt sätt bidra till att uppfylla kommunens egna och nationella och regionala miljömål och fritidspolitiska mål.

Här finns förhållandevis ostörda miljöer som bidrar med biologisk mångfald och ger unika möjligheter till storslagna naturupplevelser. Det finns också kulturpräglade miljöer som kombinerar höga natur- och fritidsvärden med höga kulturmiljövärden.

Beteckningen N i kartan över mark och vattenanvändning pekar ut ett antal sådana områden som särskilda värdeområden för natur, fritid och kulturlandskap. I dessa områden ska natur-, kultur- och frilutsvärden prioriteras framför andra intressen.

En del områden har ett lagstadgat skydd, och tydliga regler för skötsel och markanvändning. För ett antal områden saknas närmare preciseringar av vad som behöver skyddas eller vårdas.

Därför finns behov av att ta fram en heltäckande strategi för hur grönstrukturens natur-, fritids- och kulturvärden ska förvaltas. Strategin behöver tydliggöra om det finns behov av kommunala reservat eller ytterligare, särskilda skydds- och skötselåtgärder för viktiga arter och biotoper. Det finns också ett behov av att mer i detalj avgränsa olika värdeområden och av att titta på behoven av kopplingar mellan gröna kilar för att få ändamålsenliga spridningskorridorer. Även i serviceorterna behövs länkar mellan parker och närnatur.

Behovet av att flytta/samlokalisera skjutbaneplatser på grund av negativ miljöpåverkan behöver också utredas. Ett område väster om Gimo, mellan väg 292 och järnvägen, har i kartan över framtida mark- och vattenanvändning pekats ut som ett möjligt område för lokalisering av störande fritidsverksamhet, VF. Även motorsportanläggningen vid Lunda redovisas med denna beteckning.

HÄNSYN TILL NATUR- OCH FRILUTSVÄRDEN

Vid planläggning, i ärenden om bygglov och vid byggnadsåtgärder som inte kräver lov, ska byggelse och byggnadsverk utformas och placeras på ett sätt som tar hänsyn till natur- och kulturvärden (PBL 2 kap). *Se även sid 58-61, Naturvärden med förordnanden.*

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Ta fram en heltäckande strategi för förvaltningen av grönstrukturen.
- Identifiera kärnområden för aktivt bevarande och skapa länkar mellan dessa.
- Identifiera viktiga friluftsområden och främja allmänhetens tillgång till dem.
- Ta hänsyn till kända och beskrivna natur- och frilutsvärden och den biologiska mångfalden.
- Skapa gröna länkar mellan parker och närnatur i serviceorterna.
- Skydda, återställa och nyanlägga våtmarker.
- Om/samlokaliseras störande fritidsanläggningar (se vidare sid 33).

FORTSATT PLANERING

- En grönstrukturplan med naturvårds- och friluftspolitiska strategier

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Exploatering av naturmark ska alltid föregås av naturvärdesinventering.
- Vid planläggning eller andra åtgärder i eller i anslutning till områden som pekats ut som värdefulla i en samlad grönstruktur, ska en utredning göras av hur åtgärden påverkar de beskrivna naturvärdena och frilutsvärdena. Vid påtaglig påverkan ska åtgärden tydligt konsekvensbeskrivas och möjliga alternativ undersökas.
- Allmänhetens tillgång till friluftsområden ska främjas. Åtgärder som kan försvåra ett ändamålsenligt utnyttjande av turist- eller rekreationsanläggning ska inte tillåtas.

III • GRÖNSTRUKTUR • Naturvärden skyddade med förordnanden

Naturresevat

Ett mark- eller vattenområden får av länsstyrelsen eller kommunen förklaras som naturresevat om det behövs för att bevara eller nyskapa biologisk mångfald, vårda eller bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behov av områden för friluftsliv, (MB 7 kap 4-9§§).

Ett beslut om naturresevat innehåller föreskrifter och en skötselplan. Vilka föreskrifter som gäller beror på områdets karaktär och vilka värden som ska skyddas. Skötselplanen beskriver hur området ska skötas för att syftet med resevatet ska uppnås.

Alla naturresevat i kommunen är bildade av länsstyrelsen, många för skydd av både natur- och friluftsvärden. De flesta sköts av länsstyrelsen. Några av resevaten förvaltas av Upplandsstiftelsen och två av Östhammars kommun och Upplandsstiftelsen i samverkan (Aspbo och Gräsö gård).

I Östhammars kommun finns för närvarande 34 naturresevat. Bildning av ytterligare ett resevat i närheten av sjön Vällen pågår, Snöbottenkärret. Det är till stora delar också ett Natura 2000-område.

Naturresevat i Östhammars kommun

Andersby ängsbackar - hälsning från förr

Aspbo - mer än bara bad

Bruksbystan - gamla slättermarker

Edskärret - en kalkrik värld

Ekbäcken - naturskog med glupar

Fagerön - blommande innerskärgård

Florarna - storslagen tystnad

Grillskäret - i vågornas värld

Grundsjön - myllrande myrmarker

Gräsö gård - mellan hav och äng

Gräsö östra skärgård - sol vind och vatten

Hargs tallpark - brukspatronens tallar

Havsvik - där vägen slutar och havet tar vid

Hövön-Alnön - genuin innerskärgård

Högbergsmossen - från kulturmark till vild skog

Högbådan - en dag vid havet

Idekvistmyren - krypande åldringar

Idön - skärgårdsbönders arv

Kallriga - i grunda vatten

Lyssnarberget - cinnoberbaggens hemvist

Länsö - rikkärr och fåglar

Mässmyrfallet - kolbotten och glupar

Norrboda Jomale - strandängar och skogsbeta

Skaten-Rångsen - inner- och ytterskärgård

Skräddarmossen - isräfflor och krumma tallar

Slättmyran - gammelskog i gränsland

Slätön-Medholma - strandhugg i skärgården

Svanhusskogen - stora skogar och kulturhistoria

Valkrör - bland baggar och bär

Vamsta - violgubbens marker

Vidöknen - lövrik skog och blockrik mark

Ånö - under tall och gran

Örskär - utpost mot havet

Östra Tvärnö - en roslagspårla

REGLER FÖR NATURRESEVAT

Alla åtgärder inom ett naturresevat som inte följer resevatsföreskrifterna kräver ansökan om dispens från länsstyrelsen. För att dispens ska kunna lämnas krävs särskilda skäl och att intrånget kompenseras i eller utanför resevatet (om det är möjligt). Åtgärden får inte äventyra syftet med resevatet (MB 7 kap).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Vid planläggning i anslutning till ett naturresevat ska eventuell påverkan på de värden som skyddas av resevatsbestämmelserna utredas så att behoven av särskilda hänsynsåtgärder kan identifieras.

Naturminnen

Ett särpräglat naturföremål får av länsstyrelsen eller kommunen förklaras som naturminne om det behöver skyddas eller vårdas särskilt (MB 7 kap 10§). Naturminnen är ofta enstaka objekt, till exempel gamla ekar, jätteträd eller flyttblock. Många gånger gäller lagskyddet också området närmast runt själva naturminnet. Idag beslutas mycket sällan om nya naturminnen.

I Östhammars kommun finns fem naturminnen och alla är träd (ekar och tallar) som är stora, märkliga eller förknippade med berättelser och sägner. För varje naturminne finns en beskrivning av dess naturvärden.

Naturminnen i Östhammars kommun

004 Kleveken, Olands häradsallmänning

012 Jättetall öster om Gisslaren

015 Ek vid Gisselby

023 Tall sydost om Forsmark

033 Länsmanseken

REGLER FÖR NATURMINNEN

Det är förbjudet att vidta åtgärder eller bedriva verksamheter som kan skada ett naturminne. Undantag och dispens kan sökas hos länsstyrelsen och kan bara lämnas om naturminnet inte skadas (MB 7 kap).

Djur och växtskyddsområden

Om det behövs ett särskilt skydd för djur- eller växtarter inom ett område får länsstyrelsen eller en kommun besluta om särskilda föreskrifter som inskränker rätten till jakt eller fiske eller allmänhetens eller markägarens rätt att uppehålla sig inom området (MB 7 kap, 12 §).

Denna skyddsform används när syftet med skyddet är begränsat i tid och rum, till exempel för att skydda enstaka djur- eller växtarter under viss tid på året. Det vanligaste syftet är att skydda fåglar under deras häckningstid.

I Östhammars kommun finns totalt 18 fågel- och salskyddsområden.

REGLER FÖR DJUR- OCH VÄXTSKYDDSSOMRÅDEN

Tillfälliga verksamheter inom djur- och växtskyddsområden under skyddstid kräver dispens från tillträdesförbudet. Dispens söks hos länsstyrelsen. (MB 7 kap)

Mostphotos.com | Pietus

III • GRÖNSTRUKTUR • Naturvärden skyddade med förordnanden

Foto: My Laurell

Odlingsrösen i anslutning till åkermark skyddas av det generella biotopskyddet.

Biotopskyddsområden och naturvårdsavtal

Små mark- och vattenområden med speciella och livsnödvändiga förutsättningar för växter och djur kan skyddas som biotopskyddsområde. Syftet är att bevara den biologiska mångfalden.

En del miljöer är skyddade genom ett generellt biotopskydd enligt regeringsbeslut och miljöbalkens bestämmelser och regeringsbeslut (MB kap 7, §11). Länsstyrelsen, kommunen eller Skogsstyrelsen kan också fatta beslut om biotopskydd. Skogsstyrelsen kan även teckna så kallade naturvårdsavtal med markägare för ett avgränsat markområde.

GENERELLT BIOTOPSKYDD

Exempel på livsmiljöer med generellt biotopskydd är alléer och pilevallar, samt småvatten, våtmarker, odlingsrösen, stenmurar, källor med våtmark och åkerholmar som ligger i anslutning till jordbruksmark. Det är förbjudet att ta bort eller skada dessa miljöer, oavsett om det innehåller hotade arter eller ej. Ofta är de ganska små. Exempel på skadliga åtgärder är grävning, schaktning, markbearbetning, avverkning av alléträd, deponering av jord, avfall eller gödsel och kulvertering av öppna diken.

Denna typ av områden finns inte redovisade på något kartmaterial. I Östhammars kommun

finns hundratals områden. Det går att få ekonomisk kompensation för att sköta biotoper inom det generella biotopskyddet. Stödet söks via länsstyrelsen.

SÄRSKILT BIOTOPSKYDD

Skogsstyrelsen kan inrätta biotopskydd på skogsmark, för brandfält, lövbrännor, ravinskogor, kalkbarrskogor och äldre skogsbeten. Alla åtgärder som kan skada naturvärdena är förbjudna. Markägaren får ersättning när ett biotopskyddsområde inrättas. Ersättningen ska motsvara den minskning i marknadsvärde som beslutet innebär, med ett tillägg på 25 procent. Biotopskyddsområden är vanligen 2-10 hektar, men kan vara upp till cirka 20 hektar.

Länsstyrelsen kan inrätta biotopskydd för områden eller livsmiljöer som inte ligger i skogen, exempelvis rik- och kalkkärr, naturliga ängar och naturbetesmarker, naturliga bäckfåror och ras- eller bergbranter. För närvarande finns inga sådana biotopskyddsområden i Uppsala län.

I Östhammars kommun finns ett stort antal biotopskyddsområden på skogsmark.

NATURVÅRDSAVTAL

Skogsvårdsstyrelsen eller länsstyrelsen kan också teckna naturvårdsavtal med markägare

för att skydda värdefulla biotoper. I Östhammars kommun finns ett stort antal naturvårdsavtal på skogsmark. Avtalen innehåller de regler som gäller i dessa områden.

REGLER FÖR BIOTOPSKYDD OCH NATURVÅRDSAVTAL

Det är förbjudet att vidta åtgärder eller bedriva verksamheter som kan skada naturmiljön i ett biotopskyddsområde. Dispens för åtgärder i ett område med generellt biotopskydd eller ett biotopskyddsområde bildat av länsstyrelsen söks hos länsstyrelsen. Dispens för åtgärder i biotopskydd bildade av Skogsstyrelsen söks hos Skogsstyrelsen. Dispens kan bara lämnas om naturmiljön inte skadas. I andra hand kan kompensationsåtgärder övervägas (MB 7 kap)

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Vid planläggning, förhandsbesked, bygglov eller andra åtgärder som berör eller påverkar ett generellt eller utpekat biotopskydd, eller område med naturvårdsavtal, krävs en utredning som visar och beskriver hur intressena tas till vara. De regler som finns i ett naturvårdsavtal ska följas.

Landskapsbildsskydd

Vissa områden omfattas av skydd för landskapsbilden enligt den tidigare naturvårdslagen (NVL 19§). Skyddsbestämmelserna gäller fortsatt enligt lag 1998:811 om införande av miljöbalken.

Områden med landskapsbildsskydd är avgränsade och har föreskrifter för åtgärder som kan påverka landskapsbilden. De kräver särskilt tillstånd. Även åtgärder som inte är bygglovspliktiga kan omfattas av tillståndsplikt. Ansökan om tillstånd prövas av länsstyrelsen.

I Östhammars kommun finns åtta utpekade områden med skydd för landskapsbilden.

Landskapsbildsskydd i Östhammars kommun

Kring Börstils kyrka

Kring Forsmarks kyrka

Kring Gräsö kyrka

Kring Hargs kyrka

Kring Valö kyrka

Öster och norr om Dannemorasjön

Skärgården väster, norr och öster om Gräsö

Ekbacks- och ängslandskap norr om Österbybruk

REGLER OM LANDSKAPSBILDSSKYDD

Tillstånd för åtgärder som kan påverka landskapsbilden i ett område med landskapsbildsskydd ska alltid sökas hos länsstyrelsen.

Artskydd

Särskilt utpekade arter som ska skyddas (inklusive svenska fridlysta arter) behandlas i Artskyddsförordningen (SFS 2007:845). Förordningen omfattar stora delar av bestämmelserna i EU:s fågeldirektiv och habitatdirektiv. Svenska och internationellt hotade arter enligt kraven i EU:s habitatdirektiv finns listade i bilaga 1 till förordningen. Svenska arter som har fridlysts av Naturvårdsverket och länsstyrelserna finns listade i bilaga 2.

Förordning om fisket, förordningen om vattenbruket och fiskerinäringen, jaktförordningen och miljöbalkens 7 och 8 kapitel innehåller också regler till skydd av växter och djur.

Vid planering ska eventuell påverkan på skyddade arter utredas. Det är därför viktigt att redan i ett tidigt skede av planeringsprocessen klargöra om exploateringen kan påverka livsmiljöer för skyddsvärda eller hotade arter.

Om livsmiljöer för skyddade arter berörs ska förutsättningarna för dispens utredas innan exploatering. Länsstyrelsen får meddela dispens enligt artskyddsförordningen. Om förebyggande åtgärder kan vidtas så att arten även på lång sikt kommer att kunna leva gott i sin miljö kan ärendet i stället hanteras som ett samråd enligt 12 kap 6 § miljöbalken. Även detta samråd görs med länsstyrelsen.

Det går att skydda mark och växtlighet i detaljplaner, eller genom områdesbestämmelser. Bestämmelserna anger vad som gäller för mark- och vattenanvändningen på platsen.

Finns särskilda markbestämmelser måste den som vill göra förändringar på tomt eller allmän plats ansöka om marklov hos kommunen. Schaktning, avverkning eller plantering är exempel på åtgärder som ofta kräver marklov. Markbestämmelser är en form av varsamhetskrav som inte ger fastighetsägare rätt till ersättning.

REGLER FÖR ARTSKYDD

Vid planläggning och större infrastrukturprojekt ska i ett tidigt skede utredas om, och i så fall hur, skyddade arter kan påverkas.

I första hand ska en plan eller annan åtgärd utformas så att skyddade arter inte berörs.

Om växter eller djur som är artskyddade berörs av en plan krävs dispensansökan eller samråd med länsstyrelsen. Länsstyrelsen kan besluta om dispens om det inte finns någon annan lämplig lösning och bedömningen är att arten inte påverkas negativt.

Foto: Länsstyrelsen i Uppsala län

Gölgroda

Foto: Camilla Andersson

Mnemosynefjäril

Mostphotos | Mikael Breding

Guckusko

III • KULTURMILJÖER

NATIONELLA MÅL

En mångfald av kulturmiljöer ska bevaras, användas och utvecklas.

Kulturmiljöerna ska vara en gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser och människor ska erbjudas möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön.

Kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen genom en helhetssyn på förvaltningen av landskapet.

LOKALA MÅL

De biologiska och kulturella värdena längs kusten ska beaktas i den kommunala planeringen.

Kulturmiljöer

MÅLBILD 2025

- Kulturmiljöerna är en viktig bas i besöksnäringen och det finns en bra balans mellan bevarande och utveckling. Genom en kulturvärdesstrategi och ett gott samarbete mellan olika aktörer finns verktyg för att tydliggöra kulturmiljövärdena. Kulturmiljövärdena har ökat attraktionskraften i kommunen och ses som en viktig tillgång i regionen.

Den historiska utvecklingen i Östhammars kommun har lämnat avtryck i landskap, bebyggelsestrukturer och byggnader. Här finns många kulturmiljöer som bär vittnesmål från olika tider. Uppland är Sveriges yngsta landskap och Östhammars kommun den del av länet som senaste höjde sig ur havet efter den senaste istiden. De högst belägna områdena kom först ur vattnet och det är här de äldsta bosättningarna är belägna. Gravrösen från yngre bronsålder och yngre järnålder finns i de mer höglänta delarna av Ekeby och Hökhuvuds socknar norr och öster om sjön Vällen.

I takt med landhöjningen har människorna sedan successivt koloniserat nya delar. Vattenlederna var viktiga transportleder i förhistorisk tid och därför finns många, något senare fornlämningar längs Olandsån. Alunda är en av landets rikaste fornlämningsbygder, med mer än 5 000 kända fornlämningar. Huvuddelen ligger inom cirka 140 gravfält från järnåldern.

Vid övergången från jägarsamhälle till jordbrukssamhälle lades grunden för den landskapsstruktur vi kan se än idag. Kustbygden, framförallt området öster om väg 76, men i delar också partier in mot Valö och Hökhuvud, har sin speciella karaktär. Den är präglad av landskapets former: ett kuperat sprickdalslandskap med hållmarker där små åkrar med morän ligger insprängda. Jordbruket har alltid varit småskaligt och inriktat på boskapsskötsel. Kustens öar och skär har under lång tid använts för slätter eller som sommarbete för djuren.

Fiske och sjöfart var viktiga komplementära näringar. I kustområdet finns många karaktäristiska spår av både jordbruk och fiske i form av sjöbodas, ängslador, stenmurar, åkerholmar, odlingsrösen, trädgårdsgårdar och hamlade träd. Många av skogarna bär tydliga spår av skogsbete.

Öregrund och Östhammar är båda gamla kuststäder, anlagda redan på medeltiden och sedan

präglade av handel, fiske, sjöfart och så småningom även av tidig badortsturism.

Bruksbygderna som omfattar vallonbruken med Gimo, Österbybruk, Forsmark och i viss mån även Harg har en annan karaktär. Tillgången till brytvärda malmer har haft stor betydelse. Denna bygd har i stor utsträckning präglats av gruv- och järnhanterings framväxt. Malmen i Dannemora började troligen brytas mycket tidigt, men det finns också flera andra malmfyndigheter i kommunen. I Vigelsbo startades gruvdrift i slutet av 1600-talet och i mitten av 1800-talet öppnades flera dagbrott i Norrskedika.

Järnbruken började att anläggas på 1600- och 1700-talet. De största var Österbybruk, Gimo, Forsmark och Hargs bruk. Miljöerna i bruken är fortfarande välbevarade och av stort kulturhistoriskt värde. Omfattande regleringsföretag med dammanläggningar har genomförts i anslutning till bruken för att ta till vara vattenkraften. Det har också funnits flera mindre hyttor under dessa bruk, några exempel är Bennebol och Vällnora. I skogarna kring bruken finns gamla kolbottnar som vittnar om det intensiva arbetet med att få fram kol till masugnar, hyttor och smedjor. Ett livaktigt, småskaligt jordbruk har också lämnat spår i bruksbygderna.

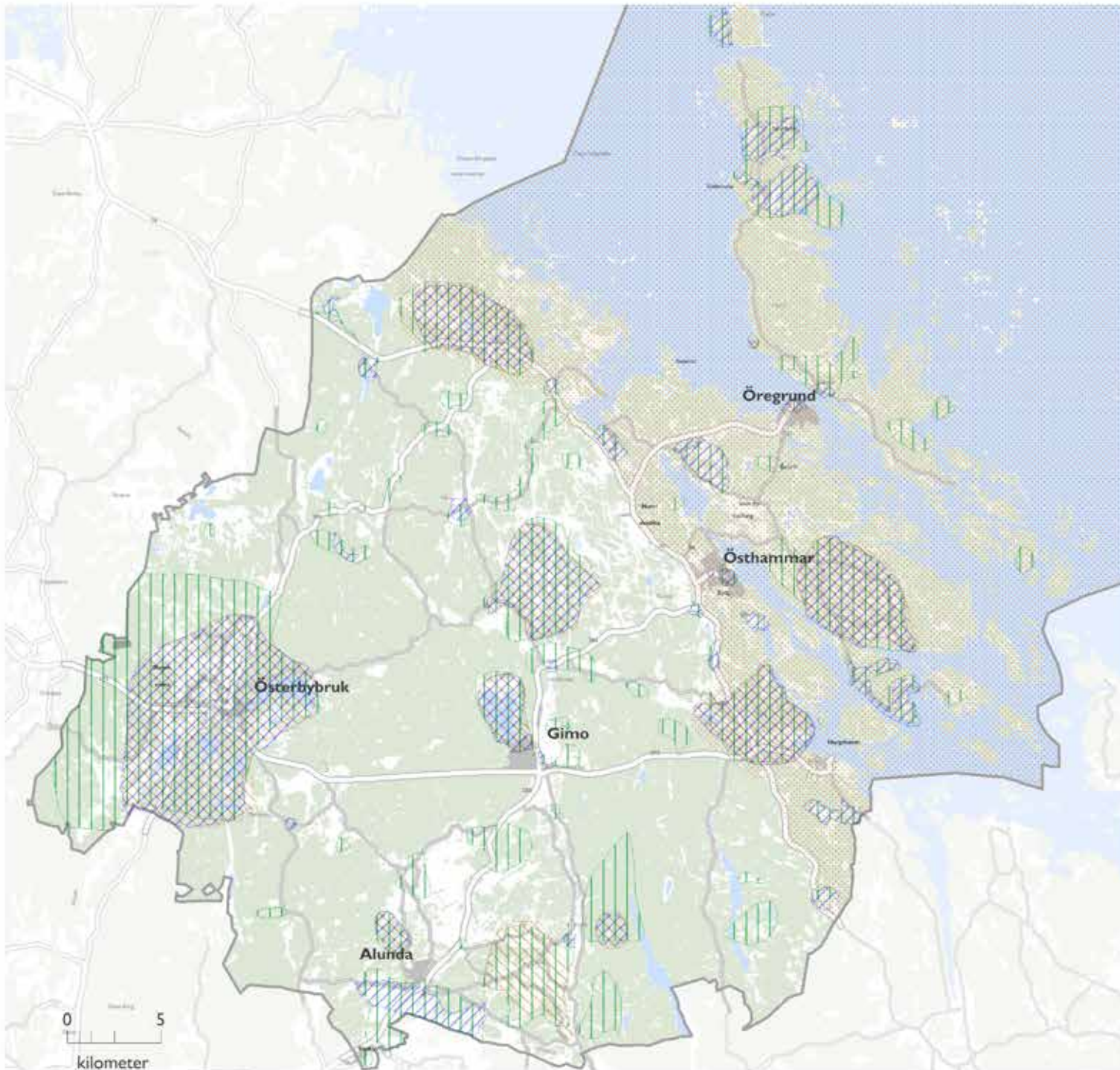

Översiktsplan

Kulturmiljövärden

Teckenförklaring

- Riksintresse kulturmiljö
- Regionala kulturmiljövärden
- Kommunala kulturmiljövärden
- Riksintresse högexploaterad kust

III • KULTURMILJÖER

LÄS MER

- Jord och järn - kulturhistoriska miljöer i Östhammars kommun.

FORTSATT PLANERING:

- Ett kulturmiljövårdsprogram med gestaltungsprogram för serviceorterna.
- En plan för besöksnäringen med strategi för utveckling av kulturturism.

Den bästa odlingsmarken finns i Alunda som också varit en viktig knutpunkt för handel. Bygden kännetecknas av ett småskaligt, kuperat och stenbundet landskap i övergången mellan slätt och skogsbygd. Området är rikt på fornlämningar och gravfält med högar och stensättningar intill nästan varje by. Alunda är den socken i Sverige där gravfälten ligger tätast.

Kartan Kulturmiljövård avgränsar värdefulla kulturmiljöer: riksintressen och områden med regional eller lokal betydelse från Bygd att vårda och Jord och järn (se nedan).

Elva områden i Östhammars kommun är av riksintresse för kulturmiljövården: de större bruken, Östhammar och Öregrund, det skärgrådspräglade och välbevarade odlingslandskapet på Söderön, Djurstens fyrplats, flera olika områden i anslutning till Hökhuvuds kyrka, samt Alunda, Ekeby, Lundsbol och Hyttbol där det finns många fornlämningar och också många spår av ett tidigt jordbruk, exempelvis fossila åkrar och byar med en välbevarad struktur.

Uppsala läns kulturminnesvårdsprogram Bygd att vårda pekar i Östhammars kommun ut 33 områden som bedöms som särskilt värdefulla i ett regionalt perspektiv. Skriften Jord och järn, kulturhistoriska miljöer i Östhammars kommun redovisar ytterligare 71 områden och 125 enstaka objekt av betydelse för den lokala kulturmiljövården.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Kommunens historia och många kulturmiljöer skapar viktiga värden som uppskattas av många. Att skydda och utveckla dem bidrar till att göra kommunen attraktiv och till att uppfylla viktiga nationella och regionala mål för kulturmiljöarbetet. Utmaningen är att identifiera, ta tillvara och utveckla kulturmiljövårderna.

Verksamheter som samspelar med värdefulla kulturmiljöer kan stärka attraktionskraften. Miljöerna kan också lyftas fram genom att kunskaperna om bygdernas utveckling förmedlas. Det skapar delaktighet och gör det möjligt för människor att förstå och ta ansvar för kulturmiljöerna.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Ta fram ett kulturmiljövårdsprogram för att tydliggöra och avgränsa viktiga kulturmiljövården.
- **Införa varsamhetsbestämmelser för kulturhistoriskt värdefulla miljöer i nya detaljplaner och när detaljplaner ses över.**
- Ta fram en plan för besöksnäringen med strategi för utveckling av kulturturism
- **Ge kulturmiljövårderna i riksintresseområden och i de särskilda värdeområdena för natur, fritid och kulturlandskap (N) hög prioritet vid all handläggning.**

HÄNSYN TILL KULTURVÄRDEN

Vid planläggning, i ärenden om bygglov och vid byggnadsåtgärder som inte kräver lov, ska bebyggelse och byggnadsverk utformas och placeras på ett sätt som tar hänsyn till landskapsbild och kulturmiljövården. Berörs ett bebyggelseområde med särskilda historiska och kulturhistoriska värden ska ändringar och tillägg göras varsamt så att befintliga karaktärsdrag respekteras och tillvaratas (PBL 2 kap).

Åtgärder som berör objekt skyddade av kulturmiljölagen kräver tillstånd från länsstyrelsen.

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Kulturmiljöerna bidrar till bygdens attraktivitet och ska uppmärksammas vid planläggning, förhandsbesked, bygglov eller andra åtgärder. De ska värnas och om möjligt tydliggöras.
- En restriktiv hållning ska tillämpas för ny bebyggelse i historiska miljöer. Bebyggelseförändringarna bör anpassas efter förutsättningarna i det enskilda fallet. **Målet ska vara att upprätthålla väsentliga kulturhistoriska värden.**
- Kulturmiljöer med välbevarad bebyggelsestruktur eller en landskapsbild med ålderdomlig prägel ska undantas från etablering av vindbruk. Ett respektavstånd på fem kilometer från en vindbruksanläggning till värdefulla kulturmiljöer bör tillämpas.

Skyddade kulturvärden

Alla fornlämningar, kyrkor och kyrkomiljöer skyddas av kulturmiljölagen (KML 2, 4 kap). Skyddet för fornlämningar gäller även när tidigare, inte kända fornlämningar påträffas. De som är kända finns registrerade i Riksantikvarieämbetets fornminnesregister.

Byggnader eller kulturmiljöer som bedöms ha ett särskilt hög kulturhistoriskt värde kan skyddas genom att förklaras som byggnadsminnen (KML 3 kap). Statliga byggnadsminnen kan inrättas med stöd av förordning 1988:1229 om statliga byggnadsminnen. I Östhammars kommun finns två statliga byggnadsminnen, Djurstens och Örskärs fyrplatser.

REGLER FÖR SKYDDADE VÄRDEN

Fornlämningar, kyrkor, kyrkomiljöer och byggnadsminnen får inte förändras, tas bort eller skadas. För att genomföra åtgärder som kan påverka skyddade objekt krävs särskilt tillstånd från länsstyrelsen (KML 2-4 kap).

Byggnadsminnen i Östhammars kommun

Gimo bruk, flera byggnader och miljön kring Bruksgatan

Blåbandshuset i Söderby

Granbo i Norrskedika

Forsmarks bruk, flera byggnader

Tuskö täppa är en kulturhistoriskt intressant miljö.

Österby bruk, flera byggnader

Dannemora; Triewalds maskinhus, Nordschaktlaven, Norra maskin samt Gruvlaven, sovrings- och anrikningsverket, gruvstugan, transportbandet vid gruvan och gruvarbetartorpet Gryttjom

III • TRAFIK OCH KOMMUNIKATIONER

NATIONELLA MÅL

God tillgänglighet
Riktlinjer för säkerhet, miljö
och hälsa.

VÄGAR

Riksvägar: Ingår i den nationella infrastrukturen. Underhålls av Trafikverket.
Länsvägar: Underhålls av Trafikverket.
Enskild väg: Ägs och underhålls av vägföreningar, vägsamfälligheter eller enskilda. Statsbidrag för vägunderhåll kan sökas. Gäller exempelvis vägar som fungerar som komplement till det allmänna vägnätet och har betydelse för genomfart, för näringslivet, för fastboende på landsbygden eller för det rörliga friluftslivet. Kommunen äger och underhåller en del av tätorternas gator och vägar.

Trafik och kommunikationer

MÅLBILD 2025

- Väg 288, kommunens huvudstråk, har utvecklats till en snabb och säker kommunikationsled. Väg 292 är ett välutnyttjat godsstråk och det finns en uppställningsplats för farligt gods mellan Gimo och Harg. Standarden på vägarna från Alunda via Arlanda och Stockholm har förbättrats.
- Hälften av all motoriserad persontrafik sker med kollektiva transporter. Kollektivtrafiken längs väg 288 har utvecklats och Forsmarks bruk är en viktig omstigningspunkt för kollektivtrafiken på väg 76 och väg 290. Väg 76 har utvecklats med bättre kollektiva kommunikationer mellan Norrtälje och Gävle.
- Det finns kollektiva bussförbindelser mellan Alunda, Arlanda och Stockholmsområdet. Järnvägssträckningen mellan Hargshamn och Örbyhus trafikeras av lokala persontåg som erbjuder bekvämt resande mellan orterna längs sträckan, och möjligheter att resa vidare med tåg mot Stockholm och Gävle.
- Tillgången till sammanhängande, säkra och bilfria trafiklösningar inom tätorterna har förbättrats och det finns också några bilfria cykelstråk på landsbygden.

Vägar, järnvägar och kollektivtrafik

Huvuddelen av alla transporter till, från och inom Östhammars kommun går på landsväg. **Huvudsakliga kommunikationsstråk redovisas i kartan Trafik och kommunikation.**

Väg 76, 288, 290 och 292 bär huvudflödena av trafiken, både person- och godstrafik. Väg 76 är en riksväg som via Östhammar förbinder Norrtälje med Gävle. Vägarna 288, 290 och 292 är så kallade primära länsvägar; 288 går från Uppsala till Östhammar, 290 från Uppsala till Forsmark medan 292 går mellan Söderfors, Tierp, Österbybruk och Harg. Alla dessa tre vägar kopplar till

väg 76. Väg 292 ger en koppling från Hargshamn till E4 via väg 288. Dessa och ett antal andra, mindre länsvägar formar den grundläggande vägtrafikstrukturen i kommunen. En del av tätorternas gator och vägar ägs och underhålls av kommunen. Även gång- och cykelvägar finns, framförallt i tätorterna, men inte i en omfattning som täcker behoven av sammanhängande, säkra och bilfria trafiklösningar.

Det finns ingen spårbunden persontrafik, däremot en järnvägssträckning mellan Örbyhus och Hargshamn där det går att köra godstrafik. Järn-

vägssträckningen är inte elektrifierad och i vissa avsnitt i ett skick som begränsar hastigheten för de järnvägsburna godstransporterna.

Upplands lokaltrafiks regionbussar svarar för huvuddelen av de kollektiva transporterna inom och till och från kommunen. Östhammar och Gimo är viktiga noder. Där kopplas kollektivtrafik på väg 288 samman med trafiken på väg 76 och 292. Österbybruk är en sekundär nod för kollektivtrafiken, där möts väg 292 och 290.

Österbybruk är den enda ort som ligger nära en befintlig tågförbindelse för persontrafik (Örbyhus). Stråket Hargshamn, Gimo och Österbybruk har potential att utveckla tågtrafik som komplement till busstrafiken längs väg 292, via Hargshamnsbanan som passerar båda orterna.

Flest bussar och högst turtäthet finns på sträckan mellan Uppsala och Östhammar/Öregrund. Sträckan trafikeras också av expressbussar. Ytterligare bussar trafikerar sträckan Alunda-Uppsala.

Stråket längs väg 76 (Hargshamn, Östhammar, Forsmark) har stor betydelse för arbetspendling till Forsmark. Den trafikeras bland annat av bussar som går till Hallstavik. Där finns möjlighet att ansluta till en SL-busslinje som går hela vägen till Stockholm.

Översiktsplan

Trafik och kommunikation

Teckenförklaring

- Järnväg
- Riksvägar och primära länsvägar
- Övriga länsvägar
- Övriga mindre vägar
- Större kollektivtrafikstråk

III • TRAFIK OCH KOMMUNIKATIONER

I kustområdet runt Gräsö, Öregrund och Söderön finns anropsstyrd kollektivtrafik för ett antal busslinjer under sommarhalvåret (Östhammar-Långalma-Raggårön och Öregrund – södra Gräsö – norra Gräsö). Vintertid finns ordinarie skolbusssturer som alla kan använda.

Färjerederiet som är en del av Trafikverket ansvarar för färjetrafiken mellan Öregrund och Gräsö, den så kallade Gräsöleden. Även här är turtätheten hög året runt. År 2012 transporterades sammanlagt 308 501 personbilar, 22 853 lastbilar och 2 196 bussar på färjeleden.

Lokal båttrafik i mindre skala förekommer för att tillgodose skärgårdsbornas behov av skolskjutsar, hemtjänst, sjukresor, turisttrafik med mera. Bryggor avsedda för sådan trafik finns bland annat på Gräsö vid Äpskärs, Örskärssund och färjeläget i Öregrund, på Ormön, Raggårön och Söderön (Sundsveden och Älvsnäsa).

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Vägar lägger grunden för trafikförsörjningen i kommunen. Det är angeläget att dessa håller en god standard med avseende på framkomlighet, säkerhet och underhåll. **Här krävs regional samverkan.** Regeringens utlovade investeringar i ett effektivt och långsiktigt hållbart transportsystem kommer att spela stor roll (Prop. 2012/13:25). Östhammars kommun kommer i samverkan med övriga regionala aktörer att arbeta mot

detta mål enligt framtagna program. I den regionala utvecklingsplanen Uppländsk drivkraft 3.0 finns bland annat det gemensamma målet att antalet resande med kollektivtrafik ska fördubblas i länet till år 2020. Östhammar kommun kommer ta en fortsatt aktiv roll i arbetet med att utveckla den regionala kollektivtrafiken, med landstingets kollektivtrafikförvaltning.

Inom tätbebyggda områden behöver Östhammars kommun genomföra en översyn med målsättningen att skapa vägstrukturer som utgår från en planering i nät och stråk. Oskyddade trafikanter, inte minst skolbarn, behöver separerade gång- och cykelstråk som binder ihop ortens målpunkter. Saknas gång- och cykelstråk ökar bilanvändningen och behoven av skolskjutsar inom tätorten.

Hastighetsgränser i tätorterna behöver också ses över. Detta för att öka trafiksäkerheten och förbättra framkomligheten. I vissa orter ökar trafikflödena dramatiskt under framförallt sommaren. Här finns behov av att göra trafiknätsanalyser som underlag för en aktiv trafikplanering med ett långsiktigt perspektiv. Det behövs nya, kreativa lösningar som även hanterar behoven av parkeringsytor.

Behovet av cykelstråk på landsbygden behöver också ses över, inte minst stråk som förbinder landsbygden med viktiga noder för kollektivtrafiken.

Kollektivtrafik för arbetspendling med buss behöver utvecklas. Dels för in- och utpendling till andra städer i regionen, men också för det lokala resandet. Busstrafiken måste vara bekväm och tillgänglig. Därför behövs parallella system med snabbussar, landsortsbussar och lokalbussar. Från Österbybruk är det viktigt med snabb transfer till Upptågsstationer i Skyttorp och Örbyhus för vidare resor till Uppsala/Stockholm eller Gävle.

Den spridda boendestrukturen i Östhammars kommun gör det svårt att täcka alla delar med turtät kollektivtrafik. Ett sätt att lösa problemet är att koppla ihop olika trafiklösningar genom att skapa resnoder som kan nås med bil, cykel eller till fots: i form av moderna resecentrum med viss service – ”tågstationer” – i alla serviceorter, kopplat till anropsstyrd trafik från landsbygdsområden med lite fler invånare, exempelvis Söderön, Valö, Ekeby och Gräsö. Dessa områden får funktion som trafiknoder för skärgården och omkringliggande bygder.

Avgångar för snabbussar, landsortsbussar och lokalbussar kan samordnas vid de olika resecentren. Samordningen kan också göra det lättare att samutnyttja bussar för anropsstyrd trafik. Genom att utveckla ett nät av gång- och cykelstråk som även inkluderar tätortsnära landsbygd kan resecentrum lätt nås av fotgängare och cyk-

III • TRAFIK OCH KOMMUNIKATIONER

lister. Tillgång till bra pendlarparkeringar gör det enkelt att byta från bil till buss vid resecentrum.

Stråket 292 kan på sikt utvecklas för lokal arbetspendling med tåg i öst-västlig riktning mellan Hargshamn och Örbyhus. Därför är det en fördel att lokalisera resecentrum i Österbybruk och Gimo centralt och i anslutning till järnvägen.

När ett nytt bostadsområde eller ny arbetsplats ska byggas ska möjligheterna till kollektivtrafikanslutning, med gång- och cykelvägar, pendlarparkeringar med mera, utredas.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- **Samverka med regionala parter för att utveckla vägnät, farleder och kollektiva transporter.**
- Utveckla kollektivtrafikstråk och koppla samman olika resalternativ genom att skapa noder och moderna resecentrum.
- Integrera kollektivtrafiken i nya byggprojekt.
- Utveckla ett trafiknät för alla med gång och cykelstråk som binder samman viktiga målpunkter i tätorterna.
- Utveckla cykelstråk på landsbygden.
- Arbeta med attitydpåverkan för att få fler att välja kollektiva transporter.

UTVECKLING AV KOMMUNIKATIONSSTRUKTURER

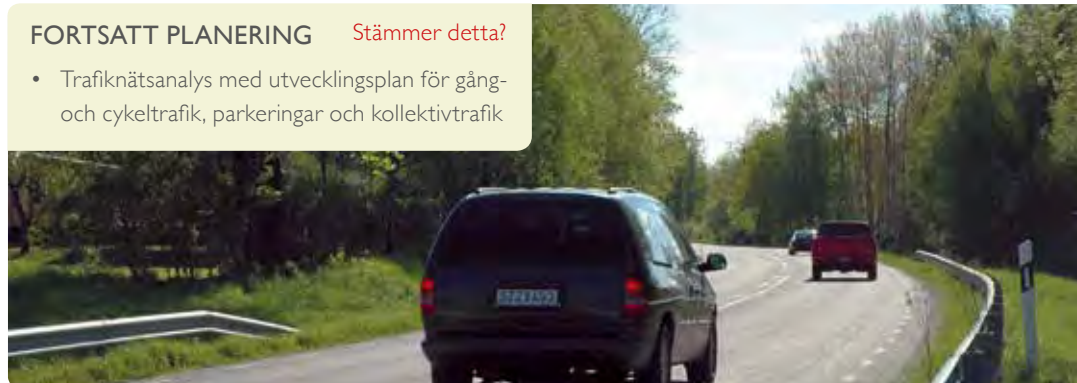
När ny bebyggelse uppförs ska grunden för trafikstrukturen styras med lokaliseringsbeslut och detaljplaner (PBL 2 kap, 4 kap). Kommunen ska också se till så att vägtrafik inte orsakar störningar i strid med miljö kvalitetsnormerna. (MB 5 kap.)

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Vid planering i tätorterna ska ett stort fokus läggas på möjligheterna att skapa säkra, tygga och hållbara trafiklösningar. Det kan till exempel innebära att
  - Skapa kopplingar mellan nya och befintliga områden.
  - Planera för en tätare bebyggelse med måttliga tomtstorlekar för att hålla nere transportavstånden.
  - Identifiera kopplingar till befintliga busshållplatser och/eller behoven av nya så att tillgängligheten till kollektivtrafik blir god.
  - Skapa trygga gång- och cykelvägar till busshållplatser och andra viktiga målpunkter.
- De behov barn, äldre och personer med funktionsnedsättning har av tillgänglighet/närhet till lekplatser, en trafiksäker miljö, säkra gång- och cykelvägar och närhet till grönområden ska särskilt beaktas..
- Om större vägar med höga trafikflöden behöver anläggas i anslutning till ett bostadsområde ska noggranna utredningar göras av effekter på miljö, hälsa och de boendes möjligheter att säkert passera vägen.

FORTSATT PLANERING **Stämmer detta?**

- Trafiknätsanalys med utvecklingsplan för gång- och cykeltrafik, parkeringar och kollektivtrafik

VÄGREGLER

Väglagen innehåller bestämmelser om allmän vägar. Normalt gäller ett skyddsavstånd på tolv meter mellan bebyggelse och allmän väg. Länsstyrelsen kan utöka skyddsavståndet och har beslutat om ett skyddsavstånd på 30 meter vid väg 76, 288, 290 och 292. Beslutet gäller inte i områden med detaljplan eller för åtgärder som kräver bygglov.

För att bygga en ny utfart till statlig väg krävs tillstånd från Trafikverket.

För planer som berör området inom 30 meter från väg 76, 288, 290 och 292 ska tillstånd sökas hos länsstyrelsen.

LÄS MER

- Länsplan för regional transportinfrastruktur 2014-2025
- Utvecklingsmöjligheter i Östhammars kommun 2005.

III • TRAFIK OCH KOMMUNIKATIONER

Sjötrafik och hamnar

En djuphamn, Hargs hamn, finns i Hargshamn och den har under lång tid använts för utskeppning av järnmalm. Perioden 1989 till 1995 hade hamnen färjetrafik till Nystad i Finland. Numera skeppas biobränslen, stenkross och andra bulkprodukter via hamnen. Den har ett skyddat läge och goda isförhållanden.

Hargs Hamn är den största hamnen norr om Stockholm och söder om Gävle. Den har ett strategiskt viktigt läge i regionen och kan genom väg- och järnvägsförbindelser bidra till att föra över större volymer gods från landsväg till sjöfart och järnväg. Hamnen har en stor framtida potential och Hargs Hamn AB har idag färdiga tillstånd för att bygga ut hamnen och fördjupa farleden i inloppet till hamnen. Hamnen är av riksintresse, se sid 104.

Från Hargshamn finns en fyrsatt farled som leder vidare ut till Ålands hav och den stora farleden för sjötransporter mellan Östersjön och Bottenviken. En mindre farled går inomskärs från Öregrundsgrepen och söderut mot Singö och Hallstavik. Den är också fyrbelyst och trafikerar regelbundet av mindre fraktfartyg. Under svåra isvintrar kan den yttre farleden förflyttas inomskärs och större fartyg passerar då i Öregrundsgrepen. Dessa farleder är av riksintresse.

Öregrunds hamn hade fram till 1900-talet viss betydelse för godstransporter. Numera används hamnen i liten utsträckning för nyttotrafik men är av riksintresse för yrkesfiske. Här kan fiskebåtar landa fisk. Sjöfartsverket och Kustbevakningen utnyttjar hamnen under arbetsperioder i området. Övriga hamnar i Östhammars kommun utnyttjas främst av fritidsbåtar. Större småbåtshamnar finns i Öregrund (tre), Östhammar och Hargshamn.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Hamnen i Hargshamn utpekade som en strategiskt viktig anläggning i flera regionala dokument. Utvecklingsmöjligheterna är goda. Isförhållandena är gynnsamma och inseglingensrännan kort och lättnavigerad. Med en fördjupning av farleden kan större båtar angöra hamnen och godsverksamheten utvecklas ytterligare. Möjligheterna att köra gods på järnväg till och från hamnen längs Hargshamnsbanan är också betydelsefull. Banan kopplar via Örbyhus till stambanan.

Östhammars kommun har i arbetet med länstransportplanen påpekat vikten av att farleden till Hargs hamn fördjupas. En ansökan om medfinansiering har skickats till Trafikverket. Miljödomstolen har godkänt åtgärden.

Öregrunds och Östhammars gästhamnar har förutsättningar för att locka ytterligare båt-turister. Dessa förutsättningar bör förstärkas. Ett regionalt skärgårdssamarbete pågår. Totalt åtta kommuner från Östhammar i söder till Nordingrå i norr deltar. Syftet är att utreda vilka förutsättningar det finns för att utveckla hamnar och farleder, samt att hitta lämpliga förvaltningsformer för fritidsbåttrafiken i framtiden.

Mosiphot.com | Tomas Öllinger

Småbåtshamnen i Östhammar.

Foto: Östhammars kommun

Teknisk försörjning

MÅLBILD 2025

- System för en hållbar teknisk försörjning har utvecklats. All bebyggelse i tätort är ansluten till kommunalt vatten och avlopp. Ny, sammanhållen bebyggelse på landsbygden har utvecklats med gemensam vattenförsörjning. Möjligheterna till kretslopp och återvinning har stärkts och beroendet av fossila energislag minskat. En strategi för hur solenergi kan utvecklas i kommunen har tagits fram, liksom en studie över möjligheterna att använda närvärme för att försörja mindre områden med en gemensam lösning. Bredbandsnätet har byggts ut längs de prioriterade kommunikationsstråken.

Avfall och återvinning

Det är kommunens ansvar att se till så att hushållsavfall och hushållens farliga avfall tas om hand på ett bra sätt. Östhammars kommun har en Renhållningsordning och avfallsplan som gäller från 2012-01-01.

Brännbart hushållsavfall samlas upp och transporteras till Uppsala där det förbränns i en anläggning som levererar värme och elektricitet. Från och med 2015 är kommuninvånarna skyldiga att separera matavfall från övrigt avfall. Matavfallet transporteras till en rötningsanläggning i Uppsala för framställning av biogas. Förpackningar ska lämnas vid separata insamlingsställen enligt lagen om producentansvar. Det finns ett flertal återvinningsstationer i kommunen, både inom tätorterna, men också på flera småorter. Flera av stationerna finns i anslutning till parkeringsplatser och livsmedelsbutiker.

Icke förbränningsbart avfall och miljöfarligt avfall måste hushållen själva transportera till en återvinningscentral. Återvinningscentralerna är totalt fem stycken, de finns i Östhammar, Öregrund, Österbybruk, Alunda och Väddika. Avfallsanläggningen i Väddika tar även emot byggnads- och rivningsavfall, trädgårdsavfall, latrin och slam. Det finns hårdgjorda ytor och lakvattenbassänger för att hantera pressvatten från deponerat avfall. Röttslam från kommunens avloppsreningsverk komposteras här och används på kommunens grönytor.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

En hållbar samhällsutveckling förutsätter att det finns goda möjligheter att sortera och separera olika avfallstyper. Östhammars kommun ska premiera insatser som bidrar till att öka andelen återvunnet hushållsavfall. Ett prioriterat område är att öka återförseln av slam som inte innehåller

skadliga föroreningar till produktiv mark. Det kan exempelvis gälla slam från källsorterade enskilda avlopp.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Möjligheterna att källsortera och lämna avfall till återvinning ska uppmärksammas vid planering av nya bostads- och industriområden.
- Även personer som saknar bil ska ha möjlighet att lämna sorterat avfall. Närhet till återvinningscentraler är en viktig faktor.
- Åtgärder som förbättrar möjligheterna att återcirkulera avloppsslam ska prioriteras.

NATIONELLA MÅL

- Resurseffektiv avfallshantering
- Miljökvalitetsmålen
- God bebyggd miljö
  - Begränsad klimatpåverkan
  - Gifrfri miljö

LOKALA MÅL

- Antalet abonnemang för latrinhämtning ska minska med 50 procent mellan 2008-2018.

VIKTIGA LAGAR

- Förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd.
- Förordning (2001:512) om deponering av avfall.

LÄS MER

- Renhållningsordning för Östhammars kommun (2012-01-01)

III • TEKNISK FÖRSÖRJNING

NATIONELLA MÅL

Begränsad klimatpåverkan
Ökad andel förnybar energi
Effektivare energianvändning
Fossiloberoende transporter
efter 2030

LÄS MER

- Vindbruksstrategi 2012
- Klimat- och energistrategi för Uppsala län 2011

LOKALA MÅL

Energiproduktion från vindkraft ska öka i kommunen.

Kunskaperna om och användning av klimatsmart teknik ska öka bland invånare och företag.

Mostphotos.com | Brenda Young

Energi

Tillgången till energi är basal för många samhällsfunktioner. Flera stora högspänningsledningar passerar genom Östhammars kommun, med Forsmark som en naturlig startpunkt. En av kopplingspunkterna för utbyte av el med utlandet utgår också från Forsmark. Projektering för en ny högspänningsledning i en sträckning från Forsmark till Sandviken pågår. Den planerade ledningen beräknas bli cirka 75 kilometer lång och kommer mestadels att gå över skogsmark.

Det lokala elnätet är välutbyggt och ett omfattande arbete pågår med att föra över luftledningar till markledningar för att göra elleveranserna mindre sårbara vid svåra väderförhållanden.

Merparten av kommunens bostäder och lokaler värms av enskilda värmeanläggningar. Vanliga energikällor är bibränslen och el, med ett mindre inslag av olja. En omfattande konvertering från olja till andra energislag har skett under senare år, bland annat till pannor för ved eller pellets och till olika typer av värmepumpar. År 2012 fanns totalt 1443 miljögodkända fastbränslepannor installerade i kommunen. Över 1 000 berg- och markvärmepumpar har installerats under tio år.

Värmepumpar av olika slag kräver el, men i betydligt mindre mängd än om el används som di-

rektverkande värmekälla. Installation av luft-luftvärmepumpar och braskaminer har skett i en del av bostäderna som värms med direktverkande el. Konvertering till andra energislag kräver installation av ett vattenburet värmesystem.

Den spridda bebyggelsen försvårar fjärrvärmesatsningar, men biobränsleeldade fjärrvärmeverk finns i Gimo och Österbybruk. Båda anläggningarna eldas med skogsflis. Om det blir riktigt kallt används olja som spetslast. Större delen av fjärrvärmenäten i både Österbybruk och Gimo är byggda på 1980-talet. Företaget Neova står för drift och fjärrvärmeleverans.

I Österbybruk finns totalt 3 kilometer fjärrvärmekulvertar och i Gimo 4,6 kilometer. Såväl företag som bostadsrättsföreningar och enskilda är anslutna till näten i båda orterna. Värmeverket i Österbybruk har överkapacitet, här finns goda möjligheter att ansluta fler fastigheter. Kapaciteten i Gimo är välutnyttjad, och möjligheterna att ansluta ytterligare fastigheter är begränsad till platser längs befintligt ledningsnät.

Flera kommunala fastigheter värms av mindre, biobränsleeldade anläggningar. **I Östhammar finns ett mindre närvärmeverk som eldas med pellets.** Även landstinget har satsat på att ersätta fossila bränslen med förnybara energikällor.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Ett hållbart energisystem har begränsad klimatpåverkan och innebär att energin måste komma från miljömässigt hållbara, förnybara energikällor som nyttjas på ett effektivt sätt. Detta ligger i linje med de nationella miljömålen och den nationella klimat- och energipolitiken och krävs för att nå en långsiktigt hållbar utveckling. Beroendet av fossila energislag måste minska och energianvändningen effektiviseras.

Kommunen har definierat lokala miljömål som dels omfattar energihushållning inom den egna organisationen, och innehåller mål för utfasning av fossila bränslen för uppvärmning av kommunägda fastigheter.

Till 2016 är målsättningen att energianvändningen i kommunens lokaler ska minska med 20 procent jämfört med 2008, att all fossilbränsleanvändning ska vara utfasad, att den köpta energin för kommunens drift (exklusive transporter) som mest ska bestå av 25 procent icke förnybar energi och att utsläppen av växthusgaser från tjänsteresor med kommunens bilar ska minska med 20 procent.

Kommunen ska också verka för att öka kunskapen om och användningen av klimatsmart teknik bland invånare och företag. Exempel på klimatsmart teknik är elfordon, lågenergihus och solcellsanläggningar.

Uppvärmning av byggnader förbrukar stora mängder energi. Potentialen att effektivisera energianvändningen är stor. Eftersom bebyggelsen är för gles för fjärrvärme i större skala kan möjligheterna att använda närvärme för att försörja mindre områden med en gemensam lösning vara värd att utforska.

Så kallade passiv-hus är ett annat intressant exempel på lösning för att minska energibehoven för uppvärmning. Installation av bergvärmepumpar kan också bidra till att minska energianvändningen, men viss varsamhet krävs eftersom bergvärme kan påverka grundvattentillgångarna i känsliga områden.

Solenergi kan utvinnas från paneler på byggnader eller från markanläggningar. Behoven av hänsyn till bland annat kulturmiljöer och boende behöver identifieras i en strategi för hur solenergi kan utvecklas i kommunen.

Särskilda områden som lämpar sig för storskaligt vindbruk finns anvisade på markanvändningskartan ((VV). **Vid nya etableringar nära kommungränsen ska samråd ske med berörd kommun.** För kustområdet (öster om väg 76) är kommunens inställning att gruppstationer inte ska tillåtas med tanke på de höga rekreativvärdena och den känsliga landskapsbilden. Det är inte lämpligt med havsbaserade anlägg-

ningar. Kommunens syn på vindbruk finns redovisad i en vindbruksstrategi.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- **Koncentrera bebyggelsen till noder och stråk där det finns kollektivtrafik.**
- **Utveckla energisnåla lösningar och alternativa energikällor i kommunala verksamheter.**
- **Skapa förutsättningar för en ökad produktion av el från vindkraft.**
- **Sprida kunskap om klimatsmart teknik bland invånare och företag.**

ETABLERING AV GRUPPSTATIONER FÖR VINDKRAFT

Tillstånd till en anläggning för vindkraft får endast ges om den kommun där anläggningen ska uppföras har tillstyrkt det (MB 16 kap).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

Östhammars kommun pekar ut områden lämpade för etablering av grupper med vindkraftverk i mark- och vattenanvändningskartan. **Nära kommungräns ska samråd ske med berörd kommun. I övrigt görs följande prioriteringar:**

- Tätortsutveckling och bebyggelseutveckling inom sammanhållen bebyggelse ska prioriteras framför vindkraftsetableringar. Enstaka verk och takbaserade verk kan accepteras i de flesta lägen efter avvägning av allmänna och enskilda intressen.

Följande områden ska undantas från **all** etablering av vindkraft:

- Naturområden som är orörda/ostörda och/eller har stor betydelse för friluftslivet.
- Naturområden med ett rikt fågelliv eller stor förekomst av fladdermöss.
- Kulturmiljöer med välbevarad bebyggelsestruktur eller en landskapsbild med ålderdomlig prägel.
- Kust- och havsområdet i sin helhet.

III • TEKNISK FÖRSÖRJNING

NATIONELLT MÅL

Sverige ska ha bredband i världsklass. Målet ska i första hand uppnås genom väl fungerande marknader.

REGIONALT OCH LOKALT MÅL

Minst 90 % av alla hushåll och verksamheter/företag ska ha tillgång till fast eller mobil bredbandsuppkoppling på 100 Mbit/s till 2020.

LÄS MER

- Digital agenda för Uppsala län 1.0
- Bredbandsstrategi, Östhammars kommun

Digital infrastruktur

Hela kommunen täcks av ett nät för telefoni via kopparkabel, även om det kan finnas mindre, avlägset belägna områden som inte har tillgång till detta ledningsnät. Ledningarna är både mark och luftbundna, och kan användas av olika operatörer.

Utbyggnaden av det mobila telefonnätet har pågått sedan 1980-talet och det finns ett flertal telefonmaster i kommunen. Olika teleoperatörer svarar för byggnation och drift. Från kommunens sida finns en målsättning att få flera operatörer att dela på masterna.

Såväl kopparnätet som det mobila nätet kan användas för datakommunikation, men den riktigt snabba datatrafiken kräver fibernät. För närvarande pågår en rikstäckande utbyggnad av ett fibernät. Östhammars kommun började planera för ett lokalt fiberbaserat nät för datakommunikation under 1990-talets slut. Idag finns det möjlighet att ansluta till fibernätet i de fem serviceorterna och i Hargshamn. Alla nya tomtområden i de större tätorterna utrustas med fiberanslutning.

En grundutbyggnad av fibernät för landsbygden inleddes under 2014. Då drogs fiber till Gräsö kyrktrakt, Norrskedika, Forsmark, Valö, Film, Ekeby, Hökhuvud och Långalma. Målsättningen är att utbyggnaden ska fortsätta i samverkan

med byalag eller andra lokala intressegrupper. I dagsläget har cirka 25 procent av kommuninvånarna möjlighet till fiberuppkoppling. Östhammars kommun erbjuder också datatrafik via Stadsnätet med ADSL för dem som har tillgång till kopparnät. Stadsnätet har etablerat ADSL-utrustning i egna teknikbodnar vid telestationerna.

UTVECKLINGSTRATEGIER

Kommunikationer handlar inte bara om resande. Den elektroniska infrastrukturen behöver utvecklas eftersom allt större mängder information utväxlas på detta sätt. En väl utbyggd elektronisk infrastruktur underlättar dessutom distansarbete, vilket kan reducera behovet av arbetspendling.

Mobilnätet har fått en allt större betydelse för både telefon- och datatrafik, och därmed för enskilda, företagare och den kommunala servicen. Men mobilnätet är för närvarande instabilt eftersom det är stora variationer i belastning mellan olika säsonger. Belastningen är särskilt hög på sommaren, då näten både används av kommunens fastboende och många fritidsboende och turister. Ett gott samarbete med nätägarna krävs för att åstadkomma utveckling och förbättringar. **Samlokalisering av olika operatörers utrustning i telemaster ska uppmuntras.**

Strategin för den framtida bredbandssatsningen är att fortsätta utbyggnaden av fibernätet genom efterfrågan/beställningar i de befintliga fiberorterna, och att underlätta etablering/utbyggnad av fibernät på landsbygden. Engagemanget bland lokala föreningar och byalag kommer att vara en viktig faktor för var den fortsatta utbyggnaden av fibernätet kommer att ske på landsbygden.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Skapa ett stabilt mobilnät och utveckla den digitala infrastrukturen i hela kommunen i samverkan med marknadens aktörer och lokala intressegrupper.
- **Uppmuntra samlokalisering i telemaster.**

PLACERING AV TELEMMASTER

Vid ansökan om bygglov för telemaster prövas även om placeringen är lämplig (PBL 2 kap).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Master måste placeras med hänsyn till landskapsbild, trafiksäkerhet och med respektavstånd till bebyggelse. Master som är högre än 50 meter ska inte placeras närmare bostadsbebyggelse än cirka 400 meter.

Vatten och avlopp

En förutsättning för all bosättning är att det finns tillgång till rent vatten och att avlopp kan ordnas på ett säkert och ändamålsenligt sätt. Vatten och avlopp (VA) är en stor del av samhällsplaneringen.

Kommunala ledningsnät för vatten och avlopp finns i alla större tätorter och i Norrskedika, Hökhuvud, Hargshamn och Gräsö kyrkby. Huvuddelen av fastigheterna i dessa orter är anslutna till ledningsnäten. I Harg och Skoby finns ett kommunalt avlopps nät, men ingen kommunal vattenförsörjning. **Några orter har privata gemensamhetsanläggningar för VA, till exempel Forsmark och Skoby.**

KOMMUNAL AVLOPPSRENING

Flera av de kommunala avloppsreningsverken byggdes under 1960 och 1970-talen. Upprustning sker regelbundet och vid behov. De är sammanlagt dimensionerade för 20 600 personekvivalenter (pe). För alla tätorter finns möjlighet till ökad anslutning. **Kartan på sid 79 redovisar befintliga områden med kommunalt vatten och avlopp och ett förslag till prioriteringsordning för fortsatt utbyggnad. Prioriteringarna är hämtade från kommunens VA-strategi.**

Recipenter för det renade avloppsvattnet är Östhammarsfjärden (Östhammar), Olandsån

(Gimo), Foghammarsån (Alunda), Nerån-Film-sjön (Österby-Dannemora), Hargsviken (Hargshamn) och Öregrundsgrepen (Öregrund).

DAGVATTENHANTERING

I de flesta tätorter med kommunala VA-system finns separata ledningsnät för dagvatten. Dagvattnet avleds direkt till närliggande recipienter. En aktuell strävan är att utveckla system för lokalt omhändertagande för att fördröja och reducera dagvattenmängderna och avlasta recipienterna från de föroreningar som följer med dagvattnet.

KOMMUNAL DRICKSVATTENFÖRSÖRJNING

De kommunala vattenledningsnäten försörjer 70 procent av kommunens invånare, och baseras i huvudsak på grundvatten. Större grundvattenförekoster finns i kommunens grusåsar. Dessa är från öster räknat Börstilsåsen, Olandsåsen i stråket Skogshall-Stavby-Sidbygden samt Vattholmaåsen.

Avloppsreningsverkens kapacitet 2013

	Kapacitet	Anslutna
Alunda	2 000 pe	927 pe
Gimo	6 000 pe	2 311 pe
Hargshamn	600 pe	280 pe
Öregrund	3 900 pe	3 055 pe
Österbybruk-Dannemora	3 400 pe	1 756 pe
Östhammar	4 700 pe	3 861 pe

Pe = personekvivalenter

Tillgången till dricksvatten är måttlig i tätorterna Alunda, Öregrund och Österbybruk, men kapaciteten räcker för nuvarande befolkningsunderlag. I Öregrundsområdet kan grundvattentillgångarna möjligen förstärkas genom konstgjord grundvattenbildning, men förutsättningarna är inte ordentligt utredda.

Vattentäkterna för Östhammars tätort ger tillräckliga vattenmängder, men det finns inga stora uttag marginaler. Det finns inte heller någon reservvattentäkt. Ökar folkmängden krävs fler vattentäkter.

För att skydda vattentäkter finns det vattenskyddsområden med restriktioner för vad som får göras. **Åtta** av kommuns elva vattentäkter (se karta) har ett vattenskyddsområde (2015). I några fall behöver föreskrifterna för skyddsområdena uppdateras eftersom de inrättades före år 1980. Skyddsområden med föreskrifter och vattenskyddsområden måste även upprättas för övriga kommunala vattentäkter, ett arbete som **pågår**.

GRUNDVATTEN

Dricksvattenförsörjningen i kommunen sker huvudsakligen via grundvatten. Störst grundvattentillgångar finns i anslutning till kommunens sandavlagringar, framförallt i Börstilsåsen, men även i Olandsåsen i stråket Skogshall-Stavby-Sidbygden och Vattholmaåsen. I kustområdet där jordtäcket som regel är tunt förekommer

NATIONELLA MÅL

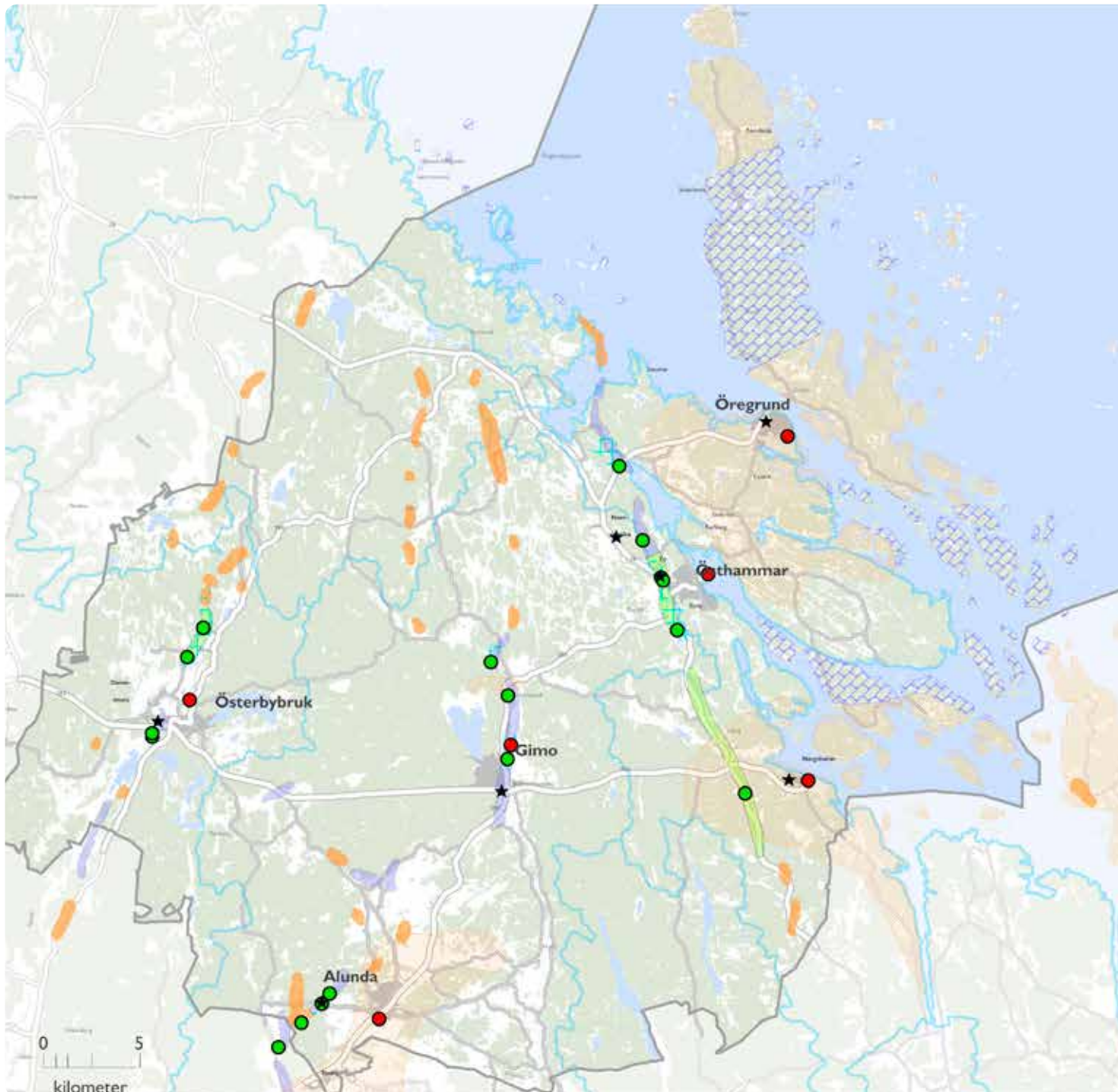
Miljö kvalitetsmålen
 God bebyggd miljö
 Ingen övergödning
 Levande sjöar och vattendrag
 Grundvatten av god kvalitet
 Hav i balans och levande kust och skärgård

LOKALA MÅL

Utsläpp av fosfor från kommunala reningsverk ska med god marginal ligga under gällande gräns- och riktvärden.
 Alla kommunala vattentäkter ska ha skyddsområde
 Alla vattentäkter med skydds-föreskrifter antagna före 1980 ska uppdateras

Översiktsplan

Grundvattentillgångar och kommunalt uttag

Teckenförklaring

- Kapacitet i berggrunden tämligen god
- Kapacitet i berggrunden mindre god
- Grundvatten i jordlager liten mängd
- Grundvatten i jordlager måttlig mängd
- Grundvatten i jordlager stor mängd
- Vattenskyddsområde
- Avrinningsområde
- Vattenverk
- Råvattentäkter
- Reningsverk

III • TEKNISK FÖRSÖRJNING

grundvatten framförallt i berggrunden. I vissa delar av kustområdet och i ett område runt Alunda är vattentillgångarna i berggrunden begränsade (se karta). Det finns också områden med salthaltigt grundvatten, lämningar från perioden då hela Uppland var täckt av hav. Risken att stöta på salt vatten är störst i kustnära områden och i djupa, borrade brunnar. Om uttaget av grundvatten överstiger tillgången kan det i dessa områden leda till att saltvatten tränger in i brunnarna.

Grundvattnets karaktär påverkas av berggrund och jordarter. Som regel är grundvattnet i kommunen kalkrikt och på många ställen förekommer också halter av järn och mangan. Halterna innebär inte några hälsorisker, men kan ge tekniska problem i vattenförsörjningssystemen.

ENSKILD VATTEN- OCH AVLOPPSHANTERING

Ungefär 7 000 fastigheter inom kommunen har enskild vatten- och avloppshantering. Vattenförsörjningen sker som regel via borrade brunnar. Kvaliteten på, och utformning av avloppsanläggningarna varierar.

Inventering av befintliga enskilda avlopp pågår. I samband med inventeringen ställs krav på åtgärder för de avlopp som inte följer dagens krav. Inventeringsområden prioriteras utifrån närheten till känsliga vattenförekomster och där

problem ur hälsoskyddssynpunkt uppkommit eller sannolikt kan uppkomma.

Bristfälliga avlopp kan sprida smitta till intilliggande dricksvattenbrunnar eller till vatten där människor vistas eller badar. Utsläpp av näringsämnen från enskilda avlopp bidrar också till övergödningen av vattendrag, sjöar och hav.

UTVECKLINGSTRATEGIER

Bebyggelseutvecklingen måste anpassas efter möjligheterna att skapa en långsiktigt hållbar dricksvattenförsörjning och en säker hantering av avloppsvatten. Vattenförsörjningen ska prioriteras framför andra typer av resursutnyttjande inom områden som är viktiga för dricksvattenförsörjningen. Bebyggelseutvecklingen måste också ske med hänsyn till grundvattentillgångarna och får inte orsaka kvalitetsförsämringar. Två av kommunens grundvattenområden, Ed och Börstil, har bedömts ha otillfredsställande kemisk status. Det innebär att åtgärder måste sättas in för att nå god status.

Områdesbestämmelser med tillståndsplikt för vattentäkt ska upprättas för kustområdet där vattentillgångarna är knappa. Tillståndsplikt för vattentäkt ska även upprättas inom andra områden där brist på dricksvatten råder eller kan befaras uppkomma. På dessa platser ska även en dagvattenpolicy med inriktning mot lokal infiltration upprättas.

Ny bebyggelse inom de kommunala verksamhetsområdena ska anslutas till kommunalt vatten och avlopp. Kommunen ska sträva efter lokalt omhändertagande (LOD) av dagvatten med målet att uppnå en hållbar dagvattenhantering.

Även i tätortsnära utvecklingsområden ska kommunalt vatten och avlopp prioriteras, särskilt i områden nära havet. Befintliga och prioriterade områden för utveckling av kommunalt vatten och avlopp redovisas på kartan Teknisk försörjning, VA. Prioriteringarna har gjorts i Strategi för vatten och avlopp i Östhammars kommun.

Högst prioritet har utbyggnad i områden som berörs av färdiga detaljplaner och program. En utbyggnad har redan påbörjats i vissa av de högst prioriterade områdena, till exempel i Öregrund.

I klassen prio 2 finns tätortsnära landsbygd, redovisad som LT i mark- och vattenanvändningskartan. Vid Öregrund och Östhammar omfattas tätortsnära fritidshusområden där en fortsatt permanentning skapar behov av samlade VA-lösning, om möjligt med kommunal anslutning.

Även klassen prio 3 omfattar tätortsnära fritidshusområden längs kusten där bedömningen är att de kan omvandlas för helårboende om kommunal VA-anslutning utvecklas, eller som al-

ÖVERSIKT – REGLER FÖR AVLOPP OCH DRICKSVATTEN

Enligt miljöbalken ska avloppsvatten tas om hand så att inte olägenhet för hälsa eller miljön uppstår. Utsläpp av näringsämnen från avlopp bidrar till övergödning av sjöar och hav. Bristfällig hantering kan också leda till spridning av smitta.

Kommunens ansvar för att ordna vatten och avlopp regleras i Lagen om allmänna vattentjänster (LAV) och förtydligas i Allmänna bestämmelser för användande av Östhammars kommuns allmänna vatten- och avloppsanläggningar (ABVA).

Anläggningslagen innehåller regler för gemensamma avloppsanläggningar. Regler för enskilda avlopp finns i förordning om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd.

Dricksvatten som förmedlas via ett ledningsnät ska uppfylla kraven i bland annat Livsmedelsverkets föreskrifter om dricksvatten.

III • TEKNISK FÖRSÖRJNING

KÄLLSORTERING AV AVLOPPSVATTEN

Källsortering av avloppsvatten innebär att toalettavfall separeras från avloppsvatten som kommer från bad, disk och tvätt.

Toalettavfall innehåller stora mängder näring som lättare kan återanvändas från separerade system.

Exempel på lösningar är vakuumtoaletter och torrtoaletter av olika slag, men även spolande toaletter kopplade till en sluten tank.

LÄS MER

- ☞ Naturvårdsverkets allmänna råd om små avlopp
- ☞ Kommunens strategi för vatten och avlopp
- ☞ Avloppsguiden

alternativ samlade VA-lösningar med gemensamt vatten och källsorterat avlopp. Detta behöver i så fall regleras med juridiskt bindande bestämmelser, i detaljplan eller tilläggsbestämmelser till befintliga planer.

Inventering av enskilda avlopp i områden som ligger runt Östhammarsfjärden-Granfjärden och Sandikafjärden-Hargsviken pågår. Fjärdarna är känsliga, har redan en hög näringsbelastning och en ekologisk status som kräver åtgärder vilket gör det angeläget att bristfälliga avlopp åtgärdas. Delar av bebyggelsen runt de känsliga fjärdarna ligger i områden som på längre sikt kan prioriteras för utbyggnad av kommunalt VA.

Hållbara och långsiktig VA-lösning måste alltid utredas vid etablering av bebyggelse som inte bedöms kunna anslutas till kommunalt VA. Källsorterat avlopp ska prioriteras. Etablering av ny, sammanhållen bebyggelse ska utvecklas med gemensamt vatten och källsorterat avlopp och vatten- och avloppsfrågorna ska regleras i detaljplan. Utsläpp till vattenrecipient från enskilda eller gemensamma avloppslösningar ska styras bort från de mest belastade områdena i innerskärgården.

Genom att prioritera källsorterat avlopp utanför det kommunala verksamhetsområdet ökar möjligheterna att återvinna näringsämnen. Eget omhändertagande ska ersätta latrinhämtning.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Bebyggelseutvecklingen ska styras av tillgången till dricksvatten.
- Befintliga och potentiella kommunala vattentäkter ska skyddas med förordnanden och skyddsföreskrifter.
- Kommunalt VA ska utvecklas i tätortsnära lägen med högt bebyggelsetryck.
- Nyttillkommande bebyggelse i serviceorter och tätorter med kommunalt VA-nät ska i första hand anslutas till nätet.
- Utanför kommunalt VA-nät får etablering av nya bebyggelsegrupper eller komplettering av befintliga bara ske om det finns långsiktigt hållbara förutsättningar för vattenförsörjning.
- Om dricksvattenförsörjning ska ske genom lokalt uttag av grundvatten bör områden och/eller tomter vara tilltagna på sådant sätt att tillräcklig grundvattenbildning sker i området/på tomten.
- Tomtstorlekar bör anpassas för att möjliggöra tillräckliga skyddsavstånd mellan vattentäkter och avloppsanläggningar (enskilt vatten och avlopp).

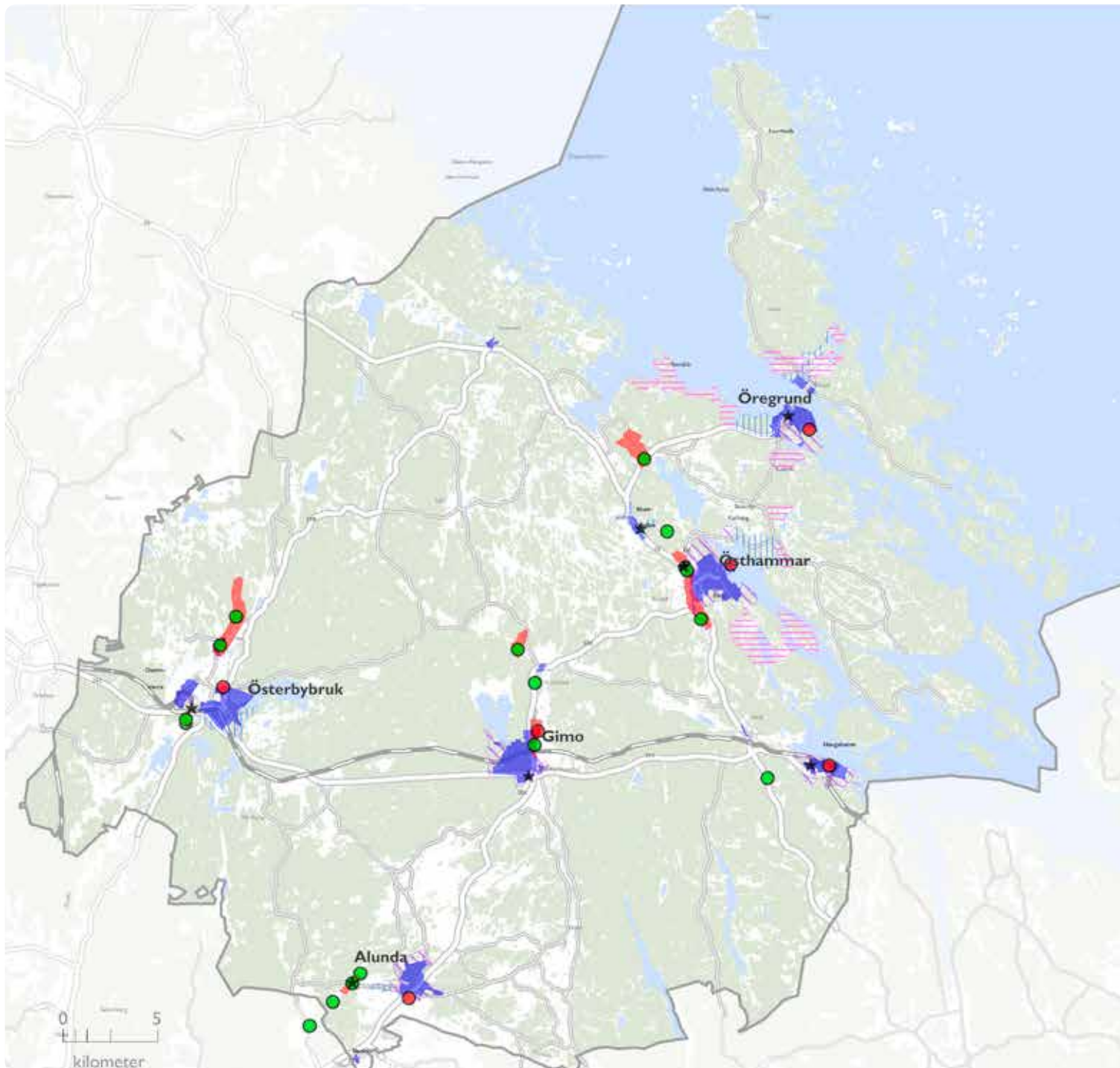
- God vattenstatus ska vara utgångspunkten för avloppslösningarna. Kretslopp och resurshushållning ska prioriteras.
- I områden med tätare bebyggelse kan det vara lämpligt med gemensamma anläggningar för såväl vatten som avlopp för att minska risken för smittspridning. Reningen är vanligtvis bättre i en större avloppsanläggning och det är lättare att skapa skyddsavstånd.
- Omvandlingsområden ska utvecklas med hänsyn till förutsättningarna för hållbar teknisk försörjning.
- Tillståndsplikt ska införas för nya vattentäkter i områden där det råder brist på grundvatten.

FORTSATT PLANERING

- Upprättande av vattenföreskrifter, vattenskyddsområden och vattendomar
- En vatten- och avloppsplan

Översiktsplan

Teknisk försörjning VA

Teckenförklaring

- ★ Vattenverk
  - Råvattentäkter
  - Reningsverk
  - Vattenskyddsområde
  - ▨ Prio 1 utveckling VA
  - ▨ Prio 2 utveckling VA
  - ▨ Prio 3 utveckling VA
  - VA-område
  - befintligt
- Vattenskyddsområde för Åbylund finns inte med på kartan

III • TEKNISK FÖRSÖRJNING

BESLUT OM VATTEN OCH AVLOPP

Miljöbalken reglerar miljöfarlig verksamhet (MB 9 kap). Lagen ger en kommun möjlighet att upprätta och anta särskilda föreskrifter för att skydda människors hälsa och miljön. Östhammars kommun har antagit och tillämpar lokala skyddsföreskrifter för bland annat utsläpp av avloppsvatten och andra aktiviteter som kan påverka yt- och grundvatten (Dnr 2001KS941).

Kommunen har även möjlighet att föreskriva anmälningsplikt för befintliga grundvattentäkter och tillståndsplikt för nytillkommande inom angivna områden (MB 9 kap).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- I område med detaljplan krävs tillstånd för alla typer av avloppsanordningar, även sådana som enbart hanterar bad- disk- och tvättavloppsvatten.
- I område med detaljplan är det förbjudet att rena avloppsvatten från vattentoalett i en markbaserad avloppsanläggning. (Dispens kan lämnas om det går att visa att anläggningen inte skapar risk för olägenhet från miljö- och hälsoskyddssynpunkt.)
- Toaletter som ansluts till en sluten tank får ha en spolmängd på högst en liter per spolning.
- Att inrätta en förmultningstoalett, eltoalett eller torrtoalett med latrinkompostering kräver anmälan.
- Följande aktiviteter som kan påverka yt- och grundvatten kräver också särskild anmälan:
  - Lagring av oljeprodukter, lösningsmedel, vägsalt och liknande produkter som kan förorena ytvattentäkt eller grundvattentäkt.
  - Installation av värmepump för utvinning av värme ur mark, ytvatten eller grundvatten.
- I områden med begränsade grundvattentillgångar har kommunen för avsikt att föreskriva anmälningsplikt för befintliga grundvattentäkter och tillståndsplikt för nytillkommande.

BESLUT OM DAGVATTENHANTERING

Ansvaret för att ta hand om dagvatten regleras i lagen om allmänna vattentjänster (LAV). Verksamhetsområde för dagvatten ska inrättas om dagvattnet behöver avledas med hänsyn till människors hälsa eller miljön i ett större sammanhang inom en befintlig eller blivande samlad bebyggelse. Det ska avledas och renas eller tas omhand så att olägenheter för människors hälsa eller miljön inte uppkommer (MB 9 kap)”. Om det av miljö- eller hälsoskäl finns behov av särskilda dagvattenåtgärder vid detaljplanering av sammanhängande bebyggelse utanför kommunalt VA-område kan kommunen kräva planbestämmelser för dagvattenhanteringen (PBL kap 2 och kap 4).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Dagvattnet ska omhändertaras så nära källan som möjligt. Takdagvatten, vatten från gång- och cykelvägar och annat rent dagvatten bör avledas till angränsande naturområden, helst i många olika punkter, utan att blandas med förorenat dagvatten.
- Dag- och dräneringsvatten ska inte ledas till spillvattenledning där det finns dagvattenledningar.
- Dagvattensystemet ska utformas så att skadliga uppdämningar vid kraftiga regn kan undvikas.
- Vid nyexploatering ska dagvattenlösningar utformas så att minsta möjliga flöde passerar vidare till befintliga dagvattennät. Avrinningen från en tomt eller ett markområde bör inte öka efter exploatering. Följande riktlinjer kan ge vägledning:
  - Naturlig infiltration, fördröjning och avrinning ska tas tillvara och andelen hårdgjorda ytor minimeras. Grönområden/gröna stråk ska om möjligt avsättas för öppen transport och infiltration. Byggnader placeras med fördel i högre och grönytor i lägre stråk.
  - Där hårdgjorda ytor krävs ska avrinningen så långt möjligt ske till anslutande grönytor.
  - Behovet av att avskilja föroreningar i dagvatten från vägar och parkeringsplatser ska beaktas och specifika riktlinjer och regler ska tas fram för särskilt känsliga områden, exempelvis vattenskyddsområden.
- Omålade förzinkade ytor och koppar är exempel på material som ska undvikas vid nybyggnation för att reducera tillförseln av tungmetaller till dagvattnet.

VATTENSKYDDSSOMRÅDE

En vattentillgång som används, eller kan behövas för vattenförsörjning kan skyddas genom ett förordnande om vattenskyddsområde (MB 7 kap). Föreskrifterna för området talar om vilka regler som gäller, det vill säga vilka begränsningar i markanvändningen som krävs för att skydda vattentäkten. Både en länsstyrelse och en kommun kan inrätta vattenskyddsområden.

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Alla befintliga kommunala vattentäkter med skyddsföreskrifter äldre än 1980 ska uppdateras i turordning, där de äldsta tas först.
- Utformning och placering av ny bebyggelse, tillbyggnader eller förändringar av befintlig bebyggelse som kan beröra ett vattenskyddsområde ska ta hänsyn till skyddsföreskrifterna för den berörda vattentäkten.

AVRINNINGSSOMRÅDEN I ÖSTHAMMARS KOMMUN

54/55 Mellan Tämnrån och Forsmarksån

Skogsmark med mindre inslag av åker- och ängsmark och våtmark. Avrinningsområdet är långsträckt och omfattar bland annat Hällnåshalvön i Tierps kommun, men sträcker sig ned till Forsmarksån i Östhammars kommun. Endast en mindre del av området avvattnas mot kommunens kust, till Kallrigafjärden.

55 Forsmarksån

Detta sjörika avrinningsområde har sitt källområde i Florarna. Skogsmark med närmare 20 procent våtmark och en mindre andel åker- och ängsmark. Nästan alla sjöar har ingått i regleringssystemen för vattenkraft till Forsmark och Lövstabruk. Utsläpp från avloppsreningsverk sker vid Lövstabruk till Forsmarksån.

55/56 Mellan Forsmarksån och Olandsån

Ett mycket litet huvudavrinningsområde där skogsmarken dominerar. Cirka 20 procent av ytan är åker- och ängsmark. Det finns också våtmarksinslag.

56 Olandsån

Området är flackt och ån har få forsande partier. Två tredjedelar är skogsmark, resten åker- och ängsmark. Starkt påverkat av dikning. Stora arealer fuktäng eller slätterkärr har omvandlats till åker. Vattnet är mycket näringsrikt. Olandsån är recipient för kommunala reningsverk i Knutby, Gimo och Alunda (via Kilbyån), samt för reningsverk vid Sandvik Coromant AB. Åns huvudfåra är unik eftersom den inte innehåller vandringshinder för fisk.

56/57 Mellan Olandsån och Skeboån

Skogsdominerat område med inslag av åker- och ängsmark, våtmarker och sjöar. Området avvattnas via Hargsån, smådiken, direkt ytvattenavrinning och grundvattenavrinning till kusten. Påverkat av dikning och sjösänkningar. Dämningar finns framförallt i Hargsån.

57 Skeboån

Övre delen av området, med sjöarna Vällen och Gisslaren, ligger i Östhammars kommun. Skogsdominerat med en viss andel åker- och ängsmark, samt våtmarker. Kolarmoraån bär huvudflödena från områdets delar inom Östhammars kommun till Skeboån, som har sitt utlopp vid Edeboviken, Hallstavik. Sjön Vällen är reglerad.

129 Fyrisån

Fyrisån har länets största avrinningsområde och två källområden. Det östra berör Östhammars kommun, med bland annat Lillbyasjön - Filmsjön, Rastsjön och Flymyraån. Ett omfattande och komplicerat dammsystem i Österbyområdet ingår i avrinningsområdet.

Det består till cirka 60 procent av skogsmark, 30 procent av åker- och ängsmark och en liten andel våtmark och sjöar. Flera av sjöarna är sänkta och/eller reglerade och ursprungliga våtmarker är omvandlade.

Fyrisån fungerar som vattentäkt, recipient och kommunikationsled och har sitt utlopp i Mälaren via Ekoln. Ån är via Vattholmaån recipient för Österbybruks kommunala reningsverk och reningsverk från industrin.

III • VATTENPLANERING

NATIONELLA MÅL

Av Sveriges 16 miljö kvalitetsmål är nedanstående sex direkt kopplade till vatten:

- Ingen övergödning
- Hav i balans samt levande kust och skärgård
- Grundvatten av god kvalitet
- Levande sjöar och vattendrag
- Myllrande våtmarker
- Bara naturlig försurning

Ytterligare tre miljö kvalitetsmål kan också ha betydelse:

- Giftfri miljö
- Ett rikt växt- och djurliv
- God bebyggd miljö

LOKALA MÅL

Hushållningen med vatten ska vara vägledande för beslut i plan- och bygglövsärenden.

Biologiska och kulturella värden längs kusten, sjöar och vattendrag ska beaktas i planeringen.

Våtmarker ska skyddas, återställas och nyanläggas.

Vattenplanering

MÅLBILD 2025

- Kvaliteten på yt- och grundvattnet har förbättrats med hjälp av en långsiktig strategi för verksamheter som påverkar kvaliteten i grundvatten, sjöar, vattendrag och kustvatten. Ett välfungerande samarbete har etablerats mellan kommun, brukare, markägare och verksamhetsutövare. Vattenförsörjningen prioriteras framför annat resursutnyttjande.

Östhammars kommun har en lång kuststräcka och flera mindre sjöar och vattendrag. Det finns sju huvudsakliga avrinningsområden (se sid x). **Allt som händer inom avrinningsområdet kan påverka vattenkvaliteten.**

Större delen av kommunens yta avvattnas via vattendrag som så småningom når kusten. Undantaget är området runt Österby-Dannemora (inklusive Film och Morkarla) som via Vattholmån och Fyrisån avvattnas mot Mälaren. Delar av Uppsala, Tierp och Norrtälje kommuner ingår i avrinningsområdena i Östhammars kommun.

Kartan på sid 83 redovisar aktuell status i kommunens vattenområdena. **Bedömningen är att den ekologiska statusen är måttlig i flertalet av dem, enligt bedömningskriterierna i EU:s vattendirektiv. Det innebär att åtgärder måste sättas in för att nå god ekologisk status. Bland annat måste fortsatt planering och utveckling ta hänsyn till möjlig vattenpåverkan och ske på ett sätt som inte försämrar vattenkvaliteten.**

SJÖAR OCH VATTENDRAG

Sjöarna är som regel grunda och naturligt näringsrika. Alla är påverkade av sjösänkingsföretag, framförallt genomförda under 1800- och 1900-talen. Sänkningarna gjordes för att vinna mer odlingsbar mark, men har också en godande effekt som påskyndar den naturliga igenväxningen. Det syns genom att sjöarna ofta har en riklig övervattensvegetation bestående av vass eller säv. I de grundaste sjöarna uppstår ofta syrebrist under vintern. Det kan leda till att fisk och andra vattenlevande organismer dör. **Flertalet sjöar bedöms ändå ha god ekologisk status.**

I de rinnande vattendragen är det ovanligt med strömmande partier, en följd av att landskapet är flackt, men också ett resultat av utdikning och av att de strömmande partier som funnits tagits i anspråk för att driva kvarnar och kraftverk. Detta gäller inte minst i bruksmiljöerna. Kvarnar och dammar är en del av vårt kulturarv, men blir vandringshinder för fisk och andra vattenle-

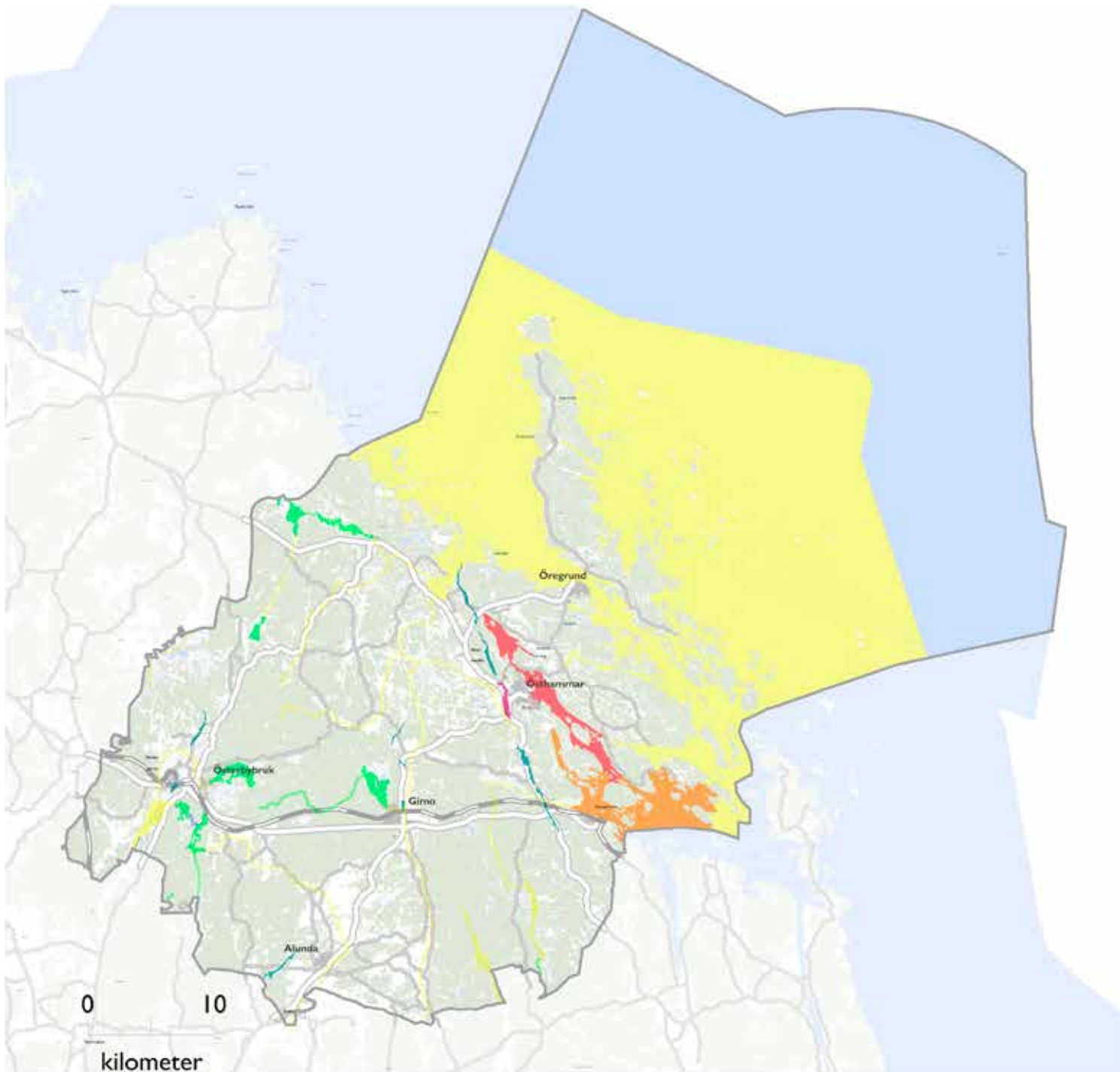
vande djur som lever i rinnande vatten.

Drygt 70 procent av vattendragens längd är påverkade av rensningar, dikningar, uträtningar och i vissa fall av kulvertering. Effekten är att vattnet rinner av snabbare, sjöarna grundar upp och våtmarkernas utbredning minskar. Naturliga processer som fångar upp näringsämnen i vattnet får sämre möjlighet att verka, vilket innebär att större mängder näring följer med i ytvattenflödena mot havet. En snabbare avrinning påverkar också grundvattenbildningen på ett negativt sätt. **Den ekologiska statusen klassas som måttlig i huvuddelen av de rinnande vattendragen.**

HAVSVATTEN

Havet längs kommunens kust är en del av Östersjön, ett innahav med ett stor tillrinningsområde. Vattenutbytet med Nordsjön är begränsat, vilket leder till att det salta vattnet späds ut. Salthalten är lägre än i egentliga havet och avtar mot norr. Ett mindre antal kan fördrå Östersjöns bräckta vatten, men de flesta vattenlevande arter mår bäst i sött eller salt vatten. Detta gör Östersjön till en känslig marin miljö. Många arter lever på gränsen för vad de kan klara av låg eller hög salthalt, beroende på om de är söt- eller saltvattenarter.

Vattenkvalitet - ekologisk och kemisk status

III • VATTENPLANERING

LÄS MER

- Vattenmyndigheten, åtgärdsprogram för vattendirektivet
- Vatteninformationssystem Sverige
- Havsplan Bottniska viken

REGLER OM VATTENPLANERING

Alla länder i Europa arbetar sedan år 2000 med en gemensam vattenpolitik. Den styrs av ramdirektivet för vatten (EG/2000/60). Det vilar på två grundpelare: att värna ett naturligt växt- och djurliv i vatten och att säkerställa tillgången på rent vatten för dricksvattenproduktion. Direktivet har införts i svensk lagstiftning via miljöbalken och vattenförvaltningsförordningen.

Vattendelegationerna i Sverige beslutar om miljö kvalitetsnormer för vatten. Normerna uttrycker den kvalitet en vattenförekomst ska ha vid en viss tidpunkt. Alla Sveriges vatten skulle ursprungligen ha nått god status 2015. **Nu gäller 2021 eller som längst 2027 för de vatten som hade otillfredsställande status 2015.** Miljö kvalitetsnormerna är ett styrinstrument som den kommunala planeringen ska ta hänsyn till.

2014 antogs särskilda regler för hushållning med havsområden, med samtidiga förändringar i miljöbalken och plan- och bygglagen. En särskild förordning om havsplanering (SFS 2015:400) infördes 2015. Havsplaner ska upprättas för havsområdena Bottniska viken, Östersjön och Västerhavet. Arbetet med att upprätta dessa planer pågår. Regeringen får besluta om förbud eller begränsningar för verksamhet inom ett område med havsplan. Havsplanerna ska ge vägledning till myndigheter och kommuner när de prövar hur ett havsområde kan användas och kommer därmed att verka parallellt med ÖP.

Det begränsade vattenutbytet med Nordsjön är i sig en stressfaktor som ytterligare späds på genom att det finns ett stort antal föroreningskällor runt Östersjön, inte minst genom att många områden i de sydliga delarna av Östersjön är mycket tätbefolkade. Historiskt har tillförseln av näringsämnen men också miljögifter varit mycket stor. De södra delarna är kraftig övergödda och under långa perioder saknas syre i bottenvattnet. Det har resulterat i bottendöd som sprider sig mot norr.

Situationen i Östhammars kustområde är i **stort** bättre än i de sydliga delarna av egentliga Östersjön. I vattnen längs Upplandskusten förekommer drygt ett 50-tal olika fiskarter, både salt- och sötvattensarter, exempelvis mört, löja, gärs, brax, björkna, sutare ruda och id. Här finns även skrubbskädda, piggvar, strömming och sik.

De yttre och öppnare områdena har en god vattenomsättning och förhållandevis låga näringsnivåer. Lokalt är förhållandena sämre, framförallt i innerfjärdar med låg vattenomsättning. Detta gäller exempelvis Östhammarsfjärden och Granfjärden, som utöver den naturliga bakgrundsbelastningen också belastats med näringsutsläpp från bebyggelse och areella näringar **under många år, så att fosfor lagrats i bottensedimenten.** Dessa innerfjärdar växer igen och det finns områden med döda (**syrefria**) bottnar.

Utvecklingen är ogynnsam eftersom innerfjärdarna och grunda vikar längs kusten har en stor betydelse som lek- och uppväxtområden för många fiskarter, exempelvis sik, gös, abborre och gädda. I flera av de grunda vikarna finns kransalger, viktiga som skydd för fiskrom och yngel. Området kring Kallriga erbjuder goda uppväxtbetingelser för sik och Östhammarsfjärden för gös, abborre och gädda.

Den ekologiska statusen i en stor del av kustområdet har klassats som måttlig. Det finns även områden med otillfredsställande ekologisk status vid Galtfjärden/Hargsviken. Östhammarsfjärden/Granfjärden har dålig ekologisk status. Åtgärder måste sättas in för att en god ekologisk status ska kunna uppnås i kustområdet. I vissa områden krävs kraftiga insatser.

Det finns många anspråk på kustområdet. Enligt en ny lagstiftning ska havsplaner tas fram för Sverige. Östhammars kommun ingår i den havsplan som ska tas fram för Bottniska viken. Havsplanen kommer att överlappa delar av översiktsplanen och verka parallellt med den.

Viktiga intressen att hantera i den fortsatta havsplaneringen redovisas i kartan Havsplanering. Runt totalförsvarets riksintresse Influensområdet för Rotens skjutfält finns ett område med behov av särskild hindersfrihet för att försvarsmaktens ska kunna genomföra samövning med flygförband.

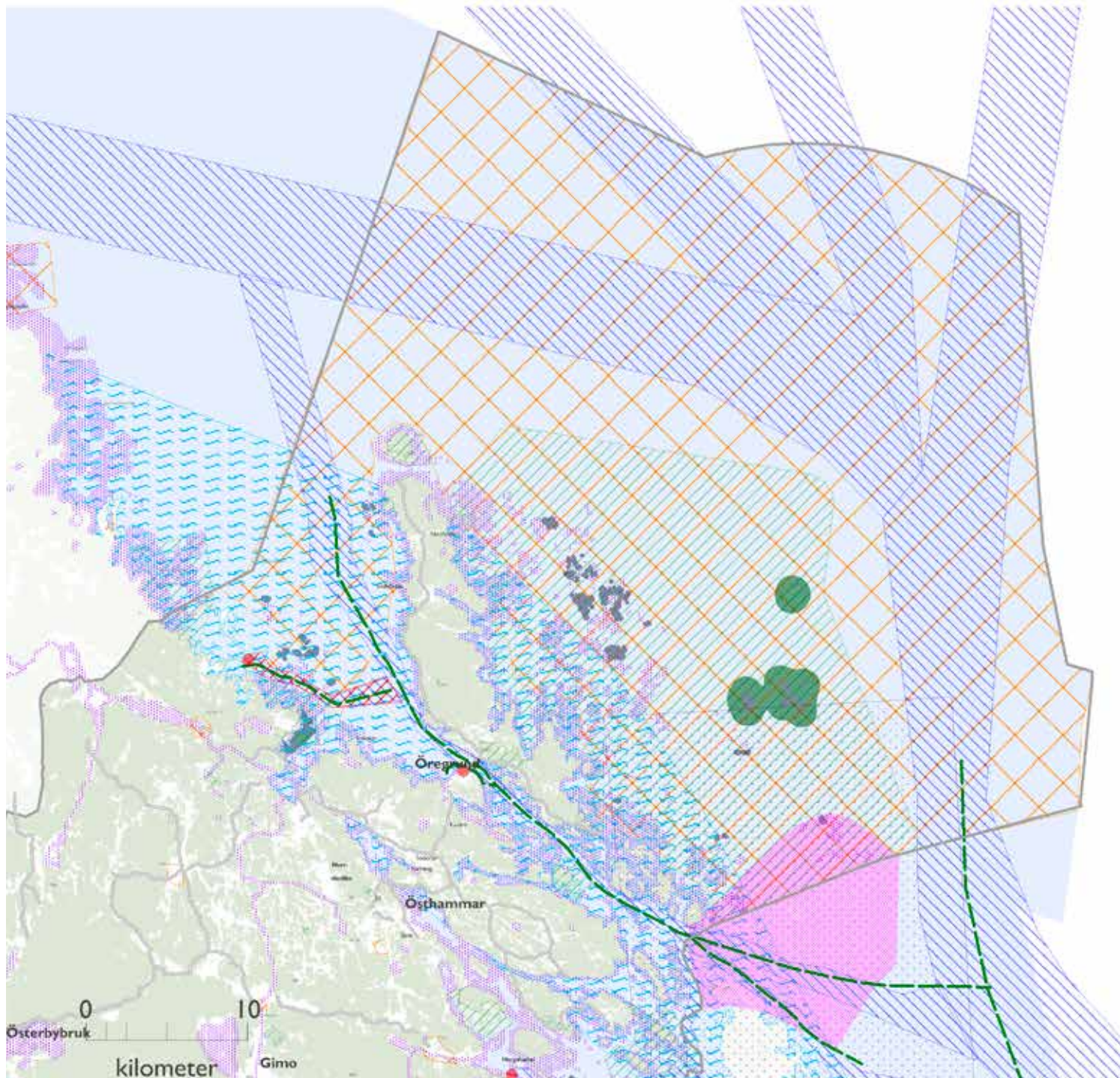

Översiktsplan

Havsplanering

Teckenförklaring

- Sjöfartslinje
- Riksintresse farled
- Riksintresse yrkesfiske
- Riksintresse hamn
- Djur och växtskydd
- Strandskydd
- Landskapsbildsskydd
- Naturreservat
- Område med särskilt behov av hinderfrihet
- Influensområde för Rotens skjutfält
- Hamn

III • VATTENPLANERING

FORTSATT PLANERING:

- En fördjupad översiktsplan för kustområdet

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Att planera för god vattenkvalitet, tillräcklig tillgång till och en bra användning av vatten är viktig frågor för en kommun och för den kommunala planeringen. Dessa frågor behandlas i delar under Teknisk försörjning, vatten- och avloppshantering. Problemen med övergödning har skapats genom många års utsläpp av kväve och fosfor till sjöar, vattendrag och kustmiljöer. Övergödningen kan motverkas genom att avloppsvatten renas på ett tillfredsställande sätt, både i de kommunala avloppsreningsverken och i enskilda avloppsanläggningar.

Gödningseffekterna kan också motverkas genom att våtmarker skapas, eftersom våtmarkerna binder en del av den växtnäring som finns i vattnet. Viktigt är också att se till så att lantbruksföretag har tillräcklig lagringskapacitet för sin gödselhantering.

En ökning av trafik och båtliv kan också ge ökad påverkan på vattenmiljön. För att skapa förutsättningar för ett miljövänligt båtliv behövs säkra tankställen och välplanerade brygg- och hamnanläggningar. Det måste vara enkelt att lämna avfall, tömma toalettankar och tvätta/bottenbehandla båtar på ett sätt som begränsar påverkan på vattenmiljön. En kartläggning av kommunens värdefulla marina miljöer kan ge ett viktigt underlag för miljöanpassad placering av nya båtbyggare och småbåtshamnar.

En bättre vattenkvalitet skapas bäst genom samarbete mellan offentliga och privata krafter, eftersom alla brukare, markägare eller verksamhetsutövare påverkar vattenresurserna. Kunskapen om hur vattnet flödar i landskapet har stor betydelse för riskbedömning och åtgärder.

Utöver de egna utvecklingsstrategierna finns både nationella och internationella lagar och överenskommelser att ta hänsyn till. Både Vattendirektivsförordningen och Havsplaneringsförordningen påverkar förutsättningarna för kommunens planering och utveckling.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Ta fram en fördjupad översiktsplan för kusten.
- Identifiera verksamheter som påverkar vattenkvaliteten i grundvatten, sjöar, vattendrag och hav.
- Identifiera viktiga biologiska och kulturella värden längs sjöar, vattendrag och längs kusten.
- Följa arbetet i de vattenråd som finns inom kommunen.
- Erbjuda mottagning av toalettavfall vid större hamnanläggningar.
- Skapa möjlighet att tvätta båtar på ett miljöanpassat sätt.

VATTENVÅRD OCH VATTENPLANERING

Kommunen har ansvar för att miljö kvalitetsnormerna följs (MB kap 5) och också ett ansvar för att se till så att det vid beslut om bygglov och planer finns underlag som belyser väsentliga miljökonsekvenser (MB 1 kap och 6 kap). Planläggning och bygglovsprövning ska bland annat ta hänsyn till möjligheterna att förebygga vattenföroreningar (PBL 2 kap).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Vid plan- och bygglovsärenden, och annan utveckling som kan påverka vattenområden, ska hänsyn tas till påverkan på grundvatten, sjöar, vattendrag och kustvatten.
- Påverkan på vattnets status i relation till miljö kvalitetsnormerna ska alltid utredas. Det ska särskilt klargöras om en åtgärd berör grunda kustmiljöer, det vill säga för vattenvården särskilt känsliga miljöer.
- Vattenuttag ska vara långsiktigt hållbara. För att bedöma förutsättningarna för hållbar vattenförsörjning ska vattentillgången per hektar jämföras med tätheten på bebyggelsen.
- I jordbruksbygd ska det finnas en skyddszon kring dricksvattenbrunnar gentemot plöjd mark och beteshagar.

III • NÄRINGSUTVECKLING

Foto: My Laurell

Tillverkningsindustrin är väl representerad i näringslivet.

Näringslivsutveckling

MÅLBILD 2025

- Östhammars kommun har ett livskraftigt näringsliv som skapar arbetstillfällen både för boende i kommunen och i regionen. Fler företag har valt att etablera sig i kommunen. Arbetsmarknaden är diversifierad och nya tjänsteföretag finns i både tätorterna och på landsbygden.

Det privata näringslivet svarar för cirka 70 procent av sysselsättningen i Östhammars kommun. Totalt finns det cirka 2 500 företag. Av dem är huvuddelen, omkring 1 900, enmansföretag. De stora och medelstora företagen är få. Energiproduktion, tillverkning och mineralutvinning är de dominerande branscherna.

Sandvik Coromant i Gimo och Forsmarks kraftgrupp i Forsmark är kommunens två största företag, de står för nästan 40 procent av sysselsättningen i privat sektor. Ett antal medelstora tillverkningsföretag, också de med stor betydelse för utveckling och sysselsättning (20 procent) finns i Hargshamn, Öregrund, Österbybruk och Östhammar.

De mindre företagen svara för 40 procent av arbetstillfällena inom det privata näringslivet. Flera av dessa levererar varor och tjänster till de stora och medelstora företagen. De mindre företagen är också viktiga leverantörer av tjänster till kommuninvånarna, exempelvis inom handel, bygg och andra serviceområden.

Järnmalmens historiska varit en viktig naturresurs i kommunen och regionens största malmfyndighet finns vid Dannemora. Driften vid gruvan lades ner 1992, men återupptogs 2012.

GRÖNA NÄRINGAR

De gröna näringarna har fortfarande en förhållandevis stor betydelse i Östhammars kommun. Skogar med god produktivitet finns framförallt i de inre delarna av kommunen och där bedrivs ett mer storskaligt skogsbruk. Exempel på stora skogsägare är Bergvik, Sveaskog och Hargs bruk.

I huvuddelen av kommunen ligger odlingsmarkerna som öar i skogslandskapet. Många lantbruksföretag äger både jordbruksmark och skogsmark och skogsbruket ger därför betydelsefulla inkomster även för jordbrukare i kommunen.

De bästa odlingsförutsättningarna finns i Alundaområdet, men det finns lantbruksföretag spridda över hela kommunen. Strukturomvand-

lingen inom jordbruket har resulterat i att gårdarna blivit färre och större. Mindre och svårbrukad mark har lämnats att växa igen, men fortfarande finns en aktiv lantbrukarkår och många företag är inriktade på mjölk- och köttproduktion.

Utöver inkomster från skogsbruk klarar många lantbruksföretag sin överlevnad genom att erbjuda kompletterande tjänster, exempelvis snöröjning och landskapsvård. Det finns även ett spirande intresse för matturism i mindre skala.

Jordbruket bidrar till att upprätthålla många av kommunens landskapsvärden; landskapsbildningen såväl som viktiga natur- och kulturmiljövärden (se grönstruktur).

FISKE

Yrkesfisket har inte längre någon stor betydelse för näringsliv och sysselsättning i kommunen, men hela kuststräckan ingår i ett område av riksintresse för yrkesfisket (se sid X). År 2014 fanns i Östhammars kommun 20 registrerade båtar för yrkesfiske och tio personer med yrkesfiskelicens. Yrkesfisket är småskaligt, kustnära och främst inriktat på fiske efter strömming, sik, abborre, gös och gädda. Öregrund fungerar som huvudhamn för fisket och där finns också ett förädlingsföretag för fisk och skaldjur.

Vid Kustlaboratoriet i Öregrund bedriver SLU forskning om fiske och fiskbestånd. Vattenbruk med fiskodling har inte någon större omfattning. Fisketurismen ökar, liksom i resten av landet.

TURISM

Utbudet av natur- och kulturaktiviteter i Östhammars kommun lockar många turister. Antalet gästnätter och dagbesök är över 900 000 per år. Flest kommer på sommaren och många kommer från närliggande landskap, framförallt Uppland, Stockholm, Gästrikland och Dalarna. De utländska besökarna kommer främst från Tyskland, Holland och Norge. Besöksnäringarna sysselsätter drygt 500 personer.

Forsmark lockar allra flest besökare, både när det gäller affärsturism och privatturism. Många besöker kärnkraftverket och slutförvaret för låg- och medelaktivt radioaktivt avfall (SFR).

De uppländska bruken är viktiga besöksmål och är utpekade som profilområden i Visit Roslagens strategi för utveckling av besöksnäringen. Här finns välbevarade, historiskt intressanta miljöer och konferensanläggningar.

Kust- och skärgårdsområdet lockar också många besökare. Det finns anläggningar som erbjuder camping, enklare former av övernattningsmen också anläggningar med hotellstandard. Det största antalet gästövernattningsplatser sker på campingplatserna. I anslutning till anläggningarna

finns möjlighet att hyra båt, kajaker, fiskeutrustning och cyklar. En hel del besökare bor också hos släkt och vänner som har sommarstugor i området.

I skärgården finns många fina naturhamnar. Besökande som kommer med båt har dessutom tillgång till gästhamnar i Östhammar och Öregrund.

Exempel på årliga evenemang som lockar många är Festival Östhammar, Roslagsloppet och båtfestivalen, Badortsdagarna i Öregrund, Konstsafari, Konstpåsk, Konstveckan på Gräsö, Eldfesten i Österbybruk, Knutmasso i Gimo, Ordfestivalen i Östhammar och guidade turer och teaterföreläsningar i bruken.

UTVECKLINGSTRATEGIER

En positiv utveckling i företagen är positivt för Östhammars kommun eftersom det ger jobb i kommunen och ett bra utbud av kommersiell service och tjänster. Omvänt är en positiv utveckling i Östhammars kommun positivt för företagen. Kan kommunen erbjuda en god boendemiljö och locka till utveckling så ökar företagets kundunderlag och möjligheter att rekrytera arbetskraft med rätt kompetens. Det finns en vinst med detta och starka skäl för tät samverkan mellan kommun och näringsliv. Kommunens ambition är att efterfråga och ta hänsyn till näringslivets behov.

Målsättningen är att årligen få nya företag att flytta hit och att klättra på nationella listor som värderar villkoren för lokalt näringsliv och företagande. Det är angeläget att kommunen kan erbjuda goda etableringsförutsättningar.

Kommunen måste kunna erbjuda industrimark till både nya och befintliga företag, det måste finnas detaljplanerad mark för handelsverksamhet, kontor, verkstäder och övrig industri. På landsbygden är det viktigt att bebyggelseutvecklingen sker med hänsyn till lantbruksföretagens behov. I tätorterna är det viktigt att anpassa centrumutvecklingen för att skapa bästa möjliga förutsättningar för en livskraftig handel (se bebyggelseutveckling sid 29).

Östhammars kommun har ett myndighetsuppdrag gentemot en del verksamhetsutövare. Det kan i vissa fall vara svårt att på egen hand tolka lagstiftning och andra regler. Företagen ska få stöd för att sätta sig in i och förstå vad olika bestämmelser och myndighetskrav innebär på ett praktiskt plan. Östhammars kommun strävar efter att ge ett gott och korrekt bemötande i all myndighetsutövning.

Marknadsföring är en viktig del i allt företagande. Eftersom Östhammars kommun är en liten marknad och många företag är små kan samverkan ge stora fördelar. Många företag samverkar i företagarföreningar och Östhammars kommun samarbetar med dessa och/eller enskilda företag.

NATIONELLA MÅL

Tillväxtpolitikens prioriterade mål

Utvecklingsmål för areella näringar, landsbygd och livsmedel
Friluftspolitiskt mål om hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling

LOKALA MÅL

Östhammars kommun ska vara en kommun med ett gott företagsklimat.

LÄS MER

- Tillväxtstrategi 2014
- Utvecklingen av näringslivet och kompetensbehovet i Östhammar

III • NÄRINGSUTVECKLING

Foto: Visit Roslagen

Foto: Östhammars kommun

Gemensamma, utåtriktade aktiviteter kan lyfta fram kommunala värden. Värdskap och uppsökande verksamhet kan få större genomslag än annonser.

Natur- och kulturmiljövärdena har stor betydelse för att locka turister och andra besökare till kommunen. Attraktionskraften kan öka om det lokala näringslivet i samverkan med kommunen utvecklar boende, service och aktiviteter som drar nytta av dessa värden. Sådan samverkan utvecklas bland annat inom ramen för verksamheten i turistbolaget Visit Roslagen där kommunen är delägare.

Musikevenemang eller andra fritids- och kulturaktiviteter som lockar många besökare kan också förstärka den positiva bilden av kommunen och underlätta för företagets utveckling inom områden som turism, boende och handel. Nöjda kunder blir i sin tur ambassadörer för både kommunen och för de lokala företagen.

Samarbetet mellan företagen på kommunens olika orter behöver stärkas, och en vi-känsla skapas.

Visionen i den regionala utvecklingsstrategin för länet (Uppländsk drivkraft 3.0) är att Uppsala län ska bli Europas mest attraktiva kunskapsregion. Östhammars kommun kan och vill bidra, genom att utveckla det lokala företagsklimatet och delta i satsningar på att utveckla en

god infrastruktur. Detta gäller inte bara gods- och persontransporter, utan även den digitala infrastrukturen.

En bra infrastruktur stärker kopplingen till övriga regionen och möjligheterna till arbetspendling. Expansionsplanerna i Uppsala (70 000 nya jobb) och Arlanda (35 000 nya jobb) skapar stora möjligheter för Östhammars kommun.

Det är också viktigt att främja entreprenörskap och nyföretagande lokalt, bland annat genom att skapa kontaktytor mellan ungdomar och företag.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Skapa planberedskap för ny **industriell** verksamhet.
- Skapa ett brett utbud av tomtmark för boende, kontor och handel i **serviceorterna**.
- Förbättra bemötandet mellan olika aktörer.
- Skapa nätverk och gemenskap.
- Ge stöd åt kompetensutveckling.
- Ta hänsyn till de gröna näringarna.
- Utveckla natur- och kulturmiljövärden samt boenden, service och aktiviteter riktade till besökare i samverkan mellan kommunen och det lokala näringslivet.

Social utveckling

MÅLBILD 2025

- Det är tryggt att bo i Östhammars kommun. Kommuninvånarna har tillgång till utbildning och omsorg på lika villkor och av god kvalitet. Ett basutbud av samhällsservice, lättillgänglig närmatur och enklare idrottsanläggningar finns på alla tätorter. Det sammantagna serviceutbudet är tillgängligt med hjälp av väl utbyggda kollektivtrafikförbindelser mellan olika orter. Tillgången till fritidsaktiviteter och ett rikt kulturutbud som ger stimulans och social tillhörighet är god tack vare ett gott samarbete mellan kommunen, näringslivet och ett aktivt föreningsliv.

En god social utveckling i linje med nationella, regionala och lokala mål förutsätter att människor känner sig trygga och har likställda möjligheter att delta i samhällslivet. Det är viktigt att den fysiska tillgängligheten är god, även för personer med funktionsnedsättningar.

Exempel på trygghetsskapande faktorer är att det finns tillgång till samhällsservice av god kvalitet, i form av vård, omsorg och utbildning. Lika viktigt är samhällsklimatet, det vill säga att människor behandlar varandra med respekt och upplever att de har möjlighet att påverka samhällsutvecklingen.

Östhammars kommun har en väl utbyggd samhällsservice. På alla serviceorter finns tillgång till särskilda boenden, barnomsorg och grundskolor. Oavsett boendeort har alla kommuninvånare också möjlighet att få stöd i sitt eget hem via hemtjänst och/eller hemsjukvård. En viktig

utgångspunkt för kommunens stödinsatser är att bemötandet ska vara respektfullt. Stöd och omsorgsverksamheten ska utgå från individens behov. Även undervisningen ska ske på ett individanpassat sätt.

Både barnomsorg och skola arbetar med attitydfrågor och det pågår ett aktivt arbete med att förebygga och motverka mobbning. Attitydfrågor diskuteras också regelbundet på alla kommunens arbetsplatser. Östhammars kommun är finsk förvaltningskommun vilket innebär att den finsktalande befolkningen har rätt att använda finska i kontakterna med kommunen. Kommunen ska erbjuda förskoleverksamhet och äldreomsorg på finska till dem som har sådana önskemål.

Tydlig information om viktiga beslutsprocesser, och etablerade kanaler för den som vill ställa frågor till politiker eller lämna förslag och syn-

punkter, är exempel på åtgärder som syftar till att stärka människors möjligheter att få inflytande och påverka den lokala utvecklingen. Andra initiativ är möjligheterna för invånarna att bilda lokala utvecklingsgrupper eller delta i/nominera representanter till kommunala pensionärsrådet och rådet för funktionsnedsatta och kommunens ungdomsråd.

Av stor betydelse för folkhälsan är att det i Östhammars kommun finns särskilt goda förutsättningar för aktiviteter i naturen. Här finns lättillgänglig natur, men också storslagen natur som erbjuder möjligheter till jakt, fiske, båtliv, vandring, skidåkning, skridskoåkning, fågelskådning och bad.

Det finns också ett rikt utbud av fritidsaktiviteter. Föreningslivet spelar en viktig roll för utbudet inom både fritids- och kulturområdet. En stor del av kommunens kultur- och fritidssatsningar kanaliseras till olika föreningsaktiviteter. Många av de samlingslokaler och sport- och fritidsanläggningarna som finns i kommunen drivs av föreningar, med kommunalt stöd. Biblioteken som finns i alla serviceorter fungerar också som viktiga mötesplatser för kultur och folkbildning.

NATIONELLA MÅL FÖR

Folkhälsa

Jämställdhet och jämlikhet

Funktionshinder

Integration

KRAV PÅ SOCIAL HÄNSYN

Enligt plan- och bygglagen ska planeringen av mark och vatten främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden.

Miljöbalken portalparagraf innehåller också krav på socialt långsiktig och god hushållning med mark, vatten och den fysiska miljön.

Enligt socialtjänstlagen ska socialnämnden medverka i samhällsplaneringen när gäller utformningen av bostadsområden, offentliga lokaler, kommunikationer med mera.

III • SOCIAL UTVECKLING

LOKALA MÅL

Östhammars kommun ska vara en attraktiv kommun där befolkningen trivs och kontinuerligt ökar.

Barn och unga ska ges goda förutsättningar att möta framtidens utmaningar.

Kommunens stöd- och omsorgs verksamhet utgår från individens behov och värdighet.

Kommunen har ett gott bemötande och hög tillgänglighet.

Invånarna upplever ökade förutsättningar för delaktighet i kommunala verksamheter och beslut.

Den finskspråkiga minoritetens möjligheter att bevara sitt språk och få inflytande säkerställs genom åtagandena som följer av kommunens roll som finsk förvaltningskommun.

Den fysiska planeringen och kommunens arbete med miljöfrågor har betydelse både för invånarnas trygghet och folkhälsan. Strävan är att skapa sunda och säkra inomhus- och utomhusmiljöer. Viktiga redskap är kommunens egna miljömål, samhällets lagstadgade krav på tillgänglighet och kommunens egen tillgänglighetspolicy.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

En god livskvalitet bidrar till en god folkhälsa. Genom att reducera miljöstörningarna, **bjuda in till delaktighet och inflytande**, erbjuda ett tryggt boende, god barn- och äldreomsorg, utbildning av god kvalitet och fritidsaktiviteter som ger stimulans och social tillhörighet kan kommunen bidra till att skapa förutsättningar för ett gott liv.

En trygg boendemiljö skapas genom att den fysiska planeringen slår vakt om värdefulla miljöer, särskilt beaktar behoven av säkra trafiklösningar och minimerar olika miljö- och hälsorisker. En förutseende planering bidrar till att skapa god tillgång till platser i barnomsorg, skola och äldreboenden.

Alla barn och ungdomar i grundskoleåldern har skolplikt som också innebär rätt till utbildning. Ett viktigt kommunalt uppdrag är att utveckla skolverksamhet och skolmiljöer på ett sätt som passar alla individer. Moderna och stimulerande lärmiljöer ska utvecklas för att nå en ökad måluppfyllelse och en trygg och likvärdig skola

Foto: Östhammars kommun

Foto: Camilla Andersson

Foto: Östhammars kommun

och förskola. Arbetet ska bedrivas utifrån viktiga samhälleliga mål för jämställdhet, jämlikhet och integration. Tillgången till gymnasie- och vuxenutbildning har hög prioritet för att stimulera unga människor till fortsatta studier, en viktig framtidsfaktor.

Föreningslivet har en central roll i arbetet med att skapa en meningsfull fritid. Medborgarnas intressen och engagemang formar vilka aktiviteter och verksamheter som finns tillgängliga för

olika åldersgrupper. Genom samverkan och dialog med föreningslivet kan kommunala resurser för kultur- och fritidsaktiviteter kanaliseras på ett sätt som ger bästa möjliga utbyte för alla. En tillgänglig biblioteksverksamhet skapar förutsättningar för att tillgodose invånarnas behov av bildning, eget skapande och kreativa möten.

Kommunen kan genom sin planering också bidra till att skapa förutsättningar för både föreningsdrivna och individuella aktiviteter

III • SOCIAL UTVECKLING

genom att prioritera rätt anläggning till rätt plats. Särskild uppmärksamhet ska ägnas åt behoven av extra satsningar för att ge människor med begränsade ekonomiska resurser eller funktionsnedsättning möjlighet att komma ut i naturen. Lättillgänglig närnatur och enklare idrottsanläggningar, till exempel gräsplaner och promenadstråk, ska finnas på alla större tätorter.

Specialanläggningar kan inte finnas överallt, men ska kunna nås från alla orter med kollektivtrafik. I Gimo finns förutsättningar för att utveckla ett större sport- och fritidsområde i anslutning till gymnasiet och befintliga sportanläggningar. Gimo är med sitt läge mitt i kommunen lätt att nå med buss.

Kultur- och fritidsaktiviteter är tillväxtfaktorer. Genom att erbjuda ett rikt utbud av kultur och upplevelser ökar möjligheterna att locka nya invånare, investeringar och företag. De kulturella aktiviteterna kan bidra till att marknadsföra kommunen. Kulturen blir en dörröppnare.

LÄS MER

- 👉 Tillväxtstrategi (2014)
- 👉 Policy för tillgänglighet (2009)
- 👉 Strategi för jämställdhetsintegrering C-län 2014-2016

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Utveckla tillgången till fritidsaktiviteter.
- Stötta föreningsaktiviteter för olika åldersgrupper.
- Öka tillgängligheten för människor med olika former av funktionsnedsättningar och begränsade ekonomiska resurser.
- **Tillämpa** ett barnperspektiv i den fysiska planeringen.
- Arbeta utifrån strategin om jämställdhetsintegrering.
- Ta till vara kultur och fritid som betydelsefulla tillväxtfaktorer.

Foto: Östhammars kommun

Badortsdagarna firas i Öregrund.

SOCIAL HÄNSYN

Planläggning och prövning av bygglov ska främja en från social synpunkt god livsmiljö. Den ska underlätta för människor med funktionsnedsättningar. (PBL 2 kap)

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Tillgänglighetsfrågor ska beaktas vid planering av bebyggelse och infrastruktur.

Vid detaljplanläggning ska

- allmänhetens tillgång till friluftsområden främjas, och då särskilt tillgången till tätortsnära grönområden.
- stor vikt läggs vid aspekter/funktioner som kan ge barn, äldre och personer med funktionsnedsättningar tillgång till en säker och stimulerande miljö, exempelvis lekplatser, lättillgänglig till närnatur och säkra trafikmiljöer med bland annat separerade gång- och cykelstråk.

LÄS MER

- 👉 Äldreplan för Östhammars kommun - [länk behövs](#)
- Strategi för jämställdhetsintegrering (2016) - [länk behövs](#)

BARNKONVENTIONEN

I den fysiska planeringen har kommunen en skyldighet att ta in barnperspektivet. FN:s konvention om barnets rättigheter antogs 1989 och det pågår en utredning kring att göra barnkonventionen till lag i Sverige.

Konventionen slår bland annat fast att barn ska räknas som fullvärdiga medborgare. Inget barn får diskrimineras och alla barn har rätt till utveckling.

Barnets bästa ska komma i främsta rummet vid alla beslut som rör barn och varje barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet.

Barn med fysiska eller psykiska funktionsnedsättningar har rätt till ett fullvärdigt och anständigt liv. Barn har rätt till lek, vila och fritid.

FORTSATT PLANERING:

- Fritidspolitisk strategi
- Mångfalds- och arbetsmarknadsstrategi

IV Hänsyn till riksintressen och övriga allmänna intressen

LÄS MER

Riksintressen - nationella värden och möjligheter. Boverket 2013.

Den kommunala planeringen ska bidra till en god hushållning med olika resurser och ta hänsyn till både allmänna och enskilda intressen. Områden som har betydelse för hela landet, så kallade riksintressen, är ett allmänt intresse som ska skyddas genom god planering. Planeringen ska också bidra till att miljöförhållandena blir säkra, hälsosamma och långsiktigt hållbara.

Den här avdelningen av översiktsplanen redovisar geografiska avgränsning av olika riksintressen och kommunens intentioner när det gäller hänsyn och bevarande - rubricerat **Intentioner**.

De särskilda åtgärder kommunen har för avsikt att vidta till skydd för miljön och människors hälsa redovisas under Miljö, hälsa och säkerhet.

Åtgärder för att förhindra exploatering av värdefull jordbruks- och skogsmark, resurser som är betydelsefulla i ett nationellt perspektiv, redovisas i avsnittet om bebyggelseutveckling på landsbygd. All exploatering i på landsbygd ska ta hänsyn till de areella näringarnas behov (se sid 47-51).

Riksintressen

Riksintressen är områden eller funktioner i den fysiska miljön som har betydelse för hela landet. De pekas ut i miljöbalken och kan vara av två slag: riksintressen för ett visst ändamål eller riksintresse för ett geografiskt område.

Centrala myndigheter beslutar vilka områden som är av riksintresse för särskilda ändamål, medan riksdagen beslutar om geografiska områden av riksintresse. Natura 2000-områden är också riksintressen.

Det är bara vid ny eller ändrad markanvändning som ett område av riksintresse får praktisk betydelse. Riksintressen ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada eller försvåra utnyttjandet av dem (MB 1 kap, PBL 2 kap). Alla kommuner ska i sina översiktsplaner redovisa hur det ska gå till.

Ny eller förändrad användning av mark- och vattenområden i ett riksintresseområden måste gå att kombinera med de värden som finns i riksintresset. Där flera olika riksintressen överlappar varandra ska det intresse som bäst främjar en långsiktig hushållning ges företräde. Totalförsvaret har alltid företräde.

I Östhammars kommun finns riksintressen för följande ändamål:

- Riksintressen naturvård
- Natura 2000-områden
- Riksintressen kulturmiljövård
- Riksintressen anläggningar
- Riksintressen yrkesfiske
- Riksintressen värdefulla ämnen
- Riksintressen totalförsvaret

Det finns också ett av riksdagen beslutat geografiskt riksintresseområde:

- Riksintresse kust- och skärgårdsområdet Arkösund till Forsmark (tidigare benämnt riksintresse högexploaterad kust).

På de följande sidorna beskrivs riksintressena närmare. De värden som är representerade i riksintressena bidrar i många fall till kommunens attraktivitet och utvecklingspotential och också till kommunens möjlighet att uppfylla nationella och lokala miljömål.

IV • RIKSINTRESSEN

Riksintresse kust- och skärgårdsområde Arkösund till Forsmark

Hela kustområdet i Östhammars kommun ingår i ett geografiskt riksintresseområde som sträcker sig från Arkösund i Östergötland och innefattar hela den uppländska kusten upp till Forsmark och Örskär. Området har tidigare benämnts riksintresse högexploaterad kust.

Riksintresset gäller de natur- och kulturmiljövärden som finns längs kuststräckan, men ska inte hindra utvecklingen av befintliga tätorter eller av det lokala näringslivet, och inte heller av anläggningar som behövs för totalförsvaret (MB 4 kap, 1-2, 4§§).

Inom området gäller, förutom att natur- och kulturmiljövärdena inte påtagligt får skadas, särskilda regler för fritidsbebyggelse. Fritidsbebyggelse ska bara få komma till stånd som kompletteringar till befintlig fritidsbebyggelse. Om det finns särskilda skäl kan fritidsbebyggelse som tillgodoser det rörliga friluftslivets behov tillåtas. Särskilda reseriktationer gäller för industrianläggningar som omfattas av regeringens tillåtlighetsprövning enligt 17 kap. miljöbalken.

INTENTIONER

Tidigare lagstiftning gav kommunen ett ansvar för att tydliggöra gränserna för riksintresset. Det har skett genom beslut i Östhammars kommun-

fullmäktige. Riksintresset har avgränsats som området öster om väg 76 när det gäller handläggning av ärenden om bygglov och detaljplan. En grov avgränsning redovisas i karta på sid 99. Värdena i riksintresset bidrar på ett väsentligt sätt till Östhammars kommuns attraktionskraft.

Beteckningarna S och BT i mark- och vattenanvändningskartan redovisar områden för fortsatt bebyggelseutveckling i befintliga tätorter och småorter inom riksintresseområdet. Utvecklingen ska ske med hänsyn till natur- och kulturmiljövärden och möjligheterna att skapa hållbara system för vatten- och avloppshantering, se sid 34-36.

Det ska även ska finnas möjlighet till fortsatt bebyggelseutveckling på landsbygden inom riksintresseområdet. Förutsättningar och villkor redovisas på sid 49. Utvecklingen ska i första hand ske i anslutning till befintliga bebyggelsegrupper, med hänsyn till natur- och kulturmiljövärden och möjligheterna att ordna hållbara system för vatten- och avloppsförsörjning. Endast enstaka kompletteringar av fritidsbebyggelse kommer att tillåtas. Förutsättningar och villkor redovisas på sid 50.

Fortsatt utveckling kommer att tillåtas i befintliga områden för störande verksamheter kring Forsmarks kärnkraftverk och hamnen i

Hargshamn, i områden som avgränsats med beteckningen VI i kartan över framtida mark- och vattenanvändning, se även sid 31 och 33. Eventuell påverkan på natur- och kulturmiljövärdena i riksintresseområdet ska alltid utredas och konsekvensbedömas för tillkommande verksamheter. Se även riksintresse hamn, farled, riksintresse, vindbruk och slutförvar, sid xx.

RIKSINTRESSE KUST- OCH SKÄRGÅRDSOMRÅDE ARKÖSUND TILL FORSMARK

Exploatering och andra ingrepp i miljön får bara komma till stånd om de kan genomföras utan att påtagligt skada natur- och kulturmiljövärdena i området. Begränsningar gäller för fritidsbebyggelse och för nyetablering av stora och miljöstörande industri-anläggningar (MB 4 kap).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Riksintresset har av Östhammars kommun tolkats som området öster om väg 76 när det gäller handläggning av ärenden om bygglov och detaljplan.
- Enstaka tillskott av hus för delårsboende tillåts endast i anslutning till etablerade fritidshusområden och med särskilda villkor (se även sid 50).
- En fortsatt utbyggnad av tätorterna och tillkommande helårsbostäder på landsbygden är förenligt med riksintresset. Påverkan på natur- och kulturmiljövärden prövas vid handläggning av planer och bygglov (se även sid 32, 57 och 64).
- Skärgårdsutveckling och etablering av allmänna anläggningar för turism och friluftsliv kan bidra till att upprätthålla eller förstärka värdena i riksintresset. Eventuell påverkan på värdena i riksintresset ska utredas vid prövning av sådana nya verksamheter.
- Kust- och havsområdet i sin helhet (öster om väg 76) ska undantas från vindbruk.

Foto: Camilla Andersson

På Gräsö finns ett ålderdomligt jordbrukslandskap med många välbevarade landskapselement, som till exempel denna gårdsgård.

Riksintressen naturvård och Natura 2000

Riksintressen för naturvård och Natura 2000-områden regleras i miljöbalken 3-4 kap och av EU:s Fågeldirektiv samt Art- och habitatdirektiv. Syftet är att skydda områdena mot åtgärder som påtagligt kan skada naturmiljön.

Beröda områden i Östhammars kommun redovisas i kartan på sid 99. Avgränsningen av riksintressena är gjord med utgångspunkt från vetenskaplig och dokumenterad kunskap om områdenas naturvärden, exempelvis en viss naturtyp, en art eller en landskapstyp. Ofta finns flera olika värden representerade i dessa som regel större, sammanhängande landskapspartier.

Syftet med Natura 2000-områdena är att värna om naturtyper och livsmiljöer (så kallade habitat) för de arter som EU-länderna har kommit överens är av gemensamt intresse för alla länder inom EU. Sverige måste se till att de naturtyper, växter och djur som finns i de utpekade områdena fortsätter ha en så kallad gynnsam bevarandestatus. Det innebär i stort sett att "äng ska förbli äng", att "naturskog ska fortsätta vara naturskog" och att de arter som finns där ska fortsätta leva i livskraftiga bestånd. För alla Natura 2000-områden finns en bevarandeplan. Planen beskriver områdena, med särskild tyngdpunkt på de utvalda naturtyperna och arterna, samt

ett långsiktigt mål för området och tänkbara hot mot målet. För att säkerställa att naturvärdena ska vara kvar skyddas många Natura 2000-områden genom att staten bildar naturreservat eller skriver avtal med markägare.

I Östhammars kommun finns det 18 områden som särskilt utpekats som riksintresse för naturvård. Många av de 36 Natura 2000-områdena ingår som delområden.

FORSMARKSÅN

Tillsammans med Florarna ett av de största myrområdena i Syd- och mellansverige. Naturskogsartade partier med rik flora och fauna samt stora rekreativa värden. Inom riksintresset ligger Natura 2000-området **BRUKSDAMMEN**, ett område med en mosaik av gammal och lövrik skog, sjö och myrar runt Bruksdammen och Svarvarån.

FLORARNA

Ett stort vildmarksbetonat skogs- och myrområde som har mycket höga värden för naturvård och friluftsliv genom sin storlek, orördhet och allmänna prägel av vildmark, samt en rik och varierad flora och fauna. Inom riksintresset ligger Natura 2000-området **FLORARNA**.

Det är Uppsala läns största Natura 2000-område i skogslandskapet. Här finns många skyddsvärda växter och djur.

FORSMARK – KALLRIGAFJÄRDEN (TVÅ DELOMRÅDEN).

Ett område med både urskog och ett betespräglad odlingslandskap av skärgårdstyp. Delar av området är av stort botaniskt och ornitologiskt värde och utgör som helhet en viktig häcknings- och rastlokal för fågel. Här finns även intressanta limniska och kvartärgeologiskt element.

Inom riksintresset ligger fyra Natura 2000-områden: **SKATEN-RÅNGSEN**. Ett område med ett stort antal huvudsakligen skogbevuxna öar som sträcker sig ut i ytterskärgården. **KALLRIGA**. Variationsrika skogs- odlings- och marina miljöer med rik flora och kalkpåverkade våtmarker och kärr. En viktig sträckfågellokal. **STORSKÄRET**. Betesmarker som hävdats under långa tider med rik flora och rik fjärlisfauna. **FORSMARKS BRUK**. Ett skärgårdsområde med rikt fågelliv under häckningssäsong och flyttperioder.

GRÄSÖ-SINGÖMRÅDET

Ett skärgårdsområde med övergångsformer mellan brackvattenarter och helt marina arter som också är ett viktigt lek- och reproduktionsområde för många fiskarter. Den relativa orördheten ger området betydelse som referensområde. Gräsölandet är ett jord- och skogsbrukslandskap med många karaktäristiska och välbevarade landskapselement.

Foto: Camilla Andersson

Mostphotos.com | Leif Westling

Foto: Camilla Andersson

IV • RIKSINTRESSEN

LÄS MER

- Riksintresse för naturvård och friluftsliv.
- Natura 2000 - handbok och vägledning

Inom riksintresseområdet ligger tolv Natura 2000-områden: **ÖRSKÅR**. En ö med många olika miljöer och ett rikt växt- och djurliv. Här finns gölgröda. Stora mängder sjö-, rov- och småfågel passerar under höst- och vårflyttningarna. **GRILLSKÄRET**. En barrskogsdominerad, småkuperad hällmarksö. **HÖGBÅDAN**. Småkuperade hällmarksöar med mycket barrskog, men också svackor med lundvegetation och öppna strandängar. **VÄSTERBÅDAN, LÅGAGRUNDET**. Öar med rik häckfågelförekomst och ett mycket viktigt rast- och ruggningsområde. Området är också viktigt för gråsälén. Samlingar på 300 individer är inte ovanligt. **HÅLLET, BLÅBÅDAN**. Öarna med rik fågelförekomst. Utöver häckande fåglar är området också viktigt för fåglar som rastar under flyttningen eller ligger och ruggar.

ÖSTER-MÖRTARÖ. Ett småbrutet, levande och ålderdomligt jordbrukslandskap med betade havsstrandängar och gott om hamlade träd.

GRÄSÖ GÅRD. Ett småbrutet landskap med omväxlande skogs-, betes- och åkermark med långvarig hävd, kalkrik jordmån och rik flora.

ERIKSDAL – LÖNNHOLMEN. Ett mycket välbevarat och för skärgården representativt kulturlandskap med rik kärllväxtflora och många hotade arter av svampar och fjärilar. **SUNDSÅNG**. Ett mycket välbevarat och för skärgården representativt kulturlandskap med rik flora. **IDÖN**. Ett ostört skärgårdslandskap med gamla skogar

som delvis är kulturpåverkade. Stora delar betas än idag: hällmarkstallskog, lövängar och havsstrandängar. **RÄVSTEN**. Ett mycket välbevarat och för skärgården representativt kulturlandskap med rik flora och rik fauna, bland annat många sällsynta fjärilar. **HOVÖN**. Öar med örtrik, betespåverkad skog och ett småbrutet jordbrukslandskap.

ASSJÖSJÖN

Limnologiskt och botaniskt värdefull sjö av stort vetenskapligt intresse.

FAGERÖN – SANDIKAFJÄRDEN

Ett lågexploaterat område med stora vetenskapliga och ekologiska värden. Här finns en mångfald av naturtyper, en tilltalande landskapsbild och en rik flora och fauna. Inom riksintresset ligger Natura 2000-området **FAGERÖN** som innefattar anslutande havsfjärdar med öar.

ANDERSBY ÄNGSBACKAR

Ett av Upplands största sammanhängande skogs- och hagmarksområde med ett stort inslag av ädla lövträd och aktiv betesdrift. Här finns en rik fauna med cirka 50 fjärilsarter och flera hotade fågelarter. Inom riksintresset ligger Natura 2000-området, **ANDERSBY ÄNGSBACKAR**. Dannemorasjön som är en fin fågelsjö ingår.

GRUNDSJÖN – ÄPPELSJÖN

Området har en mångformig natur med stort inslag av våtmarker och rik fauna och flora. Myrkomplex av betydelse för hela regionen. Inom riksintresset ligger ett Natura 2000-område, **GRUNDSJÖN** med många våtmarks- och vegetationstyper. Ett tillhåll för många fågelarter, exempelvis tjäder.

VÄLLENOMRÅDET

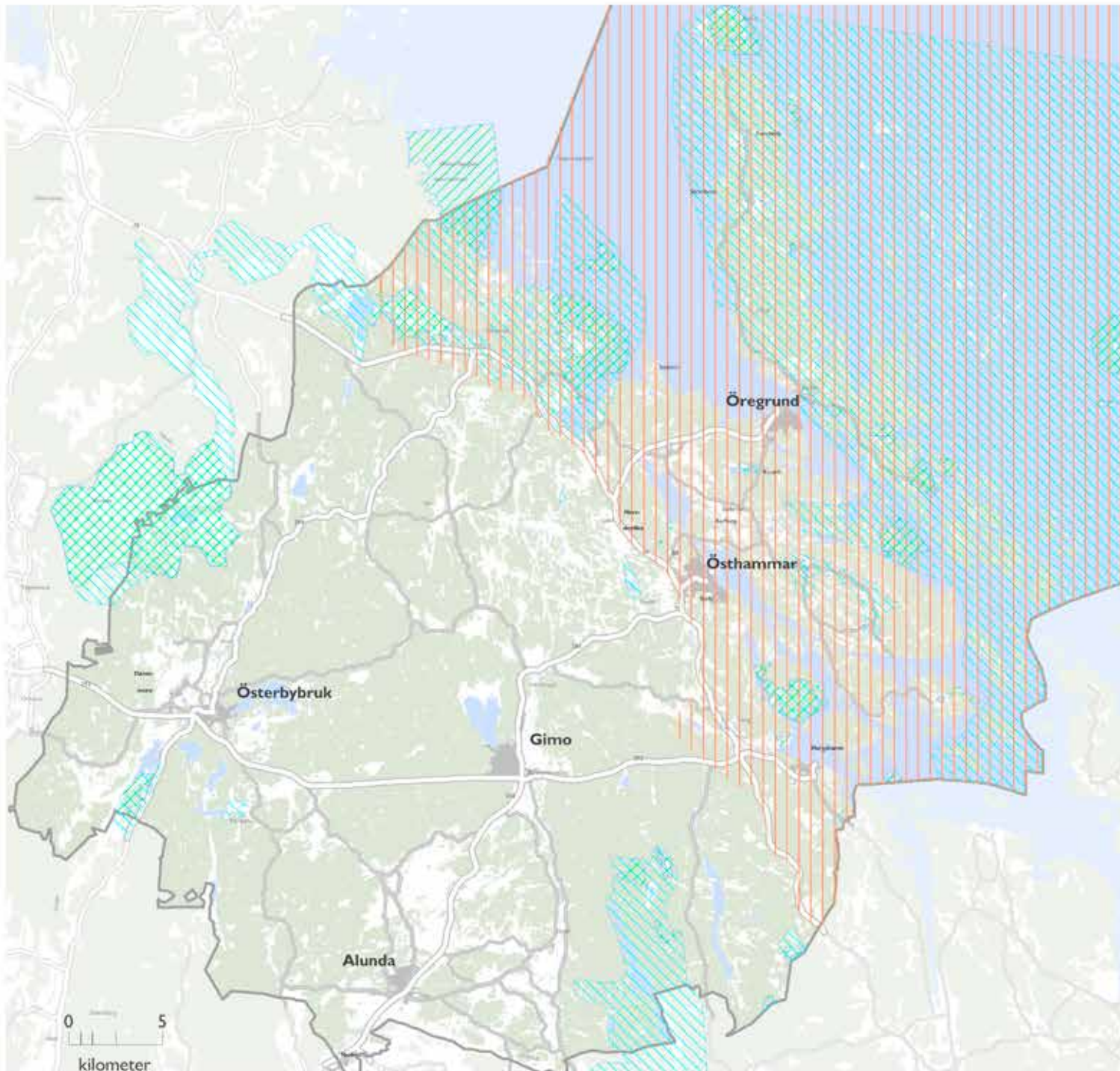
Ett mycket variationsrikt landskap som också har höga värden för friluftslivet. Här finns naturskogspartier, orörda myrmarker och sumpskogar. Inslaget av ädellövträd är påfallande stort, liksom förekomsten av hotade växter och fåglar. Inom riksintresset ligger fem Natura 2000-områden: **MÄSSMYRFALLET**. Äldre, lövrik barr-blandskog på blockrik mark med små örtrika svackor, flera tidvis vattenfyllda sänkor, så kallade glupar, och sumpskogar. I området har mer än 50 signalarter (arter som indikerar miljöer med höga naturvärden) påträffats, varav ett stort antal är rödlistade.

MÅSJÖN. Ett strandnära skogsparti med örtrik undervegetation och för Sverige ovanliga gräs och örter. I området finns också en rik molluskfauna. **SKRÄDDARMOSSEN**. Ett variationsrikt, huvudsakligen orört våtmarksområde med en mosaik av sumpskog, skogskärr och öppna så kallade topogena kärr. Fågellivet i området är rikt med trana, orre, pärluggla, slaguggla,

Översiktsplan

Riksintressen naturvård

Teckenförklaring riksintressen

- Natura 2000-område
- Kust-och skärgårdsområde
Arkösund till Forsmark
- Naturvård

IV • RIKSINTRESSEN

skogsduva, tretåig hackspett och spillkråka. **EKBÄCKEN – JÄMNBROMOSSEN.** Ett område med en mosaik av medelålders till äldre, lövrik barrblandskog. Marken är bitvis blockrik. I området finns sumpskogskärr och glupar.

SNÖBOTTENKÄRRET. Ett område med lövrika bland- och sumpskogar och en rik insektsfauna. Över 40 rödlistade skalbaggsarter har hittats här, bland dem cinnoberbaggen, Upplands landskapsinsekt.

LILLA ASPÖ

Naturbetesmark med art- och individrika växtsamhällen som gynnas av kontinuerligt bete.

ÖRVIKEN

En havsstrandäng med stark sötvattenspåverkan och mycket speciell artsammansättning.

HYTTAN

Representativ naturbetesmark med art- och individrika växtsamhällen som gynnas av bete.

EDSKÄRRET

Ett kärr med ett antal kalkhaltiga källflöden i anslutning till en rullstensås och en mycket rik flora. Kring källflödena och kärret finns också skogar med många orkidéer och andra växter och djur som är beroende av höga kalkhalter, bland annat flera ovanliga snäckarter. Inom riksintresset ligger Natura 2000-området **EDSKÄRRET.**

HALVBYGDA

Ett småbrutet odlingslandskap som fortfarande hävdas vilket ger en artrik flora.

LÅNGALMATRAKTEN

Ett för kustnära miljöer välbevarat och representativt jordbrukslandskap med många traditionella landskapselement, artrika växtsamhällen och sällsynta svamparter. Inom riksintresset ligger Natura 2000-området **LÅNGALMA,** en välbevarad bymiljö där hagmarkerna har höga biologiska värden med förekomst av ett flertal sällsynta ängssvampar och stabila förekomster av fjärilsarter som är på tillbakagång i Sverige.

KAVARÖ – BYSTADEN

Ett representativt, småbrutet jordbrukslandskap med hölador, gärdesgårdar och odlingsrosen. I naturbetesmarkerna finns artrika växtsamhällen med hävdgynnade arter. Inom riksintresset ligger ett Natura 2000-område, **KAVARÖ.** Ett område med kärlväxt- fjärils- och svamparter typiska för betes- och slätterpräglade marker med lång kontinuitet.

SVINNÖ

Ett betespräglat hagmarksområde med ädel-lövrika partier, enebackar och öppna gläntor i barrskog. Området har en mycket rik flora med stort inslag av kalkkrävande och hävdgynnade arter.

VALKRÖR

Ett i stora delar hydrologiskt opåverkat område med många sällsynta växter, bland annat i ett odikat alkärr omgivet av en luckig örtgranskog. Inom riksintresseområdet ligger Natura 2000-området **VALKRÖR.** Ett varierat område där skogen bär spår av slätter och betesdrift.

ÖVRIGA NATURA 2000-OMRÅDEN

Utöver de områden som ligger inom riksintresse för naturvård, finns ytterligare sex Natura 2000-områden i kommunen. De ligger alla inom riksintresse för högexploaterad kust. **HARGS TALLPARK.** Ett område med grov, talldominerad barrskog på Börstilsåsen. **RAGGARÖN.** Ett småbrutet skärgårdslandskap med rik flora och fauna, bland annat många rödlistade fjärilsarter. **SJÄLGRYNNORNA.** Öar med rik fågelförekomst. Utöver häckande fåglar är området också viktigt för fåglar som rastar under flyttningen eller ligger och ruggar i området. **SJÖHAGEN.** En stor beteshage med betade strandängar vid Hargsviken. Den långa kontinuiteten i betesdriften har skapat en rik förekomst av växter och smådjur. Här häckar många vadarfåglar. **SUND.** Ett område med variationsrika öppna till halvöppna naturbetesmarker med hög artrikedom. **VERKARNA.** Ett variationsrikt kulturlandskap i aktiv hävd, med beteshagar, skogsbeten och hamlade träd. Här finns den rödlistade arten hällebräcka, och också många andra betesgynnade arter.

INTENTIONER

Riksintresseområdena för naturvård innefattar värden som bidrar till rikedom av naturmiljöer i Östhammars kommun. Ambitionen är att ta till vara och upprätthålla dessa värden, ett viktigt led i arbetet med att utveckla kommunen och uppfylla lokala och nationella miljömål.

Flera av riksintresseområdena och Natura 2000-områdena är helt eller delvis skyddade som naturreservat. I dessa fall finns föreskrifter som reglerar skötsel och markanvändning på ett sätt som syftar till att upprätthålla värdena.

De värdeområden för natur, fritid och kulturlandskap som redovisas i mark- och vattenanvändningskartan omfattar även Natura 2000-områden och riksintresseområden för naturvård som saknar skydd. Kommande arbete med att ta fram en grönstrukturplan och en fördjupad översiktsplan för kusten ska ta ställning till behoven av ytterligare skyddsförordnanden eller behovet av avgränsningar som kan behövas till skydd för dessa intressen.

Intentionen är att aktuella bevarandevärden ska prioriteras vid lovgivning eller annan handläggning av ärenden som kan påverka dessa områden se sid 57. En restriktiv syn på ny bebyggelse gäller i riksintresset Gräsö-Singö, men undantag kan göras för allmänna anläggningar som har betydelse för turism och friluftsliv, se sid 49.

RIKSINTRESSEN NATURVÅRD OCH NATURA 2000-OMRÅDEN

Områden som är av riksintresse för naturvård eller ett Natura 2000-område ska skyddas så att dessa värden inte skadas eller förstörs (MB 2-3 kap, PBL 2 kap).

Planläggning, tillståndsgivning eller andra åtgärder som på ett betydande sätt påverkar miljön i ett Natura 2000-område kräver tillstånd enligt miljöbalken. Det är länsstyrelsen som prövar om en åtgärd har betydande påverkan. Åtgärder kan tillåtas om områdets naturvärden även i fortsättning har en gynnsam bevarandestatus. Åtgärder i eller utanför ett Natura 2000-område som kan riskera att medföra betydande negativa konsekvenser för miljön i området tillåts inte. (MB 1-3 kap, 6-7 kap, PBL 2 kap).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Vid planläggning och prövning av tillståndsansökningar och bygglov kontrollerar kommunen om ett riksintresse för naturvård eller ett Natura 2000-område berörs.
- Åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i riksintresset ska konsekvensbeskrivas med avseende på områdets värden och karaktär. Möjliga alternativ ska undersökas (se även sid 57).
- All typ av verksamhet som sker inom ett Natura 2000-område ska konsekvensbedömas. Verksamhetsutövaren ska själv bedöma om det finns risk för att projektet kan skada naturmiljön och kräva tillstånd. Sökande rekommenderas att använda områdets bevarandeplan som underlag. Länsstyrelsen kan ge ytterligare råd och information. För Natura 2000-områden gäller detta även om planläggningen i sig sker utanför området, men kan ge påverkan på arter eller livsmiljöer. Ett Natura 2000-område kan också vara skyddat med områdesskydd. Vid ny eller ändrad markanvändning krävs i sådana fall dialog med och prövning av länsstyrelsen eller annan ansvarig myndighet (se även sid 57-61).

IV • RIKSINTRESSEN

Riksintresse kulturmiljövård

Riksintressen för kulturmiljövårderna är ett urval av miljöer som ska representera hela landets 10 000-åriga historia, från stenålder till nutid. Områdena ska skyddas mot åtgärder som kan förstöra värdena. Områden som är av riksintresse för kulturmiljövårderna regleras i miljöbalken. Regler för tillämpning finns i plan- och bygglagen.

Totalt redovisas elva områden av riksintresse för kulturmiljövårderna. De beskrivs närmare här och finns redovisade på karta på sid 63.

Foto: Östhammars kommun

Forsmarks bruk

FORSMARK

Bruksmiljön från 1700- och 1800-talen är arkitekturhistoriskt intressant och mycket påkostad med en enhetlig bebyggelse av vallonbrukskarakter och en unik engelsk parkanläggning. I brukets omland finns också flera gårdar och torp som tillhört bruket. Norr om Bruksdammen ligger Bystan, ett område med intressanta fornlämningar

DJURSTEN

Fyren uppfördes 1838–1839. Till fyrplatsen hör också ett fyrvaktarboställe som är byggt omkring 1860 och tillbyggt på 1920-talet, en fyrmästarbostad som är uppförd senare under 1900-talet samt ett antal mindre ekonomibygnader.

ÖREGRUND

Området omfattar Öregrunds stadskärna. Här finns en välbevarad rutnätsplan med småskalig träbebyggelse i huvudsak från 1800-talet. Kyrkan byggdes i slutet av 1400-talet.

BYGDEN NORR OM HÖKHUVUDS KYRKA

I bygden norr om Hökhuvuds kyrka finns ett flertal byar med en sedan medeltiden bevarad bebyggelsestruktur och med många välbevarade byggnader från 1700- och 1800-talen. Gravfält finns intill de flesta byarna. Det finns även rester från gruvbrytning.

ÖSTHAMMAR

Området omfattar de centrala delarna av Östhammar, samt ett område kring Gammelbygatan där staden Östhammar ursprungligen låg. Flera 1500-talsgränder och kvarter finns kvar i ursprunglig sträckning. Kyrkan är från 1600-talet och rådhuset från 1730-talet. I samband med badlivets uppblomstring i slutet av 1800-talet tillkom bland annat societetshus, badhus och villor med stora trädgårdar. Huvudparten av den småskaliga träbebyggelsen tillkom under 1800-talet. Den äldsta stadsplanen är från 1878 och har rätvinkliga kvarter.

SÖDERÖN

Det skärgårdspräglade odlingslandskapet på Söderön är välbevarat. Byarna har en välbevarad äldre bebyggelsestruktur och vid flera av dem finns gravfält som visar på bebyggelsekontinuitet från yngre järnålder. Sjöbodplatserna Långalma gistvall och Tuskö täppa med sina gamla timrade sjöbodar vittnar om fiskets historiska betydelse.

DANNEMORA - ÖSTERBYBRUK

Dannemora gruvor och Österby bruk är centrala minnesmärken från århundraden av bergshantering och järnframställning. Till bruksmiljön hör omfattande fördämningssystem för kraftförsörjning och i den omgivande bygden finns talrika lämningar efter äldre järnframställning.

I området finns också ett stort antal välbevarade torp och arrendegårdar och enstaka byggnader av mycket hög ålder. I området ingår Dannemora och Films kyrkor, den förstnämnda är en av Upplands mest orörda senmedeltida kyrkor.

GIMO BRUK

Gimo bruk är en arkitekturhistoriskt mycket värdefull bruksmiljö. Bruket återspeglar arkitekten Jean Eric Rehns generalplan från 1760-talet. Herrgården, som är ett av Rehns mest betydande verk, har kvar sin ursprungliga karaktär. Gimo har också en mycket välbevarad och representativ bebyggelse från 1900-talets början. Gimo damm är en förutsättning för brukets uppbyggnad och ingår därför naturligt i riksintresset.

HARGS BRUK

Harg är en av Upplands mest välbevarade och kompletta bruksmiljöer. Bebyggelsestrukturen från 1700-talets början är välbevarad. Här finns många teknikhistoriskt värdefulla byggnader samt representativ och välbevarad bostadsbebyggelse från 1700-talet och framåt. Järnboden utmed gamla vägen mot Hargshamn bör särskilt nämnas.

VÄSBY–KÄLLBERGA–HAMMARBY SKOG

Området innehåller boplatslämningar, fossil åker, tätt liggande gravfält och ensamliggande gravar. Här finns också spår av tidigt åkerbruk

i form av röjningsrösen som tillkommit vid uppodlingen. I områdets norra del ligger en kulturhistoriskt värdefull gård, "Backas" (Väsby 8:5) med välbevarade byggnader från 1800-talets senare del.

EKEBY

Det speciella med området är dess många gravar från äldre och yngre järnåldern samt inslag av bronsåldersrösen. Det finns också betydande inslag av fossil åker. Lämningarna vittnar om de bosättningar som fanns på den tid då en havsvik sträckte sig in i landet från norr. Många av byarna har en bevarad bebyggelsestruktur från 1700-talet och flera byggnader, främst från 1800-talet, är av stort kulturhistoriskt värde.

LUNDSBOL OCH HYTTBOL

Området, som idag i huvudsak är skogbevuxet, låg under bronsåldern i ett skärgårdslandskap som var bebott av jordbrukare. Spår av odling finns vid dåtiden strandlinje (ungefär dagens 25-metersnivå). Lämningarna efter bronsåldern och järnåldern består av gravfält, ensamliggande gravar, boplatslämningar, fossil åkermark och röjningsrösen. Området kring Lundsbolds och Hyttbolds gårdar återkoloniserades sannolikt först under medeltiden.

INTENTIONER

Riksintressena för kulturmiljövård bidrar till attraktionskraften och därmed möjligheterna till utveckling i Östhammars kommun. De har betydelse för bygdens identitet, den sociala sammanhållningen och möjligheterna att utveckla besöksnäringarna. Ambitionen är att ta till vara och upprätthålla dessa värden.

Fyra av riksintressena bidrar på ett väsentligt sätt till profil och karaktär i bruksorterna Gimo och Österbybruk och kuststäderna Öregrund och Östhammar. En restriktiv hållning ska tillämpas för ny bebyggelse i anslutning till dessa miljöer. Ambitionen är att föra in varsamhetsbestämmelser i nya detaljplaner och när detaljplaner ses över.

Kommande arbete med att ta fram ett kulturmiljövårdsprogram, fördjupade översiktsplaner för serviceorterna och för kustområdet kommer att beakta behoven av avgränsningar och skyddsbestämmelser för kulturmiljövårderna av såväl riks- som regionalt och lokalt intresse. Intentionen är att aktuella bevarandevärden ska prioriteras vid lovgivning eller annan handläggning. Tills vidare kan handläggare vid behov inleda dialoger med Upplandsmuséet och/eller länsstyrelsen för att få ytterligare vägledning.

RIKSINTRESSEN FÖR KULTURMILJÖVÅRD

Områden som är av riksintresse för kulturmiljövården ska skyddas så att dess värden inte skadas eller förstörs.

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Vid prövning av tillståndsansökningar och bygglov kontrollerar kommunen om ett riksintresse för kulturmiljövård berörs och kan påverkas på ett betydande sätt.
- Åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i riksintresset ska konsekvensbeskrivas med avseende på områdets värden och karaktär. Möjliga alternativ ska undersökas.

LÄS MER

 Områden av riksintresse för fisket. Finfo 2006:1

Riksintressen anläggningar

Riksintressanta anläggningar i Östhammars kommun redovisas i kartan på sid 105. Forsmarks kärnkraftverk är ett riksintresseområde för energiproduktion och för framtida slutförvaring av kärnavfall. Här finns även ett utpekad riksintresseområde för vindbruk. Andra anläggningar av riksintresse är hamnen i Hargshamn, farleden till och hamnen vid Forsmarks kärnkraftverk, hamnen i Öregrund (för yrkesfiskets behov), väg 292, järnvägen mellan Örbyhus och Hargshamn, farleden genom Öregrundsgrepen och flera större farleder utomskärs.

Överlappande riksintressen finns i kustområdet för natur- och kulturmiljövården, yrkesfiske, farleder, hamnar, energiproduktion och totalförsvaret. Vid Österbybruk löper järnvägen genom riksintresse för kulturmiljövård och för riksintresse värdefulla ämnen.

INTENTIONER

Intresset av att skydda utpekade anläggningar från åtgärder som kan försvåra nyttjandet av dem är i linje med Östhammars kommuns intentioner för framtida mark- och vattenanvändning.

Kommunens bedömning är att hamnen i Hargshamn har en stor och för kommunen betydelsefull utvecklingspotential. En övergång till sjötrafik kan även bidra till hållbar utveckling av de nationella transportsystemen.

Tillgången till farleder är en viktig förutsättning, Möjligheten att via Hargshamnsbanan koppla samman sjötransporter med järnvägstransporter är också betydelsefull. Kommunen har dessutom förhoppningar om att järnvägen på sikt ska kunna utnyttas för persontrafik, vilket gör det angeläget att värna och möjliggöra en fortsatt användning av järnvägssträckningen.

Kartan över framtida mark- och vattenanvändning redovisar kommunens syn på var hamn- och industriintressen ska överordnas riksintresset för kust- och skärgårdsområdet: område VI för utveckling av omgivningspåverkande verksamhet vid Hargshamn. Nyttillkommande verksamhet ska alltid tillåtlighetsprövas enligt miljöbalkens bestämmelser, bland annat med kartläggning av eventuell miljöpåverkan i närområdet, se sid 33.

Risker förknippade med sjötransporter längs farlederna inom riksintresse kust- och skärgård samt Gräsö-Singö behandlas under Miljö, hälsa och säkerhet. Strålsäkerhetsmyndigheten ansvarar för säkerhets- och beredskapsfrågor vid transport av kärnavfall. Kommunen ska ta fram en oljeskyddsplan för att kunna vidta skyddsåtgärder vid eventuella oljeutsläpp till havs.

Eventuell etablering av ett slutförvar av kärnavfall behandlas i en särskild process, se sid 117.

Riksintresset för vindbruk ska enligt kommunens uppfattning underordnas riksintresset i kust- och skärgårdsområdet och även näraliggande riksintressen för naturvård. I området finns en av de tätaste havsörnsstammarna i Sverige.

Riksintressen yrkesfiske

Hela kuststräckan i Östhammars kommun är utpekad som ett riksintresseområde för yrkesfisket, och är en del av riksintresseområdet Bottenviken. Inga insjöområden ingår. Fisket karaktäriseras av ett småskaligt kustfiske efter strömming, sik, lax, abborre, gös och gädda. Hamnen i Öregrund ingår i riksintresset för fiske.

INTENTIONER

Omfattningen av yrkesfisket i Östhammars kommun är begränsat men har betydelse för skärgårdsutvecklingen. År 2014 fanns i Östhammars kommun 20 registrerade båtar för yrkesfiske och tio personer med yrkesfiskarlicens.

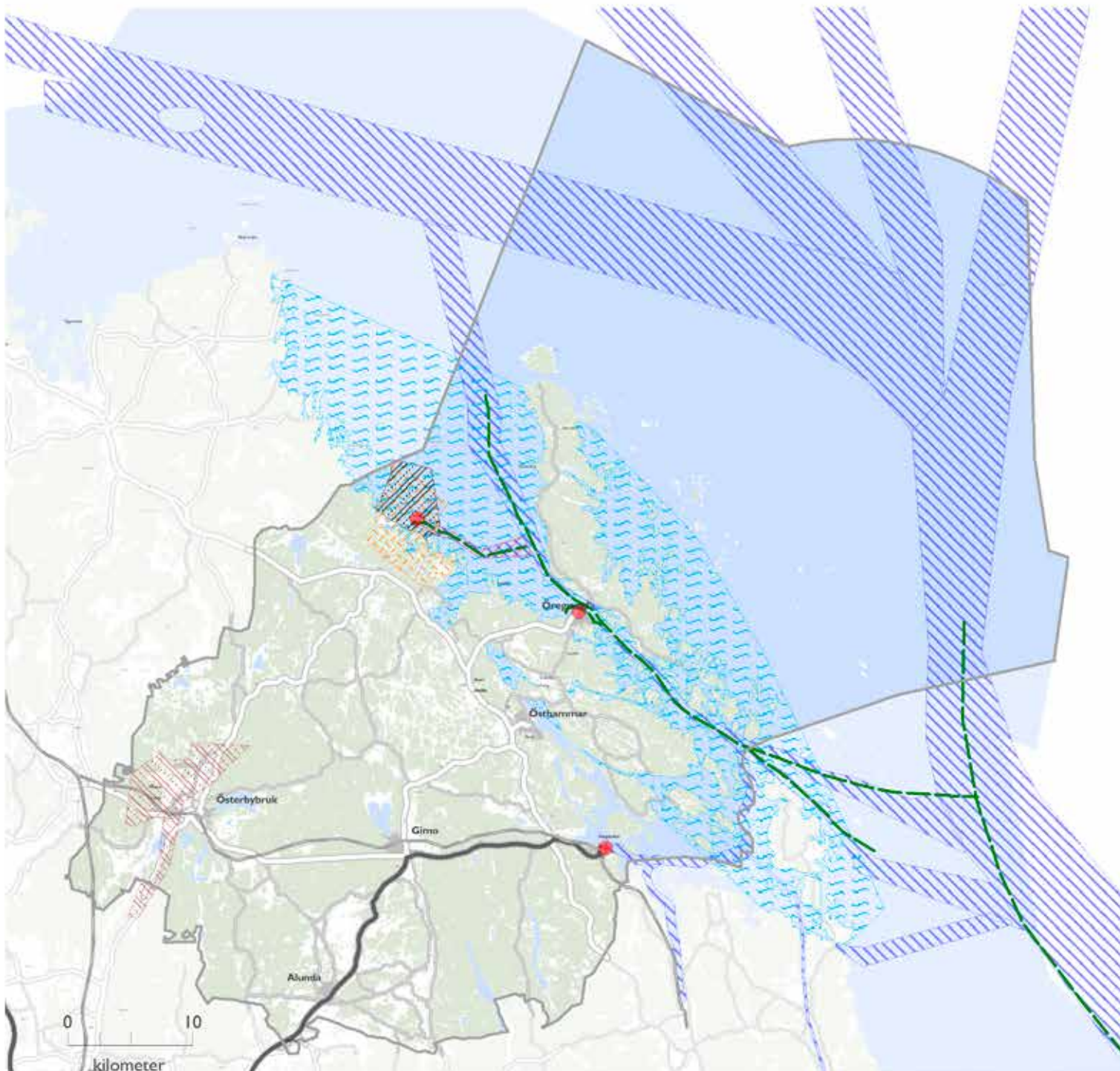
Kommunens uppfattning är att skalan på yrkesfisket inte innebär någon konflikt med riksintresse kust- och skärgård eller Gräsö-Singö. Närvaron av yrkesfiskare bidrar till en levande

Riksintresse anläggningar, yrkesfiske och mineral

Teckenförklaring

- Värdefulla ämnen mineral
- Vindbruk
- Farled
- Hamn
- Hamn
- Slutförvar
- Yrkesfiske
- Vagnät
- Sjöfartslinje
- Järnväg

skärgård och att många av skärgårdens natur- och kulturmiljövärdena kan upprätthållas. Planerade aktiviteter för att höja den ekologiska statusen i innerskärgården kan bidra till att upprätthålla områdets funktion för yrkesfisket. I Öregrunds hamn har ett kajområde reserverats så att det alltid ska vara tillgängligt för fiskebåtar.

Riksintresse värdefulla ämnen

Östhammars kommun är rikt på mineralförande berg. Dannemora gruvor är det enda utpekade riksintresset. Här finns malm med väldokumenterade och goda halter av järn. Inom området förekommer även sulfidfyndigheter. SGU bedömer att området har en god potential för framtida gruvdrift. Området är viktigt ur materialförsörjningssynpunkt både för Sverige och i ett internationellt perspektiv.

INTENTIONER

Östhammars kommun har en positiv inställning till utvinning av mineral i riksintresset för värdefulla mineraler vid Dannemora och ser det som angeläget att möjligheterna till brytning bibehålls. Området ligger inom riksintresse för kulturmiljövården, men intresset av att utvinna mineral har överordnats kulturmiljöintressena i område VI vid Dannemora; område för utveckling av omgivningspåverkande verksamhet.

Riksintresse totalförsvaret

Totalförsvaret omfattar både det militära och det civila försvaret. Områden som är av riksintresse för totalförsvaret väljs ut av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap eller av Försvarsmakten. Det kan exempelvis röra sig om flygplatser, radio- och TV-kommunikation samt övnings- och skjutfält. Vissa riksintressen får inte visas på karta.

De riksintresseområden som redovisas i karta för Östhammars kommun (sid 107) är influensområdet för Rotens skjutfält och ett stoppområde för höga objekt. Influensområdet för Rotens skjutfält sträcker sig in i den sydöstra delen av kommunen.

Stoppområdet för höga objekt hör samman med riksintresset Ärna övningsflygplats och det sträcker sig in i den sydvästra delen av kommunen. Inom detta område får inga nya höga objekt tillkomma. Med höga objekt menas objekt som är högre än 45 meter inom sammanhållen bebyggelse och högre än 20 meter utanför sammanhållen bebyggelse.

INTENTIONER

Hela kommunen och hela landet är samrådsområde för höga objekt. Därför bör Försvarsmakten kontaktas tidigt i plan- och bygglovsärenden för höga anläggningar, exempelvis master och

vindkraftverk. Länsstyrelsen bevakar statens/ Försvarsmaktens intressen inom dessa samrådsområden vid eventuella vatten- och markanvändningskonflikter.

RIKSINTRESSE TOTALFÖRSVAR

Mark- och vattenområde av betydelse för totalförsvaret ska skyddas mot åtgärder som motverkar totalförsvarets intressen (MB 2-3 kap).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

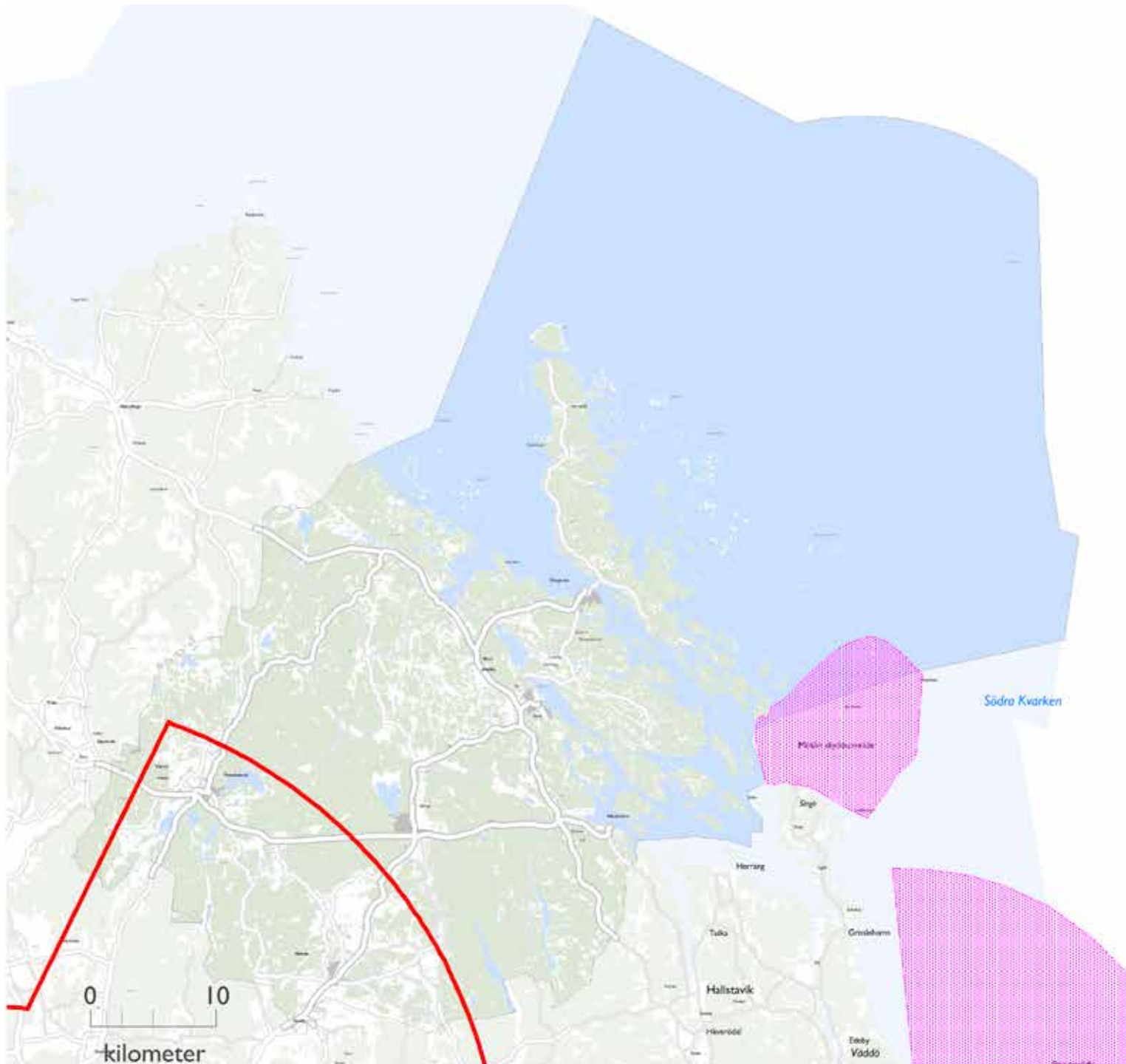
- Plan- och byggärenden som rör influensområde för Rotens skjutfält remitteras till Försvarsmakten.
- Samråd med Försvarsmakten ska ske i ett tidigt skede för plan- och bygglovsärenden som rör objekt högre än 20 meter på landsbygd och högre än 45 meter i tätort.

Riksintressen för totalförsvarets militära del

Teckenförklaring

- Influensområdet för Rotens skjutfält
- Stoppområde för höga objekt -
Ärna övningsflygplats

IV • MILJÖ, HÄLSA OCH SÄKERHET

NATIONELLA MÅL

Miljökvalitetsmålen

- Frisk luft
- Bara naturlig försurning
- Giftfri miljö
- Säker strålmiljö
- Ingen övergödning
- Hav i balans samt levande kust och skärgård
- Grundvatten av god kvalitet
- Levande sjöar och vattendrag
- Myllrande våtmarker

Miljö, hälsa och säkerhet

Planeringen ska främja goda miljöförhållanden, anpassas till klimatförändringar och leda till minskad klimatpåverkan. Detta avsnitt redovisar särskilt hur Östhammars kommun arbetar med viktiga miljöfrågor i sin planering.

Miljökvalitetsnormer

Miljökvalitetsnormer finns införda i miljöbalken och är föreskrifter om lägsta godtagbara kvalitet för mark, vatten, luft eller miljön i övrigt inom ett geografiskt område. Normerna reglerar den miljökvalitet som ska finnas eller uppnås och inte vad som är tillåtet att släppa ut. Miljökvalitetsnormer som meddelats med stöd av miljöbalken är också allmänna intressen enligt plan- och bygglagen och ska följas. Det finns normer för

utomhusluft, vattenkvalitet, fisk- och mussel-vatten samt för omgivningsbuller.

En miljökvalitetsnorm är inte direkt bindande för enskilda. Det är myndigheter och kommuner som ska se till att miljökvalitetsnormerna uppfylls, bland annat vid tillståndsprövning och tillsyn, planering och planläggning. I vissa fall kan åtgärdsprogram upprättas för att en miljökvalitetsnorm ska kunna uppfyllas.

VATTEN

Miljökvalitetsnormerna för vatten gäller grundvatten, kustvatten och sötvatten (sjöar och vattendrag) och grundar sig på EU:s ramdirektiv för vatten antaget år 2000. Syftet med direktivet är att bevara och förbättra vattenmiljön. Det övergripande målet är att alla vatten ska uppnå god vattenstatus till år 2021, eller senast till år 2027. Begreppet "god vattenstatus" är ett försök att sammanfatta målen att nå god ekologisk och kemisk kvalitet, och för grundvatten även tillräcklig kvantitet. Det finns vissa beslutade halter och mätnivåer som vattnet i Östhammars kommun ska nå till år 2021.

Den som vill planlägga ett område måste utreda om en miljökvalitetsnorm för vatten kan komma att påverkas genom planen. En aktuell dom i EU-domstolen har under 2015 fastställt att det

räcker med en försämring av en enskild kvalitetsfaktor för att en åtgärd eller plan ska anses påverka miljökvalitetsnormen.

Åtgärdsprogram

Östhammars kommun tillhör Vattenmyndigheten för Norra Östersjöns vattendistrikt. Vattenmyndigheten har år 2009 fastställt miljökvalitetsnormer och åtgärdsprogram för hela distriktet. Ett vattenområde påverkas av markanvändningen i hela avrinningsområdet, och därför har man avgränsat åtgärdsprogrammen i så kallade vattenförekomster, där åtgärderna gäller markanvändningen inom specifika avrinningsområden.

De största utmaningarna för att nå miljökvalitetsnormerna i vattenförekomster inom Östhammars kommun är att minska utsläpp av fosfor och kväve, och att åtgärda vandringshinder för fisk. Miljögifter är ett övergripande problem för alla vatten i Sverige, både genom de diffusa utsläppen, men också genom punktkällor, exempelvis områden som förorenats av gamla industrier.

Myndigheter och kommuner är enligt miljöbalkens 5 kapitel skyldiga att inom sina ansvarsområden vidta de åtgärder som behövs enligt fastställda åtgärdsprogram. För att vattnets kvalitet

MILJÖKVALITETSNORMER

Miljökvalitetsnormerna ska följas och kommunen har tillsammans med andra myndigheter ansvar för att se till så att de följs. Den som vill driva verksamhet eller vidta en åtgärd som kan ge betydande miljöåverkan ska samråda med länsstyrelsen och andra som kan bli berörda (MB 5-6 kap, 26 kap, PBL 2 kap).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Vid prövning av tillståndsansökningar, planer och bygglov ska påverkan på miljökvalitetsnormerna utredas. Finns risk för påverkan ger kommunen och länsstyrelsen vägledning för hur projektet ska handläggas och prövas. Se även sid 33.

IV • MILJÖ, HÄLSA OCH SÄKERHET

Foto: My Laurell

Upplands yttre skärgård, där bland annat Understens fyrplats ligger, kommer att omfattas av Vattenmyndighetens förslag till nya, detaljerade åtgärdsprogram.

ska bli tillräckligt bra krävs också att alla som påverkar vattnet agerar i enlighet med myndigheters och kommuners planer och program.

Nya åtgärdsprogram är på väg. Vattenmyndigheten genomförde under 2014 och 2015 samråd

om förslag till nya program. Skillnaden är att dessa tydligare pekar ut viktiga åtaganden och åtgärder som behövs för att miljö kvalitetsnormerna ska kunna nås i varje vattenförekomst.

I förslaget till nytt program berörs Östhammars kommun av sex områden med detaljerade åtgärdsprogram: Forsmarksån, Olandsån, Fyrisån, Östhammarsfjärden och Hargsviken, Öregrundsgrepen och Upplands yttre skärgård. När de nya åtgärdsprogrammen har fastställts av Vattenmyndigheten till år 2016 ska planeringen ta hänsyn till beskrivna miljöproblem och åtgärder för varje redovisat vattenområde.

Viktiga kommunala åtgärder för att uppnå god ekologisk och kemisk status för vattenförekomsterna redovisas även i avsnittet Vattenplanering, sid 82-86.

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Miljö kvalitetsnormerna och Åtgärdsprogrammet för vatten ska vara styrande för planering, tillståndsgivning och tillsyn av frågor som rör vattenanvändning. **Se även sid 86.**

LUFT

Med luftpåverkan menas utsläpp av ämnen eller partiklar som påverkar luftkvaliteten negativt. Sveriges miljö kvalitetsnormer för luft är satta med utgångspunkt från ett EG-direktiv för utomhusluft. Normerna gäller såväl kortids- som långtidsexponering och innefattar för tillfället 13 olika farliga ämnen. Svårast att klara

LÄS MER

- Vattenmyndigheten för norra Östersjöns vattendistrikt
- VISS – Vatteninformationssystem Sverige

IV • MILJÖ, HÄLSA OCH SÄKERHET

LÄS MER

- ☞ Luftvårdsförbundet
- ☞ Naturvårdsverket - om buller
- ☞ Folkhälsomyndighetens råd om buller

LÄS MER

- Förordning (2015:216) om trafikbuller vid bostadsbyggnader

är normerna för partiklar och kvävedioxid som till stor del orsakas av trafiken. Vid starkt trafikerade gator kan halterna i luften ofta hamna nära gränsvärdena. På landsbygden kan halterna av marknära ozon ibland också vara för höga. Marknära ozon bildas när solljuset möter bilavgaser.

Eftersom Östhammar är en gles bebyggd kommun med begränsade trafikflöden är luftföroreningar från trafik inget stort problem. Vedeldning i tätbebyggda områden kan däremot lokalt orsaka luftkvalitetsproblem.

Åtgärder

Östhammars kommun är medlem i Stockholms och Uppsala läns luftvårdsförbund. Dit rapporteras större punktkällor för utsläpp, exempelvis från Sandvik Coromant i Gimo, hamnen i Hargshamn och Österby gjuteri. Länsstyrelsen i Uppsala ansvarar för rapportering kring Forsmarks kärnkraftverk.

Krav på miljögodkända pannor/kaminer?

BULLER

Även de svenska miljökvalitetsnormerna för buller grundar sig på beslut inom EU. Utgångspunkten är att omgivningsbuller inte ska medföra skadliga effekter på människors hälsa. Normen uttrycks **som en målsättning och inte med tydliga riktvärden**. Den öppna formule-

ringen hänger samman med att olika människor har olika uppfattningen om vilka ljud och ljudnivåer som är störande. Vad som upplevs som störande är också beroende av vilken tid på dygnet ljudstörningen förekommer. Det finns rekommenderade gränsvärden för olika typer av miljöer och tidpunkter.

Från den 1 juni 2015 gäller en ny förordning om trafikbuller vid bostäder. Den innehåller riktvärden för utomhusbuller från spårtrafik, vägar och flygplatser. Bestämmelserna ska tillämpas vid planläggning, bygglov och förhandsbesked, för att bedöma om kravet på att förebygga olägenhet för människors hälsa är uppfyllt.

Buller kan orsaka ohälsa i form av bland annat hörselproblem, röstproblem och stress som tillfälligt kan ge högt blodtryck. Det finns även studier som visar att långvarig exponering för flyg- och trafikbuller kan öka risken för hjärt- och kärlsjukdomar.

I Östhammars kommun förekommer buller främst från skjutbanor, motocrossbana, vägtrafik och tidvis från nöjesarrangemang. Det finns inga mätningar utförda och därför är det okänt om det finns platser där rekommenderade gränsvärden överskrids.

Enstaka bostadshus på landsbygden som ligger nära vägar med mycket trafik kan påverkas av vägtrafikbuller.

Tågtrafiken mellan Österbybruk och Hargshamn **har orsakat en del buller i samband med tidigare malmtransporter från Dannemora gruva. Nära järnvägen kan även vibrationer förekomma. Själva gruvverksamheten genererade också buller men är nu nedlagd.** Generellt sett har buller från industrier en tämligen begränsad omfattning i kommunen.

Även vindkraftverk kan generera störande buller.

Åtgärder

Östhammars kommun har ingen åtgärdsplan för buller. Olika riktlinjer för lokaliseringssprövning och planläggning tar hänsyn till riskerna för bullerstörning.

Allmänna riktlinjer för placering av olika former av störande anläggningar finns i skriften Bättre plats för arbete och verksamheten vid industrier med mera.

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Inför etablering av nya industriområden ska eventuell miljöpåverkan i närområdet kartläggas, till exempel risker för lukt och buller.
- När det kan finnas risk för störningar ska skyddsområde med bebyggelseförbud upprättas. Förslag till avgränsningar ska redovisas i samband med planläggning/ansökan om bygglov, se även sid 33.

Miljö- och hälsorisker

MILJÖFARLIG VERKSAMHET

Definitionen av miljöfarlig verksamhet finns i miljöbalkens kapitel 9, 1 §. I princip innefattar begreppet en verksamhet eller åtgärd som medför utsläpp till mark, luft eller vattenmiljöer, eller på annat sätt utgör en risk för miljön eller människors hälsa – exempelvis genom buller, skakningar och strålning.

I många fall krävs tillstånd eller anmälan innan en miljöfarlig verksamhet får påbörjas eller förändras. Verksamheterna delas in i olika klasser. A- och B-verksamheter kräver tillstånd och prövas av miljödomstolen respektive länsstyrelsen. Anmälan till kommunens miljönämnd krävs för C-verksamheter samt för vissa ändringar av A- och B-verksamheter. U-verksamheter är mindre miljöfarliga verksamheter som varken kräver tillstånd eller anmälan.

Östhammars kommun har tillsynsansvar för framförallt B- och C-verksamheter inom kommunen. Framst rör det sig om tåktar, reningsverk och mellanstora industrier. Kommunen har också ett tillsynsansvar för så kallade U-verksamheter, exempelvis bensinstationer. Det viktigaste i kommunens arbete med miljöfarlig verksamhet är att hålla uppdaterade register över de företag som bedriver verksamheterna och att bedriva regelbunden tillsyn.

Länsstyrelsen ansvarar för tillsynen vid Sandvik Coromant i Gimo. För tillsyn av Forsmarks kärnkraftverk ansvarar länsstyrelsen och Naturvårdsverket.

FÖRORENADE OMRÅDEN

Större eller mindre områden kan innehålla föroreningar i en sådan mängd att det kan hota människors hälsa eller miljö. Föroreningarna kommer ofta från verksamheter, antingen nedlagda eller pågående. Det kan också finnas områden med naturligt höga bakgrundshalter av metaller.

I planerings-sammanhang är det viktigt att känna till om och i så fall var det finns förorenade områden. Länsstyrelserna i Sverige arbetar på uppdrag av Naturvårdsverket med att identifiera platser som kan vara förorenade till följd av pågående eller tidigare miljöfarliga verksamheter. **Potentiellt förorenade områden får en riskklass på skalan klass 1 till klass 4, där klass 1 innebär störst risk för människors hälsa och miljön. Klassningen grundar sig på en samlad bedömning av föroreningarnas farlighet, föroreningsnivå, spridningsförutsättningar, områdets känslighet och skyddsvärde.**

Riskklassningen ligger till grund för prioritering av fortsatta undersökningar. Att ett område förts till klass 1 innebär inte alltid att det faktiskt är förorenat, men att risken för att det är föro-

renat är stor och/eller att det kan ge allvarliga konsekvenser. Kartan på sid 112 redovisar de potentiellt förorenade områden i Östhammars kommun som förts till klass 1-3 i länsstyrelsens sammanställning. Utöver dessa finns även ett större antal områden klassade i riskklass 4. Vid förändrad markanvändning eller utveckling av ett område ska potentiella föroreningar utredas.

En omfattande användning av gruvavfall som markutfyllnad innebär att det i kommunen kan finnas risk för markföroreningar på platser som inte identifieras i länsstyrelsens kartläggning.

Av de tio områden i Uppsala län som **fått högst prioritet för vidare undersökningar och åtgärder av länsstyrelsen** ligger tre i Östhammars kommun: Dannemora gruvområde, Österbybverken och Östhammarsågen.

NATIONELLA MÅL

Minska risken för och konsekvenser av allvarliga händelser.

Trygga hälsa och personlig säkerhet.

Hindra eller begränsa skador på egendom och miljö.

SKYDDSÅTGÄRDER FARLIGA ÄMNEN

Kommunen ska i tillsynsuppdrag enligt miljöbalken se till så att lagens syften och föreskrifter följs. Vid planläggning och ärenden om bygglov ska prövas om marken är lämplig med hänsyn till människors hälsa och säkerhet (PBL 2 kap, MB 26 kap).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

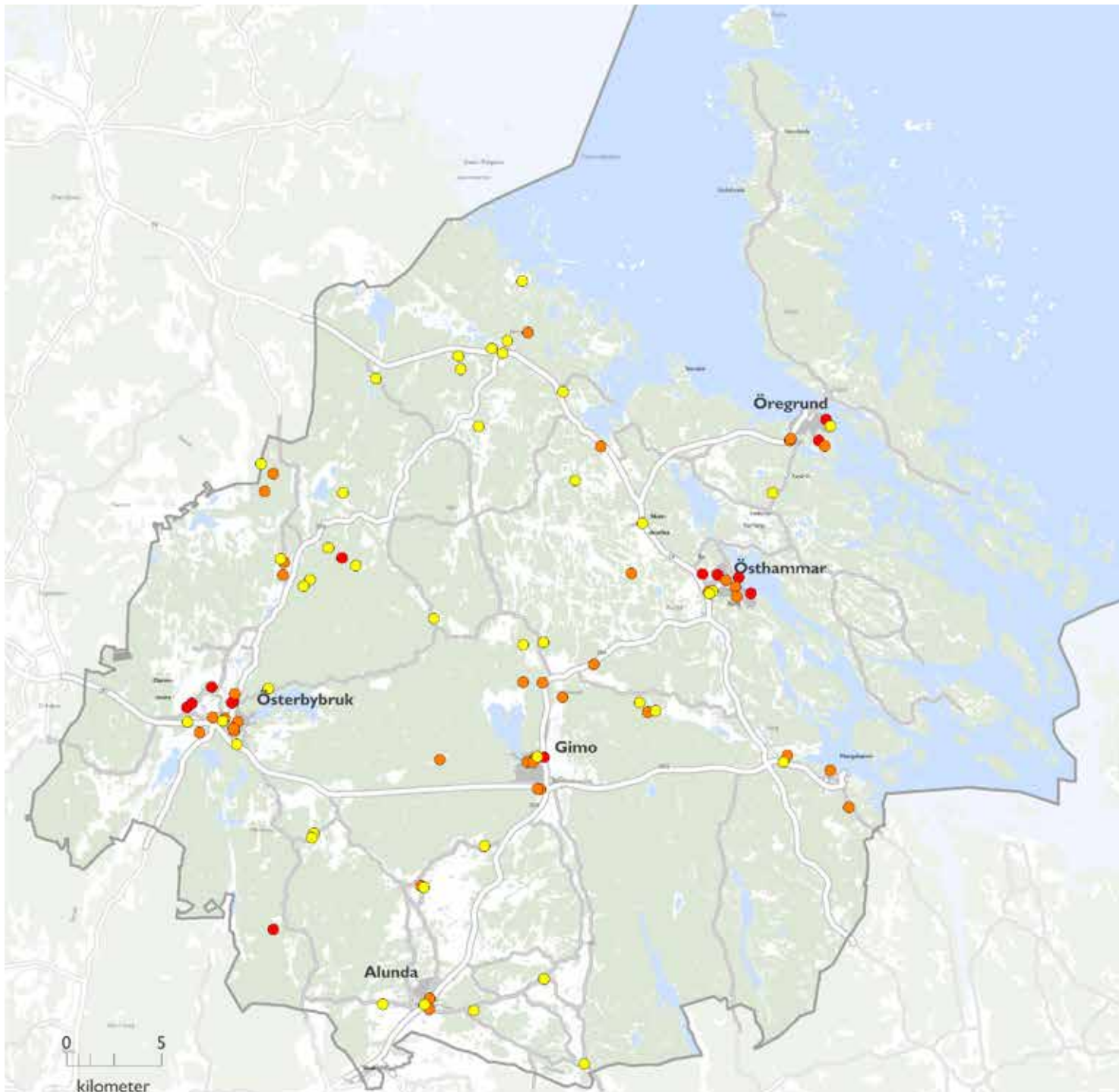
- Vid all planläggning av nya bostäder ska indikativa markprover tas.
- Kända misstankar om historiska markföroreningar ska följas upp med detaljerade markundersökningar i samband med planering och nyexploatering.
- Tillsynsarbetet ska inriktas på att förebygga mark- och vattenföroreningar från miljöstörande verksamheter.

Översiktsplan

Potentiellt förorenade områden

Teckenförklaring

- Klass 1 potentiellt förorenade områden
- Klass 2 potentiellt förorenade områden
- Klass 3 potentiellt prioriterade områden

IV • MILJÖ, HÄLSA OCH SÄKERHET

RADONRISKER

Radon är en ädelgas som avger joniserande strålning. Strålningen kan orsaka lungcancer vid långvarig exponering. Gasen kan komma från mark, vatten och byggnadsmaterial och risk för radonförekomst finns i stora delar av Sverige.

Markburen radongas kan tränga upp genom sprickor i berggrunden och ta sig in i byggnader genom otätheter i grund eller källare. Vattenburen radongas kan förekomma i brunnar som borrats i radonförande berggrund. Gasen hamnar i inomhusluften i samband med att vattnet tappas upp. Så kallad blåbetong är exempel på ett byggnadsmaterial som kan avge radongas. Blåbetong användes framförallt mellan åren 1920 till 1980.

I Östhammars kommun har risken för markradon kartlagts översiktligt genom flygradiometrisk mätning. Mätningarna ger vissa indikationer på att det kan finnas riskområden i kommunen, men underlagen är inte tillräckligt detaljerade för att kunna användas som underlag för beslut i enskilda plan- eller byggärenden.

Grundhållningen är att byggnader ska konstrueras på ett sådant sätt att eventuella radongaser förhindras att tränga in. När en bostadsbyggnad eller annan byggnad där människor vistas mer än tillfälligt är färdigställd ska radonmätning alltid ske. Livsmedelsverkets dricksvattenfö-

reskrifter innehåller gränsvärden för radon i dricksvatten. I Socialstyrelsens allmänna råd finns även riktvärden och rekommendationer rörande radon.

RADONSKYDD

Lokalisering av bebyggelse måste vara lämplig med hänsyn till hälsa och säkerhet. Undersökningsplikt kan införas för störning som kan påverka hälsan (PBL 2 kap, MB 26 kap).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- All nybyggnation i Östhammars kommun ska vara radonsäker.
- Det är obligatoriskt med radonmätning i nybyggda hus.

ELEKTROMAGNETISKA FÄLT OCH RADIOFREKVENT STRÅLNING

Utöver joniserande strålning finns flera andra strålningstyper som eventuellt kan ha en hälsopåverkan. Aktuella strålningstyper är elektromagnetiska fält och radiofrekvent strålning. Elektromagnetiska fält finns runt all elektrisk utrustning som är påslagen. Radiofrekvent strålning uppstår runt och mellan all utrustning som kommunicerar med hjälp av radiovågor, exempelvis sändare och mottagare för mobiltelefoni, tv eller radio. Hälsoriskerna med strålning

av dessa slag är oklara. Det finns en oro för att dessa typer av strålning kan orsaka cancer eller andra sjukdomar. Det finns ännu ingen forskning som säkerställt de långsiktiga riskerna, däremot forskningsresultat som indikerar att det kan finnas skäl till försiktighet. Myndigheterna förespråkar därför att försiktighetsprincipen ska tillämpas. Strålsäkerhetsmyndigheten har utfärdat allmänna råd som innehåller riktvärden för högsta rekommenderade strålningsnivå i olika sammanhang. Dessa bygger på riktlinjer från EU och ska vara vägledande vid tillämpning av strålskyddslagens 6 §. Faktiska gränsvärden finns för högfrekventa elektromagnetiska fält i arbetslivet. Dessa bygger på EU-direktiv 2004/40/EC.

SKYDD MOT RADIOFREKVENT STRÅLNING

Lokalisering av bebyggelse måste vara lämplig med hänsyn till hälsa och säkerhet (PBL 2 kap).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Ny bebyggelse där människor kommer att vistas en stor del av dygnet bör av försiktighetsskäl inte tillåtas inom 130 meter från högspänningsledningar, anläggningar för telefoni eller annan sändare som kan avge radiofrekvent strålning.

LÄS MER

- ☞ www.radonguiden.se
- ☞ Radonboken - Boverkets radonguide
- ☞ Magnetfält och hälsorisker

IV • MILJÖ, HÄLSA OCH SÄKERHET

FARLIGT GODS

är ett samlingsbegrepp för ämnen och föremål som på grund av sina kemiska eller fysikaliska egenskaper kan orsaka skador på liv, hälsa, miljö eller egendom vid transport. Riskerna för omgivningen uppstår framförallt vid haverier eller olyckor i samband med transporterna.

Godset klassificeras utifrån sina farliga egenskaper. Det finns noggranna regler kring hur det ska förpackas, märkas, hanteras och fraktas.

TRANSPORT AV FARLIGT GODS

Dagligen transporteras stora mängder farligt gods genom Sverige, mellan och över många kommungränser. Länsstyrelserna fattar i samråd med andra myndigheter beslut om vilka vägar som lämpar sig för sådana transporter. Större vägar, som i huvudsak används för genomfartstrafik, pekas ut som primära transportleder. Sekundära transportleder är avsedda för lokala transporter till och från leverantörer eller mottagare av farligt gods.

I Östhammars kommun är vägarna 76, 288 och 292 rekommenderade primära vägar för transport av farligt gods. Farligt gods passerar även kommunen **på järnväg och** med sjötrafik.

SKYDDSAVSTÅND KOMMUNIKATIONSLEDER

Lokalisering av bebyggelse måste vara lämplig med hänsyn till hälsa och säkerhet (PBL 2 kap).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- En zon om 25 meter bör lämnas byggnadsfri närmast transportled för farligt gods (väg 76, 288 och 292, samt Hargshamnbanan).
- Sammanhållen bostadsbebyggelse, personintensiv verksamhet och verksamheter med människor som är i behov av hjälp att förflytta sig ska inte lokaliseras närmre transportlederna för farligt gods än 100 meter från väggkant **eller** från järnvägsspår.
- Där bebyggelse är lokaliserad längs transportleder är det viktigt att det finns lämpliga varningssystem.

De stora farlederna i kommunen trafikeras året runt av transporter med radioaktivt avfall från Forsmarks kärnkraftverk till Oskarshamn eller Studsvik, men också med behandlat och färdigförpackat avfall för slutförvaring i SFR från övriga kärnkraftverk i Sverige, samt visst avfall från sjukvård, forskning och industri.

Det är Svensk kärnbränslehantering AB (SKB) som ansvarar för dessa sjötransporter. Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM) har såväl tillstånds- som tillsynsansvar för transporter med radioaktiva ämnen med alla transportslag. Kärntekniklagen ställer krav på säkerhet, strålskydd och fysiskt skydd av materialet under transporter.

KLIMATANPASSNING

Klimatförändringarna beräknas för Sveriges del kunna leda till högre temperaturer, mer nederbörd och fler extrema väderhändelser. Alla ansträngningar för att motverka klimatförändringarna behövs.

I Östhammars kommun är det troligt att det framförallt är vintertemperaturerna som blir högre. Även om årsnederbörden ökar, riskerar somrarna att bli torrare. Det kan komma att påverka yt- och grundvattenflödena på flera sätt och därmed vattenförsörjningen inom kommunen.

Sommartorka kan orsaka problem för dricksvattenförsörjningen i områden med begränsade

dricksvattentillgångar. Den kan också resultera i en ökad konkurrens om vattentillgångarna, eftersom det kan finnas ett ökat behov av konstbevattning i jordbruket. Detta är ett av skälen till att Östhammars kommun prioriterar vattenförsörjningsfrågor vid handläggning av planer och bygglov.

Mer nederbörd ökar riskerna för att bebyggelse i låglänta delar ska drabbas av översvämning. Översvämningar kan också öka riskerna för spridning av smittor och föroreningar från avlopps- och djuranläggningar. En lågpunktskartering och nytt klimatscenario för Uppsala län tas fram under 2015 och 2016.

Landsbygden i Östhammars kommun drabbas årligen av översvämningar i olika omfattning. Riskerna för att bebyggelse i tätort ska översvämmas bedöms som måttliga. Historiskt har de inte varit särskilt hårt drabbat av översvämningar, det framgår av utredningen Översvämningar i Norra Östersjöns vattendistrikt. Den enda omnämnda händelse är 1966 då stora delar av Gimo drabbades av kraftiga översvämningar. Gimo ligger inom Olandsåns avrinningsområde.

Det omfattande dammsystemet kring Österbybruk kan också komma att påverkas av extrema vattenflöden, framförallt vid ett eftersatt dammunderhåll.

IV • MILJÖ, HÄLSA OCH SÄKERHET

Kustnära bebyggelse hotas framförallt av översvämning i samband med extrema högvattenförhållanden i kombination med blåst. När stormen Per drog över Sverige i januari 2007 uppmättes en havsvattennivå som låg 1,5 meter över normalvattenstånd vid Forsmarks kärnkraftverk och 1,1 meter i Östhammarsfjärden.

Även om de globala havsnivåerna höjs till följd av klimatförändringarna kommer det troligen att dröja innan det får påtagliga effekter i Östhammars kommun. Pågående landhöjning (cirka fyra millimeter per år) antas kompensera för en havsnivåhöjning, åtminstone i ett 100-årsperspektiv. Beräkningar indikerar sedan en nivåhöjning med knappt 0,4 meter längs Upplandskusten till 2100. Troligt är att havsnivån fortsätter att stiga efter denna tidpunkt. Därför är det viktigt att ny bebyggelse och infrastruktur inte uppförs på mark som i framtiden kan komma att översvämmas vid höga vattenstånd eller i samband med kraftig nederbörd/snabb avsmältning.

Kommunen kommer att arbeta vidare med åtgärder för att klimatanpassa bebyggelse och infrastruktur med stöd av länsstyrelsens lägpunktskartering och nya klimatscenario.

Bedömningen när det gäller ökade risker för erosion är att det finns få erosionskänsliga områden i Östhammars kommun. Det kan dock finnas behov av fördjupade analyser i kustnära områden.

LÄS MER

- 👉 Klimatanalys för Uppsala län, SMHI 2013
- 👉 Regional handlingsplan för klimatanpassning 2014

KLIMATANPASSNING

Lokalisering av bebyggelse ska ske med hänsyn till klimataspekter, människors hälsa och säkerhet, och risker för olyckor, översvämningar och erosion (PBL 2 kap).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- För att skapa beredskap för värmeböljor och extrem nederbörd är det viktigt att bevara grönytor och plantera träd i stadsmiljöer.
- Vid planering av ny bebyggelse ska hänsyn tas till framtagna lägpunktskartor för serviceorter och tätort.

IV • MILJÖ, HÄLSA OCH SÄKERHET

LÄS MER

- ☞ Krishanteringsplan för Östhammars kommun 2015-2018
- ☞ Handlingsprogram för förebyggande verksamhet och räddningstjänst

Samhällsskydd och beredskap

Kommunen ska verka för att kommuninvånare, anställda och andra som berörs av kommunens verksamheter får en trygg och säker miljö. Detta sker bland annat genom krisberedskap, riskidentifiering, och med hjälp av räddningstjänsten. **Risk- och sårbarhetsanalysen för 2015 pekar ut de mest väsentliga sårbarheterna, bland annat brister gällande dricksvattenförsörjning och risk för större oljeutsläpp till havs. Kommunen håller på att ta fram en oljeskyddsplan som är en viktig del i att planera beredskapen för att skydda kustområdet vid eventuella oljeutsläpp till havs**

KRISBEREDSKAP

Östhammars kommun ska kunna upprätthålla sina verksamheter och skydda dem mot störningar inom sitt geografiska område. Vid en kris ska kommunen se till att samordningen fungerar mellan inblandade aktörer på lokal, regional respektive central nivå.

Händelser som kan påverka samhällets funktionsförmåga så att medborgarnas liv och hälsa riskeras eller äventyra stora miljömässiga och ekonomiska värden kan komma plötsligt. Det är därför av stor vikt att det finns kunskap och rutiner för hur kommen ska agera då en störning inträffar. **Kommunens krishanteringsplan för 2015-2018 ger viktig vägledning för hanteringen av olika sorters kriser.**

I alla kommunala verksamheter ska det vid behov eller vid förändringar utföras en riskidentifiering på samtliga arbetsställen. Säkerhetsbrister och risker inom verksamheten ska kartläggas. Kartläggningen används sedan för att prioritera och planera åtgärder. Riskidentifieringen lägger grunden för ett systematiskt säkerhetsarbete.

Säkerhetsfrågor ska beaktas i all planering och samhällsutveckling. Målet ska vara att skapa miljöer som motverkar otrygghet. Alla miljöer där barn vistas ska vara utformade så att de bidrar till social trygghet.

RÄDDNINGSTJÄNST

Östhammar kommun ingår i ett regionalt brandförsvar och har en räddningsnämnd gemensam med Tierp och Uppsala kommuner. Uppsala kommun är värdkommun. Riskanalyser och handlingsprogram som berör kommunernas beredskap för räddningsinsatser och förebyggande brandskydd, inklusive brandskyddskontroll och rengöring av eldstäder, tas fram av den gemensamma räddningsnämnden. Handlingsprogrammet antas av respektive kommunfullmäktige.

Brandförsvarets insattid (den tid som krävs från larm tills en första insatsenhet kan vara på plats) varierar för olika delar av kommunen

enligt handlingsprogrammet. Större delen av kommunen har en insattid på 10–30 minuter. Insattiden för norra delarna av Gräsö, skärgården söder om Öregrund samt öarna utanför **kan vara mer än 30 minuter och är beroende på avstånd, rådande förhållanden och årstid**

BRANDSKYDD

Behov av skydd mot brand och brandspridning ska beaktas i plan- och bygglovsärenden (PBL 2 kap).

KOMMUNENS TILLÄMPNING

- Vid nybyggnation i områden där brandförsvarets insattider är mer än 20 minuter ställs särskilda **brandsäkerhetskrav** på byggnader och **verksamhetsetableringar**.
- Tillgången till vatten för brandsläckning måste alltid beaktas vid exploatering där kommunalt vatten inte finns tillgängligt.

GRUVHÅL

Inom kommunen finns ett stort antal vattenfyllda gruvhål. Länsstyrelsen har till uppgift att göra en riskbedömning och tillsammans med polismyndigheten besluta om det av säkerhetsskäl finns behov av att sätta upp stängsel runt kända gruvhål.

KÄRNTEKNISKA ANLÄGGNINGAR

I Forsmark finns en kärnteknisk anläggning med tre kärnkraftsreaktorer och ett slutförvar för låg- och medelaktivt avfall (SFR). Kärnkraftverket omges av en inre beredskapszon och en yttre indikeringszon. Den inre zonen ligger inom 12-15 kilometers radie från kärnkraftverket. Inom denna zon har jodtabletter och information i händelse av en kärnteknisk olycka delats ut till alla hushåll. Det finns också inomhus- och utomhussystem för att varna allmänheten vid olyckstillbud.

Länsstyrelsen ansvarar för att upprätta utrymningsplaner för allmänheten vid en kärnteknisk olycka. Länsstyrelsen har också ansvar för att upprätthålla en beredskap som gör det möjligt att snabbt och noggrann kartlägga radioaktiva utsläpp från en kärnteknisk olycka, i den inre beredskapszonen men också i indikeringszonen. Indikeringszon sträcker sig från den inre beredskapszonens gräns ut till cirka 50 kilometer från kärnkraftverket.

SLUTFÖRVAR FÖR RADIOAKTIVT AVFALL

Idag finns ett slutförvar för låg- och medelaktivt radioaktivt avfall i Forsmark, (SFR). Anläggning ligger cirka 50 meter under havsbotten. Svensk kärnbränslehantering, SKB, har under 2014 lämnat in en ansökan enligt miljöbalken till

mark- och miljödomstolen samt en ansökan enligt kärntekniklagen till Strålsäkerhetsmyndigheten, SSM, för att få bygga ut SFR. Syftet med en utbyggnation är att kunna ta emot kortlivat låg- och medelaktivt radioaktivt rivningsavfall från det svenska kärntekniska programmet. Prövningsprocessen pågår (2015).

SKB har också under 2011 lämnat in en ansökan enligt miljöbalken till mark- och miljödomstolen och enligt kärntekniklagen till SSM om att bygga ett slutförvar för använt kärnbränsle i Forsmark. Prövningsprocessen pågår (2015).

För att slutförvaret för använt kärnbränsle ska kunna uppföras krävs att Strålskyddsmyndigheten, mark- och miljödomstolen samt regeringen meddelar tillstånd för verksamheten. I regeringsprövningen enligt miljöbalken ingår att fråga berörd kommun om de kan acceptera anläggningen enligt vad som presenterats i ansökan. Östhammars kommun har alltså möjlighet att säga ja eller nej till etableringen, den så kallade vetorätten. Utöver Östhammars kommun har också Oskarshamns kommun vetorätt vad gäller beslut om att etablera en inkapslingsanläggning för det använda kärnbränslet där, en åtgärd som ingår i det system för slutförvaring som SKB presenterar i ansökan.

Tänkt plats för slutförvaret är beläget inom befintligt skyddsområde i Forsmark och är mar-

kerat som riksintresseområde för anläggningar (se karta sid 105). Området finns även markerat i mark- och vattenanvändningskartan som industriområde.

Ett slutförvar för använt kärnbränsle är en nationell angelägenhet och engagerar såväl kommunen som intresseorganisationer på lokal och nationell nivå. Det finns olika uppfattningar om den långsiktiga säkerheten, platsvalet samt miljö- och hälsoskyddsfrågor.

Projektets eventuella påverkan på kommunikationer och transporter behandlas i andra avsnitt av denna översiktsplan.

Bygg- och miljöförvaltningen

SKRIVELSE

Datum
2016-03-06Dnr
2011ISBN0554Sid
1 (1)

Sakägare och myndigheter m.fl. enligt sändlistor

KUNGÖRELSE (ENLIGT 5 KAP 24§ ÄPBL)

Detaljplan för del av fastigheten Mårtensboda 1:1 Östhammars kommun, Uppsala län

Utställningstid: 8 mars – 5 april 2016

Syftet med planen är att bereda möjlighet för handel och hantverk samt bostäder. Inom planområdets södra del avsätts plats för handelsverksamhet och hantverk (icke störande industri) samt en anläggning avsedd för förädling av havtornsprodukter med tillhörande butik och servering. I resterande del av planområdet möjliggörs cirka 20 tomter för småhusbebyggelse. Tomterna ska vara minst 2500 kvadratmeter och den föreslagna bebyggelsen ska anpassas efter den omgivande miljön.

Planområdet omfattar cirka 10 hektar och är beläget på Gräsöns västra sida, ungefär 10 km från Öregrund. Bebyggelsen är tänkt att placeras kring en lokalgata med utfart mot Gräsövägen (väg 1183) mot Örskärssund.

I gällande översiktsplan, antagen 2003, anges att området kring Mårtensboda utgörs av samlad bebyggelse och en viss komplettering av den befintliga bebyggelsen kan ske. Bedömningen är att den föreslagna exploateringen är förenlig med översiktsplanen.

Planen upprättas med normalt förfarande enligt Plan- och bygglagen 1987:10, ÄPBL.

Planhandlingarna kommer att finnas tillgängliga på kommunens hemsida från och med **8 mars 2016** på <http://www.osthammar.se/sv/boende-och-trafik/oversiktsplan-och-detaljplaner/pagaende-detaljplaner/>

Utställningslokaler:

Kommunkontoret i Östhammar, Stångörsgatan 10, öppet måndag-torsdag kl. 8:00-17:00, fredag 8:00-16.00.

Biblioteket i Öregrund, Rådhusgatan 8. Handlingarna är tillgängliga under de tider biblioteket är öppet för allmänheten.

Eventuella synpunkter ska skriftligen senast sista utställningsdagen ha inkommit till Samhällsbyggnadsnämnden i Östhammar, Box 66, 742 21 Östhammar.

Den som inte senast under utställningen lämnat skriftliga synpunkter på planen kan förlora sin rätt att överklaga.

Bygg- och miljöförvaltningen

Postadress	Besöksadress/Reg.office	Telefon	Telefax	Organisationsnummer	Bankgiro
Box 66	Stångörsgatan 10	Nat 0173-860 00	Nat 0173-175 37	212000-0290	233-1361
Fakturaadress	742 21 Östhammar	Int +46 173 860 00	Int +46 173 175 37	V.A.T. No	
Box 106	www.osthammar.se	Epost		SE212000029001	
742 21 Östhammar		byggochmiljo@osthammar.se			

Strategienheten
Camilla Andersson

Datum 2016-03-30 Dnr 2014-356 Sid 1 (2)

Kommunstyrelsens arbetsutskott

Yttrande gällande detaljplan Mårtensboda 1:1 (del av)

Förslag till yttrande

Kommunstyrelsen har följande synpunkter på detaljplan Mårtensboda 1:1 (del av):

- Detaljplanens föreslagna tomtstorlekar är positivt ur klimat- och energiperspektiv. Större tomter ger bättre möjligheter att anpassa byggnadernas placeringar för att kunna ta tillvara solenergi, både passivt via huskroppen och aktivt genom solfångare eller solceller.
- Tomtstorlekarna ger möjlighet till lokalt omhändertagande av dagvatten, som även beskrivs som en viktig fråga i planförslaget. Det är av stor vikt att hålla fast vid skrivningar att parkeringar i planområdet ska beläggas med grus eller stenmjöl. I möjligaste mån bör även alternativa lösningar med stor genomsläpplighet övervägas. Området som helhet bör hårdgöras till så liten del som möjligt för att minska påverkan på omgivande mark- och vattenområden och för att behålla kopplingen till det småbrutna landskapet. Inom området för handel, servering och icke störande industri/hantverk ska särskild hänsyn tas till behov av dagvattenhantering från den större parkeringen och de större taktorna.
- Det bör i planhandlingarna förtydligas hur avloppslösningen för området handel, servering och icke störande industri/hantverk är tänkta att relatera till föreslagna avloppslösning för övriga fastigheter. I rapporten som beskriver påverkan på vattenkvaliteten från områdets avloppshantering saknas detta.
- Ur kollektivtrafiksynpunkt och barnperspektivet vill vi poängtera betydelsen av en fortsatt dialog med Trafikverket och UL med relation till barnsäkerheten och ev. behov av ny busshållplats i närhet till planområdet, som också beskrivs i planhandlingen.
- Ur barnperspektivet (trygghet samt möjlighet till lek) och naturvärdesperspektiv, bland annat utpekade värden i skog och myrmark i anslutning till planområdet och upplevelsen av det småskaliga landskapet, poängterar vi vikten av att behålla och stärka området benämnt NATUR i planen, samt att behålla den skogsridå mot vägen som omnämns i planbeskrivningen.
- Vad gäller elledningen som skär de västra tomterna bör det klargöras om den avses grävas ned eller ej. Detta med tanke på försiktighetsmått vad gäller elektromagnetisk strålning, vilket Bygg- och miljöförvaltningen har att bevaka i fortsatt planläggning.

Hantering av ärendet

Strategienheten har samordnat de yttranden som inkommit efter förfrågan till följande områden: bredband, tillväxt, jämställdhet, barnperspektivet, kollektivtrafik/ kommunikationer, energi/klimat, risk- och säkerhet samt naturvärden och vattenkvalitet. Tekniska förvaltningen har handlagt ärendet separat.

Bakgrund

En detaljplan för del av fastigheten Mårtensboda 1:1 är på utställning under 8 mars - 5 april 2016. Kommunstyrelsen har möjlighet att yttra sig gällande planförslaget.

Syftet med planen är att bereda möjlighet för handel och hantverk samt bostäder. Inom planområdets södra del avsätts plats för handelsverksamhet och hantverk (icke störande industri) samt en anläggning avsedd för förädling av havtornsprodukter med tillhörande butik och servering. I resterande del av planområdet möjliggörs cirka 20 tomter för småhusbebyggelse. Tomterna ska vara minst 2500 kvadratmeter och den föreslagna bebyggelsen ska anpassas efter den omgivande miljön.

Planområdet omfattar cirka 10 hektar och är beläget på Gräsöns västra sida, ungefär 10 km från Öregrund. Bebyggelsen är tänkt att placeras kring en lokalgata med utfart mot Gräsövägen (väg 1183) mot Örskärssund.

Handlingar finns under utställningstiden på kommunens hemsida:
<http://www.osthammar.se/sv/boende-och-trafik/oversiktsplan-och-detaljplaner/pagaende-detaljplaner/>
samt på Kommunkontoret i Östhammar och i Öregrunds bibliotek.

Delges:
Kommunstyrelsen
Wetseras Vänner

§ 37

Dnr KFN-2016-46

Dpl 384

Ansökan avseende brigantinen Wetseras placering i Öregrunds hamn

Föreningen Wetseras Vänner har ansökt om försäkran om hamnplats i Öregrund för att kunna genomföra projekt beviljat av Arvsfonden.

Arbetsutskottets förslag

Kultur- och fritidsnämnden förordar att Östhammars kommun beviljar Wetseras Vänner en kostnadsfri kajplats i Öregrund under minst 10 år.

_____

Kultur- och fritidschef Lena Hellström föredrar ärendet.

Kultur- och fritidsnämndens beslut

Kultur- och fritidsnämnden förordar att Östhammars kommun beviljar Wetseras Vänner en kostnadsfri kajplats i Öregrund under minst 10 år.

_____

Meddelande om beslut
2016-02-17

Diarienummer: 2015-1113-U
Projektnummer: 2016/025

Arvsfondsdelegationsenheten

Föredragande

Cecilia Eriksson

Telefon: 08-700 07 96

E-post: cecilia.eriksson@arvsfonden.se

FÖR KÄNNEDOM

Stöd ur Allmänna arvsfonden för Byggnation av allaktivitetslokal i Öregrund i Östhammars kommun

Arvsfondsdelegationen har beviljat er stöd ur Allmänna arvsfonden med 2 777 000 kronor under förutsättning att en ny finansieringsplan och ett nyttjanderättsavtal skickas in. Stödet avser bidrag till kostnaderna för byggnation av allaktivitetslokal ombord på fartyget Wetsera i Öregrund i Östhammars kommun.

Del av anläggningskostnad	2 765 381
Revisor	10 000
Resor Arvsfondens introduktionsdag	2 000
<i>Avrundning</i>	<i>- 381</i>
Summa inklusive moms	2 777 000

För stödet gäller de villkor som framgår av detta beslut samt bifogade *Generella villkor för projektstöd ur Allmänna arvsfonden*. Bidraget är därutöver villkorat med att Wetsera ska ligga fast förtöjd i Öregrunds hamn i minst tio år samt endast i undantagsfall och tillfälligt förflyttas, exempelvis vid reparationsarbeten eller vid extremt oväder där fartyget måste förflyttas för att inte riskera skador.

Tillsammans med den första rekvisitionen av stödmedel ska stödmottagaren underteckna en särskild förbindelse om tioårsåtagande. Genom att rekvirera medel från Arvsfonden godkänner stödmottagaren villkoren för lokalstödet.

Behörig företrädare för stödmottagaren ska fylla i medföljande rekvisitioner. 1 388 500 kronor får rekvireras omgående (Rekvisition 1). Resterande 1 388 500 kronor får rekvireras när beloppet från första

Utg. 2. 2015-08-27

Arvsfondsdelegationen

Box 2218, 103 15 Stockholm

Besöksadress: Birger Jarlsgatan 16

Telefon: 08-700 08 00

E-post: info@arvsfonden.se

www.arvsfonden.se

rekvisitionstillfället förbrukats och kan styrkas med kvitton eller fakturor (Rekvisition 2). Båda rekvisitionerna ska skickas till Arvsfondsdelegationen för godkännande innan utbetalning kan ske genom Kammarkollegiets försorg.

Till den första rekvisitionen ska en ny finansieringsplan och ett nyttjanderättsavtal skickas in. Till den andra rekvisitionen ska kvitton och/eller fakturor bifogas. Vid varje rekvisitionstillfälle ska även stadgar och ett vidimerat protokollsutdrag (underskrift, namnförtydligande och kontaktuppgift) bifogas, som visar vem eller vilka som är firmatecknare. Medel ska rekvirerats **inom arton (18) månader** från beslutsdatum.

Ni ska **senast den 17 februari 2018** till Arvsfondsdelegationen lämna en redovisning för hur medlen använts tillsammans med en skriftlig redogörelse för den verksamhet som bedrivs som ett resultat av det beviljade stödet. Samtidigt ska ni ge in ett revisorsintyg i original, påskrivet av auktoriserad eller godkänd revisor. Se vidare bifogade Generella villkor.

För Arvsfondsdelegationen

Hans Andersson
Chef för Arvsfondsdelegationsenheten

Kopia till

Kammarkollegiet, Avdelningen för kapitalförvaltning
Östhammars kommun, kultur och fritid, Stångörsgatan 10, Box 66
74221 Östhammar

WETSERAS VÄNNER
EN IDEELL FÖRENING
FÖR RENOVERINGEN
OCH BEVARANDET AV
S/Y WETSERAS ÖREGRUND

Ansökan avseende brigantinen Wetseras placering i Öregrundss hamn

Med hänvisning till våra planer på att göra Wetsera af Öregrund till en flytande ungdomsgård anhåller vi nu om en permanent förankringsplats i Öregrundss hamnområde där brigantinen kan förvaras utan kostnad för föreningen. Platsen måste vara utformad så att ungdomsgården även görs tillgänglig för funktionshindrade. Den måste också i största möjliga mån även vara skyddad för både sjö och vind. Vi ställer inte något krav på att platsen skall vara densamma under hela tiden utan att den vid behov kan ändras.

Vårt projekt har fått mycket uppmärksamhet i pressen, inte minst beroende på att vi fått ett stort anslag beviljat från Arvsfonden, en summa som gör att vi kan genomföra projektet kanske redan under år 2017.

Vi har också haft en mycket positiv dialog med Östhammars kommun under det gångna året, en dialog som vi upplever som en bidragande faktor till att vi fått vår ansökan till Arvsfonden beviljad.

Vår bedömning är att Wetsera kommer att utgöra ett visitkort för Öregrund och dra till sig turister och andra som är intresserade av gamla skepp.

Öregrund 2016-03-09

Bertil Lundström

Ordförande Wetseras Vänner

Kommunfullmäktige
Östhammars kommun

Motion till kommunfullmäktige gällande införande av studieplatser i anslutning till kommunens folkbibliotek

Östhammars kommun har en relativt låg utbildningsnivå jämfört med riket. Enligt Skolverkets uppföljningar är föräldrarnas utbildningsbakgrund den enskilt viktigaste bakgrundsfaktorn för elevernas studieframgångar. Det skiljer nästan 40p i meritvärde för de elever som går ut årskurs nio beroende på om föräldrarna har en gymnasial eller eftergymnasial utbildning.

Högskolestudier för vuxna omfattas inte av kommunfullmäktiges prioriterade mål och kan lätt komma på undantag. Samhället, utbildningssystemet och yrkeskarriärer har i stora delar förändrats. Vi ser fler korttidsanställningar i projektform samt att arbetstagare byter arbetsgivare och arbetsområden i större utsträckning än vad som gjordes i början på 2000-talet.

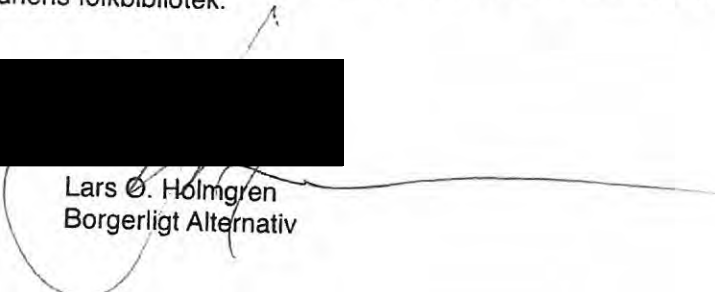
Vi ser en framtid där det finns tillgång till studieplatser, enskilda och grupprum, i anslutning till de folkbibliotek som finns på respektive ort. Dessa studieplatser ska i sin utformning och tillgänglighet vara anpassade efter medborgarnas behov. Det är inte ovanligt att högskolestudier idag sker parallellt med förvärvsarbete vilket gör att dessa platser bör vara tillgängliga även på kvällar och helger. I den bästa av världar så kan även våra grundskole- och gymnasieelever nyttja dessa studieplatser för att lära tillsammans.

En livsnödvändig del i kommunens utveckling är kunskap och kompetens. Om ambitionen är att ha länets bästa skola i Östhammars kommun är det dags att satsa på utbildning och infrastruktur som möjliggör en god lärmiljö för samtliga kommuninvånare.

Med hänvisning till ovanstående föreslår vi att kommunfullmäktige ger Kultur- och fritidsnämnden i uppdrag att:

- påbörja planering, projektering och iordningställande av studieplatser för enskilda och gruppvisa studier i anslutning till kommunens folkbibliotek.

Fredrik Jansson
Borgerligt Alternativ

Lars Ö. Holmgren
Borgerligt Alternativ

§ 128

Dnr KS-2015-901

Dpl 913

Motion från Fredrik Jansson (BOA) och Lars O Holmgren (BOA) angående införande av studieplatser i anslutning till kommunens folkbibliotek

I motion daterad 2015-12-08 föreslår Fredrik Jansson (BOA) och Lars O Holmgren (BOA) att kommunfullmäktige ger kultur- och fritidsnämnden i uppdrag att påbörja planering, projektering och iordningställande av studieplatser för enskilda och gruppvisa studier i anslutning till kommunens folkbibliotek.

Kommunfullmäktige beslut

Motionen remitteras till kommunstyrelsen för beredning.

Delges:
Kommunstyrelsen

Kultur- och fritidsnämnden

**Utdrag
SAMMANTRÄDESPROTOKOLL**

Datum
2016-03-17

Sid
7 (22)

Delges:
Kommunstyrelsen

§ 26

Dnr KFN 2016-5

Dpl 913

Motion från Fredrik Jansson (BOA) och Lars O Holmgren (BOA) angående införande av studieplatser i anslutning till kommunens folkbibliotek
Yttrande

Bilaga 3

I motion till kommunfullmäktige daterad 2015-12-08 föreslår Fredrik Jansson (BOA) och Lars O Holmgren (BOA) att kommunfullmäktige ger kultur- och fritidsnämnden i uppdrag att påbörja planering, projektering och iordningställande av studieplatser för enskilda och gruppvisa studier i anslutning till kommunens folkbibliotek.

Kultur- och fritidsnämndens beslut 2016-01-28

Kultur- och fritidsförvaltningen uppdras att ta fram ett förslag till yttrande i frågan till kultur- och fritidsnämndens sammanträde 2016-03-17.

Arbetsutskottets förslag

Kultur- och fritidsnämnden antar yttrandet som sitt eget och överlämnar det till kommunstyrelsen.

Kultur- och fritidschef Lena Hellström föredrar ärendet.

Katarina Ståhlbrand (C) och Hans Lagenius (S) yttrar sig i ärendet.

Kultur- och fritidsnämndens beslut

Kultur- och fritidsnämnden antar yttrandet som sitt eget och överlämnar det till kommunstyrelsen.

Kultur- och fritidsförvaltningen
Caroline Henning

Datum	Dnr	Sid
2016-02-29	KFN 2016-5	1

Tjänstemannaförslag

Förslag till yttrande på motion i kommunfullmäktige angående införande av studieplatser i anslutning till kommunens folkbibliotek

Ansvar för vuxenutbildningen i Östhammars kommun har barn- och utbildningsnämnden. För att kultur- och fritidsnämnden ska införa studieplatser för vuxenstudierande måste barn- och utbildningsnämnden utreda behovet av ökat antal studieplatser. Därefter kan barn- och utbildningsnämnden kontakta kultur- och fritidsnämnden för att undersöka om det finns möjlighet att inrätta studieplatser på biblioteken.

Nedan beskrivs vad kommunens folkbibliotek ansvarar för och hur biblioteken idag bereder plats för studerande.

Kultur och fritidsförvaltningen ansvarar för folkbiblioteksverksamheten i Östhammars kommun. Verksamheten bedrivs utifrån bibliotekslagen och kommunens nyligen antagna biblioteksplan.

Prioriterade målgrupper är barn och unga, personer med funktionsnedsättning och de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska.

Folkbibliotekens roll i samhället är att vara en tillgänglig mötesplats för alla, främja litteraturen, bildning och väcka lust till läsning samt öka den digitala delaktigheten.

I Östhammars kommun gör folkbiblioteken detta genom att:

Erbjuda öppna mötesplatser (dvs inte slutna studierum) för alla att mötas och ta del av samhällsinformation. Folkbiblioteken erbjuder dessutom trådlöst internet (wifi), tar in litteratur och annan media efter önskemål samt är behjälplig med digitala medier. Utrymme ges även för alla att utvecklas och växa med stöd av bl.a. studieförbund och föreningar.

Österbybruk 2016-03-09

ÖSTHAMMARS KOMMUN
KOMMUNKANSLIET

2016-03-09

Dnr

Till:

Kommunstyrelsen
Östhammars kommun**Fortsatt arbete med landsbygdsutveckling inom Upplandsbygd**

Föreningen Leader Upplandsbygd (organisationsnummer 802441-0964) har slutfört sitt uppdrag och slutredovisat sin verksamhet till Länsstyrelsen i Uppsala län och Jordbruksverket. Arkiven lämnas inom kort till Länsstyrelsen Uppsala län respektive Folkhälsoenheten i Uppsala.

Bokslutsarbetet gällande verksamhetsåret 2015 är slutfört. Då föreningen inte uppfyllde kraven för förlängt räkenskapsår tas ett avslutande bokslut fram för 2016. Styrelsen (LAG) planerar därför hålla en extra stämma före sommaren då allt arbete är helt avslutat vid vilken föreningen kommer att upplösas enligt stadgarna.

Styrelsen har indikationer på att föreningen kommer att ha ett överskott. I de diskussioner som förts har styrelsen kommit till ställningstagandet att dessa medel bör användas för fortsatt utveckling av landsbygden i Upplandsbygd.

Den 15:e april 2015 bildades en ny förening, Upplandsbygd Lokalt Ledd Utveckling, för att driva landsbygdsutveckling under EUs innevarande budgetperiod. Den har fått klartecken från Jordbruksverket att påbörja sitt arbete. Strategin är godkänd och finns att läsa på föreningens hemsida¹. Föreningen har rekryterat sin verksamhetsledare och intervjuar inom kort kandidater som vill arbeta som administratör på kansliet.

Styrelsen för Leader Upplandsbygd har den 18 februari beslutat att överskjutande medel ska överlåtas till Upplandsbygd LLU för att användas till utvecklingscheckar i Leader Upplandsbygds verksamhetsområde. Detta ger den nya föreningen möjlighet att börja dela ut medel enligt det gamla regelverket tämligen direkt. Beviljandet av projektstöd enligt det nya systemet dröjer eftersom de administrativa systemen för den nya perioden ännu inte är fullständigt konstruerade.

Leader Upplandsbygds sjuåriga uppdrag att fördela projektstöd till landsbygdsutveckling 2007-2014 har utvärderats i en slutrapport som bifogas detta brev. Föreningen kan blicka tillbaka på mer än 200 genomförda leaderprojekt. Leader Upplandsbygds projektstöd har resulterat i mer än 450 nya nätverk och mötesplatser, 47 nya företag, 187 nya produkter och har haft nästan 7000 deltagare. Dessa deltagare har lagt ned mer än 156 000 ideellt arbetade timmar i olika former av leaderprojekt i Upplandsbygd.

Till sist vill vi påminna om att vi har skickat en kallelse till er när det gäller föreningsstämma i Gimo den 6 april 2016. Varmt välkomna att delta!

Med vänlig hälsning
Cecilia Carlqvist, ordförande för Leader Upplandsbygd

¹ <http://www.upplandsbygd.se/om-upplandsbygd-lokalt-ledd-utveckling/>

Upplandsbygd
 Leader

Slutrapport inom

Driftskostnadsåtgärden

Programperiod 2007-2014

LUB-2008-001 & J-2009-1510

Innehållsförteckning

Inledning

1. Leadermetoden

2. Leader Upplandsbygd

3. Finansiering

4. Projektresultat

5. Kvalitativ utvärdering av LAG:s arbete

5.1 Utförandet av utvärderingen

5.2 LAG och dess uppgift

5.3 LAG:s arbete för att aktivt och strategiskt nå målen i strategin

5.4 Nytänkande

5.5 Har LAG samordnat det lokala utvecklingsarbetet?

5.6 Underifrånperspektivet och lokal förankring

5.7 LAG:s sammansättning och trepartnerskap

5.8 Hur har LAG arbetat för att ha en tydlig och ändamålsenlig organisation?

6. Sammanfattning av LAG:s intervjuer om externa projekt inom Upplandsbygd

6.1 Inledning

6.2 Hur gick det sedan för projekten

6.3 Mittfältare

6.4 Beredningsgruppen

6.5 LAG

6.6 Kansliet

6.7 Tankar att dela med sig till nästa period

7. Kvalitativ utvärdering av LAG:s checkprojekt

8. Avslutande kommentar

Bilagor:

Bilaga 1. Leader Upplandsbygds projekt inom Landsbygdsprogrammet 2007-2014

Bilaga 2a. Slutrapport Affärsutvecklingscheckar

Bilaga 2b. Sammanställning Affärsutvecklingscheckar

Bilaga 3a. Slutrapport Bygdecheckar

Bilaga 3b. Sammanställning Bygdecheckar

Bilaga 4a. Slutrapport Natur & miljöcheckar

Bilaga 4b. Sammanställning Natur & miljöcheckar

Bilaga 5a. Slutrapport Sixten

Bilaga 5b. Utvärdering Sixten

Bilaga 6. Slutrapport Internationella kontakter - förstudie

Bilaga 7. Slutrapport Kreativa Näringar med turism & måltid

Bilaga 8a. Slutrapport LINN - lokalekonomi i nya nätverk

Bilaga 8b. Lokalekonomisk analys Husby-Långhundra

Bilaga 8c. Lokalekonomisk analys Sigtunahalvön

Bilaga 8d. Lokalekonomisk analys Storvreta

Bilaga 8e. Lokalekonomisk analys Tobo

Bilaga 9. Slutrapport Mathantverk Uppland

Bilaga 10. Slutrapport Moray & Upplandsbygd - RUCOP

Bilaga 11a. Slutrapport RUDEC

Bilaga 11b. Rapport Stadsnära landsbygd - Rural Urban Development and Cooperation

Bilaga 12a. Sammanställning över Knivsta kommuns finansiella insats och utväxling i Leader Upplandsbygds projekt perioden 2007-2014

Bilaga 12b. Sammanställning över Sigtuna kommuns finansiella insats och utväxling i Leader Upplandsbygds projekt perioden 2007-2014

Bilaga 12c. Sammanställning över Tierp kommuns finansiella insats och utväxling i Leader Upplandsbygds projekt perioden 2007-2014

Bilaga 12d. Sammanställning över Uppsala kommuns finansiella insats och utväxling i Leader Upplandsbygds projekt perioden 2007-2014

Bilaga 12e. Sammanställning över Östhammar kommuns finansiella insats och utväxling i Leader Upplandsbygds projekt perioden 2007-2014

Bilaga 13. Uppföljning av indikatorer för Leader Upplandsbygd per 121107

Bilaga 14. Halvtidsutvärdering Leader Upplandsbygd (sv.)

Bilaga 15. Halvtidsutvärdering Leader Upplandsbygd (eng.)

Bilaga 16. Leader Upplandsbygds stadgar (version 2011)

Bilaga 17. Leader Upplandsbygds LAG-ledamöter 2015

Bilaga 18. Leader Upplandsbygds Medlemsförteckning 2015

Bilaga 19. Leader Upplandsbygds strategi (kort version)

Bilaga 20. Styrning och ledning av Leader Upplandsbygd (version 131014)

Inledning

Leader Upplandsbygd är en satsning på lokal utveckling genom Landsbygdsprogrammet. Ramarna för arbetet sätts av EU/Jordbruksverket och Leader Upplandsbygd verkar inom dessa. Den arbetsmetod som används kallas för Leader, vilket är en fransk förkortning som kan översättas till "samverkande åtgärder för att stärka landsbygdens ekonomi". Leader Upplandsbygd är en ideell förening vars styrelse kallas för LAG. LAG har ett kansli med personal, placerat i Österbybruk, till sitt förfogande.

Denna rapport beskriver hela Leader Upplandsbygds dvs. både LAG:s och kansliets arbete med att etablera Leadermetoden och fördela Leaderstöd under programperioden 2007-2014. Rapporten har stegvis arbetats fram av Leader Upplandsbygds LAG och kansli med start sommaren 2014 då en utvärderingsgrupp tillsattes. Utvärderingsgruppens uppgift var att göra en kvalitativ utvärdering av LAG:s strategiska arbete med att nå målen i strategin samt utvärdera hur stödmottagarna uppfattat LAG:s arbete och funktion. Den kvalitativa utvärderingen har utförts genom enkäter och intervjuer. Därutöver har samtliga stödmottagares slutrapporter granskats kvantitativt. De mätbara indikatorer som där har funnits har sammanställts i tabeller, dels som en uppföljning till den sammanställning som gjordes i november 2012, dels som en total sammanställning över samtliga genomförda Leaderprojekt inom Upplandsbygd under perioden. LAG-ledamöter och kanslipersonal har arbetat fram texter till slutrapporten som sedan gemensamt bearbetats, dels genom mailkontakter, dels genom LAG-möten. Slutrapporten antogs i sin helhet av LAG Leader Upplandsbygd den 3:e september 2015.

1. Leadermetoden

Leadermetoden är en metod för att skapa lokal utveckling med ett tydligt underifrånperspektiv. Metoden har funnits inom EU sedan början av 1990-talet. Den går ut på att boende i ett geografiskt avgränsat område samlas och arbetar fram en strategi för hur de vill jobba med att utveckla landsbygden i området. Efter att utvecklingsstrategin har godkänts bildas en ideell förening vars styrelse kallas för LAG (Local Action Group). Det är LAG som beviljar stöd till lokala projekt vilka syftar till att uppfylla målen i strategin.

Leadermetoden bygger på följande grundpelare:

Trepartnerskap - bygger på samverkan mellan aktörer från offentlig, privat och ideell sektor i hela Leaderverksamheten. Projekt med aktörer från alla tre sektorerna uppmuntras genom att en bred förankring hos de utövande aktörerna efterfrågas i ansökningsprocessen. Även LAG är sammansatt, på både lokal och regional nivå, av offentliga aktörer (främst kommunerna), ideella aktörer (lokala eller regionala föreningar) och privata aktörer (lokala företagare). Genom sin sammansättning tillför styrelsen lokal kunskap till organisationen. Styrelsen beslutar genom konsensusbeslut om fördelning av projektmedel.

Underifrånperspektiv - de som bor och verkar på orten ska vara med och påverka utvecklingen. De ser oftast bäst vilka behov som finns och de ska göra arbetet, medan Leader kan tillhandhålla verktygen.

Lokal förankring - ett Leaderprojekt ska vara lokalt förankrat hos så många parter som möjligt och ge en bred positiv inverkan på den lokala ekonomin.

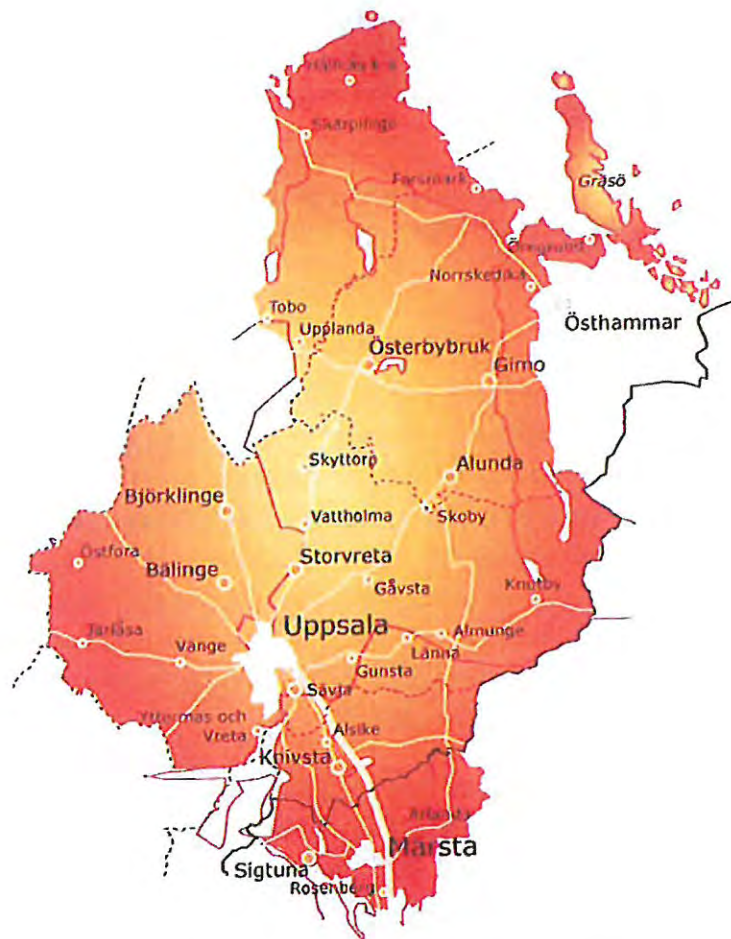
Nätverkande - Leaderprojekt måste bestå av flera parter som samverkar och jobbar mot gemensamma mål. Många ska få nytta av projektet. Projekt med aktörer från alla tre sektorerna uppmuntras. Stöd delas inte ut för att gynna ett enskilt företag eller enskild förening.

Långsiktighet - Leadermetoden är till för att skapa långsiktig utveckling med hjälp av lokala aktörer. Verksamheten ska vara hållbar på det ekonomiska, sociala och ekologiska planet. Leaderarbetet tar tid.

Överförbarhet - en central del i Leaderarbetet är att dela med sig av kunskaper och erfarenheter. De som får projektstöd ska redovisa hur arbetet går och vilka resultat man uppnått.

2. Leader Upplandsbygd

Det geografiska området Leader Upplandsbygd har bestått av hela eller delar av fem kommuner inom Uppsala och Stockholms län; Uppsala kommun (exklusive Uppsala stad), Knivsta kommun, Sigtuna kommun (exklusive Märsta tätort), Tierps kommun (endast Hållnäs-Österlövsta församling och Tegelsmora församling) Östhammars kommun (exklusive Östhammars tätort, Harg och delar av Börstils område).

Figur 1. Karta över Leader Upplandsbygd. Tätorterna Uppsala och Märsta ingår inte i området. Angränsade områden är i norr Leader Nedre Dalälven, i öster Leader UROSS, samt i väster Leader Norra Mälärstranden.

Leader Upplandsbygd har under programperioden 2007-2014 haft ca 100 000 invånare, vilket är det maximala antal invånare ett Leaderområde får ha i Sverige. Invånarantalet i området har under programperioden ökat med ca åtta procent.

Figur 2. Visar genomsnittlig befolkningsfördelning mellan de fem ingående kommunernas invånare i Leader Upplandsbygds område dvs. invånare i tätorterna Uppsala och Märsta ingår ej.

Programperioden 2007-2014 var första gången Leadermetoden användes inom Leader Upplandsbygds område. Processen att bilda Leaderområdet tog tid och först 2008 bildades den ideella föreningen Leader Upplandsbygd. Bildandet föregicks av att verksamma inom området i olika omgångar kallat samman viktiga intressentgrupper: inom lokalt näringsliv, lantbrukarorganisationer, bygdeföreningar, idrottsföreningar, kulturföreningar, ungdomsföreningar, bildningsorganisationer och miljöorganisationer. Dessa grupper tillsammans skrev och antog en strategi för den kommande verksamheten. Strategin godkändes av Länsstyrelsen i Uppsala län i juli 2008. Leader Upplandsbygds styrelse har under perioden bestått av 18 ledamöter som representerar offentlig, privat och ideell sektor från samtliga fem kommuner och den regionala nivån.¹

Våren 2008 anställdes en verksamhetsledare och ett kansli byggdes upp i Österbybruk i norra Uppland. Till en början låg fokus på att få en fungerande hemsida, utforma förståeliga ansökningshandlingar och hanterliga beslutskriterier samt sprida information om verksamheten för att få in projektansökningar. Personalstyrkan utökades successivt med en ekonom och en administratör samt projektledare allteftersom verksamheten växte och bl.a. de LAG-ägda projekten blev fler. Under den mest projektintensiva perioden hade Upplandsbygd åtta anställda samt två inhyrda konsulter. Ekonomifunktionen har visat sig vara en krävande uppgift och har tidvis inte fungerat, men har de sista tre åren köpts in med tillfredsställande resultat.

¹ På www.upplandsbygd.se finns mer information om Leader Upplandsbygds organisation. Se bilaga 19 för Leader Upplandsbygds strategi i kort version.

Leader Upplandsbygd har haft goda kontakter med Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) under programperioden. Verksamhetsledaren och projektledaren för ungdomsprojektet Sixten har vid flera tillfällen föreläst för SLU-studenter om landsbygdsutveckling och Upplandsbygds verksamhet. SLU-studenter har även gjort studiebesök på kansliet. Flera studenter har gjort praktik samt sommarjobbat på Leader Upplandsbygd och då arbetat främst med dokumentation och utvärdering.

För att visa uppskattning över den verksamhet som drivits inom projekten har Leader Upplandsbygd årligen utsett "Årets Leaderprojekt inom Upplandsbygd". Detta har inneburit att projekten också nominerats till den nationella tävlingen om att bli "Årets Leader", som arrangeras av Landsbygdsnätverket, och då fått möjlighet att vinna ära, pengar och en Ullbagge-skulptur.

3. Finansiering

De projektstöd som LAG har beslutat om under sjuårsperioden kommer från EU:s landsbygdsfond (40 %), svenska staten (30 %) och de fem kommuner (30 %) som ingår i området. Under perioden har Leader Upplandsbygds totala budget varit drygt 52 miljoner kr. Ca 90 procent av medlen har upparbetats. Medlen har även täckt kostnaderna för driften av det egna kansliet. Även andra aktörer såsom företag, föreningar, stiftelser, regionala aktörer har bidragit med finansiering och ett mycket stort antal timmar ideellt arbete.

Leaderstödet har fördelats på de fem olika åtgärderna Konkurrenskraft jord och skog, Livskvalitet och diversifiering, Miljö och landskap, Samarbetesprojekt mellan LAG samt Driften av LAG. Fördelning av budgetmedlen mellan de olika åtgärderna redovisas i figur 3.

Figur 3. Procentuell fördelning av Leader Upplandsbygds totalbudget á 52,6 miljoner mellan åtgärderna Konkurrenskraft jord och skog, Livskvalitet och diversifiering, Miljö och landskap, Samarbetesprojekt mellan LAG samt Drift av LAG.

4. Projektresultat

Då Leadermetoden och dess möjligheter till finansiering för lokala utvecklingsprojekt var tämligen okänt när Leader Upplandsbygd startade sin verksamhet 2008 fick kansliet och LAG lägga mycket kraft på att etablera och informera om stödet i uppstartsfasen. Bland annat genom aktivt deltagande i sociala medier, hög närvaro på olika möten och annonsering i traditionell media. LAG och de tidigare nämnde intressent-grupperna var viktiga ambassadörer för att sprida information om stödformen i sina respektive nätverk.

Tabell 1 visar antalet inkomna och beviljade ansökningar, dock ej genomförda projekt, för Leader Upplandsbygd för åren 2008-2013. Den visar att det tog något år innan ansökningsfrekvensen tog fart och därefter ytterligare ett år innan LAG började bevilja projekt i större omfattning.

Översikt inkomna projektansökningar per år för 2008-2013 för Leader Upplandsbygd				
År	Registrerade	Beviljade	Beviljade Externa	Beviljade Interna
2008	6	5	1	4
2009	36	5	4	1
2010	47	20	19	1
2011	29	12	10	2
2012	39	10	8	2
2013	13	5	5	0
Totalt	170	57	47	10

Tabell 1. Tabell för antal inkomna och beviljade ansökningar, dock ej genomförda projekt, för Leader Upplandsbygd för åren 2008-2013. Se bilagor 1 till 5 för samtliga Leader Upplandsbygds genomförda projekt.

Mätbara resultat från periodens 53 genomförda projekt har sammanställts i tabell 3 och 4. Fyra av de 57 projekt som beviljats stöd har inte genomförts. Stödmottagarna till dessa projekt har själva dragit tillbaka sina ansökningar pga. ändrade förutsättningar, oftast i form av minskade resurser. Det är viktigt att notera att Jordbruksverkets anvisningar för utformning av slutrapporterna har ändrats under perioden. Detta har medfört att alla projekt inte har besvarat samma frågeställningar. I de flesta fall - men inte alltid - har det gått att inhämta information om indikatorernas värden i slutrapporterna varför totalsiffrorna måste anges med "omkring" eller "ca". Samtliga genomförda projekt, inklusive beviljade summor, finns listade i bilaga 1.² Leader Upplandsbygd har förändrat de finansiella ramarna

² Samtliga genomförda projekts slutrapporter finns att läsa på www.upplandsbygd.se

för att driva lokala projekt under perioden. De första två åren var beviljat maxbelopp för ett lokalt projekt 450 000 kr. 2010 utökades denna summa till 600 000 kr för att möjliggöra större projekt. För regionala projekt har det inte funnits något maxbelopp. Här bör påpekas att projektens totala budget ofta var större än beviljat maxbelopp men att medel då kom från andra finansiärer än Upplandsbygd, till exempel Upplandsstiftelsen och kommuner. Maximal tidsperiod har varit tre år med möjlighet till förlängning.

För att stimulera det lokala utvecklingsarbetet och öka måluppfyllelsen i strategin har LAG Leader Upplandsbygd initierat och drivit flera egna projekt varav fyra så kallade paraply/microstöd/checkprojekt: - Affärsutvecklingscheckar, Ungdomsprojektet Sixten, Bygdecheckar samt Natur- & miljöcheckar. En "check" hos Leader Upplandsbygd kan likställas med ett mini-Leaderprojekt, men med en förenklad handläggning. Beslut om de enskilda checkarna togs av verksamhetsledaren. Därigenom skapades möjligheter till en snabb process för checkhanteringen. De fyra checkprojekten inrymmer i sig totalt 167 projekt och erhöll tillsammans 28,5% av beviljade medel av budgeten. Leader Upplandsbygd har utökat de finansiella ramarna för att driva checkprojekt under perioden för att möjliggöra större projekt. Till en början var maxbeloppet 15 000 kr men höjdes snart till 20 000 kr. Senare höjdes summan ytterligare till 50 000 kr. Resultaten för indikatorerna för samtliga checkprojekt har angetts under respektive moderprojekt i tabell 3.³

Översikt inkomna checkprojektansökningar per år för Leader Upplandsbygd								
År	Registrerade Affärs	Beviljade Affärs	Registrerade Bygde	Beviljade Bygde	Registrerade Natur & Miljö	Beviljade Natur & Miljö	Registrerade Sixten	Beviljade Sixten
2010	7	7	9	9			12	10
2011	8	7	11	8			12	11
2012	13	10	18	15	10	7	9	8
2013	21	15	18	9	19	13	11	9
2014	4	3	39	27	11	7	8	7
Totalt	53	42	95	68	40	27	52	45

Tabell 2. Tabell för antal inkomna och beviljadecheck ansökningar, dock ej genomförda checkprojekt, för Leader Upplandsbygd för åren 2010-2014. Se bilagorna 2 till 5 för samtliga Leader Upplandsbygds genomförda checkprojekt.

En av Leaderarbetets främsta uppgifter är att stimulera den ekonomiska utvecklingen på landsbygden. Det är därför särskilt intressant att se vad som har åstadkommit ifråga om företagande, nya och bevarade arbetstillfällen. Ca 43 procent av de 53 projekten har bidragit till fler arbetstillfällen i området. Den mest framgångsrika satsningen har varit den på lokal matproduktion. De fyra regionala projekten Bondens Mat i Uppland, Matturism i Uppland,

³ För mer utförlig information om Leader Upplandsbygds checkprojekt hänvisas till bilagor 2 till 5.

Mathantverk i Uppland och Måltidsturism & måltidsföretagande i Uppland har skapat 70 % (33 st.) av de nya företagen, 47,6% (76 st.) av de nya arbetstillfällena och 48 % (75 st.) av de bevarade arbetstillfällena. Projekten har beviljats totalt 3 375 000 kr motsvarande 6,3 % av budgetmedlen.

För att stimulera specifikt den ekonomiska utvecklingen inom området initierade Leader Upplandsbygd under hösten 2010 ett projekt med lokal kapitalförsörjning. De lokala aktörerna gavs möjlighet att öka sina kunskaper och nätverka nationellt, vilket resulterade i lyckade exempel på lokalekonomiska lösningar. Närmare analyser gjordes i fem pilotbygder inom Leader Upplandsbygd. Projektet godkändes våren 2011 och fick namnet LINN - Lokalekonomi i nya nätverk. Projektet resulterade i att fyra av pilotbygderna - Husby-Långhundra, Sigtunahalvön, Tobo och Ärentunabygden - genomförde lokalekonomiska analyser, kallade LEA.⁴ Värt att notera är att dessa pilotbygder även blev mycket aktiva i att driva checkprojekt.

En annan viktig uppgift inom Leaderarbetet är att öka nätverkandet och samarbetet på landsbygden. På dessa punkter står checkprojekten för 63 % (291 st.). Checkprojekten har även den största andelen deltagare, 63 % (4396 st.). Checkprojekten får därmed anses som en synnerligen viktig faktor i arbetet med att sprida Leadermetoden och skapa samarbeten. Enbart genom ungdomsprojektet Sixten har 1225 ungdomar varit delaktiga i olika utvecklingsprojekt inom Upplandsbygd.

Förstudier har varit ett återkommande motiv till att söka Leaderstöd. LAG Leader Upplandsbygd har beviljat stöd till tio förstudier. Tre av förstudierna har vidareutvecklats och förverkligat idéerna eller visionerna i förstudien. I sex av fallen vilar verksamheten i avvaktan på lämpliga finansiärer eller helt enkelt ett nytt Landsbygdsprogram. I en av förstudierna visade det sig att det inte ens gick att fullfölja förstudien till det tänkta projektet på grund av bristande intresse och engagemang från ett stort antal berörda invånare.

⁴ För mer om information om LINN och LEA hänvisas till www.upplandsbygd.se/linn---lokaekonomi-i-nya-natverk/

Sammanställning av indikatorer för samtliga genomförda 53 stora Leader Upplandsbygds projekt perioden 2007-2014, baserat på projektens slutrapporter.

Mätbara resultat			Resultat direkt efter projekt
Antal nya företag			47
Antal nya produkter			187
Antal nya tjänster			78
Antal nya tekniker			29
Antal nya nätverk och mötesplatser			458
Antal bevarade arbetstillfällen	Män	Yngre än 25 år	1
		Äldre än 25 år	48
	Kvinnor	Yngre än 25 år	1
		Äldre än 25 år	106
Antal nya arbetstillfällen	Män	Yngre än 25 år	20
		Äldre än 25 år	45,2
	Kvinnor	Yngre än 25 år	27,2
		Äldre än 25 år	67,2
Antal deltagare i utbildningar	Män	Yngre än 25 år	641
		Äldre än 25 år	1081
	Kvinnor	Yngre än 25 år	793
		Äldre än 25 år	1557
Totalt antal nya övernattningar per år			2464
Antal nya övernattningar för besökare från andra kommuner eller länder per år			2125
Totalt antal nya dagsbesökare per år.			8205
Antal nya dagsbesökare från andra kommuner eller länder per år.			2935
Antal aktiva deltagare			6994
Antal nya kulturevenemang			242
Antal nya mötesplatser			145
Antal aktiviteter			1593
Aktivt arbete med natur & miljö			38
Antal projekt som har gynnat/arbetat för någon av följande prioriteringar;			
Funktionshindrade			20
Hållbar utveckling			46
Integration			29
Kompetenshöjning			45
Jämställdhet			29
Kvinnor			22
Miljö			40
Ungdomar			34

Tabell 3. Visar total sammanställning av indikatorer för Leader Upplandsbygds samtliga genomförda 53 stora projekt. Sammanställningen har baserats på projektens slutrapporter.

Formulär för uppföljning av indikatorer per 2014-12-31

Leader Upplandsbygds strategi innehåller inte kvantifierade eller uttalade mål och indikatorer. Verksamhetsledaren och ordföranden tog därför fram de områden som strategin lyfter fram tydligast och följde upp dessa november 2012. Sommaren 2015 sammanställdes utfallet av de undersökta indikatorerna från 2012 på uppmaning av Jordbruksverket. Leader Upplandsbygd har beviljat stöd till 53 fullskaliga projekt varav 4 är s.k. paraplyprojekt/checkar. I denna uppföljning har alla ingående paraplyprojekt redovisats under respektive moderprojekt.

Proritering i strategin	Strategispecifika indikatorer		Utfall 2007-2014
	Indikator	Definition av indikatorn	
Bidra till fler arbetstillfällen		Projekt som har lett till fler arbetstillfällen	43,40%
Nya företag eller företagsliknande former		Projekt som har lett till fler företag/liknande verksamhet	24,50%
Engagera unga i samhällsutvecklingen		Projekt som har lett till ökat samhällsengagemang hos 13-25-åringar	47,20%
Ökad integration i Upplandsbygd		Projekt som har lett ökad integration av utomnordiska personer	54,70%
Antal personer aktivt engagerade i Leader-projekt	<20	Personer som varit aktiva i snitt per projekt	37,70%
	20-50	Personer som varit aktiva i snitt per projekt	22,60%
	50-100	Personer som varit aktiva i snitt per projekt	20,80%
	>100	Personer som varit aktiva i snitt per projekt	18,90%
Nya kulturevenemang		Projekt som skapat nya kulturevenemang	47,20%
Aktivt arbete med natur & miljö		Projekt som aktivt arbetat med natur och miljö	71,70%

Tabell 4. Uppföljning av de viktigaste indikatorerna i Leader Upplandsbygds strategi per 2014-12-31. Se bilaga 13 för jämförelse med uppföljningen som gjordes november 2012.

5. Kvalitativ utvärdering av LAG:s arbete

5.1 Utförandet av utvärderingen

Utvärderingen skulle genomföras i enkätform med åtta ledamöter i LAG. Ledamöterna skulle vara en blandning av de 48 ledamöter som suttit med i LAG under olika tidsperioder (programstart, löpande program, samt avslut). Tyvärr gick det inte att få ihop tillräckligt många ledamöter till enkäten enligt denna princip, främst p.g.a. tidsbrist. Slutligen kom deltagande ledamöter vilka besvarat enkäten att bestå av totalt sju personer som täckte hela programperioden. Frågeformuläret hämtades från Jordbruksverkets bilaga "Anvisningar för LAG:s slutrapport inom driftskostnadsåtgärden". Enkätsvaren har sammanställts per fråga i denna rapport.

5.2 LAG och dess uppgift

LAG ska hålla sig informerad, vara väl insatt i verksamheten, vara påläst inför mötena och gärna ge respons på verksamheten så att ett kreativt arbete utvecklas.

Varje ledamot i LAG förväntas informera om Leader i den egna organisationen och sprida kunskap om Leader Upplandsbygds verksamhet. En ledamot ska vara beredd utföra uppdrag för styrelsens räkning

LAG ansvarar för:

- Verka för att Leaderstrategins mål uppfylls.
- Bedöma och besluta om projektansökningar och bevilja Leadermedel.
- Årligen fastställa budgeten för kommande verksamhetsår. Ansvara för att budget hålls samt genomföra budgetuppföljningar löpande, minst två per år.
- Sätta upp övergripande mål och inriktning för verksamheten.
- Vid behov tillsätta olika arbetsgrupper som arbetar för att nå målen i Leaderstrategin. Om vissa insatsområden i strategin inte framskrider tillfredsställande kan LAG initiera egna, så kallade LAG-ägda, projekt för att åtgärda detta.
- Informera om Leader i den egna organisationen samt verka för att sprida kunskap om Leader Upplandsbygds verksamhet.
- Organisationens inklusive kansli och anställda.
- Vid behov avbryta pågående projekt som inte följer projektplan och budget.
- Vid behov delegera ansvar till lokala aktörer, beslutsfattare eller tjänstemän.
- Kontinuerlig uppföljning och utvärdering gentemot myndigheter (såsom halvtidsutvärderingen).
- Bevilja medlemskap i föreningen Upplandsbygd.

LAG:s styrka ligger i närheten till dem som har idéer och driver olika typer av projekt. I de fall en LAG-ledamot är jävig, får den dock inte delta i beslutet. Om en LAG-ledamot är

intresserad av att ta ett större uppdrag för LAG, till exempel som projektledare i ett LAG-ägt projekt, så är detta möjligt. Dock ska tjänsten utlysas och LAG-ledamoten ansöka om tjänsten på samma villkor som andra intressenter. Lönenivån för ett sådant uppdrag sätts individuellt och förhandlas av verksamhetsledaren. Ordförande och vice ordförande i LAG får inte vara involverade i drivandet av projekt.

LAG-ledamöter får inte sitta i LAG under tid då man själv eller en närstående (make, maka, sammanboende eller barn) har del av sin privata inkomst från projekt som beviljats av Leader Upplandsbygd, om ersättningen överstiger ett basbelopp. Personer anställda av eller inhyrda som konsulter av Leader Upplandsbygd får inte sitta i LAG.

Bestämmelserna för deltagande och ersättning för LAG-ledamöterna har mot bakgrund av vunna erfarenheter skärpts under programperioden.

Totalt har 48 personer suttit som LAG-ledamöter under perioden 2008-2014 varav 25 har varit män och 23 kvinnor. Man kan beskriva detta som att en dryg fjärdedel av ledamöterna har skiftat varje år. Ordförande och vice ordförande har utgjort en stabiliserande faktor i LAG:s sammansättning då dessa poster skiftat endast en gång under programperioden. Procentuell fördelning av manliga och kvinnliga ledamöter genom åren redovisas i tabell 5.

LAG Leader Upplandsbygds sammansättning 2008-2014						
År	Kvinnor		Män		Ungdomar 18-25	Utom- nordiskt ursprung
	Antal	Andel %	Antal	Andel %	Antal	Antal
2008	8	44 %	10	56 %	1	1
2009	8	44 %	10	56 %	1	1
2010	10	56 %	8	44 %	1	2
2011	9	50 %	9	50 %	2	2
2012	9	50 %	9	50 %	2	2
2013	10	56 %	8	44 %	2	2
2014	11	61 %	7	39 %	2	1

Tabell 5. Tabellen visar LAG Leader Upplandsbygds fördelning av män, kvinnor samt antal ungdomar och personer med utomnordiskt ursprung perioden 2008-2014. Övriga krav som ska uppfyllas är att styrelsen ska ha geografisk spridning över området samt vara fördelad med 1/3 var från offentlig, privat och ideell sektor. Se bilaga 16 för mer information om kraven för LAG:s sammansättning.

5.3 LAG:s arbete för att aktivt och strategiskt nå målen i strategin

5.3.1 Hur har LAG arbetat aktivt och strategiskt för att nå målen i strategin?

Genom att hålla strategin aktuell och ställa oss frågan – stämmer detta projekt med vår strategi, följer det här vår strategi samt att följa upp målen vid bokslut. De enskilda LAG-ledamöterna har använt strategin i sin egen bedömning och beslutsprocess av projektansökningarna och därmed tagit ansvar för att strategins mål uppfylls. På LAG-möten har själva projektansökningarna styrt diskussionen, inte primärt deras koppling till strategin.

Under den tidiga fasen upplevdes processen som trevande och man sökte formerna för arbetet, t.ex. fick man jobba hårt med frågan om konsensusbeslut. Få visste hur en sådan beslutsprocess går till i praktiken. Detta betydde delvis att färre projekt än vad som kanske varit önskvärt fick se dagens ljus, något som tyvärr kan ha bidragit till att vissa projektägare inte kom tillbaka med en ny ansökan.

LAG har genomfört ett antal workshops med fokus på hur strategin ska uppnås och vilka fokusområden som man ska ha. Ett år valde LAG att fokusera på turismfrågor. Det genomfördes även en Open Eye i december 2009, detta för att få ett mer genomarbetat förfarande vid bedömning av ansökningar.⁵ Open Eye tog fram bedömningskriterier till hjälp för urval av projekt.

Det är också viktigt att ta upp att även kansliet har arbetat med målen.

5.3.2 Hur har LAG prioriterat och fokuserat för att nå största möjliga måluppfyllelse?

Arbetsättet förändrades över tiden. I början, innan några projekt startats byggde mycket på den erfarenhet som verksamhetsledaren hade med sig från tidigare Leaderperiod. När projekten kommit igång förändrades arbetsättet och blev mer fokuserat. Gruppens sammansättning förändrades och kommunerna blev mer aktiva. Starten av det LAG-ägda ungdomsprojektet Sixten bidrog till kontinuitet och fokusering.

LAG har beviljat de projekt som man har trott ska bidra till att målen i utvecklingsstrategin nås. LAG har även i början av programperioden provat att genomföra temaår med informationsinsatser, samt utökad kommuninformation i områden med få ansökningar. Arbetet har legat mycket i att ha en aktiv dialog med varandra, väl förberedda möten av både arbetsutskott, beredningsgrupp och kansli, samt med en ordförande som har påmint om strategins mål.

⁵ Open Eye är en arbetsmetod som går ut på att skapa nya möjligheter för landsbygdens näringar genom att utvecklingsbehov belyses utifrån nya vinklar med hjälp av ett innovationsteam som representerar mångfald.

5.3.3 Hur har man tillämpat urvalskriterierna?

Urvalskriterierna har främst tillämpats i de beslut som har tagits för projektansökningarna. Urvalsmetoden har gått från mer fria diskussioner kring ansökningarna till en metod där varje LAG-ledamot skulle bedöma ansökningarna utifrån en lista med urvalskriterier. För att LAG skulle kunna göra en så korrekt bedömning som möjligt av projektansökningarna har det funnits möjlighet att skriftligt ställa frågor till projekten angående anökningarna inför LAG-mötena. Hösten 2010 började LAG arbeta med Beredningsgrupp, där i regel fyra LAG-ledamöter ingick varav en utgjordes av ordförande eller vice ordförande. Beredningsgruppen har träffat projekten för en frågestund och sedan skrivit ett beslutsförslag till kommande LAG-möte.

Efterhand ökade LAG-gruppens erfarenhet vilket tillsammans med förbättrade rutiner bidrog till ökad effektivitet. LAG-ägda projekt ökade måluppfyllelsen. Framförallt nämns checkarna som ett bidrag till bättre tillämpning av urvalskriterierna och en mer direkt uppföljning i tiden.

5.3.4 Har man medvetet prioriterat ner vissa områden?

Leader Upplandsbygds strategi har varit mycket omfattande och med många mål, och därför har det varit svårt att tillgodose alla områden som har täcks in i strategin. Ibland kan områden där det har funnits för lite kunskap inom LAG ha nedprioriterats.

5.4 Nyttänkande

5.4.1 Hur har LAG arbetat med att främja nyttänkande?

Nyttänkandet har skett i många former, nedan följer ett antal exempel:

- Lyssna på och analysera erfarenheter från olika organisationer, projekt och personer som beskriver sina erfarenheter.
- Framtidsspaning och omvärldsbevakning.
- Olika metoder för att främja nyttänkandet kring beslutsprocessen av projekten. När en projektansökan inte har passat in helt i ramen har LAG träffat initiativtagarna flera gånger för att utveckla och förtydliga ansökan.
- Satsningen på en modern och fräsch grafisk profil.
- Genom Ungdoms-LAG skapade man förutsättningen för att nå ut till unga grupper som fick möjlighet att driva projekt.

5.4.2 Har LAG stimulerat nya sätt att samarbeta eller främjat nya utvecklingsområden eller branscher?

Etableringen av Upplandsbygd är i sig ett viktigt nytänk. Den samlade inriktningen mot ungdomar, omställning och lokal ekonomi är helt ny i området och därför ett viktigt nytänk.

Nya kontakter har knutits på lokal nivå när projekt har genomförts, vilket är mycket positivt.

Dock har det i vissa utvecklingsområden och branscher varit bristfälligt och orsaken är inte LAG utan villkoren i finansieringen.

5.5 Har LAG samordnat det lokala utvecklingsarbetet?

5.5.1 Hur har LAG samordnat det lokala utvecklingsarbetet?

Åsikterna varierar stort från att LAG inte har genomfört detta till att peka på att man har gett stöd till projekt under resans gång bl.a. genom att trycka på att projektplaner genomförs.

5.5.2 Har Leaderarbetet bidragit till ökad samverkan mellan områdets aktörer?

Ja, genom att olika aktörer har funnit varandra och bildat nätverk. Främst gäller detta projekt som har gemensamma kopplingar till varandra, t.ex. mathantverkare. Det har även skapats samverkan mellan Leader Upplandsbygd och kommuner, Regionförbundet, och regionala organisationer (t.ex. LRF och Länsbygderådet).

5.5.3 Har LAG skapat mötesplatser eller annat som bidragit till ökad samverkan mellan projekt?

Ja, genom olika träffar; projektledarträffar, ämnesspecifika träffar (t.ex. en kurs i arbetsrätt), projektskolor, utbytesprojekt.

5.5.4 Har den lokala identiteten förstärkts under programperioden?

I huvudsak har man svarat Ja på denna fråga, framgångsfaktorer som nämns är bl.a.:

- Självkänslan för den egna hembygden har stärkts.
- LAG har främst checkprojekten att tacka för detta.
- På vissa orter har det funnits projekt som har involverat och engagerat flera olika aktörer.
- En av enkättagarna har svarat nej, men menar att det finns potential för att förstärka den lokala identiteten.

5.6 Underifrånperspektivet och lokal förankring

5.6.1 Hur har LAG skapat delaktighet och medskapande från företag, föreningar, organisationer, kommuner m.fl. i området?

Initialt (före etableringen) åkte LAG ut till ett trettiotal lokala sammanhang för att diskutera inriktning och önskemål. Förhoppningen då var att LAG skulle ha en väldigt aktiv verksamhetsledare som var ute mycket och fångade upp idéer samt promotade Upplandsbygd. Främst har verksamhetsledaren och projektledaren för det LAG-ägda ungdomsprojektet Sixten varit ute och informerat.

Kommungruppen med representanter från varje kommun har varit viktig. Ska man döma av föreningens årsmöten har insatserna varit otillräckliga, där få andra än LAG-ledamöter, valberedning och revisorer deltagit.

En bussresa i Leader Upplandsbygds område genomfördes under en dag med inbjudna representanter från politiken och organisationer. Utöver att informera om Leader Upplandsbygd besöktes även ett flertal projekt för att lyfta fram vad som görs i området.

Representanter från LAG har deltagit på olika informationsträffar, föreläsningar och konferenser för att sprida kunskap och information om Leader Upplandsbygds verksamheter och ansökningsmöjligheter. Detta har t.ex. skett på Landsbygdsforum som är Uppsala kommuns forum för landsbygdsborna.

Andra insatser har varit en väl uppdaterad hemsida, nyhetsbrev samt facebook-sidor för både Leader Upplandsbygd och Sixten.

5.6.2 Hur har LAG och projekten bidragit till samverkan mellan olika aktörer i området?

LAG har direkt lett till att organisationer och personer som inte hade träffats och interagerat har fått ett forum för detta. Då alla tre sektorerna är representerade har nya kontaktytor som inte funnits tidigare etablerats.

De externa projekten har i sina projekt skapat samverkan mellan olika aktörer. Det har även skapats nätverk mellan projekt t.ex. i och med de projektträffar som har anordnats.

5.6.3 Hur har LAG arbetat för att skapa förtroende och ha ett transparent förhållningssätt gentemot allmänhet och stödmottagare?

Information har skett genom "halvtidsbroschyren"⁶ som redovisade några utvalda projekt. Information om projekt och checkar har även spridits i de organisationer som är

⁶ Se bilaga 14 och 15 för "Halvtid med Leader Upplandsbygd" på svenska och engelska.

representerade i LAG. Alla stora projekt samt checkar har funnits redovisade på hemsidan med information, kontaktuppgifter, och de flesta projekt har även filmintervjuats.⁷

5.7 LAG:s sammansättning och trepartnerskap

5.7.1 Balans och inflytandet mellan de tre parterna; ideell, privat och offentlig sektor.

Samspelet i trepartnerskapet har fungerat bra. Målsättningen har varit att LAG ska bestå av en jämn fördelning av ledamöter från respektive part fördelade över de ingående kommunerna. Det har varit en självklarhet att alla tre benen, ideell, privat och offentlig sektor, har varit representerade i arbetet och där alla parterna har arbetat mot samma mål. Ibland kan någon del ha tagit större utrymme än en annan, men överlag har det fungerat väl. Det tar tid att förstå varandra, så man behöver tid. Samtidigt har de olika representanterna kanske haft svårt att föra tillbaka till sina egna led hur arbetet fortgår i LAG. Här behövs mer förankring på hemmaplan, vilket också betyder att man kanske måste vara mer nogsam i valberedningen med vilka som utses till LAG. Det är svårt, framför allt att få företagarsidan att kunna medverka. Det offentligas deltagande har också haltat ibland. Vissa LAG-möten har tyvärr knappt varit beslutsmässiga pga. frånvaro, vilket antyder att det inte har fungerat så bra.

Inflytandet från de olika parterna har varierat under programperioden, men överlag har alla parter varit lika delaktiga. Det är också värt att nämna att person har varit viktigare än sektor i sammanhanget, dvs. engagemanget har snarare varit personbundet än kopplat till den sektor som hen representerar.

5.7.2 Har LAG-gruppen varit jämställd?

Överlag jakande svar. Dock har LAG inte uppnått kravet på 40/60 som finns i stadgarna under ett av sju år. Det har varit flest kvinnor involverade i Leader Upplandsbygd sista verksamhetsåret.⁸

5.7.3 Ungdomsrepresentation – har ungdomsrepresentationen varit tillräcklig?

Överlag nekande svar. Det har varit svårt att få ungdomsrepresentanter i LAG, men minst en person under 25 år har alltid ingått i LAG. Under åren har det varit flera personer som har varit ungdomsrepresentanter. De första åren var det svårt att få ungdomar att engagera sig

⁷ Se www.upplandsbygd.se för filmer och information om projekten.

⁸ Se tabell 5 för information om LAG:s sammansättning 2008-2014.

och det var även svårt att behålla dem inom LAG. Under senare delen av perioden blev dock detta bättre. Det är positivt att de unga har haft ett eget LAG (Ungdoms-LAG), men om de i sin tur har varit representativa och kunnat återföra/förankra arbetet i sina respektive led är en annan fråga. Ungdoms-LAG har i alla fall gjort det möjligt.

5.7.4 Hur har ni arbetat med att få rätt kompetens i LAG som matchar strategins fokusområden?

Ansvar för denna fråga har helt legat på valberedningen.

Det jobbades hårt för att det första LAG skulle ha den kompetens som behövdes för att genomföra strategin, och de första åren kan man nog säga att kompetensen fanns. Det kan dock ha varit problematiskt ibland att matcha rätt då man har varit strikt med vilken organisation ledamöterna har företrätt, varför kompetensen för att matcha strategin kan ha blivit underordnad. De otroligt komplicerade statuterna för hur LAG skulle se ut gjorde att representativitet, kön, ålder och utomnordiskt deltagande blev viktigare än kompetens i relation till de valda områdena.

De första åren var det en stor omsättning på LAG-ledamöter, primärt har de privata företagarna försvunnit då det varit extra svårt för dessa att delta pga. den stora tidsåtgången som LAG-arbetet har krävt. Valberedningen har här inte varit tillräcklig informativ om uppdragets omfattning. Den stora omsättningen på LAG-ledamöter medförde bland annat låg närvaro på LAG-mötena vilket i sin tur har påverkat beslutsförmåga, engagemang och diskussionsnivå negativt.

5.8 Hur har LAG arbetat för att ha en tydlig och ändamålsenlig organisation?

5.8.1 Gällande Leaderkontorets

... funktion

Ansvar har legat på presidiet som har varit kontakten mellan LAG och kansli. Presidiet har bestått av kansliets verksamhetsledare, samt LAG:s ordförande och vice ordförande.

... erfarenhet av bemanning

Bemanningen på kontoret har varit god. Det har kontinuerligt funnits erfaren personal för att lösa de uppgifter som har funnits.

... personalfrågor

Personalfrågor har skötts av verksamhetsledare respektive presidiet. Verksamhetsledaren har ansvarat för kanslipersonal och presidiet har haft ansvar för verksamhetsledaren. Under programperioden har både ordförande och verksamhetsledare skiftat och man kan konstatera att det är viktigt för organisationen som helhet att samarbetet mellan dessa fungerar och att det finns tydliga verksamhetsbeskrivningar för deras roller med en tydlig delegationsordning.

... övrigt

Dokumentet "Styrning och ledning" har varit en bra stöttepelare genom åren.⁹

Frågan om arbetsätt och ansvarsfördelning mellan verksamhetsledare, ordförande och AU har varit en återkommande diskussion. Detta har i sig gynnat att frågan har hållits levande.

5.8.2 Gällande LAG:s organisation

Återigen nämns "Styrning och ledning" som ett mycket bra verktyg för att säkerställa ett bra arbete inom LAG. Det är viktigt att man årligen har en förutsättningslös diskussion om arbetsmetoder och strategi.

Vikten av att ha en väl fungerande valberedning lyfts även fram. Detta är en mycket viktig hörnsten för att sätta ihop en bra styrelse.

5.8.3 Gällande LAG:s arbetsgrupper/utskott

Under hösten 2010 införde LAG "Beredningsgruppen"; vilket innebar att varje projektansökare fick möjlighet att presentera sig och sin idé närmare i Beredningsgruppen – ett möte mellan projektansökare och delar av LAG. Genom Beredningsgrupperna har LAG fått möjligheten att få en bättre och fördjupad uppfattning om projekten, vilket har underlättat beslutsprocessen för projektansökningarna.

Beviljade projekt har tilldelats en s.k. "mittfältare", dvs. en LAG-ledamot som har agerat kontaktperson mellan LAG och projektet. Denna metod fungerade emellertid inte så väl, och man införde istället "projektfixa". Under en projektfixa träffades mittfältaren och projektet för att diskutera och stämma av läget.

---

⁹ Se bilaga 20 för Styrning och ledning av Leader Upplandsbygd.

Då behov uppstått har en styrgrupp utsetts för LAG-ägda projekt. Åtgärden har ofta visat sig ge god effekt bl.a. genom att LAG:s ledamöter blir aktiva och lär sig arbetet lite grann inifrån. Samtidigt måste balansen gentemot kansliets uppdrag hela tiden hållas i minnet. LAG har haft styrgrupper inom projekten; Sixten (Ungdoms-LAG), LINN och RUCOP. Inom RUDEC skapades en arbetsgruppen som hade till uppgift att särskilt fokusera på framtidsfrågor. Slutligen tillsattes en arbetsgrupp med särskilt ansvar för Driftskostnadsutvärderingen.

6. Sammanfattning av LAG:s intervjuer om Upplandsbygds externa projekt

6.1 Inledning

Leader Upplandsbygd har under programperioden haft 43 aktiva, stora projekt (externa) samt dessutom drivit tio egna projekt (interna) varav fyra var check/paraplyprojekt. Som ett led i utvärderingsarbetet av Leader Upplandsbygds verksamhet har en grupp av LAG-ledamöterna genomfört intervjuer med ett antal av projektägarna för de externa projekten. 33 av de 43 projekten har intervjuats. Fokus har legat på vad som har hänt sedan projektet formellt avslutades och slutrapport skrevs. I mer varierande omfattning har vid intervjuerna också berörts hur kontakterna med LAG, beredningsgrupper, mittfältare och kansli har varit. Vidare har också kommenterats tänkvärda erfarenheter att föra vidare till nästa programperiod.

Vid en sammanfattning av detta slag är det viktigt att ha i åtanke att projekten har mycket skiftande karaktär. Projekten skiftar till såväl inriktning som omfattning, både tids- och penningmässigt. Projekten har utförts under en sexårsperiod, åren 2009 - 2014, varför projektens erfarenheter av LAG och kansli kan vara något svåra att jämföra då LAG, personal och rutiner ändrats under perioden.

LAG:s roll och kontakt med projekten har förändrats genom åren. "Mittfältarfunktionen" tillkom 2009. Den har utgjorts av LAG-ledamöter och var tänkt som en extra resurs till projekten utöver kanslipersonalen. Arbetsinsatsen och engagemanget för projekten har bestämts av LAG-ledamöterna/mittfältarna själva. Mittfältarfunktionen kompletterades efter hand med en så kallad "projektfika". Under en projektfika träffades en LAG-ledamot

och projektägaren för att diskutera och stämma av läget. Mittfältaren och projektförande LAG-ledamöter rapporterade sina besök och intryck från projekten till LAG och kansli.

Beredningsgruppen infördes september 2010 och utgjordes i regel av en grupp om fyra LAG-ledamöter varav ordförande eller vice ordförande alltid ingick. Övriga ledamöter utsågs av LAG och växlade inför varje LAG-möte. En ambition var att privat, offentlig och ideell sektor skulle vara representerad i varje utsedd Beredningsgrupp. Verksamhetsledaren deltog också när Beredningsgruppen träffade projektägarna. Beredningsgruppens uppdrag var att extra noggrant granska ansökningarna inför ett specifikt LAG-möte, träffa alla potentiella projektägare inför LAG-mötet samt komma med ett beslutsförslag till varje projektansökan. Det bör även tilläggas att Beredningsgruppen gav projektövarna grupper möjlighet att bättre förklara sina projekt och därmed få möjlighet att få projekten godkända samt genom feedback från LAG få en bättre start på projekten.

Kansliets roll har varit av informativ och stöttande karaktär, dels stötta projekten i själva ansökningsförfarandet, dels löpande vara behjälplig med redovisning.

6.2 Hur gick det sedan för projekten?

26 av 33 intervjuade projekt, dvs. drygt 78 %, kan betraktas som framgångsrika då det finns en tydlig fortsättning av verksamheten efter projekttidens slut. Det kan handla om stärkt fortsatt nätverkande i bygden, fortsatt samarbete mellan föreningar och företag, nystartade företag, nyanställningar, nya aktiviteter som är en utveckling av de som utvecklats i projektet, mm. Finansiering för fortsättning finns i flera av dessa projekt, alternativt en stark tro på att finansiering kommer att kunna klaras för en fortsättning. Engagemanget för dessa projekt är mycket tydligt och personer engagerade i projekten finns ofta - men inte alltid - kvar. Ett växande engagemang från omvärlden har blivit en angenäm överraskning för några av projekten, medan det hos andra finns en viss undran/besvikelse över att det varit svårt att nå fram till ungdomar för deltagande och engagemang. Flera konstaterar att det krävs stora insatser av ideellt arbete för att driva och vidareutveckla verksamheterna och att det ibland är svårt att uppbringa frivillig arbetskraft.

6.3 Mittfältare

Några av projekten har haft mycket engagerade och intresserade mittfältare. Hos en majoritet av projekten verkar dock inte rollen riktigt ha förstått av projekten och kanske heller inte av mittfältaren. Besöken har varit sporadiska och bemötandet har ofta varit mer svalt artigt än konstruktivt. Om kontakten mellan projekten och kansliet fungerar väl fyller mittfältarfunktionen troligen inte någon roll.

6.4 Beredningsgruppen

Projektens erfarenheter av Beredningsgruppen är varierande. Några intervjuades intryck var att det var mycket konstruktivt med väl insatta, nyfikna deltagare och bra samtal med berättigade frågor. Andra uppfattade beredningsgruppen som en examinationsgrupp med rätt stram attityd och halvdåligt pålästa. Ett projekt har påpekat vikten av att ha en noggrant kompetensutvald beredningsgrupp.

6.5 LAG

Kontakterna med LAG utöver Beredningsgrupp och mittfältare har varierat i mycket stor utsträckning. Vissa projekt har haft goda och täta kontakter med intresserade LAG-ledamöter medan andra projekt överhuvudtaget inte haft någon som helst kontakt med LAG. Sammanfattningsvis kan man säga att LAG har ibland men inte alltid känts som en part att ha/ta kontakt med.

6.6 Kansliet

Kansliets viktiga roll framhålls på ett positivt sätt av nästan alla projekten. Tillgänglighet och villighet att hjälpa till från idéstadium till genomförande och slutredovisning verkar i de flesta fall ha fungerat utmärkt. Att få snabba svar på snabba frågor har varit viktigt och många framhåller kansliets stora lösningsfokus.

6.7 Tankar att dela med sig till nästa programperiod

En majoritet av projekten påtalar den orimligt stora administrativa bördan och anser att redovisningen måste förenklas. För mycket tid måste läggas på redovisning i förhållande till kärnverksamheten. Något enstaka projekt ansåg dock det var enkel redovisning med tydliga mallar att följa. Flera vill skicka med insikten om hur viktigt det är att ha god ordning på sina papper från början när man driver denna typ av verksamhet.

Även ansökningsförfarandet får sin släng av slevan och flera menar att även detta måste kunna förenklas. Några av de tidiga projekten har lidit av ändrade tolkningar av regelverket och menar att det måste vara klart och tydligt från början hur man ska redovisa. Ett projekt påpekar att personalbyten på kansliet i början av programperioden har sinkat arbetsprocessen.

Flera projekt har påpekat de långa handläggningstiderna på Länsstyrelsen i Uppsala län och att utbetalningar av projektmedel har dröjt frustrerande länge. I vissa fall har det starkt inverkat menligt på arbetet i projekten genom att projektaktiviteter inte har kunnat bedrivas

pga. likviditetsbrist. Här bör även påpekas att föreningar har haft möjlighet att söka ett stort förskott, vilket i många fall har varit en förutsättning för mindre aktörer att driva Leaderprojekt.

Andra har konstaterat att det kan vara problematiskt att blanda ideella och avlönade krafter, framför allt i de fall då de ideellas arbete ligger till grund för de avlönades och för att slippa den konflikten har man valt att arbeta vidare med enbart ideella krafter.

7. Kvalitativ utvärdering av LAG:s checkprojekt

Totalt sett har det, som tidigare nämnts, bedrivits 167 checkprojekt - inom Affärsutvecklingscheckar, Ungdomsprojektet Sixten, Bygdecheckar samt Natur- & miljöcheckar - under programperioden.¹⁰ Utvärdering av dessa skiljer sig avsevärt från den som rör de stora projekten. Frågor rörande Länsstyrelse, Beredningsgrupp, mittfältare, kontakter med LAG och handläggningstider är inte relevanta då checkprojekten inte berörs av dessa. Beslut rörande checkprojekt och deras utbetalningar har fattats av verksamhetsledare efter handläggning av projektledarna. Checkprojektens utvärdering har istället fokuserat på de möjligheter checkarna har gett. En avsikt med checkarna var att de skulle kunna fungera som en inkörsport till ett stort Leaderprojekt. Detta har dock skett endast i två fall. Istället har checkarna blivit ett eget arbets sätt, ett mer lätthanterligt koncept, som löpt på parallellt med de stora projekten. Flera stora projekt har utvidgat och fortsatt sin verksamhet med checkprojekt och kompletterat det stora projektet med de mindre checkprojekten. Andra har valt att arbeta med enbart checkar och det har lett till att det uppstått öar av checkaktiva orter inom Upplandsbygd t.ex. Husby-Långhundra, Skärplinge, Gimo, Tobo, Störvreta, Sigtunahalvön, Olandsbygden.

Checkprojekten har ofta upplevt den administrativa bördan som mindre tung, vilket är intressant att notera då de faktiskt måste uppfylla samma krav som de stora projekten ifråga om löner, körjournaler, kvitton etc. Då de har rekvirerat sina pengar direkt från Leader

¹⁰ Se bilagorna 2 till 5

Upplandsbygd har handläggningstiderna varit avsevärt kortare vilket har minskat likviditetsproblemet för projektägarna och därmed gjort det lättare för mindre solventa föreningar att driva Leaderprojekt. Som tidigare nämnts har maxbeloppen för checkarna succesivt ökat från 15 000 kr upp till 50 000 kr. Detta gäller dock ej Sixten där maxbeloppet hela tiden varit 20 000 kr. Ökningen till 50 000 kr gjorde att checkarna blev intressanta för fler aktörer då projekten kunde bli mer omfattande. För att mindre solventa föreningar ska kunna driva checkprojekt måste möjlighet finnas att söka förskott eller att göra flera mindre rekvisitioner. Bygdechecken har varit i särklass den mest sökta vilket kan bero på att den har haft den bredaste inriktningen.

8. Avslutande kommentar

Alla verksamheter har sina svårigheter och det svåraste och vanligaste problemet för både projektägare och Leaderkansli har varit likviditetsbrist. Problemet har varit så besvärande att det bör kommenteras närmare eftersom det skapat stor irritation i projektverksamheten. För att få ersättning för sina utlägg gör varje projekt en eller flera rekvisitioner som lämnas till Länsstyrelsen i Uppsala län. Handläggningen på länsstyrelsen har periodvis tagit avsevärt längre tid än de tre månader som är målet för myndigheten. Ibland har tidsutdräkten varit över ett år mellan projektets utlägg och utbetalning av ersättning.

På grund av likviditetsbrist har projektverksamheter blivit vilande trots att många projektägare sökt och erhållit förskott. Med hänsyn till de externa projektägare, som i några fall har haft anställd personal och i andra fall varit små föreningar som legat ute med "egna" pengar, har Leader Upplandsbygd prioriterat sådana rekvisitioner och samtidigt bett Länsstyrelsen i Uppsala län att avvakta med granskningen av LAG-ägda projekt. Därigenom har även Leader Upplandsbygd hamnat i likviditetskris. För att undvika att denna situation uppstår i kommande programperiod är det av yttersta vikt att alla aktörer gör rätt i hela kedjan dvs. stödmottagare och Leaderkansli måste regelbundet lämna in korrekta redovisningar och granskande myndighet måste ha beredskap och resurser för att snabbt hantera det stora antalet redovisningar som uppkommer i en cyklisk verksamhet som Landsbygdsprogrammet.

För den som vill fördjupa sig i Leader Upplandsbygds olika projekt hänvisas till hemsidan www.upplandsbygd.se där det finns kontaktuppgifter, slutrapporter, korta beskrivningar och filmer om projekten. För den som vill fördjupa sig i projekt och utfall för de enskilda kommunerna hänvisas till bilagorna 12 a-e.

8. 1 Mer än 200 projekt har drivit utvecklingen framåt i Upplandsbygd

Leader Upplandsbygd har haft den stora förmånen att se över 200 genomförda projekt under programperioden. Många verksamma i Leader Upplandsbygds område anser att de genom Leadermetoden och Landsbygdsprogrammet fått en fantastisk möjlighet att förverkliga drömmar och visioner i sin bygd trots de svårigheter och problem man har stött på genom åren.

Den projektkompetens, de nätverk och de samarbeten som har skapats i området är mycket värdefulla bieffekter av Leadermetoden. Tillsammans ger de god grund för framtida projekt och för fortsatt utveckling i området.

Leader Upplandsbygd vill slutligen tacka alla driftiga projektägare, alla nuvarande och tidigare LAG-ledamöter och personal samt engagerade aktörer som bidragit till värdefull utveckling inom området och önskar föreningen Upplandsbygd Lokalt ledd Utveckling lycka till med sitt uppdrag att driva Leaderarbetet och landsbygdsutvecklingen framåt inom Upplandsbygd.¹¹

¹¹ Samtliga fotografier förutom det på sid 29 har tagits av Malin Olsson, dokumentationansvarig hos Leader Upplandsbygd 2013. Fotografiet på sid 29, vilket visar LAG Leader Upplandsbygd och LAG Upplandsbygd Lokalt ledd utveckling i Öregrund den 2:a september 2015, har tagits av ekonomiadministratör Sofia Andersson på Leader Upplandsbygd.

Denna slutrapport för Leader Upplandsbygds Driftskostnadsåtgärd

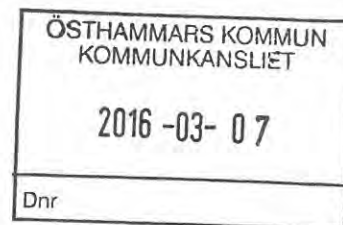
LUB-2008-001 & J-2009-1510

har godkänts av LAG Leader Upplandsbygd i Öregrund 2015-09-03.

[Redacted signature]

Cecilia Carlqvist, ordförande Leader Upplandsbygd, 2015-09-03

Upplandsbygd
 Leader

UPPSALA LÄN

Uppsala den 26 februari 2016

Uppsala kommun, Socialnämnden
Knivsta kommun, Socialnämnden
Håbo kommun, Socialnämnden
Östhammars kommun, Kommunstyrelsen
Tierps kommun, Kommunstyrelsen
Älvkarleby kommun, Kommunstyrelsen

Verksamhetsberättelse med bokslut för Brottsofferjouren Uppsala län 2015

Brottsofferjouren översänder härmed sin verksamhetsberättelse med bokslut för föregående verksamhetsår. Verksamhetsplan för 2016 samt budget bifogas också.

Föreningens årsmöte beslutade (2016-02-18) om namnbyte till
Brottsofferjouren Uppsala län

i och med att de norduppländska kommunerna numera ingår i jourens åtagande.

Jouren har också beslutat inbjuda politiska representanter från kommunerna till en referensgrupp för att möjliggöra en bra dialog mellan jouren och kommunerna.

Referensgruppen kommer att bestå av föreningens arbetsutskott och de av kommunerna utsedda representanterna samt jourens samordnare. Förslagsvis kommer gruppen att träffas vid några tillfällen årligen.

Vi ser fram emot ett fortsatt gott samarbete och hoppas att **representanter utses snarast** och att vi får meddelande om dessa. För närvarande har Håbo kommun utsett sin representant.

Vänliga hälsningar

[Redacted signature]
Ewa Ben Ouali
ordförande

VERKSAMHETSBERÄTTELSE 2015

Brottsofferjouren Uppsala-Knivsta-Håbo

Bakgrund

Brottsofferjouren Uppsala-Knivsta (jouren) startade 1992 på initiativ av Röda Korset och Diakonistiftelsen Samariterhemmet i samarbete med Polismyndigheten i Uppsala län. Jouren är en religiöst och partipolitiskt obunden ideell förening som är ansluten till Brottsofferjourenas riksförbund. Brottsofferjouren verkar för att stödja brottsdrabbade, anhöriga och vittnen och även att vara behjälpliga inför, under och efter en eventuell rättsprocess. FN:s konvention om de mänskliga rättigheterna ligger till grund för vår verksamhet. Vi ska även verka för att föreningen och dess ändamål blir allmänt kända, att kunskap om brottsdrabbades och vittnens situation sprids och upprätthålls samt verka för brottsförebyggande åtgärder.

Den lokala brottsofferjouren Uppsala-Knivsta utökades med Håbo kommun fr.o.m. 2014. Detta föranledde ett namnbyte till Brottsofferjouren Uppsala-Knivsta-Håbo.

Brottsofferjouren i Norduppland lade ner sin verksamhet vid årsskiftet 2014/2015 och under det första kvartalet 2015 hänvisades sökande till vår jour utan att vi hade avtal med de norduppländska kommunerna.

Fr.o.m. 2015-06-01 bidrog Älvkarleby kommun med föreningsbidrag och fr.o.m. 2015-09-01 tecknades ett avtal enligt Idéburet offentligt partnerskap (IOP) med Östhammars kommun. IOP-avtalet var det tredje avtalet som någon Brottsofferjour tecknat i landet.

Brottsofferjouren Uppsala-Knivsta-Håbo är medlemmar i Brottsofferjouren Sverige.

Styrelsen 2015

Ewa Ben Ouali	ordförande	arbetsutskott
Kerstin Finndahl (t o m april)	vice ordförande	arbetsutskott
Birgitta L Johansson (fr o m maj)	vice ordförande	arbetsutskott
Susanne Fagerberg	kassör	
Johanna Nivala	sekreterare	
Andreas Lindman	vice sekreterare	
Michel Toumeh	ledamot	arbetsutskott
Inger Olsson	ledamot	
Daniel Cramnell	ledamot	
Gunnar Elrud	ersättare t o m sept därefter ledamot	
Tim Prenler	ersättare	
Sevana Bergström	ersättare	

Revisorer

Staffan Yngve
Birgitta Ingvarsson

Valberedning

Carin Bergh-Wihed (sammanställande)
Bengt Stranding

Personal

Under året har föreningen bemannats till 100 % av anställda samordnare. Jessica Mattsson har arbetat (50 %) under hela året och Elin Demont började som samordnare (50 %) i maj 2015. Siw Persson har varit timanställd under våren. Kicki Flisberg har fortsatt sitt uppdrag som ekonomiansvarig, på arvodesbasis, sedan juli 2013. Under året har arbetsplatsträffar genomförts regelbundet en gång per månad vilket inte gjorts tidigare under åren.

Verksamhet

Medlemmar

Antalet medlemmar i december var 80 personer. Det är en ökning med 24 personer sedan föregående år då antalet var 56 personer. Att ökningen varit stor beror delvis på att de norduppländska medlemmarna överfördes till jouren i och med Brottsofferjouren Nordupplands nedläggning.

Stödpersoner

Antalet aktiva stödpersoner har varierat under året. Anledningen till detta är att flera stödpersoner studerat utomlands, flera har slutat och flera har "vilat". Det innebär att de inte tar ärenden under en period men återkommer senare. I slutet av 2015 var 15 stödpersoner verksamma varav två enbart i IDAP (samarbete mellan jouren och Kriminalvården). Inför verksamhetsåret 2016 beräknas föreningen ha 22 aktiva stödpersoner.

Utbildning för nya stödpersoner

Under året har föreningen fokuserat på att rekrytera fler stödpersoner och utbilda dem. Vi har haft två utbildningstillfällen under året.

Sammanlagt utbildades 19 nya stödpersoner under 2015.

Utbildningen har gjorts mer flexibel bland annat genom att ge fler hemuppgifter men också genom att ha utbildningstillfällena tätare. Syftet har varit att de som utbildats till stödpersoner ska bli klara för sitt uppdrag snabbare än vad som skett tidigare.

Rekryteringen har utökats genom informationsmöten på Uppsala universitet, pensionärsförening, facklig organisation m fl. Rekrytering har också skett på Internationella Brottsofferdagen, "Fett me kärlek", genom annonser och artikel i dagspress och genom Volontärbyrån.

Även vid Håbo festdag har vi kunnat rekrytera volontärer.

Stödpersonsmöten

Utöver utbildningen för stödpersoner har möten genomförts kontinuerligt under året. Arbetet med stödpersonerna har varit ett mycket prioriterat område under 2015 och för att ytterligare kvalitetssäkra verksamheten har handledning genomförts (i grupp) under våren. Dessutom har stödpersonerna erhållit mentorer för att ytterligare säkra kvaliteten. Fortbildning har givits vid stödpersonsmötena och även vid olika föreläsningstillfällen bl. a tillsammans med Vittnesstöden i Uppsala. En föreläsning i minnespsykologi genomfördes i juni där även personer i nätverken inbjöds att delta.

En visning av filmen "My life my lesson" anordnades för stödpersonerna och andra intressenter. En uppskattad föreläsning har också varit med advokat Leif Ericksson från advokatbyrån Ericksson & Häggquist i Uppsala. Leif Ericksson talade främst om advokatens arbete och stöd till målsägande i olika brottmål som t.ex. våldtäkt och fridskränkning.

Ärenden

Jouren har mottagit 482 ärenden under 2015. Ärendetalet har minskat från 2014 då 578 personer fick stöd och hjälp. Detta utgör en minskning med ca 17 %. Minskningen har skett trots att Älvkarleby och Östhammars kommuner tillkommit i vår verksamhet. Ett antagande är att polismyndighetens omorganisation påverkat ärendenedgången kraftigt vilket gäller i hela landet. Ärendenedgången har varit markant under årets tre sista månader. Ärendetyngden har dock ökat och tiden för stödsamtalen likaså.

Under året var 467 personer sökande brottsdrabbade, 14 personer var anhöriga och en person var vittne.

Av de mottagna 482 ärendena har:

- ❖ 20 % avslutats direkt efter ett första samtal/kontakt med anställda samordnare
- ❖ 36 % har sänts direkt till en stödperson utan initial kontakt med samordnare
- ❖ 26 % har tagits om hand av samordnarna
- ❖ 14 % har efter misslyckade försök med telefonkontakt tillskrivits genom brev eller mail
- ❖ 2 % har förmedlats till Brottsofferjouren Sveriges språkvolontärer
- ❖ 2 % har förmedlats vidare till annan stödverksamhet

Det är stora skillnader i ärendefördelningen jämfört med föregående år. 2014 avslutades 33 % av alla ärenden direkt efter en första kontakt med samordnare och 23 % sändes direkt till stödperson utan initial kontakt med samordnare. Detta tyder på att ärendetyngden ändrats och att allt tyngre ärenden kommit under 2015.

De allra flesta ärenden under 2015 aktualiserades, som tidigare, av polismyndigheten. 18 personer ringde under jourens telefontider och 8 personer har initierat kontakt genom mail.

Samarbetet med polisen fungerar utmärkt. Förmedlingsprocenten från polisen, i Uppsala län, är låg i förhållande till andra kommuner. Det beror bland annat på att det i Uppsala kommun finns särskilt många organisationer dit polisen förmedlar ärenden. T.ex. kan nämnas att det i kommunen finns många olika organisationer som vänder sig till brottsutsatta i våld i nära relationer.

När kontoret inte haft telefontider har Brottsofferjourernas Telefoncentral i Stockholm vidarebefordrat 87 enskilda samtal till jouren från brottsdrabbade, anhöriga och andra.

Vi har haft möjlighet att kontakta de sökande inom ett dygn förutom under helgerna.

Brottstyp för hjälpsökande	Män	Kvinnor	Totalt
Andra tillgreppsbrott	10	30	13
Ekonomisk brottslighet	22	20	43
Förtal, förolämpning	5	15	20
Grov (kvinno)fridskränkning	1	7	8
Identitetsstöld, förfalskning	2		2
Inbrott	4	10	14
Misshandel	36	60	96
Mord, vållande till annans död	4	2	6
Mordförsök		1	1
Ofredande	19	49	68
Olaga förföljelse		2	2
Olaga hot	26	35	61
Rån	25	10	35
Skadegörelse	4	11	15
Stöld, väskryckning, fickstöld	27	24	51
Trafikbrott	3	1	4
Våldtäkt	3	12	15
Våldtäktsförsök		1	1
Övergrepp i rättssak	2	3	5
Övriga brott mot frihet och frid		1	1
Övriga sexualbrott	4	9	13
Övrigt	4	4	8
Totalt	201	281	482

Anmärkning:

Den största förändringen jämfört med 2014 är att antalet med rubricering mord har ökat och även grov fridskränkning har ökat. Misshandel och olaga hot har minskat. Noteras kan också att juren givit stöd vid "brott i nära relationer" i 65 ärenden varav 52 rört kvinnor. Misshandel, ofredande, olaga hot och grov fridskränkning har varit de oftast förekommande rubriceringarna.

Fördelning på kommuner

Kommun	Antal	Procent (%)
Uppsala	402	83
Knivsta	16	3,3
Håbo	14	2,9
Östhammar	14	2,9
Älvkarleby	8	1,7
Tierp	17	4,0
Övriga kommuner	9	1,8
Okänt	2	0,4

Anmärkning: Tierp hade en förhållandevis stor andel av antalet ärenden med tanke på att kommunen inte hade avtal med juren under 2015.

Åldersgrupp	Antal personer	Procent (%)
0 – 11 år	2	1+
12 – 25 år	79	16
26 – 64 år	347	72
65 +	54	11

Kön	Antal personer	Procent (%)
Kvinnor	281	58
Män	201	42

Tid i direkt brottsofferstöd samt övrig tid för jurens räkning

Tid direkt stöd	Timmar
Anställda	574
Stödpersoner	168
Summa	742

Övrig tid	Timmar
Anställda	1620
Styrelsen	511
Stödpersoner	34
Summa	2165
Totalt antal timmar	2907

Anmärkning

Tid till direkt stöd till brottsoffer har minskat från 2014 bland annat beroende på ökad rekrytering av nya stödpersoner och därmed också ytterligare utbildningstillfälle samt mer fortbildning. I "övrig tid" ingår det tidskrävande arbetet med att bygga upp verksamheten riktat till Nordupplands kommuner som krävt tid av både anställda och styrelsen med information, rekrytering och olika möten t ex. med kommunerna, socialtjänst och polis. Till det kommer också att arbetsutskott bildats och verkat under året. Nytt är även arbetsplatsträffar där styrelseordföranden arbetat tillsammans med samordnarna.

Styrelsemöten

Utöver årsmötet och konstituerande möte har åtta styrelsemöten hållits under verksamhetsåret.

Styrelsen har utifrån verksamhetsplanen upprättat en handlingsplan som följts upp kontinuerligt. Handlingsplanen omfattar bl. a de olika aktiviteter som ska genomföras och vilka som ansvarar för dessa.

Arbetsutskottet har haft möten under året och också deltagit i rekryteringsarbetet samt vid enskilda intervjuer med sökande stödpersoner. Arbetsutskottet har fungerat mycket bra och förberett styrelsemötena samt fattat beslut på styrelsens delegation bl.a. i personal- och driftsärenden. Utskottet har också deltagit i olika evenemang under 2015. Arbetsutskottet har bestått av ordföranden, vice ordföranden och en utsedd ledamot. Tråkigt nog avled vår vice ordförande Kerstin Finndahl i april månad. Kerstin Finndahl hade varit aktiv och mycket engagerad i jourens arbete och styrelse under många år.

Årsmöte

Föreningens årsmöte hölls den 12 mars 2015. Vid årsmötet deltog ca 20 personer.

I samband med årsmötet utdelades föreningens lokala BOJ-pris.

Michel Toumeh fick en check, som skänkts av Länsförsäkringar. Han skänkte pengarna vidare till den nybildade föreningen "Ljusare Framtid". Dessutom fick Michel Toumeh blommor och ett diplom.

Michel Toumeh har betytt mycket för många brottsutsatta personer i Uppsala. Han har under många år målmedvetet och engagerat arbetat för att ge brottsutsatta och andra personer i utsatta situationer stöd genom sitt ideella arbete. Han har bland annat varit engagerad i Frisam, Brottsofferjouren och med nattvandringar. Michel utvidgade även sitt ideella engagemang under 2014 när han startade föreningen "Ljusare Framtid" som arbetar för att förebygga missbruk och brott bland ungdomar.

Samverkan mellan styrelsen, stödpersoner och medlemmar

Stödpersonerna har erbjudits en adjungerad plats i styrelsen. Tyvärr har ingen haft möjlighet att delta.

Under året har stödpersoner och styrelsen träffats vid vissa föreläsningar, vid föreningens vårmiddag samt vid julmiddag.

Styrelsen har ordnat med medlemsaktiviteter ett par gånger under året då alla medlemmar inbjudits. Aktiviteter genomfördes i maj och i december. Vid vårmiddagen i maj deltog ca 25 personer och stämningen var mycket god liksom vårbuffén. En lagtävling genomfördes och den handlade om frågor kring Brottsofferjourens verksamhet. Alla visste mycket om denna vilket var glädjande. I december deltog ca 30 personer i julbuffé med föregående föreläsning av advokat Leif Ericksson som föreläste om vilket stöd advokaten/målsägandebiträdet ger brottsutsatta vid t.ex. våldtäkt och fridskränkningar. En mycket uppskattad föreläsning där Leif Ericksson också svarade på många intressanta frågor.

Varje månad har ett informationsblad sänts till samtliga medlemmar där aktuella frågor noterats samt aktuell statistik framgått. Varje kvartal har ordförande skrivit en sida om vad som hänt (sammanfattningsvis).

Leif Ericksson vid föreläsningen före julbuffén i december 2015

Under året har BOJ medverkat i bl. a följande:

- ❖ Fadimedagarna 2015-01-22. Kransnedläggning och ceremoni
- ❖ Information till Kommunala Pensionärsrådet i Knivsta (febr.)
- ❖ Internationella Brottsofferdagen, 2015-02-21, Knivsta
- ❖ Uppsalapremiär och egen visning av filmen My life my lesson med samtal efter filmen
- ❖ Utbildning i pedagogik för samordnare (1 dag)
- ❖ Föreläsning om minnespsykologi (juni) med inbjudna från våra nätverk
- ❖ Brottsofferjouren Sverige, Riksstämman, maj 2015
- ❖ Skolavslutningsfestival, Fett me´kärlek, 2015-06-10
- ❖ Möten med nätverket "God livsmiljö"
- ❖ Marknadsdag i Bålsta Centrum, 2015-08-15 (Håbo festdag)
- ❖ Utbildningsdag för samordnare, Brottsofferjouren Sverige, september
- ❖ Konferens för samordnare, oktober
- ❖ Arbete med LÖK, Lokal överenskommelse mellan föreningslivet och Uppsala kommun
- ❖ "Trappan"s referensgrupp
- ❖ Efter önskemål har jouren föreläst om Brottsofferjouren och brottsutsatthet för Vittnesstöden
- ❖ Engagemangsmässan i oktober samt deltagande vid Fredsgalan på Uppsala Slott
- ❖ Representation vid Brottsofferjouren Enköpings 20-årsjubileum
- ❖ Ordförandekonferens (november)
- ❖ Minimässa för volontärarbete på Uppsala universitet

Särskilda styrelseaktiviteter under året

Styrelsen har bl. a utsett ledamöter för olika ansvarsområden. Dessutom har styrelsen utsett ett arbetsutskott som bland annat arbetat med personalfrågor, deltagit i intervjuer av nya stödpersoner samt deltagit i olika evenemang under året.

Ordföranden och vice ordföranden har arbetat med bidragsansökningar till de olika kommunerna. Vid kontakter med representanter för Nordupplands kommuner har verksamhetsutvecklare från Brottsofferjouren Sverige deltagit vid ett par tillfällen.

Representanter från jouren deltog i januari i manifestationen vid "Fadime-dagen" genom att medverka vid kransnedläggning vid Fadime Sahindals grav tillsammans med många andra organisationer.

Arbetsutskottet har tillsammans med samordnare genomfört ett arrangemang vid den Internationella Brottsofferdagen. Arrangemanget genomfördes i Knivsta och vände sig till äldre personer i kommunen. Ca 20 personer deltog och polisens brottsoffersamordnare (tillika styrelseledamot i jouren) deltog och visade ett par filmer och kom med tips i brottsförebyggande syfte. Från jouren informerades vi om verksamheten och om möjligheterna till stöd till brottsutsatta. Jouren delade också ut information på olika platser i Knivsta under dagen.

Gunnar Elrud, brottsoffersamordnare tillika ledamot i jourens styrelse, vid informationen under Internationella brottsofferdagen i Knivsta

Vid Bålsta marknadsdag i augusti fanns jouren representerad och informerade om verksamheten.

Under året har vi börjat bygga upp verksamheten i de norduppländska kommunerna vilket möjliggjorts genom bidrag från Älvkarleby och Östhammars kommuner. Kontakt har även etablerats med Tierps kommun men något avtal har ännu inte kommit till stånd.

Styrelsen har lagt stor vikt vid att uppmärksamma stödpersoner och styrelsemedlemmar som deltagit i verksamheten under lång tid. Diplom från Brottsofferjouren har delats ut tillsammans med blommor vid speciella medlemsaktiviteter.

Särskilt viktiga händelser 2015

Av flera viktiga händelser under året vill vi lyfta fram att jouren under året fått möjligheten att stödja Älvkarleby och Östhammars kommuners brottsutsatta. Det föranleddes av att Brottsoffer jouren Norduppland lade ner sin verksamhet vid årsskiftet 2014/2015. Efter bidragsansökningar hos de norduppländska kommunerna beviljades jouren bidrag från Älvkarleby i juni och från Östhammar i september. Överläggningar med kommunerna har skett under hösten och också en diskussion om att träffa avtal enligt Idéburet offentligt partnerskap (IOP) med de i jouren ingående kommunerna. Med Östhammars kommun har jouren träffat ett IOP-avtal och Uppsala kommun har svarat positivt på att starta en process kring IOP-frågan. Övriga kommuner har ännu inte besvarat vår propå.

Angående IOP-avtal hänvisas även till bilaga till verksamhetsberättelsen.

Jouren har kontaktperson i Östhammars kommun genom kommunens säkerhetssamordnare vilket är mycket värdefullt för det fortsatta samarbetet.

I och med att Håbo kommun tillkom under 2014 föranleddes ett namnbyte vilket skedde i mars 2015. Sedan dess heter jouren: Brottsofferjouren Uppsala-Knivsta-Håbo.

Två utbildningar av stödpersoner med har genomförts under året.

Oväntade men mycket välkomna gåvor har erhållits från Knivsta Pastorat och från Danmark-Funbo församling.

Uppsala kommun har beviljat föreningsbidrag under tre år (2015-2017) och detsamma har Håbo och Knivsta kommuner gjort. I och med IOP-avtalet med Östhammars kommun löper vårt avtal utan tidsbegränsning och förhandling om bidraget storlek ska ske i oktober varje år. Avtalet kommer att utvärderas efter 2016.

Brottsofferjouren Sverige har kommit med en förfrågan om möjligheten för vår jour att gå samman med föreningen Vittnesstöden i Uppsala. Styrelsen har ännu inte tagit ställning till denna förfrågan.

Information och marknadsföring

Viss annonsering har skett i lokalpress och en ny "pluggannons" har utarbetats och annonserats vid flera tillfällen i Uppsala Nya Tidning. Tidningen Östhammars Nyheter har haft ett par reportage om jouren i och med att avtal med Östhammars kommun träffades. En intervju med en av våra samordnare har också publicerats.

Nytt informationsmaterial har använts både vid olika informationstillfällen samt vid rekrytering av nya stödpersoner. Vi har informerat vid olika evenemang som t.ex. Håbo festdag, Fett mé kärlek och Evenemangsmässan i Uppsala. Vi har även riktat information till äldre genom att informera Kommunala Pensionärsrådet i Knivsta samt nått ut med information vid Internationella Brottsofferdagen.

Vi har också skrivit några artiklar i tidningen Brottsoffer.

Länsförsäkringar har lagt ut information från jourens aktiviteter på sin Facebook-sida.

Under året har jouren startat ett Instagramkonto.

Inför våra medlemsaktiviteter har vi skickat pressreleaser till media utan att de, tråkigt nog, uppmärksammat våra arrangemang.

Vår hemsida har under sista kvartalet 2015 anpassats till Brottsofferjouren Sveriges nya hemsida och vi håller vår hemsida aktuell och den uppdateras kontinuerligt med information och även med foton.

Samarbete

Samarbetet med Polismyndigheten har varit fortsatt gott.

I övrigt har jouren haft kontakter med Uppsala kommuns enhet (Stödcentrum) som arbetar med unga brottsoffer, kommunens resurs Nexus samt IDAP (Frivårdens behandlingsprogram för män som dömts för relationsvåld) där jouren deltar med två stödpersoner som stöd för kvinnorna som lever/levt med männen. Viktiga samarbetspartner har varit Tryggare Uppsala län och Stiftelsen Tryggare Sverige, Tjejjouren, Vittnesstöden, Tingsrätten m fl.

Ekonomi

Intäkterna utgörs till allra största del av bidrag från kommunerna som beviljat bidrag. Sedan juni har vi fått föreningsbidrag från Älvkarleby kommun och sedan september också från Östhammars kommun.

I övrigt har föreningen erhållit verksamhets- och/eller projektbidrag från Brottsoffermyndigheten. Länsförsäkringar i Uppsala har bidragit med lokal för medlemsaktiviteter samt styrelsemöten. Dessutom har de varit sponsorer till det lokala BOJ-priset och även bidragit vid våra medlemsaktiviteter. Några gåvor har också erhållits och medlemsavgifterna är även de en inkomstkälla.

Årets ekonomiska resultat visar att verksamheten gått med ett överskott på 18 768 kr jämfört med föregående år då överskottet var 12 407 kr. Föreningen har fått mer intäkter i form av bidrag från kommuner och samtidigt haft ökade utgifter för personalkostnader.

Fullständig ekonomisk redovisning finns i föreningens bokslut/årsredovisning för 2015.

Genomförande av verksamhetsplanen 2015

Stärka den brottsutsattas grundläggande rättigheter genom att:

- ❖ Ge medmänskligt stöd till brottsutsatta
- ❖ Information och hjälp i praktiska frågor
- ❖ Hänvisa till/förmedla hjälp till expertis/sakkunnig i frågor av sociala, juridiska eller medicinska frågor
- ❖ Vara stöd inför, under och efter rättegång

Måluppfyllelse:

Under senare delen av året har jouren testat ett par alternativ för att undersöka om vi når måluppfyllelse. Först testades att ställa några enkla frågor via sms med en länk till undersökningen. Det gav inget resultat eftersom få personer svarade. Därefter gjordes ett nytt försök genom telefonsamtal till de personer vars ärende avslutades under oktober månad. Här blev svarsfrekvensen hög och de svarande var alla positiva och kom också med förslag till förbättringar för jourens "marknadsföring".

Arbetet fortsätter med att undersöka om vi når måluppfyllelse.

Information och opinion

- ❖ Informera allmänhet och media om verksamheten
- ❖ Informera bidragsgivande kommuner om verksamheten för respektive kommun
- ❖ Informera och väcka debatt om brottsutsattas situation

Måluppfyllelse:

Information har givits vid många olika tillfällen under året: vid rekryteringar vid Uppsala Universitet, Internationella Brottsofferdagen, evenemang i Bålsta och Uppsala samt genom "pluggannonser" i pressen. Information har också givits vid olika nätverksträffar samt till andra organisationer.

Information har lämnats vid kontakter med de olika kommunerna i länet och även vid studiebesök hos jouren.

Vi har också informerat via "anslagstavlor" på strategiska platser i Norduppland. Jouren har också startat ett Instagramkonto.

Måluppfyllelsen har varit god förutom att väcka debatt om brottsutsattas situation.

Vidareutveckla verksamheten

- ❖ En satsning på äldre brottsutsatta ska ske
- ❖ Arbetet ska inriktas på att skapa och vidmakthålla ett bra samarbete med bidragsgivande kommuner
- ❖ Satsning på att rekrytera och behålla stödpersoner
- ❖ Samverkan med övriga brottsofferstödande aktörer i Uppsala, Knivsta och Håbo kommuner ska utvecklas
- ❖ BOJ ska ingå i befintliga nätverk för brottsofferstöd och brottsförbyggande verksamheter
- ❖ Medlemsaktiviteter ska anordnas ett par gånger under året
- ❖ Medlemsantalet ska öka från ca 55 medlemmar till 75

Måluppfyllelse:

Måluppfyllelsen har varit god förutom att satsningen på äldre brottsutsatta ännu inte genomförts. Planering för ett "Äldreprojekt" har genomförts av en särskilt utsedd arbetsgrupp. Projektbidrag har sökts hos Brottsoffermyndigheten och beslut om bidrag har erhållits sista dagarna i december.

Samarbetet med bidragsgivande kommuner fortsätter genom kontakter med polis, socialtjänst m fl. Arbetet i Knivsta, Älvkarleby och Östhammars kommuner har påbörjats men ännu inte utvecklats i önskvärd utsträckning. Förslag om IOP-avtal har väckts och ett avtal har tecknats med Östhammars kommun.

De aktiva stödpersonerna stöds bl. a. genom att vidareutbildning sker samt att grupphandledning genomförs samt att alla nya stödpersoner ingår i en mentorsgrupp.

Jouren ingår i befintliga nätverk och deltar aktivt i viktiga evenemang tillsammans med andra.

Medlemsaktiviteter har genomförts enligt planen.

Medlemsantalet har ökat med 24 personer (från 56 till 80 personer). Ca 15 personer har överförts från de norduppländska kommunerna till jouren vid Brottsofferjouren Nordupplands nedläggning.

Avslutande ord – TACK!

Först vill styrelsen framföra ett särskilt varmt tack till alla stödpersoner, vars insatser är av yttersta vikt för många brottsdrabbade, anhöriga och vittnen. Utan stödpersoner – ingen verksamhet.

Styrelsen vill tacka alla bidragsgivare. Bidragen har på olika sätt gjort det möjligt för jouren att utveckla och bedriva en bra verksamhet under 2015.

Ett tack till de bidragsgivande kommunerna som inser betydelsen av att jouren kompletterar kommunernas insatser.

Tack riktas även till Länsförsäkringar som bidragit genom att bl. a ställa lokal till förfogande vid våra styrelsemöten och även vid medlemsaktiviteter som möjliggjort att vi kunnat genomföra dessa på ett bra sätt. Länsförsäkringar har också finansierat BOJ-priset.

Tack till advokat Leif Ericksson som föreläst engagerat och intressant på en av våra medlemsaktiviteter. Tack även till övriga föreläsare och handledare som medverkat i vår utbildning för stödpersoner.

Ett stort tack också till våra anställda samordnare som utvecklar verksamheten med stort engagemang.

Uppsala den 21 januari 2016

Ewa Ben Ouali
ordförande

Birgitta L Johansson
vice ordförande (fr.o.m. maj)

Johanna Nivala
sekreterare

Susanne Fagerberg
kassör

[REDACTED]
Inger Olsson
ledamot

[REDACTED]
Andreas Lindman
ledamot (vice sekreterare)

[REDACTED]
Michel Toumeh
Ledamot

[REDACTED]
Daniel Cramnell
ledamot

[REDACTED]
Gunnar Elrud
ledamot (fr.o.m. sept)

[REDACTED]
Tim Prenler
ersättare

[REDACTED]
Sevana Bergström
ersättare

www.uppsala.boj.se

Jourerna berättar

Uppsala utökar verksamheten

Sedan i somras har Brottsofferjouren Uppsala utökat sitt verksamhetsområde. Vi riktar oss nu även till Älvkarleby kommun och sedan 1 september också till Östhammars kommun.

Utökningen är föranledd av att Brottsofferjouren i Norduppland lade ner sin verksamhet vid årsskiftet 2014/2015. Det ledde till att de norduppländska kommunerna stod helt utan brottsofferjour.

Efter några kommunala turer har jouren i Uppsala nu kommit igång med arbetet i Älvkarleby och Östhammar. Överläggningar pågår för närvarande även med Tierps kommun. Förhoppningen är att jouren och verksamheten i Tierp kommer att starta från och med 2016.

I förra numret av Tidningen Brottsoffer läste vi att Västerås har tecknat ett IOP-avtal (Idéburet Offentligt Partnerskap) med Västerås kommun. Vi är stolta över det IOP-avtal vi nu tecknat med Östhammars kommun, som tredje jour i landet. Vi har även föreslagit Älvkarleby och Tierp att teckna sådan överenskommelse med oss. Det känns mycket bra med dessa avtal eftersom det ger oss långsiktig trygghet och kontinuitet i verksamheten och också utvecklingsmöjligheter.

Här kan lyftas fram några punkter kring partnerskapet så som det beskrivs av Socialforum:

Partnerskapsrelationen är möjlig då:

- Verksamheten sker på initiativ av den ideburna organisationen.

- Verksamheten är ett led i att förverkliga ett politiskt program eller plan, där de ideburna organisationerna särskilt nämns. Exempelvis en lokal överenskommelse.
- Verksamheten inte kan ses som en del av det normerade föreningsbidraget.
- Det inte finns en marknad eller en konkurrenssituation att värda.
- Bägge parterna är med och finansierar verksamheten (via pengar eller andra insatser).
- Verksamheten inte detaljregleras från kommunen.

Ett ideburet - offentligt partnerskap bör tillämpas när:

- Verksamheten bidrar till lokal utveckling och delaktighet i samhället.
- Varken den offentliga organisationen eller den ideburna organisationen vill göra den ideburna organisationen till underleverantör, utan i stället en fortsatt fri och självständig aktör.

Nu är vi på väg att utveckla arbetet i Norduppland och skapa lokala kontakter och att göra oss kända bland allmänheten. Vi ser verkligen fram mot att kunna ge stöd till alla som behöver det i det för oss nya geografiska området.

Namnet på jouren ska diskuteras på nästa styrelsemöte.

BROTTSOFFERJOUREN UPPSALA-KNIVSTA-HÄBO

Uppsala–Knivsta-Håbo

Org.nr 817602-9638

ÅRSBOKSLUT PER 2015-12-31

- Balansrapport 2015 med kommentar
- Resultatrapport 2015
- Resultaträkning 2015 fördelad på projekt

Uppsala Brottsofferjour
Räkenskapsår 2015-01-01 - 2015-12-31
Period 2015-01-01 - 2015-12-31

Senaste vernr A 150

		Ing balans	Ing saldo	Period	Utg balans
TILLGÅNGAR					
Anläggningstillgångar					
Summa anläggningstillgångar		0	0	0	0
Omsättningstillgångar					
Kassa och bank					
1920	PlusGiro	-0,44	-0,44	0	-0,44
1940	Länsförsäkringar	59 114,29	59 114,29	-40 000,00	19 114,29
1941	Nordea 1830 27 14194	0,23	0,23	0	0,23
1942	Rörelsekonto länsförsäkringar	18 191,41	18 191,41	60 613,04	78 804,45
1943	Kontokort	5 765,65	5 765,65	-5 071,81	693,84
1944	Fasträntekonto länsförsäkringar	203 139,99	203 139,99	1 295,32	204 435,31
1950	Övriga fordringar	3 875,00	3 875,00	898	4 773,00
Summa kassa och bank		290 086,13	290 086,13	17 734,55	307 820,68
Summa omsättningstillgångar		290 086,13	290 086,13	17 734,55	307 820,68
SUMMA TILLGÅNGAR					
		290 086,13	290 086,13	17 734,55	307 820,68
EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER					
Eget kapital					
2010	Eget kapital	-229 449,80	-229 449,80	-12 407,09	-241 856,89
2019	Redovisat resultat	-12 407,09	-12 407,09	-6 361,23	-18 768,32
2073	Projekt	-21 183,38	-21 183,38	5 887,01	-15 296,37
Summa eget kapital		-263 040,27	-263 040,27	-12 881,31	-275 921,58
Kortfristiga skulder					
2440	Leverantörsskulder	-11 848,86	-11 848,86	-1 407,14	-13 256,00
2710	Personalskatt	-8 897,00	-8 897,00	-624	-9 521,00
2740	Avtalade sociala avgifter	-6 300,00	-6 300,00	-2 822,00	-9 122,00
Summa kortfristiga skulder		-27 045,86	-27 045,86	-4 853,14	-31 899,00
SUMMA EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER					
		-290 086,13	-290 086,13	-17 734,45	-307 820,58
BERÄKNAT RESULTAT					
		0	0	0	0
Leverantörsskulder					
Höglunds catering	8 256,00				
Stödpersonersättning okt-dec	5 000,00				
	13 256,00				
Övriga fordringar					
Hyra jan 2016	3 875,00				
Ers utlägg länsförsäkringar (julfest)	898,00				
	4 773,00				

**Brottsofferjouren Uppsala-Knivsta-Håbo
Älvkarleby-Östhammar
Resultatrapport 2015**

	BOKSLUT 2015	<i>förändring</i>	Bokslut 2014
Medlemsavgifter	6 900		5 500
Anslag bidrag och gåvor	653 620		539 231
* Uppsala kommun	-390 000		-340 000
* Knivsta kommun	-48 300		-40 000
* Håbo kommun	-50 000		-50 000
* Älvkarleby kommun	-18 000		
* Östhammars kommun	-28 400		
* extra verksamhetsstöd	-20 000		-15 000
* utbildning stödpersoner	-45 000		-40 000
*verksamhetsstöd	-30 000		-30 000
* bidrag info 2014/2015			-11 000
* bidrag utbildningsdag 2015	-17 700		
*övrigt	-6 220		-13 231
Anslag från föregående år	21 183		48 796
Återbetalat projektmedel	-4 497		-14 407
Summa rörelsens intäkter	677 207	98 087	579 120
Övriga externa kostnader	-235 211		-201 586
Personalkostnader	-409 225		-347 504
Finansiella poster	1 295		3 561
Överförs till 2016 från projekten	-15 296		-21 183
Kostnader	-658 438	91 725	-566 713
RESULTAT	18 768		12 407

Redovisning per 31 dec bank

1940 Placeringskonto	19 114	59 114
1942 Rörelsekonto	78 804	18 191
1943 Kontokort	694	5 766
1944 Fasträntekonto	204 435	203 140
skulder/fordringar	-27 126	-23 171
SUMMA EGET KAPITAL	275 922	263 040

BROTTSOFFERJOUREN
Uppsala-Knivsta-Håbo
817602-9638

BOKSLUT 2015

Resultaträkning fördelad på projekt

Nya 2015

Benämning projekt	10	14	15	16	17	26	35	36	TOTALT
Medlemsavgifter	6 900								6 900
Anslag gåvor och bidrag	570 920			20 000	20 000	25 000		17 700	653 620
Anslag från föregående år		2 206	12 390					6 587	21 183
Återbetalas		-2 206	-2 291						-4 497
Summa intäkter	577 820	0	10 099	20 000	20 000	25 000	6 587	17 700	677 207
Lokalkostnader och inventarier	52 542								52 542
									0
Annonsering och information	1 288			3 540	3 125	16 576	6 378	680	31 587
Telefoni, data,porto	22 388			490					22 878
Övr adm konstnader	1 431			1 651	2 451	742		57	6 331
Styrelse inkl bokföring revision	26 547								26 547
Bankkostnader, medlemsorganisati	2 300								2 300
Arangemang, uppvaktningar	19 890				297	5 729			25 916
Stödpersoner	25 234		10 099	11 335	3 296	202		16 944	67 110
Personalkostnader	408 727				178	320			409 225
Summa kostnader	560 347	0	10 099	17 016	9 347	23 569	6 378	17 681	644 436
Verksamhetsresultat	17 473	0	0	2 984	10 653	1 431	209	19	32 770
Ränteintäkter/kostnader	1 295								1 295
Överförs till 2016				-2 984	-10 653	-1 431	-209	-19	-15 296
Årets resultat	18 768	0	0	0	0	0	0	0	18 768

- 10 förvaltning
- 14 stödpersonutbildning 2014
- 15 stödpersonutbildning 2014/2015
- 16 Stödpersonutbildning 2015
- 17 Stödpersonutbildning 2015:2
- 26 Extra verksamhetsstöd 2015
- 35 info 2014/2015
- 36 Utbildningsdag 2015

0

Uppsala-Knivsta-Håbo

VERKSAMHETSPLAN FÖR

Brottsofferjouren Uppsala-Knivsta-Håbo 2016

Vision

Att alla brottsutsatta i bidragsgivande kommuner, i kontakt med jouren, bemöts på ett kompetent och empatiskt sätt samt att deras rättigheter, såsom individuella stödsamtal, rättvis behandling, ersättning från gärningsmannen eller kompensation av staten samt medicinsk som psykisk och social hjälp, blir tillgodosedda.

Målsättning för verksamhetsåret 2016

Stärka de brottsutsattas grundläggande rättigheter genom att:

- Ge medmänskligt stöd
- Informera och ge hjälp i praktiska frågor
- Hänvisa till/förmedla hjälp till expertis/sakkunnig i frågor av sociala, juridiska eller medicinska frågor
- Vara stöd inför, under och efter rättegång

Uppföljning:

Genom telefonintervju vid avslutande kontakt undersöka om målet nåtts. Intervjuerna ska genomföras tre gånger per år.

Information och opinion

- En satsning på marknadsföring och information till allmänhet och media om verksamheten ska genomföras
- Informera bidragsgivande kommuner och kommuninvånare om jourens verksamhet
- Informera och väcka debatt om brottsutsattas situation

Uppföljning:

Statistik ska föras över all marknadsföring och informationsinsatser som görs.

Vidareutveckla verksamheten

- En satsning på äldre brottsutsatta ska ske
- Arbetet ska inriktas på att skapa och vidmakthålla ett bra samarbete med bidragsgivande kommuner
- Satsning på att rekrytera och behålla stödpersoner
- Samverkan med övriga brottsofferstödande aktörer i bidragsgivande kommuner ska utvecklas
- Jouren ska ingå i befintliga nätverk för brottsofferstöd och brottsförbyggande verksamheter
- Medlemsaktiviteter ska anordnas ett par gånger under året
- Medlemsantalet ska öka från ca 80 medlemmar till 100
- Undersöka intresset från Vittnesstöden att ha en gemensam organisation för arbetet med brottsutsatta

Uppföljning:

Görs kontinuerligt under året samt sammanfattningsvis i verksamhetsberättelsen 2016.

Notering

Verksamhetsplanen kompletteras med en handlingsplan där konkretisering görs av vad som ska göras och vem som ansvarar samt när uppdraget ska redovisas till styrelsen.

Verksamhetsplanen är antagen av årsmötet 2016-02-18.

www.uppsala.boj.se

BUDGET Brottsofferjouren Uppsala Knivsta Häbo

Konto	Benämning	Förslag		Uppsala	2015	2016
		Bokslut 2015	Budget 2016		390 000	390 000
				Häbo	50 000	50 000
3900	Medlemsavgifter	6 900	7 500	Knivsta	48 300	48 300
3987	Kommunala bidrag	534 700	672 300	Älvkarleby	18 000	18 000
3988	Kammarkollegiet	30 000	40 000	Östhammar	28 400	85 200
3989	Övriga bidrag och gåvor	6 220	6 000		534 700	80 800
3990	Erhållna bidrag för personal					672 300
3995	Anslag från föregående år					
3999	Övriga intäkter					
	Summa intäkter	577 820	725 800			
5010	Lokalhyra	-46 500	-46 500			
5020	Ei	-5 972	-6 000			
5050	Inventarier ej avskrivning					
5090	Övriga lokalkostnader	-70	-500			
5910	Annonsering					
5930	Informationsmaterial					
5970	Tidskrifter, böcker	-1 288	-10 000			
6110	Kontorsmateriel					
6155	Kopiering					
6190	Övr förbrukningsmateriel	-1 431	-3 000			
6211	Telefoni					
6230	Datakommunikation					
6250	Porto	-22 388	-25 000			
6310	Företagsförsäkringar	-900	-900			
6411	Kostn bokföring revision	-17 361	-20 000			
6420	Sammanträden	-158	-1 000			
6450	Resor styrelse	-878	-1 000			
6470	Kurser styrelse	-7 250	-5 000			
6570	Bankkostnader	-1 100	-900			
6610	Medlemsorganisationer	-1 200	-1 200			
6620	Arrangemang	-4 561	-5 000			
6630	Uppvaktningar	-15 328	-15 000			
6710	Stödpersoner ersättningar	-18 569	-25 880			
6720	Stödpersonsträffar					
6750	Resor stödpersoner					
6770	Kurser stödpersoner	-2 705				
6771	Rådgivning stödpersoner					
6790	Övriga stödpersonskostnader	-3 960	-3 000			
	övriga externa kostnader	-151 620	-169 880			
7210	Löner	-313 379	-415 450			
7410	Pensionsförsäkringspremie	-1 409				
7510	Lagstadgade sociala avgifter	-86 257	-132 168	ny lön och 130%		
7650	Resor personal	-894				
7670	Kurser personal	-3 700				
7671	Rådgivning personal					
7690	Övriga personalkostnader	-3 088				
7691	Personalkostnader		-9 302			
	Personalkostnader	-408 727	-556 920			
8311	Ränteutgifter	1 295	1 000			
8410	Räntekostnader					
	Summa kostnader	-559 052	-725 800			
	Resultat	18 768	0			

UPPSALA-KNIVSTA-HÅBO

Protokoll för Årsmöte, Brottsofferjouren Uppsala-Knivsta-Håbo

Tid: 18 februari 2016 kl. 18.00

Lokal: Brottsofferjourens kontor, Dragarbrunnsgatan 67, Uppsala.

1. Mötets öppnande

Ewa Ben Ouali förklarar mötet öppnat.

2. Val av ordförande och sekreterare vid mötet

Årsmötet valde Ewa Ben Ouali till ordförande och Jessica Mattsson till sekreterare.

3. Justering av röstlängd, fastställande av dagordning samt fråga om årsmötets behöriga utlysande

Årsmötet fastställde röstlängden utifrån aktuell medlemsförteckning.

Årsmötet fastställde dagordningen och förklarade mötet behörigen utlyst.

4. Val av två protokolljusterare tillika rösträknare vid mötet

Årsmötet valde Gunnar Elrud och Michel Toumeh till att justera protokollet och vid behov vara rösträknare under mötet.

5. Behandling av styrelsens verksamhetsberättelse med bokslut

Ewa Ben Ouali presenterade för årsmötet den upprättade verksamhetsberättelsen och Kicki Flisberg gick igenom bokslut för 2015.

6. Behandling av revisorernas berättelse

Ewa Ben Ouali informerar årsmötet att revisorerna har granskat årsredovisningen, räkenskaperna, verifikationer, protokoll och kontouttag och inte funnit något att anmärka på.

*Revisorerna har även gått igenom minimikraven för lokala Brottsofferjourer. Revisor Staffan Yngve förordar från revisorerna:
Att årsredovisningen fastställs
Att styrelsen beviljas ansvarsfrihet för den tid revisionen omfattar samt
Att redovisat resultat överföres i ny räkning*

7. Fastställande av resultat- och balansräkning

Årsmötet beslutar att resultat- och balansräkning för år 2015 fastställs enligt revisorernas förslag.

8. Beslut om resultatdisposition

Årsmötet beslutade att redovisat resultat för 2015 överförs i ny räkning.

9. Beslut i fråga om ansvarsfrihet för styrelsen

Årsmötet beslutade att bevilja styrelsen ansvarsfrihet för den tid revisionen omfattar.

10. Beslut om kommande verksamhetsperiod

a) Medlemsavgifter

Årsmötet beslutade att medlemsavgifterna för kommande verksamhetsperiod förblir oförändrad och fastställs till 100 kronor för privatpersoner och 500 kronor för företag.

b) Verksamhetsplan

Årsmötet beslutade att anta verksamhetsplanen för år 2016.

c) Budget

Årsmötet beslutade att godkänna den föreslagna budgeten för år 2016.

11. Fastställande av antal ledamöter och ersättare i styrelsen

Årsmötet beslutade att fastställa antalet ledamöter till sju personer inklusive ordförande samt två ersättare.

12. Val av föreningsordförande för 2016

Årsmötet beslutade att välja Ewa Ben Quali till föreningens ordförande för ett år.

13. Val av övriga ledamöter i styrelsen och ersättare för dem

Årsmötet beslutade att välja ordinarie ledamöter till styrelsen

Birgitta L Johansson (nyval 2 år)

Gunnar Elrud (nyval 2 år)

Eva Staaque (nyval 2 år)

Årsmötet konstaterade att följande ordinarie ledamöter valdes föregående årsmöte och har därmed 1 år kvar på sin mandatperiod

Inger Olsson

Michel Toumeh

Susanne Fagerberg

Årsmötet beslutade att välja ersättare:

Siv Persson (nyval 1 år)

Harald Hagnell (nyval 1 år)

14. Val av revisorer och ersättare för dem

Årsmötet valde Staffan Yngve (omval 1 år) och Birgitta Ingvarsson (omval 1 år) till revisorer. Årsmötet väljer ej några ersättare för revisorerna.

15. Val av valberedning

Årsmötet valde Carin Bergh-Wihed (sammankallande) till valberedning.

Årsmötet beslutade även att välja Andreas Lindman till valberedning under förutsättningen att han accepterar.

16. Behandling av inkomna motioner

Inga motioner har inkommit till styrelsen för behandling under årsmötet.

17. Namnbyte för föreningen

Årsmötet beslutade att godkänna förslaget om att föreningen ska byta namn till "Brottsofferjouren Uppsala Län".

18. Avslutning

Ewa Ben Ouali förklarar mötet avslutat och hälsar den nya styrelsen varmt välkomna.

Uppsala den 24 februari 2016

Jessica Mattsson
Sekreterare

Ewa Ben Ouali
Ordförande

Gunnar Elrud
Justerare

Michel Toumeh
Justerare

Uppsala den 18 februari 2016

**Konstituerande möte med styrelsen för Brottsofferjouren Uppsala län
den 18 februari 2016**

Lokal: Brottsofferjourens kontor, Dragarbrunnsgatan 67, Uppsala

Närvarande:

Ewa Ben Ouali
Birgitta L Johansson
Eva Staake
Gunnar Elrud
Michel Toumeh
Inger Olsson
Siw Persson, ersättare
Jessica Mattsson, adjungerad

Frånvarande:

Susanne Fagerberg
Harald Hagnell, ersättare

1. Mötets öppnande
Ewa Ben Ouali förklarade mötet öppnat och hälsade den nya styrelsen välkomna.
2. Val av sekreterare för mötet
Ewa Ben Ouali valdes till sekreterare.
3. Val av protokolljusterare för mötet samt att protokollet justeras omedelbart
*Birgitta L Johansson och Gunnar Elrud valdes till justerare.
Protokollet justeras omedelbart.*

34
830

4. Anmälan av övriga frågor
Inga övriga frågor anmäldes.
5. Godkännande av dagordningen
Styrelsen godkände dagordningen.
6. Val av
  - Vice ordförande
Birgitta L Johanson valdes till vice ordförande.
  - Sekreterare
Jessica Mattsson (adjungerad) valdes till sekreterare.
  - Kassör
Susanne Fagerberg valdes till kassör under förutsättning att hon accepterar.
7. Firmatecknare, attestanter och fullmakter.
Styrelsen beslutade
att utse ordförande Ewa Ben Ouali (451119) samt kassören Susanne Fagerberg(580909) att teckna föreningens firma (org. nr 81 76 02 – 9638) var och en för sig,
att utse ekonomiansvarig Kicki Flisberg (470505) att teckna bankkonto för betalning av attesterade fakturor/kvitton,
att utse samordnare Jessica Mattsson (871010) att attestera fakturor för samtliga projektmedel från Brottsofferfonden,
att Jessica Mattsson får fullmakt att disponera föreningens bankkonto 9023 32 02171 i Länsförsäkringar och därtill ha anslutet bankkort (maxbelopp 5 000 kronor),
att Jessica Mattsson och Ewa Ben Ouali var och en för sig får fullmakt att ta emot försändelser under perioden 2016-03-15-2017-03-31.
8. Bildande av arbetsutskott
Styrelsen beslutade
att utse ordförande, vice ordförande samt Michel Toumeh till ett arbetsutskott (au) med uppgift att handlägga personal- och förvaltningsfrågor samt ge delegation till au för ekonomiska transaktioner upp till 8 000 kronor/tillfälle (inom budgetram).
9. Bildande av referensgrupp
Styrelsen beslutade
att bilda en referensgrupp med inbjudna representanter från bidragskommunerna tillsammans med au och samordnare.

10. Styrelsens sammanträden

Styrelsen beslutade

att ha en sammanträdesfrekvens om 1 gång/månad förutom juni-augusti under 2016,

att ha onsdagar som sammanträdesdag och klockan 17.30 som sammanträdestid.

*I första hand blir sammanträdeslokal hos Länsförsäkringar på Stationsgatan 12,
i andra hand på Brottsofferjourens kontor på Dragarbrunnsgatan 67.*

11. Nästa möte

Nästa möte är fastslaget till 2016-03-30 och därefter 2016-04-27.

12. Mötets avslutande

Ordförande förklarade mötet avslutat.

Uppsala den 18 februari 2016

[Redacted signature]

Ordförande tillika sekreterare

[Redacted signature]

Birgitta L Johansson
Protokolljusterare

Gunnar Elrud
Protokolljusterare

Norrskedika bygdens Utvecklingsgrupp
NUG

ÖSTHAMMARS KOMMUN
KOMMUNKANSLIET

2016 -03- 10

Dnr *KS-2016-162 042*

Verksamhetsberättelse för 2015

Gruppen har haft 2 protokollförda möten.

Styrelsen: Desireé Boman, Angelica Högberg, Stefan Runarsson, Bengt Johanson, Henrik Gustavsson, Stig Larsson, Hans Landberg, Seved Wallentin, Bengt Wiik, Bibbi Landberg, Fredrik Eriksson och Stefan Landberg.

Hastighetsskylten är på plats och har sänkt fordons hastigheten markant.

Älvesjös bygdegård har fått bidrag till virke och målarfärg.

Uppvaktning med blommor till nytt företag. (Tapetserare/sadelmakeri)

Gruslass har införskaffats för reparation av busshållplats utanför hotellet.

Överläggning med kommunledningen har som vanligt skett vid flera tillfällen och varit mycket givande.

Arbetet med att engagera ungdomen i utvecklingsgruppen fortgår.

Införskaffa en hjärtstarter är planerad till 2016

Norrskedikabygdens utvecklingsgrupp

Stefan Landberg

Verksamhetsberättelse för Ekeby bygdegårdsförening 2015

Styrelsen lämnar följande redogörelse för verksamhetsåret 2015

Styrelsens sammansättning

Ordförande:	Håkan Olsson
Vice Ordförande:	Katarina Ståhlbrand
Kassör:	Torvald Augustson
Sekreterare:	Roine Gustavsson
Ledamot:	Torborg Jansson
Ledamot:	Majvor Jansson
Ledamot:	Iris Dahlin
Ledamot:	Solveig Eriksson
Ledamot:	Stefan Lindgren
Ledamot:	Janet Krih
Ledamot:	Ragnar Ågren

Mötesverksamhet

Styrelsen har under verksamhetsåret hållit 11 st protokollförda möten varav ett årsmöte och ett konstituerademöte. I övrigt har möten skett med kommunen och i arbetsgrupperna.

Övrigt:

Julgransplundring/barnfest med tomte och fiskdamm, har genomförts.

Under första kvartalet har vi haft äggsexa, firat sista april med kase, korvgrillning och tal till våren samt fika.

Båtplatserna vid Vällsäter och Snarlund har varit uthyrda.
Kanut och båtuthyrningen har det också varit fart på.

Under Ekebydagen var det ett flertal aktiviteter som den välbesökta frukosten i församlingshemmet, gudstjänst, utställningar, hantverk, fika, matmöjligheter mm

Fasta aktiviteter har skett löpande så som:

Träna Nära på tisdagar och torsdagar (zumba fitness), torsdagsträffen.
Innebandy och motion under Ekeby IF's ledning.

Stor aktivitet med museet har det varit och invigningen är planerad under 2016.

Under december serverades som tidigare julbord.

Byggdegården har som bruklig använts under året till uthyrning för föreningsverksamhet, företag och privatpersoner med olika arrangemang.

Slutord

Styrelsen vill rikta ett särskilt tack till alla er som eldar, städar, lagar mat och övriga som hjälper till, utan er skulle det inte fungera.

Vi vill också tacka alla som deltagit på verksamheterna och därmed gjort dessa till vad de varit.

Med denna redogörelse tackar styrelsen för det gångna året och önskar den kommande styrelsen lycka till.

Ekeby den 10:e februari 2016

Roine Gustavsson

2015 Årsredovisning Ekeby bygdegårdsförening

	Resultaträkning	Budgetförslag för år 2016
Intäkter		
Medlemsavgifter	21 505 kr	21 000 kr
Kulturella arrangemang	2 898 kr	10 000 kr
Inkomst egen verksamhet	59 549 kr	50 000 kr
Solel	2 230 kr	2 500 kr
Hyror av lokal o utrustning	66 310 kr	50 000 kr
Båtuthyrning	7 140 kr	5 000 kr
Brygguthyrning	8 000 kr	8 000 kr
Kommunalt bidrag	44 550 kr	43 500 kr
Summa Intäkter	<u>212 182 kr</u>	<u>190 000 kr</u>
Direkta kostnader		
Kulturella arrangemang	11 125 kr	- 10 000 kr
Förbrukningsinventarier kök	23 605 kr	- 7 000 kr
Förbrukningsinventarier glas o porslin		- 1 000 kr
Förbrukningsinventarier övr.	36 338 kr	- 8 000 kr
Lokalt utvecklingsarbete		- 3 000 kr
Div. kostnader egen verksamhet	28 559 kr	- 30 000 kr
Medlemsavgifter	450 kr	- 1 000 kr
Summa direkta kostnader	<u>100 077 kr</u>	<u>- 60 000 kr</u>
Bruttovinst	<u>112 105 kr</u>	<u>130 000 kr</u>
Övriga kostnader		
Kontorsmtrl.	294 kr	- 1 000 kr
Telefon	2 145 kr	- 2 500 kr
Bredband	3 386 kr	- 3 400 kr
Porto	700 kr	- 1 000 kr
Avg. plusgiro	487 kr	- 500 kr
avg. Bankg.plusgiro	6 kr	
Pr. Reklam	1 269 kr	- 1 500 kr
El	20 762 kr	- 25 000 kr
Renhållning	5 447 kr	- 5 500 kr
Sotning	1 172 kr	- 2 000 kr
Reparation, underhåll	14 269 kr	- 30 000 kr
Besiktning, ventilation mm	4 709 kr	- 5 000 kr
Snarlund		- 5 000 kr
Bryggor		- 1 000 kr
Museet vid kyrkan	9 921 kr	- 10 000 kr
Försäkring	16 825 kr	- 17 000 kr
Kanotsläpet försäk. Mm	558 kr	- 600 kr
Lokalvård	7 380 kr	- 7 500 kr
Övr. driftkost.	2 589 kr	- 5 000 kr
Arrendeavg. Ekeby IF	1 332 kr	- 500 kr
Summa övriga kostnader	<u>93 251 kr</u>	<u>- 124 000 kr</u>
Resultat före avskrivningar	<u>18 854 kr</u>	<u>6 000 kr</u>

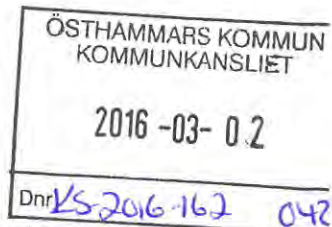
<u>Avskrivningar</u>	
Inventarier	- kr
Byggnader	6 809 kr
Markanläggningar	1 692 kr
solcellsanläggning	9 750 kr
Summa Avskrivningar	18 251 kr
Resultat efter avskrivningar	603 kr
<u>Finansiella intäkter</u>	
Räntor	21 kr
S.a Finansiella intäkter	21 kr
<u>Fastighetsskatt</u>	2 762 kr
Nettoresultat	- 2 138 kr

Balansräkning

		Skulder och eget kapital	
		Eget kapital	
Omsättningstillgångar			
Kassa	25 570,11 kr	Föreningskapital	- 338 388,40 kr
Plusgiro	4 164,38 kr	Balanserat resultat	- 2 119 835,78 kr
Sparkonto företag	408 731,55 kr	Årets resultat	2 140,11 kr
Summa omsättningstillgångar	438 466,04 kr	Summa eget kapital	- 2 456 084,07 kr
Finansiella anläggningstillgångar			
Stratega ränta. (Nominellt värde)	1 500 000,00 kr	<u>Obeskattade reserver</u>	
S.a finansiella anläggningstillgångar	1 500 000,00 kr	Särskild investeringsfond mark 7:7	- 13 413,00 kr
		Förnyelsefond	- 13 119,97 kr
		Särskild investeringsfond	- 2 520,00 kr
		ekebydagen	
		<u>Summa obeskattade reserver</u>	- 29 052,97 kr
Materiella anläggningstillgångar			
Tomter, markområde (obebyggda)	199 365,00 kr		
Byggnader	247 666,00 kr		
Värdeminskning byggnad	- 144 355,00 kr		
Markanläggningar	56 414,00 kr		
Markanläggning 7:7 väg	46 721,00 kr	S:a Eget kapital, avsättningar	<u>2 485 137,04 kr</u>
Byggnadsinventarier solanlägg.	195 000,00 kr	skulder	
värdeminskning solcellsanlägg.	- 19 500,00 kr		
Värdeminskning markanläggningar	- 34 640,00 kr		
Summa anläggningstillgångar	546 671,00 kr		
Summa tillgångar	<u>2 485 137,04 kr</u>		

Dat.20160210
Torvald Augustson

Österbybruk 2015-02-04

Verksamhetsberättelse för Österbybruks Utvecklingsgrupp år 2015.

Utvecklingsgruppen är en partipolitisk oberoende grupp bestämd av kommunen, vald av boende i Österbybruk m o. som skall driva frågor av intresse för bygden. Ingen samhällsfråga är för stor eller för liten - det är de lokala behoven som avgör. De stora verksamhetsområden vi arbetar med är:

-boendefrågor, kommunikationer, tillgänglighet / tillgång för alla åldersgrupper till det offentliga rummet samt skol- och ungdomsfrågor. Naturligtvis försöker vi på olika sätt marknadsföra vår bygd. Det finns mycket vi kan vara stolta över, men vi måste fortsätta att göra Österbybruk, Dannemora, Film och Morkarla bättre känt.

Gruppens medlemmar har under 2015 varit: Peter Zoné (ordf), Karl Ekström (sekr), Mats Flood, Hans Gustavsson, Christer Pettersson, Leif Westergren, Madeleine Westergren, Barbra Andersson-Örhn och under en del av året Kerstin Lindgren. Som tur är, anslöt sig Paul Sandberg, till gruppen under 2015.

Barbro och Kerstin lämnade gruppen i slutet av 2015, men vi hoppas kunna rådfråga dessa kreativa och kunniga människor om förslag och idéer under 2016. Under året så hade en överenskommelse träffats med Österbybruks Företagarförening, om att adjungera en person i respektive grupps styrelse, men Österbybruks utvecklingsgrupp har, efter arbetet med ÖP 2015 under våren, hållit en låg profil. Så vi har inte haft några gemensamma möten.

Gruppen har under 2015 hållit 5 protokollförda möten

Vi håller våra möten på olika platser, har under våren 2015 främst arbetat med att utarbeta ett remissvar till ÖP 2015.

Gruppen har under 2015, fått genom, eller arbetat med, bl.a. följande ärenden

- fortsatt arbetat med frågorna om våra skolors framtid, ombyggnadsplanerna för Österby-skolan och om elevernas situation i skolan och på fritiden.
-gruppen har deltagit i planarbetet kring de föreslagna bostadsområden genom att lämna in remissvar, gruppen har också deltagit i arbetet med översiktsplaneringen. Gruppen har deltagit i kommunens "skylttävling", främst i frågan av skyltarnas placering.

-lämnat bidrag så att Korsdammen i Herrgårdsområdet har vassröjts även sommaren 2015.

-även under 2015 lämnat bidrag till Skol IF, för inköp av idrottsredskap och till orange – föreningen, i akt at stödja föreningens arbete uppe i Herrgårds-området.

Ekonomi

Gruppens ekonomi förvaltas av kommunens ekonomiavdelning och har ingen egen ekonomifunktion. Gruppen har under 2015 inte haft så kostnadskrävande aktiviteter så att vi inte har använt det årliga anslaget fullt ut.

Den delen av anslaget som har utnyttjats, har använts för att täcka kostnaderna för vår mötes-verksamhet och de övriga aktiviteter som har ovan beskrivits.

Österbybruks Utvecklingsgrupp

Österbybruk 2016-02-29

Östhammars kommun

Kommunstyrelsen

Val av medlemmar, Österbybruks utvecklingsgrupp 2016.

Följande personer valdes av allmänheten i samband med ett möte för allmänheten i Folkets Hus, Österbybruk 2016-02-04.

Peter Zoné (ordf.), Karl Ekström (sekr.), Mats Flood, Hans Gustavsson, Christer Pettersson, Leif Westergren, (samtliga omval), och Paul Sandberg (nyval).

Madeleine Westergren avsade sin plats p.g.a. personliga skäl

För Österbybruks utvecklingsgrupp

A black rectangular redaction box covers the signature of Peter Zoné. A blue ink scribble is visible above the box, and a dashed line is visible below it.

Peter Zoné, ordf.

Verksamhetsberättelse 2015 för Hargshamnns utvecklingsgrupp (HUG)

Gruppen har under året bestått av följande ledamöter:

Peter Rödin	ordförande	Monica Thilander	ledamot
Madeleine Jansson	vice ordförande	Ove Öst	ledamot
Per-Olof Eriksson	kassör	Anders Beckman	ledamot
Erik Ljungholm	ledamot		

Strömmingsfestivalen

Under våren arbetade vi intensivt med förberedelserna för en festival i strömmingens tecken. Under HUG:s ledning samverkade fiskevårdsföreningen, Folkets husföreningen, båtklubben, PRO, kyrkan, campingen samt företagen JACO och Hargs Hamn AB och genomförde ett tredagarsprogram med allt från gudstjänst till helikopterfärd. Grundtanken var att de som annars inte kommer ut på sjön skulle få följa med ut i båtar och rycka strömming. Trots ganska dåligt väder samlade festivalen upp emot 700 besökare. Medel beviljades av Föreningslyftet och tillsammans med sponsring från företagen klarades hela evenemanget utan kostnad för HUG.

Skrotfragmenteringen

Ett företag i hamnområdet som maler ner skrot för export vill utöka sin verksamhet. HUG och flertalet hargshamnbor befarar att detta kommer att medföra att det redan störande bullret - dels från själva fragmenteringen och cyklonfläkten, dels från den väsentligt ökade lastbilstrafiken - kommer att öka som följd av att verksamheten skalas upp.

Risken för brand och annan miljöpåverkan är också något som oroar. Vi har därför engagerat oss i saken, skaffat oss information och överklagat länsstyrelsens beslut som gett företaget tillstånd att etablera sin verksamhet enligt ansökan. Överklagan är insänd till Mark och miljödomstolen vid Nacka tingsrätt.

Tomterna

På initiativ från HUG röjdes området mellan vattnet och de bildade tomterna på Nybolsvägen från sly och träd. Det medförde att tomterna fick sjöutsikt. Eftersom ingen marknadsföring av tomterna skett från kommunens sida beställde vi två stora banderoller som sattes upp i anslutning till strömmingsfestivalen, dels vid korset mellan väg 76 och 292, dels vid korset Nybolsvägen/Hargsvägen. Det har lett till att en av tomterna nu har sålts.

Återvinnningen

Återvinningsstationen är placerad vid den numera nedlagda affären. Eftersom man inte längre har naturliga ärenden dit så har vi länge sökt efter en ny plats. Restaurang Zorba's med sin uteservering ligger mittemot och gästerna får sitt restaurangbesök ackompanjerat av buteljcross och kringflygande skräp. Vi har därför ansökt om att få stationen flyttad till campingområdet som genererar en hel del återvinningsbart avfall. Det har dock varit trögt att få Tekniska kontoret att agera.

Vägbelysningen

Det saknas gatubelysning i området mellan gamla affären och Zorba's. Detta har påtalats för Tekniska kontoret (TK) som efter framställan från HUG gav Vattenfall i uppdrag att sätta upp belysningsstolpar. Enligt avtal mellan TK och Vattenfall skulle arbetet utförts i somras. Dock verkar TK inte haft någon uppföljning av sin beställning och Vattenfall har underlåtit att utföra arbetet - så vi får hoppas att det händer något nästa år.

Mer belysning

I samband med att JACO fick utökat markområde för några år sedan skapades en ny parkering för besökare till badet. När den gjordes lyckades HUG förmå TK att även göra en gång- och cykelväg i Banvägens förlängning till badet. Därmed skapades en populär promenadslinje som gör att man slipper ta sig fram på genomfartsvägen i samhället som saknar trottoarer och trafikeras av bussar och långtradare, samt att man med cykel eller barnvagn kan ta sig till badet utan att behöva passera järnvägsövergången som saknar bommar.

GC-vägen används året om men saknar belysning. Även för denna sträcka har HUG ansökt om belysning och anser att det borde vara en prioriterad sträcka med tanke på de argument som kommunen för fram i Gång- och cykelvägsplanen 2015–2020. Men TK har gett avslag på vår begäran med motiveringen att vägsträckan inte underhålls av kommunen.

Barnomsorgen

Straxt före jul fick föräldrar och personal ett brev från Barn- och utbildningschefen att förskoleverksamheten skulle förändras så att de barn som börjar i skolan i höst inte ska få vara fritidsbarn hos dagbarnvårdare. För Hargshamns del skulle konsekvenserna bli att den nuvarande verksamhetens framtid var högst osäker. Inget som helst samråd hade skett innan förslaget hade beretts för beslut i Barn- och utbildningsnämnden och brevet skapade därför stor oro. Som skäl för åtgärden angavs – något förvånande – platsbrist. Efter påtryckningar från HUG och drabbade föräldrar bordlades frågan och ett möte ska ske i början av 2016 för att i samverkan se hur barnomsorgen kan ordnas. Dessvärre verkar det som om brevet föranlett att fyra barn flyttat till nya barnomsorgsplatser, vilket förvärrat situationen ytterligare.

Webbsidan

Vi har skrotat den gamla webbsidan och startat en helt ny i ett nytt program som är betydligt lättare att hantera.

Ekonomisk redovisning

Gruppen sökte och beviljades extra tilldelning med 20 000 kronor för att täcka löneutbetalningar till de tre viltvårdare som genom jakt i samhället försökt förhindra mer skadegörelse av vildsvinen. Endast en liten del av den extra tilldelningen behövde tas i anspråk. Drygt 10 000 kronor gick till lön och arbetsgivaravgifter till jägarna.

För att Hargshamn ska kunna hamna som en del av den karta som ges ut över Östhammars kommun, och delas ut gratis, krävs fler kapitalstarka företag än vad som finns i Hargshamn. HUG har därför tagit en del av kostnaden för denna karta. Utgiften på 6 000 kronor avser två års utgivning.

Banderollerna som gör reklam för tomterna i Wiktors hage var också en relativt stor utgift med drygt 4 000 kronor.

Efter ett principbeslut bekostar vi årligen tre annonser för gemensamma aktiviteter i Hargshamn. Det gäller valborgs-, midsommar- och luciafirandet.

I övrigt har medlen använts för mindre utgifter såsom licensavgift för webbplatsen, blommor till utplacerade krukor och förbrukningsmaterial.

I skrivandes stund har det ännu inte kommit någon ekonomisk årsrapport från kommunens ekonomiavdelning så vi får hänvisa dit för det exakta bokslutet.

Hargshamns utvecklingsgrupp den 29 februari 2016

Peter Rödin
ordförande

Alunda den 5 februari 2016

Östhammars kommun,
Box 66,
74221 Östhammar

ÖSTHAMMARS KOMMUN KOMMUNKANSLIET
2016 -02- 10
Dnr <i>KS-2016-162 042</i>

Här översändes årsredovisning/verksamhetsberättelse år 2015 för

Utvecklingsgruppen i Alunda.

Bilägges utvecklingsgruppens medlemsförteckning för år 2016.

Alunda Utvecklingsgrupp

Yngve Jordeby

Ordförande

Alunda den 4 februari 2016

Årsredovisning/verksamhetsberättelse år 2015 för Utvecklingsgruppen i Alunda

Utvecklingsgruppen i Alunda lämnar här redovisning över den verksamhet som bedrivits under år 2015.

Medlemmar i Utvecklingsgruppen och ansvarsområden 2015	Bilaga 1
Huvudfrågorna under 2015	" 2
Medlemmar i Utvecklingsgruppen 2016	" 3

Verksamhetens huvudgrupper:

- Sammankomster med kommunledning och andra utvecklingsgrupper
- Utvecklingsgruppen har haft 7 protokollförda sammanträden
- Överläggningar har skett med Miljö-och samhällskontoret, Tekniska kontoret, Miljö och fritidskontoret, MEX-gruppen, Trafikverket, Räddningstjänsten och socialförvaltningen
- Under året har 13 skrivelser och yttranden översänts till olika enheter
- Utveckling av ny hemsida
- Kontakter med föreningar i bygden
- Medlemmarna i utvecklingsgruppen arbetar med sina arbetsområden

Anvisade ekonomiska medel har använts enligt följande:

-Konsultkostnader för hemsida	10407:-
-Förplägnad vid möten mm	767:-
-Annonser	3137:-
-Trycksaker, porton mm	5689:-
Summa	20000:-

Noteringar:

sid 2/2

- År 2015 har varit aktivt med bearbetning av många frågor
- Bostadsbyggandet har kommit igång, seniorbostäder har byggts
- Ombyggnaden av väg 288 är klar, trevlig invigning

- Planläggning av nya tomtområden påbörjad
- Hemsidan färdigställd
- Projektet "Hälsans Hus" pågår

Viktiga pågående akuta ärenden kvarstående till 2016:

- Mark för byggande av ny vårdcentral
- Planering av mark för bostadsbyggande
- Utökad pendlarparkering
- Beläggning av GC-vägen Spånga – Alunda
- Bättre resurser till Räddningstjänsten
- Förbättring av uppfart från gångtunnel

Årsredovisningen fastställd på möte den 4 februari 2016

Utvecklingsgruppen i Alunda

Yngve Jordeby

Ordf

**Alunda
Utvecklingsgrupp**

År 2015

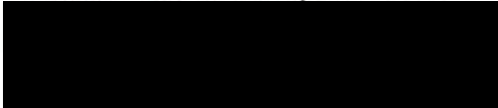
Medlemmar och ansvarsområden

Yngve Jordeby, ordf

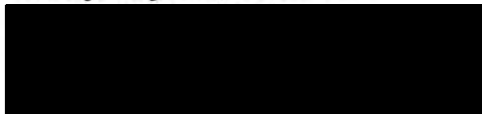
**Övergripande frågor,
Kommunikationer, säkerhetsfrågor
Info ang kommunala beslut**

Stefan Pettersson, vice ordf

**Företagande, nuvarande och nyetablering
Marknadsföring Bostadsstrategi
Hemsida**

Sonja Björk, sekr

**Utredningar
Dokumentation**

Roine Almgren

**Föreningskontakter
Miljöfrågor, Kulturfrågor**

Sven-Olov Andersson

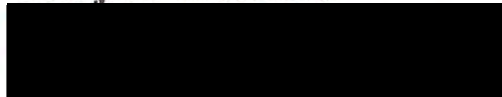
**Senior- trygghetsboende
Strategiska frågor
Projektarbete**

Sigurd Mattsson

**Planfrågor
Byggande
Bostäder**

Torbjörn Söderlund

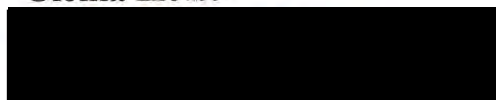
**Ungdomsfrågor
Skola-utbildning
Fritid, sport**

Barbro Andin Mattsson

**Äldrevårdsfrågor
Hälsa-tandvårdsfrågor**

Cicilia Holst

**Planfrågor, byggnadstillstånd
Hemsida**

ALUNDA

20140108

UTVECKLINGSGRUPP

Huvudfrågor under år 2015

- **Bostadsförsörjningen i Alunda**
Trygghets- seniorboenden (Sven-Olov)
Hyres- och bostadsrätter (Stefan, Sigge)
- **Skapa nya områden för bostadsbebyggelse** (Sigge)
Tomtområden för villabebyggelse
Tomtområde för bostadsrättsbebyggelse
- **Iordningställande av industriområdet** (Stefan P)
- **Utökning av pendlarparkeringen** (Yngve, Sigge)
- **Närmiljön utmed ombyggda väg 288 i Alunda** (Yngve)
- **Skolbadhuset, "Hälsans hus", förnya anläggningen** (Sigge)
- **Promenadstråk i Alunda** (Torbjörn)
- **Utveckling av affärs- och serviceverksamhet** (Stefan)
- **Kulturaktiviteter i Alunda** (Roine)
- **Räddningstjänsten, återställande av resurser** (Yngve)
- **Medverka till nybyggnad av vårdcentral** (Barbro)
- **Utredningar av akuta frågor** (Sonja)

Till verksamhetsplanen läggs aktuella frågor som successivt uppkommer

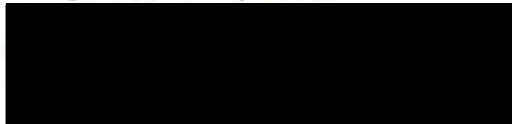

**Alunda
Utvecklingsgrupp**

År 2016

Medlemmar och ansvarsområden

Yngve Jordeby, ordf

**Övergripande frågor,
Kommunikationer, säkerhetsfrågor
Info ang kommunala beslut**

Stefan Pettersson, vice ordf

**Företagande, nuvarande och nyetablering
Marknadsföring Bostadsstrategi
Hemsida**

Sonja Björk, sekr

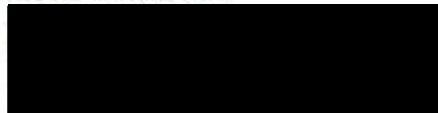
**Utredningar
Dokumentation**

Roine Almgren

**Föreningskontakter
Miljöfrågor, kulturfrågor**

Erik Ekström

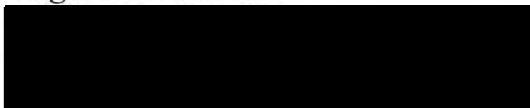
**Senior-trygghetsfrågor
Strategiska frågor
Projektarbete**

Cicilia Holst

**Planfrågor, Byggnadstillstånd
Hemsida**

Sigurd Mattsson

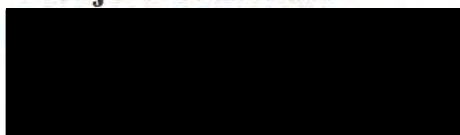
**Planfrågor
Byggande
Bostäder**

Barbro Andin Mattsson

**Äldrevårdsfrågor
Hälso- tandvårdfrågor**

Torbjörn Söderlund

**Ungdomsfrågor
Skola-utbildning
Fritid, sport**

2016-02-16

Verksamhetsberättelse för Söderöns Utvecklingsgrupp SUG**för verksamhetsåret 2015**Deltagare

Utvecklingsgruppen har bestått av följande medlemmar: Claes Nord ordf, Hans Tibell sekr, Anders Lindén kassör, övriga ledamöter Margaretha Mattsson, Stig Johansson, Eva Medin Johansson, Maja Ejdersund, Bo Liljeborn, Klas Sjölander, Roland Sjölander. Kontaktperson mot Östhammars kommun har varit Anders Lindén

Ekonomi

Utvecklingsgruppens ekonomi framgår av bilagt bokslut. Kostnader på 5.824:- + moms 264:- har betalats av kommunen på den post som avser Söderöns Utvecklingsgrupp. På eget bankkonto finns 14.674:43 kronor.

Verksamhet

Utvecklingsgruppen har haft 4 sammanträden (26/1, 26/2, 31/8 och 21/10). Utöver detta har SUG medlemmar bl a deltagit i kommunens möten med alla utvecklingsgrupper 9/2, 11/6 och 5/10, deltagit i möten om näringsliv och turism och välkomstskyltar, medverkat i juryn för idé och designtävling, medverkat i diskussioner om bron vid Karösundet och tillväxtstrategi och översiktsplanen. Remissvar har avgivits beträffande brand- och räddningstjänsten, Översiktsplanen och förslaget till arbetsordning för kommunens utvecklingsgrupper. Den av SUG/kommunen finansierade välkomststatyn är på plats och har rönt mycket positivt mottagande.

Information har givits genom SöderöTvärnytt som bilaga till Söderöpostens nr 2/2015 som utdelas i alla brevlådor på Söderön. På Tvärnö och Raggarö har utdelning skett genom respektive hembygdsförening.

Den ideella föreningen Söderöns Framtid bildades för att kunna hantera stöd från Leader/UROSS för en studie beträffande utvecklingsmöjligheter. Projektet är avslutat och slutredovisat och föreningen är vilande. Per 31/12 2015 fanns 2.274:40 på föreningens plusgirokonto.

Planerad verksamhet under 2016

Verksamheten kommer att fortsättas på i stort sett samma sätt. De initiativ som tagits under 2015 kommer att fullföljas. Fiberkablar för bredband är av särskilt intresse.

Claes Nord

Ordf

Hans Tibell

Sekr

Anders Lindén

Kassör

Söderöns Utvecklingsgrupp

EKONOMIRAPPORT 2015

2016-02-09 15:57

BALANSRÄKNING		2015-01-01	2015-12-31			
<u>Konto</u>	<u>Text</u>	<u>Ingående</u>	<u>Aktuell</u>	<u>Utfall</u>	<u>Avstämning</u>	
101	KASSA	0,00	0,00	0,00		
102	BANK	15 174,43	14 674,43	-500,00		
103	FORDRINGAR	0,00	0,00	0,00	se not 1	
201	SKULDER	0,00	0,00	0,00		
SUMMA		15 174,43	14 674,43	-500,00	= Årets resultat	
Därav disponibelt kapital		15 174,43	14 674,43	-500,00		
RESULTATRÄKNING						
<u>Konto</u>	<u>Text</u>	<u>Debet</u>	<u>Kredit</u>	<u>Utfall</u>	<u>Budget</u>	
KOMMUNKASSA					<u>Avvikelse</u>	
901	Netto exkl moms	5 824,00	0,00	-5 824,00	-20 000,00	14 176,00
902	Moms	264,00	0,00	-264,00	0,00	-264,00
SUMMA		6 088,00	0,00	-6 088,00	-20 000,00	13 912,00
VERKSAMHET						
301	Intäkter	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
401	Inköp till intäkter	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
501	Lokalhyra och möteskostnad	800,00	0,00	-800,00	0,00	-800,00
502	Adm/Kontor	1 820,00	0,00	-1 820,00	0,00	-1 820,00
503	Trycksaker	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
504	Annons/Marknadsföring	3 000,00	0,00	-3 000,00	0,00	-3 000,00
505	Övrigt	968,00	0,00	-968,00	0,00	-968,00
801	Ersättning från kommunen	0,00	6 088,00	6 088,00	0,00	6 088,00
SUMMA		6 588,00	6 088,00	-500,00	0,00	-500,00
Not 1 Skulder-Fodringar						
<u>Rubrik</u>	<u>Verif nr</u>	<u>Fordringar</u>	<u>Skulder</u>	<u>Saldo</u>	<u>Kommentar</u>	
Summa		0,00	0,00	0,00	0,00	

Långalma 2015-12-31

Anders Lindén (Kassör)

KOMMENTAR:
Saknar uppgift från kommunen om kostnad för tryck av SÖDERÖTVÄRNYTT maj 2015.

Verksamhetsberättelse Gimo utvecklingsgrupp 2015.

Styrelsens sammansättning 2015:

Ordförande: Christoffer Mårelius
Sekreterare: Yngve Krantz
Kassör: Ulf Waltersson
Ledamöter: Lotta Wellsten, Kurt Huldén, Lars Eriksson,
Paul Sandberg, Lars-Erik Brundin

Under året har utvecklingsgruppen lagt ned mest energi på renoveringen av simhallen. En skrivelse gjordes till kommunen tillsammans med GSS och övriga intressenter i Gimo.

Till torgfesten utsåg GUG Anders Svensson till årets Gimobo.

GUG har haft 4 protokollförda möten och 1 träff med Gimos företagarförening.

Övriga frågor som GUG har deltagit i under året:

Väg 288

Välkomstskyltar

Förbättringar vid Gimo badet

Kommunens utvecklingsgruppträffar

Gimo 23 februari 2016

Christoffer Mårelius Ordförande

Yngve Krantz, Ulf Waltersson, Lotta Wellsten, Kurt Huldén, Lars Eriksson, Paul Sandberg, Lars-Erik Brundin

ÖSTHAMMARS KOMMUN
KOMMUNKANSLIET

2016 -02- 29

Dnr *KS 2016-162 042*

Östhammars Stadsråd

Underlag till verksamhetsberättelsen för 2015

Ekonomi

Kommunen ställer 20 000 kr till Stadsrådets förfogande.
Hanteringen av fakturor sker på kommunens ekonomiavdelning.

Kommunalt bidrag	20 000,00 kr
Reklam och information	6 128,00
Inventarier och materiel	4 880,47
Livsmedel och övrigt	4 584,60
Annonsering	1 729,75
Lokalhyra	500,00
Studieresa	300,00
Totalt återstår	1 877,18

Minnesanteckningar styrgruppsmöte Tryggare Uppsala län (TUL) 160311

Deltagare:

Peter Egardt	Länsstyrelsen
Paula Grinde	Länsstyrelsen
Sibel Korkmaz	Länsstyrelsen (AU)
Natalie Grimsby Torpman	Länsstyrelsen (AU)
Tomas Eriksson (ersätter Rickard Johansson)	Polisområde Uppsala
Ulf Lundgren	Polisområde Uppsala (AU)
Linus Mattsson	Kuratorskonventet
Mikael Ekberg	Landstinget
Lovisa Barkman	Landstinget
Hansi Stavbom	SSK Säkerhetsakademien (AU)
Dag Söderberg	Upplands idrottsförbund
Matti von Magius	Upsala Handelsförening
Marie Wilén	Heby kommun
Carina Lund	Håbo kommun
Charlotta Bjälkebring Carlsson	Håbo kommun (AU)
Anders Eskhult (ersätter Klas Bergström)	Knivsta kommun
Carina Börjesdotter (ersätter Ingela Hagström)	Uppsala kommun
Marie Larsson	Älvkarleby kommun
Lennart Owénius (ersätter Jacob Spangenberg)	Östhammars kommun
Henrik Wihrén	Ramböll
Raija Addo	Ramböll
Sanna Rehn	Ramböll

Frånvarande/återbud:

Enköpings kommun
Svenska kyrkan
Sveriges lantbruksuniversitet
Tierps kommun
UNT
Uppsalahem
Uppsala universitet
Upplands lokaltrafik

Landshövding och ordförande för TUL hälsar välkommen och öppnar mötet. Samtliga deltagare presenterar sig och delger vilken verksamhet de representerar.

Ramböll presenterar utvärderingen de arbetat med under hösten 2015 och avslutar sin presentation med en gemensam diskussion.

- **Föregående minnesanteckningar från styrgruppsmöte 151125**

Vid styrgruppsmötet den 25 november så omnämndes Brå:s rapport rörande brottsförebyggande arbete. Som uppföljning av denna punkt återberättar Paula om den hearing Brå anordnade i slutet av februari. TUL lyfts fram som ett gott exempel i detta sammanhang. Länsstyrelserna föreslås få ett uppdrag rörande brottsförebyggande arbete, något samtliga länsstyrelser ställer sig positiva till. Även kommuner var inbjudna till hearingen och där var åsikterna splittrade, generellt anser storkommuner att de redan bedriver ett tillräckligt gott brottsförebyggande arbete och ser inte behov av att även Länsstyrelsen får ett uppdrag, medan de mindre kommunerna anser att det skulle vara ett stort stöd till den lokala nivån.

Kommentar till föregående minnesanteckningar: Det faktum att Butiksgruppen lagts ned saknas i minnesanteckningarna, utan finns bara omnämnt i årskrönikan.

Minnesanteckningarna godkänns med justering utifrån ovanstående kommentar.

Det framlyfts att Butiksgruppen var en uppskattad verksamhet som påvisade goda resultat, varför förhoppningen är att funktionen och arbetet kan leva vidare utan gruppen.

- **Verksamhetsplan 2016**

Koordinator Paula Grinde går igenom syfte, mål och vision för TUL.

Arbetsutskottet 2016

Arbetsutskottet kommer under 2016 att fokusera på hur samverkansgrupperna på ett tydligare sätt kan processledas.

En diskussion har förts gällande att tydligare knyta respektive samverkansgrupp till arbetsutskottet varför förslaget är att ansvarig sammankallande ska sitta med. På sittande möte lyfts även att Upplands idrottsförbund samt Landstinget bör sitta med i arbetsutskottet.

Förslag till arbetsutskott 2016: Paula Grinde – koordinator TUL, Nathalie Grimsby Torpman – Länsstyrelsen, Sibel Korkmaz – Länsstyrelsen, Charlotta Bjälkebring

Carlsson – Håbo kommun, Hansi Stavbom – SSK Säkerhetsakademien, Ulf Lundgren – polisområde Uppsala, Dag Söderberg - Upplands idrottsförbund, Lovisa Barkman – Landstinget.

Styrgruppen antar förslaget till arbetsutskottet.

Samman kallade för respektive samverkansgrupp redogör för delmål för 2016

Länssamverkan Kommun – Polis:

Paula och Ulf redogör för delmålen för 2016 samt delger att målen togs fram med samverkansgruppen vid en gemensam workshop som ägde rum i december 2015. Under 2016 ska fokus ligga på tydligare uppföljning samt kunskapsutveckling. Samverkansgruppen träffas två gånger per termin.

Styrgruppen har inga synpunkter på delmålen.

Paula nämner förfrågan från Uppsala universitet rörande ett forskningsprojekt som vi tackat ja att ingå i, se bifogad information.

Sociala risker/social oro:

Natalie redogör för delmålen för 2016 och hur projektet sociala risker/social oro ligger under två organisationer; C-Sam och TUL. Projektet knyter an till övriga arbetsgrupper under C-Sam.

Angående rådande flyktingsituation lyfts att ett analysarbete kopplat till sociala risker/social oro pågår, det utgör ett särskilt spår i analysarbetet.

Den 2 juni kommer övningen Zorro att äga rum, en övning rörande sociala risker, se bifogad information.

Styrgruppen har inga synpunkter på delmålen.

Länsgruppen mot våld i nära relationer:

Sibel redogör för delmålen för 2016 samt Länsstyrelsens uppdrag inom ramen för det fjärde jämställdhetspolitiska målet för att tydliggöra beröringspunkterna med TUL:s verksamhet.

Styrgruppen har inga synpunkter på delmålen.

Vuxenvandring:

Charlotta berättar om vuxenvandringen. Länsförsäkringar är ej med som intressenter men vandrarna är fortsatt försäkrade om de bär TUL:s västar. Vandrarna får även åka gratis med UL.

Styrgruppen har inga synpunkter.

Paula lyfter sammanfattningsvis att fokus under 2016 ska ligga på de förbättringsområden som Ramböll:s utvärdering påvisat. Fokus ska även ligga på att i vidare utsträckning tillvarata kompetens inom TUL. Processledarrollen ska förtydligas och förhoppningen är att koordinatör för TUL och ledarna för samverkansgrupperna ska gå en processledarutbildning under året. Förändringsteori ska tydligare integreras i TUL:s verksamhet. Intern uppföljning ska göras på styrgruppsmötena, vid nästkommande möte ska en delårsavstämning äga rum. Vid slutet av 2016 ska styrgruppen och arbetsutskottet göra en övergripande utvärdering av verksamheten som bedrivits under året, utifrån de mål och delmål som finns i verksamhetsplanen.

▪ **Delrapport av "Trygg i skolan"**

Hansi berättar om projektet "Trygg i skolan". Förfrågan om att delta i projektet skickades ut i länet. Intresset var stort, ca 25 skolor anmälde sig. Två pilotskolor valdes ut, en kommunal skola i Enköping samt en friskola i Älvkarleby.

Arbetet, som består av flera delar, har påbörjats under hösten i en av skolorna; datainsamling genom enkäter, gå igenom incidentrapporter samt att göra trygghetsvandringar för att se över arbetsmiljön. Frågor som "Vad skulle kunna hända? Vilka faktorer ökar riskerna?" låg i fokus. Det konstaterades att i princip alla brott begås i skolmiljön, till och med trafikbrott. Inom projektet lyftes det fram utlösande faktorer, en SWAT-analys fullföljdes och ett analysarbete rörande upplevd otrygghet genomfördes. En utbildning för lärare och personal har genomförts och inleddes av en nulägesanalys av kunskapen om säkerhetsfrågor rörande arbetsmiljön. Lärarna fick besvara 20 frågor, den grupp som hade flest rätt kunde besvara tre av frågorna. Majoriteten av lärarna hade ingen direkt kunskap om säkerhetsfrågor. Ett övergripande syfte med projektet "Trygg i skolan" är att ge lärarna verktyg att arbeta med, både utifrån att förebygga risker men också hur de kan hantera situationer som kan uppstå. Projektet har också mynnat ut i ökad samverkan mellan berörda aktörer, mellan polis, skola och socialtjänst. Projektet ska utvärderas del för del och följas upp under ett års tid. På sikt ska det skapas ett program med tillhörande material som ska kunna spridas. I dagsläget har det lagts ungefär 200 timmar på projektet. Framledes ska även elever utbildas.

- **Huvudintressenter 2016**

Paula förmedlar att Livets ord, Länsförsäkringar, Sirius fotboll och Taxi kurir ej är fortsatt huvudintressenter. Samtliga kommuner är fortsatt representerade i TUL.

- **Budget 2016**

Budgeten påvisar idag ett underskott på 94 000 kr. Ordförande förmedlar att Länsstyrelsen kommer att reglera underskottet.

Budgeten fastställs.

- **Övrigt**

Sibel berättar om de utbildningskvällar som Länsstyrelsen anordnar i samverkan med organisationen Tjejers rätt i samhället (TRIS), se bifogad inbjudan för mer information.

- **Styrgruppsmöten 2016**

- Onsdag 160525 kl 15-17, delårsavstämning: Äger eventuellt rum på slottet
- Fredag 161118 kl 14-16, verksamhetsavstämning för året

- **Ordföranden avslutar mötet**

/Anteckningar gjorda av Sibel Korkmaz

Tryggare

Uppsala län

Verksamhetsplan 2016

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Inledning	3
Syfte, mål och vision för <i>Tryggare Uppsala län</i>	3
Aktiviteter 2016	4
Trygg i skolan.....	4
Flyktingsituationen.....	4
Utvärdering av <i>Tryggare Uppsala län</i>	4
Övrigt	4
Samverkansgrupper 2016.....	5
Länssamverkan Kommun – Polis.....	5
Länsgruppen Sociala risker/social oro.....	6
Länsgruppen mot Våld i nära relationer (L-VNR).....	7
Länssamverkan Vuxenvandring.....	7
Former för arbetet.....	8
Organisationsskiss.....	8
.....	8
Styrgrupp.....	8
Arbetsutskott.....	8
Nätverk/arbetsgrupp/samverkansgrupp	8
Information och kommunikation	9
Webbsidan www.tryggareuppsalalan.se	9
Opinionsbildande insatser	9
Uppföljning.....	9
Huvudintressenter i <i>Tryggare Uppsala län 2016</i>	10

Inledning

Uppsala län är en expansiv region i Mälardalen där många människor valt att bo, leva och arbeta. Levnadsvillkoren är beroende av en mängd faktorer, där individens trygghet har en stor roll. I Brottsförebyggande rådets årliga nationella trygghetsundersökning – NTU – visar det generella resultatet att trygghetsindex för Uppsala län har förbättrats sedan mitten av 2000-talet¹. Uppsala län har alla år haft en mindre andel personer som uppger påverkan på livskvaliteten än riket som helhet. Det är dock stora variationer mellan områden och kommuner och det återstår fortfarande mycket att göra.

Tryggare Uppsala län är en länsövergripande verksamhet som syftar till att skapa förutsättningar för samverkan och samordning i det lokala trygghetsskapande, brottsförebyggande och brottsofferstödjande arbete som utförs i länet. Myndigheter, kommuner, organisationer och företag har tagit beslut om att tillsammans arbeta för att människor ska känna sig trygga i sin närmiljö. Länsstyrelsen i Uppsala län är huvudman för *Tryggare Uppsala län*. Huvudintressenterna äger och driver TUL gemensamt samt finansierar koordinatören.

Syfte, mål och vision för *Tryggare Uppsala län*

Syftet med *Tryggare Uppsala län* är att:

- Vara en plattform för olika aktörer att mötas, utbyta erfarenheter, utveckla former för samverkan och samordning kring det trygghetsskapande arbetet i länet mellan huvudintressenter samt andra aktörer i lokalsamhället.

Samordna och utveckla insatser i länet och tillsammans med berörda aktörer arbeta med trygghetsskapande, brottsförebyggande och brottsofferstödjande insatser.

Målet med *Tryggare Uppsala län* är att:

- Länets invånare ska uppleva en ökad trygghet genom att *Tryggare Uppsala län* initierar och stödjer trygghetsskapande och brottsförebyggande insatser samt verkar för att de som utsatts för brott får relevant stöd, hjälp och skydd.

Visionen för *Tryggare Uppsala län* är att:

- Människor och företag ska vilja etablera sig, stanna, utvecklas och trivas i Uppsala län.

Tryggare Uppsala läns arbete sker årsvis genom ett antal aktiviteter, insatser samt genom delmål i de befintliga samverkansgrupperna, se nedan.

---

¹ Nationella trygghetsundersökningen - NTU 2006-2014. Regionala resultat. Brå rapport 2015:5.

Aktiviteter 2016

Förutom att driva och vidareutveckla arbetet i de olika samverkansgrupperna, se under nästa rubrik, så kommer vi också att arbeta med följande:

Trygg i skolan

Under 2016 kommer vi i projektet "Trygg i skolan" arbeta vidare med de två skolor i länet som valts ut som pilotskolor. Pilotskolorna erbjuds möjlighet att utveckla sitt trygghets- och säkerhetsarbete tillsammans med extern handledare/utbildare med professionell erfarenhet av att skapa goda förutsättningar för en trygg, säker och god arbetsmiljö.

Den går kortfattat ut på att initialt görs en kartläggning av den aktuella skolan. Det innebär en genomgång av allt befintligt material såsom policys, riktlinjer, rutiner med mera till hur den fysiska såväl som den psykosociala miljön ser ut både inne som utanför skolan. Skolorna erbjuds hjälp, stöttning och eventuell komplettering av material som uppfyller de lagkrav som finns och som följer den senaste forskningen inom berörda områden. Forskning och kunskapsläge är en självklar utgångspunkt i arbetet.

Efter kartläggning följer arbetet med utbildningsinslag, trygghetsvandringar och samtal runt olika delar i värdegrundsarbetet. Kartläggning och vidare fördjupningsarbete sker givetvis tillsammans med berörd skola. Dessutom sker återkommande uppföljningar samt utvärdering.

Det vi hoppas på är att pilotskolorna kan bli en modell för ett långsiktigt och metodiskt arbete med skolans arbetsmiljö och att dessa skolor sedan kan stå modell för "Trygg i skolan".

Flyktingsituationen

Det senaste året har ett stort antal asylsökande kommit till Sverige. Länsstyrelsen har en samordnande roll och arbetar för att koordinera, stödja och underlätta samarbetet mellan länets kommuner, berörda myndigheter och organisationer. Olika frågor som berör flyktingsituationen kommer att lyftas och arbetas in i de olika samverkansgrupperna där det är av relevans.

Utvärdering av Tryggare Uppsala län

En processutvärdering av dels *Tryggare Uppsala län*, dels projektet Sociala risker och social oro har genomförts under hösten/vintern av RAMBÖLL. Utvärderingen syftar till att ta fram förslag och underlag för utveckling och struktur av arbetet inom både TUL som helhet och samverkansgrupperna. Arbetet med att vidareutveckla TUL enligt Rambölls rekommendationer kommer att falla på koordinator tillsammans med styrgrupp och arbetsutskott under 2016.

Övrigt

Under året kommer det att erbjudas seminarier, föreläsningar och utbildningar till berörda aktörer kopplade till de olika samverkansgrupperna, se nedan. Beroende på tema kan även andra målgrupper komma att bjudas in.

Samverkansgrupper 2016

Under 2016 kommer det inom *Tryggare Uppsala län* att finnas fyra² aktiva samverkansgrupper:

Länssamverkan Kommun – Polis

För att minska brotten och öka tryggheten samt identifiera, hantera och förebygga risker av social karaktär i Uppsala län har i dag alla länets kommuner samverkansavtal med Polismyndigheten.

Syftet med Länssamverkan Kommun – Polis är att vara ett forum för att vidareutveckla och fördjupa samverkan i det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet på lokal nivå. Gruppen syftar till att utbyta erfarenheter, ta del av aktuell forskning och utvärdering av brottsförebyggande metoder. Länssamverkan Kommun-Polis samverkar med Länsgruppen sociala risker och social oro, då många av frågorna går in i varandra.

Deltagare: Kommunpolis och kommunala tjänstemän som har det formella ansvaret/uppdraget kring samverkansavtalen.

Ansvarig/sammankallande: Utsedd representant från Polismyndigheten tillsammans med koordinatör.

Delmål 2016:

- Utveckling och uppföljning av det systematiska arbetet utifrån samverkansavtal och medborgarlöften.
- Arbeta för att kommunerna har formaliserade strukturer och rutiner kring barn och unga i riskzon.
- Ta fram indikatorer kopplat till trygghet/tillit och börja systematisera arbetet lokalt.
- Förslag på föreläsnings-/fördjupningsteman, kopplat till delmål:
  - Systematikspåret (Henrik Andershed, Örebro universitet).
  - Framtida samverkansfrågor mellan kommunen och Polisen.
- Förslag på övriga föreläsnings-/fördjupningsteman:
  - Brott och genus.
  - Attityd och normer.
  - Våld i nära relationer.

---

² Butiksgruppen förvinner och det operativa arbetet vad gäller rån och inbrott i butik läggs istället på respektive polisområde. Vad gäller Butiksgruppens arbete med initieringar, säkerhetsutbildningar samt certifieringar av butiker, sker en dialog inom Polisen om poliser ska utbildas i arbetssättet.

Länsgruppen Sociala risker/social oro

Länsgruppen sociala risker/social oro är en samverkansgrupp under både *Tryggare Uppsala län* och Krisberedskapsnätverket C-Sam, och knyter därigenom samman arbetet med sociala risker på lokal och regional nivå.

Syftet med "Länsgruppen Sociala risker/social oro" är att utbyta kunskap och erfarenheter kring metoder för att identifiera, förebygga och hantera sociala risker. Gruppen skapar möjlighet till dialog för aktörer i Uppsala län och kopplar samman de som arbetar med krisberedskap och social hållbarhet på olika nivåer. Länsgruppen ska vara ett stöd för att utveckla arbetet i kommunerna.

Deltagare: Representanter från kommunerna, Polismyndigheten, Landstinget, trossamfund, ideella organisationer och andra myndigheter. Länsgruppen samarbetar med länssamverkan Kommun-Polis, då många av frågorna går in i varandra.

Ansvarig/sammankallande: Projektledare för "Sociala risker och social oro i Uppsala län", Länsstyrelsen.

Delmål 2016:

- Utveckla metod för lägesbild och analys för sociala risker och social oro. Arbetet knyter an till ett större projekt om samverkan och ledning (SOL) inom C-Sam.
- Fokusera arbetet med åtgärder på de nya utmaningar som kan uppstå utifrån den ökade migrationen.

Aktiviteter:

Länsgruppsmöten:

- 21 januari – Utvärderingsworkshop
- 19 april – Lägesbild och analys
- 8 september – Gemensam föreläsning med länssamverkan Kommun-Polis: Henrik Andershed, tema "Systematik"(preliminärt).

Framtidsprognos flyktingsituationen och behov av nya åtgärder, kopplat till trygghet och otrygghet, risker och nya utmaningar.

- 8 december – Systematisera arbetet med lägesbild och analys

Övrig aktivitet kopplat till arbetet med sociala risker: Övning ZORRO 2 juni

Eventuella extrainsatser som konferenser, seminarier etc.

Länsgruppen mot Våld i nära relationer (L-VNR)

Länsstyrelsen har inom ramen för gällande jämställdhetspolitik tre uppdrag som syftar till att uppnå det fjärde jämställdhetspolitiska målet – att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Inom ramen för dessa samverkar Länsstyrelsen i Uppsala län med *Tryggare Uppsala län* och erbjuder tillsammans en mötesplats för att stärka det lokala arbetet i länet, vilket också ligger i linje med *Tryggare Uppsala läns* övergripande målsättning gällande brottsdrabbade.

Deltagare: Aktörer som arbetar nära personer som utsatts för våld; Socialtjänst, polismyndigheten, åklagarmyndigheten, kriminalvården, hälso- och sjukvården samt idéburen sektor.

Ansvarig/sammankallande: Regional utvecklingsledare mäns våld mot kvinnor, Länsstyrelsen

Delmål 2016:

- Att erbjuda minst två stormöten under året för att skapa förutsättningar för ett erfarenhetsutbyte mellan aktörerna i nätverket samt skapa ett forum för kunskapsspridning. Deltagarna kommer att få ta del av omvärldsbevakning och få möjlighet att tillsammans diskutera hur arbetet mot våld kan vidareutvecklas och stärkas. Nätverksträffarna ska sammanfattningsvis syfta till att överbrygga arbetet mellan de aktörer som är representerade i nätverket.
- Att erbjuda minst två mindre möten under året med särskilt fokus på våldsförebyggande arbete. Detta för att särskilt samla de aktörer som i sin profession jobbar preventivt eller har för ambition att börja.
- Att erbjuda minst två mindre möten under året med särskilt fokus på insatser som erbjuds till våldsutsatta samt våldsutövare. Detta för att särskilt samla de aktörer som i sin profession träffar personer som utsatts för eller utövat våld.

Länssamverkan Vuxenvandring

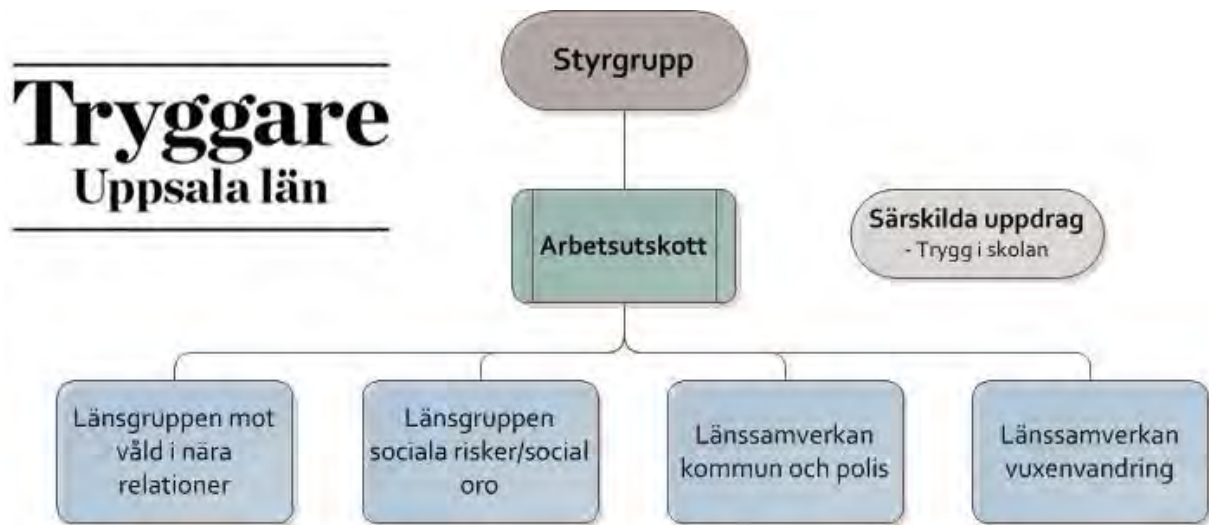
Syftet med Länssamverkan Vuxenvandring är att arbeta upp en långsiktig och hållbar struktur för vuxenvandringen i kommunerna. Konceptet bygger på att varje kommun har en tjänsteman som ansvarar för kontakten med vuxenvandrarna. Dessutom ska ansvarig tjänsteman också samordna kontakter mellan Polisen och utsedd ansvarig vuxenvandrare. Vi har avtal med UL om att vuxenvandrarna får åka kostnadsfritt tillsammans med ungdomarna över hela länet – detta ökar tryggheten för både passagerare och personal på lokala som regionala bussar samt Upptåget. Framtaget finns folder med riktlinjer för vuxenvandrare samt reflexvästar med *Tryggare Uppsala läns* logga.

Ansvarig/sammankallande: Ansvarig tjänsteman i respektive aktuell kommun i samverkan med utsedda vuxenvandrare. Tjänstemannen ansvarar för att flagga till koordinatör när exempelvis behov uppstår av nya utbildningar.

Delmål 2016: Fortsätta arbeta upp en långsiktig och hållbar struktur för vuxenvandringen i de aktuella kommunerna (i dagsläget Enköping och Håbo) samt försöka sprida konceptet vidare till de kommuner som idag inte har någon fungerande vuxenvandring. Erbjuder grund- samt vidareutbildningar till vuxenvandrare. Kontakta koordinatör för mer information.

Former för arbetet

Organisationsskiss

Styrgrupp

Styrgruppen är det högsta beslutande organet i *Tryggare Uppsala län*. I styrgruppen, som leds av landshövdingen, ingår en representant från varje huvudintressent samt deltagare från arbetsutskottet. Gruppen träffas två till tre gånger per år på Länsstyrelsen som också är huvudman för *Tryggare Uppsala län*.

Arbetsutskott

I arbetsutskottet sitter representanter från styrgruppen och samverkansgrupperna samt koordinatör. Huvuduppgifterna för arbetsutskottet omfattar bland annat att bereda ärenden till styrgruppen och mellan styrgruppsmötena också handlägga uppdrag, driva och vidareutveckla och följa upp arbetet i samverkansgrupperna samt övriga uppdrag.

Nätverk/arbetsgrupp/samverkansgrupp

En viktig del med *Tryggare Uppsala län* är att, utifrån behov skapa, men också delta i redan existerande nätverk, vilka kan underlätta arbetet med att uppfylla målsättningen.

Samverkan sker fortlöpande i de befintliga nätverken. Vad gäller skapande av nya nätverk, måste det ske utifrån ett klart och uttalat behov, samtidigt som representanterna i nätverken också har ett klart och uttalat mandat att representera sina respektive verksamheter.

Information och kommunikation

Webbsidan www.tryggareuppsalalan.se

Kopplat till *Tryggare Uppsala län* finns en webbsida med information om verksamheten, länkar till huvudintressenterna, andra myndigheter och organisationer som arbetar med trygghets-, brottsförebyggande eller brottsofferstödande frågor. Sidan riktar sig både till invånare som organisationer i länet. Alla huvudintressenters logotyper finns representerade på sidan. Under 2016 kommer hemsidan att uppdateras och göras mer levande, med exempelvis kalenderhändelser etc.

Opinionsbildande insatser

Tryggare Uppsala län har årligen, sedan 2008, varit en av medarrangörerna i en länsövergripande antilångningskampanj "Tänk Om", vars syfte är att minska långningen av alkohol till minderåriga.

Uppföljning

Varje samverkansgrupp inom *Tryggare Uppsala län* har årliga delmål som regelbundet kommer att följas upp under året. Resultaten presenteras i slutet av året i de olika samverkansforumen samt sammanställs i en årskrönika som sprids till berörda aktörer.

Huvudintressenter i *Tryggare Uppsala län 2016*

- Kollektivtrafikförvaltningen Upplands lokaltrafik
- Kuratorskonventet
- Landstinget i Uppsala län
- Länsstyrelsen Uppsala län
- Polismyndigheten Polisområde Uppsala
- SSK Säkerhetsakademien
- Svenska Kyrkan
- Sveriges Lantbruksuniversitet
- Upplands idrottsförbund
- Upsala Handelsförening
- Uppsalahem
- Upsala Nya Tidning
- Uppsala universitet
- Enköpings kommun
- Heby kommun
- Håbo kommun
- Knivsta kommun
- Tierps kommun
- Uppsala kommun
- Älvkarleby kommun
- Östhammars kommun

Budget 2016 för Tryggare Uppsala län

Intäkter	
Ekonomiska bidrag från huvudintressenter	495 000
Enköping kommun	
Heby kommun	
Håbo kommun	
Knivsta kommun	
Kuratorskonventet	
Landstinget i Uppsala län	
Polismyndigheten i Uppsala län	
Svenska kyrkan	
Sveriges Lantbruksuniversitet	
Tierps kommun	
Upplands Idrottsförbund	
Uppsalahem	
Uppsala kommun	
Uppsala Universitet	
Upsala Handelsförening	
Älvkarleby kommun	
Östhammars kommun	
Övriga bidrag från huvudintressenter	
Länsstyrelsen i Uppsala län	Arbetsgivaransvar
UNT – Upsala Nya Tidning	Kansliplats
SSK Säkerhetsakademien	Annonsplats
Överfört från föregående år	Utbildningar
	40 000
Totalt intäkter	535 000
Utgifter	
Lön koordinator	589 000
Samverkansgrupper (se övriga kostnader)	
Webbsida + trycksaker	5000
Övriga kostnader	
Utbildningar, seminarier, konferenser	20 000
Resor	5 000
Representation (lunch, fika mm)	10 000
Totalt utgifter	629 000
Utfall 2016	-94 000

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄNDatum
2016-02-10Diarienummer
455-903-2016

Inbjudan till startmöte för övning ZORRO 2016

Länsstyrelsen i Uppsala län vill härmed bjuda in dig/din organisation till ett startmöte för seminarieövning ZORRO 2016 som genomförs den 2 juni 2016.

Målet med startmötet är att inbjuda aktörer efter mötet har tillräckligt med information om övningen för att kunna ta ställning till egen aktörs eventuella fortsatta deltagande. *Se övningsbeskrivning.*

Övning ZORRO är den tredje i serien av övningar under våren 2016 i syfte att utveckla länets krishanteringsförmågor vars resultat slutligen ska implementeras i de "Regionala riktlinjerna för samverkan och kommunikation i Uppsala län".

Syftet med övning ZORRO är att utveckla befintliga rutiner för omvärldsbevakning, analys och upprättande av lägesbilder för sociala risker och social oro.

Övningen är en tvärssektoriell övning och ska bidra till att utveckla aktörernas perspektivförståelse och helhetssyn.

Målgruppen för övningen är aktörer i Uppsala län, vilka har en central roll i omvärldsbevakningen av sociala risker och har en roll i att identifiera, förebygga eller hantera sociala risker och social oro.

Datum för startmöte: Tisdagen den 15 mars 2016
Tid: Kl. 09:00–12:00
Plats: Länsstyrelsen i Uppsala, Oden.

Svar på deltagande: anmäls senast 2016-02-25 till Pia Persson, 010-22 33 329 pia.persson@lansstyrelsen.se. På startmötet bjuds det på fika från 8.45, anmäl ev. kostavvikelser.

Välkomna!

Natalie Grimsby Torpman
Projektledare och övningsledare

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Datum
2016-02-10

Diarienummer
455-903-2016

Sändlista:

Uppsala kommun
Enköping kommun
Knivsta kommun
Heby kommun
Håbo kommun
Östhammars kommun
Älvkarleby kommun
Tierps kommun
Polismyndigheten Region Mitt
Säkerhetspolisen (SÄPO)
Uppsala läns landsting
Kollektivtrafikförvaltningen (UL)
Försvarsmakten, MR M
Svenska kyrkan, Uppsala stift
Röda korset, Uppsala Röda korskrets
Uppsala Universitet
Sveriges lantbruksuniversitet (SLU)
Uppsala brandförvar
Gästrike Räddningstjänstförbund
Räddningstjänsten Sala-Heby

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Övningsbeskrivning

Datum
2016-02-10

Diarienummer
455-903-2016

Övningsbeskrivning, Övning ZORRO

Bakgrund

I februari 2015 genomfördes en scenarioanalys. Då framkom ett antal brister i hur länets aktörer samverkar kring hanteringen av social oro. Det saknas en tydlig struktur för omvärldsbevakning, hur olika händelser som kan vara tidigt tecken på social oro, inkluderas i en helhet och bidrar till en gemensam lägesbild. En korrekt gemensam lägesuppfattning i ett tidigt skede är viktigt för att snabbt kunna samordna resurser och stävja uppblussande konflikter. En utmaning är att olika verksamhetsområden, med olika språkbruk och perspektiv behöver arbeta nära tillsammans i ett förebyggande skede för att samverkan ska fungera under en händelse (perspektivförståelse). Samtidigt finns det ett fortsatt behov av ökad kunskap och kännedom om sin och andras roll och ansvar (helhetssyn) i arbetet med sociala risker och social oro.

Sedan scenarioanalysen genomfördes i februari 2015 har vissa åtgärder vidtagits, bland annat har implementering av checklisten från Handboken för samverkan mot social oro påbörjats i C-Sam, för tidig varning. Rutinerna kring detta behöver utvecklas.

De identifierade bristerna kring roller och ansvar, och i upprättandet av samlade lägesbilder är dock inte specifika för social oro. Det är även generella brister som framkommit i det nationella projektet samverkan och ledning och i den behovs analys som C-Sam genomförde 2014.

Övergripande syfte

Syftet med övning ZORRO är att utveckla befintliga rutiner för omvärldsbevakning, analys och upprättande av lägesbilder för sociala risker och social oro. Övningen är en tvärspektoriell övning och ska bidra till att utveckla aktörernas perspektivförståelse och helhetssyn.

Övade förmågor

- Tvärspektoriell samverkan.
- Samverkan om samlad lägesuppfattning.
- Utbyte och förmedling av omvärldsbevakning och underrättelseinformation.
- Kommunikation med medier och allmänhet samt informationssamordning.

Övergripande övningsmål

- Deltagande aktörer känner till sin egen och andras ansvar och roll i att identifiera, förebygga och hantera social oro.
- Deltagande aktörer har förmåga till omvärldsbevakning och att identifiera tidiga tecken på sociala risker och social oro.
- Deltagande aktörer har förmåga att upprätta, analysera och delge aktivitetsspecifik lägesbildsinformation för sociala risker och social oro.
- Eventuella behov av åtgärder för att utveckla befintliga rutiner är identifierade och listade.

Målgrupp

Länsstyrelsen: TiB, krisberedskap, social hållbarhet, kommunikation

Kommun: Beredskapssamordnare, TiB, beslutsfattare, socialt förebyggande samordnare, kommunikatör, räddningstjänst

Polis: Lokalpolischef, Kommun-polis, VB, kommunikatör

Landsting ink kollektivtrafikförvaltning: TiB, beslutsfattare, beredskapshandläggare

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Övningsbeskrivning

Datum
2016-02-10

Diarienummer
455-903-2016

Övriga inom C-Sam som ingår i C-Sam och kan bli involverade vid social oro.

Övningsform

Seminarieövning

Genomförande

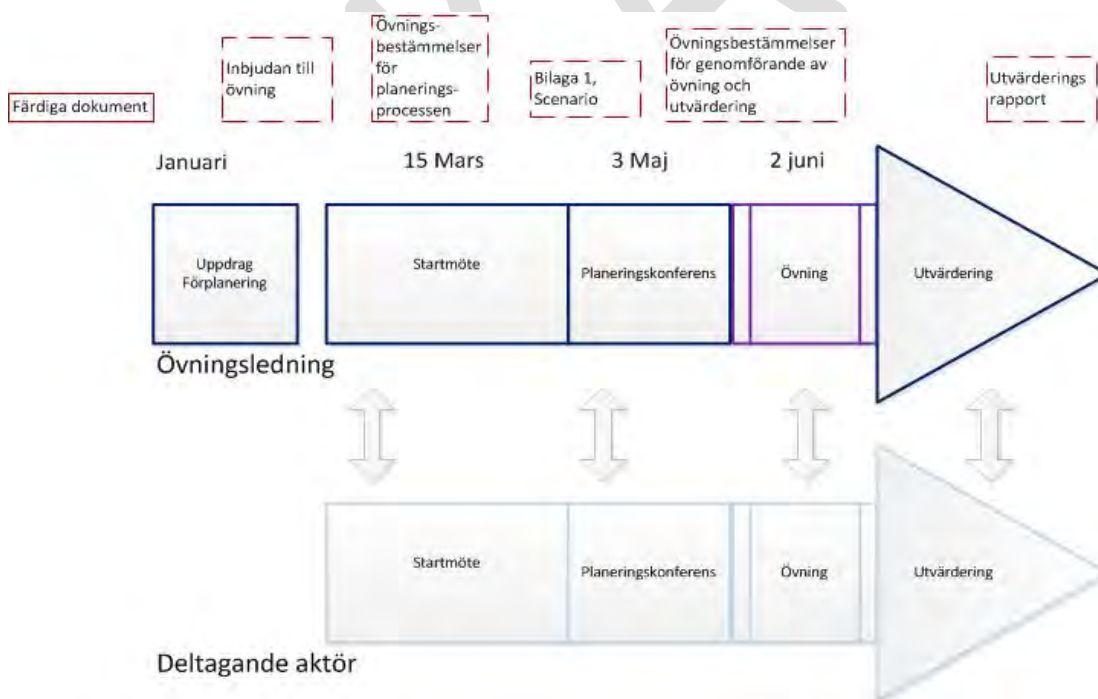
Övning ZORRO genomförs 2 juni 2016, under 4 timmar. För att varje aktör ska få ut det mesta möjliga från övningen, förväntas samtliga övande aktörer finnas med under hela planeringsprocessen genom att delta aktivt på inplanerade planeringsträffar. Se planeringsprocessen nedan.

Planeringsprocess

Startmöte och planeringskonferens 1: Övningsledningen presenterar övningens syfte och mål och aktörer bekräftar sitt deltagande och vad de önskar få ut av övningen. Beslut om vilka delar av respektive organisation som ska öva. Presentation av mål och syfte för avdömning. Arbete med övningsbestämmelser och vilka ramfaktorer som ska gälla för scenariot.

Planeringskonferens 2: Övningsledningen presenterar arbetsläget och lyfter frågor för avdömning. Genomgång av scenario och övningsfrågor. Samverkanfrågor reds ut. Övnings- och utvärderingsbestämmelser fastställs.

Övningsledningen kommer hålla i respektive träff. Mer information och underlag kommer att skickas ut inför varje tillfälle.

Övningsbeskrivning

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄNDatum
2016-02-10Diarienummer
455-903-2016**Utvärdering**

Utvärdering kommer ske på plats genom diskussion och genom utskick av enkät efter övningens genomförande. Det som ska utvärderas är om målen med övningen har uppnåtts samt hur formen för dagen uppfyllde mål och syfte. Resultatet av utvärderingen kommer sammanställas i en utvärderingsrapport, som delges samtliga deltagande organisation. Identifierade förbättringsbehov kommer omhändertas inom C-Sam.

Tidsplan

När?	Vad?	Var?	Deltagare
2016-03-15, 09:00-12.00	Startmöte och Planeringskonferens 1	Länsstyrelsen, Oden	Deltagande aktörer
2016-03-17, 13.00-16.00	Utbildning Regional Lägesbild	Länsstyrelsens ledningsplats, Hugin	Deltagande aktörer
2016-04-19, 09.00-12.00	Länsgrupps sociala risker, tema analys och lägesbild	Länsstyrelsen, Valhall	Länsgrupp sociala risker, samverkansgrupp kommun-polis
2016-05-03, 09.00-15.00	Planeringskonferens 2	Länsstyrelsen, Oden	Deltagande aktörer (LÖL)
2016-05-27, 09.00-15.00	Arbetsgrupp LEH- möte, tema analys	Länsstyrelsen, Oden	Arbetsgrupp LEH
2016-06-02, 09.00-14.00	Genomförande av övning ZORRO	XX	Deltagande aktörer
XXXX-XX	Erfarenhetsåterföring	XX	C-Sam ledningsgrupp, AG LEH och Social oro

Kontaktperson

Projektledare och övningsledare: Natalie Grimsby Torpman

Övningsledning/arbetsgrupp: Personal från länsstyrelsen och eventuellt övriga representanter.

Referensgrupp: Intern arbetsgrupp för sociala risker samt länsgruppen för sociala risker och social oro

Expression of Interest

in the Research Project - INnovations in Co-creating IncLusive Urban Developments.

(INCLUDE)

ERA-NET Cofund Smart Urban Futures

This letter is to confirm that *Tryggare Uppsala län* has an interest in cooperation with the INCLUDE project and their research proposal. We welcome the integrative and living lab oriented research agenda and we will be happy to contribute to the project by participating in meetings and seminars that are of our interest as well as other activities that are taking place in the Uppsala region.

Tryggare Uppsala län also confirms not to be in conflict of interest with regard to this project proposal.

Date: 15/03/2016

Signature:

Name:	Tryggare Uppsala län
Name of the person responsible:	Paula Grinde
Organization:	Tryggare Uppsala län/Länsstyrelsen
Address:	Bäverns grand 17 75186 UPPSALA/SWEDEN
Phone:	070-3196099
Web site:	www.tryggareuppsalalan.se
Email:	paula.grinde@lansstyrelsen.se

ERA-NET Cofund Smart Urban Futures

Joint Call for Proposals

Pre-Proposal: Consortium, General and Financial Information

1. Project Overview

Project Short Title/Acronym: INCLUDE						
Project Full Title: INnovations in Co-creating Inclusive Urban DEvelopments						
Project Coordinator/Main Applicant:						
Topics: (tick the relevant topic(s)) ☐ Topic 1. Concepts and strategies for smart urban transformation, growth and shrinkage ☒ Topic 2. New dynamics of public services ☒ Topic 3. Inclusive, vibrant and accessible urban communities						
Keyword 1: Co-creative collaborative urban planning Keyword 2: Social Media Geographic Information Keyword 3: Urban Inclusion						
Overall project type: (mark the relevant category/categories with X [for weaker dominance] or XX [for higher dominance] – cf. chapter 4, Annex B and table 1 of the call text)						
<table border="1" style="margin: auto; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="padding: 5px;">XX</td> <td style="padding: 5px;">XX</td> <td style="padding: 5px;"></td> </tr> </table>		XX	XX			
XX	XX					
Strategic research		Applied research				
		Innovation and implementation				
Total Project Costs in EUR:		Requested funds in EUR:				
Duration of the Project in months (max. 36):	36	Expected start:	[03.2017]			
Total Effort in Person Months:	193	Expected end: (MM.YYYY)	[03.2020]			

2. Abstract

The INCLUDE project addresses new ways of integrating different digital and open sources, with the creation and development of methods and application with the goal of facilitating integrative, participatory and *smart* urban planning. Using living labs as venues for our strategies to increase participatory planning, INCLUDE will comprise Smart Urban living labs in four very different cities - Belfast (UK), Cagliari (Italy), Enschede (Netherlands) and Uppsala (Sweden). A key aim is to help marginalized groups in each of the living labs to get tools for integrating them and their needs in the urban planning. However since both marginalized groups and their outsidership vary between areas, tools that are sensitive to specific needs will have to be developed in close cooperation with stakeholders in each area. Experiences from initial developments of tools and methods for creating and sharing information as well as practical experiences from living lab designs and engagements will be shared and used to improve means for integration. It is the ambition of the program that tools for the empowerment of participatory planning will be available and effective also after the project.

3. Project Consortium

	Organisation	Type of organisation ¹	Country / Funding agency ²	Contact Person (first name and family name)
Project Coordinator/Main Applicant	Uppsala University (UU)	RO	FORMAS	John Östh
Project Partner 2 ³	University of Twente (UT)	RO	NWO	Karst Geurs
Project Partner 3	University of Bologna (UNIBO)	RO	MIUR	Aura Reggiani
Project Partner 4	University of Cagliari (UNICA)	RO	MIUR	Michele Campagna
Project Partner 5	Queens University Belfast (QUB)	RO	ESRC	Ruth McAreavey

4. Quality of Work, Project Objectives and Targets

¹ Type of organisations: SE = small enterprise; ME = medium-sized enterprise; LE = large enterprise; RO = research organisation, OTH = other type of organization. With regard to the size of companies, the current definitions of SMEs given in the EU competition law are applied (definition of small and medium-sized enterprises and of independent businesses in accordance with recommendation 2003/361/EC of the Commission dated 6 May 2003, [ABI. L 124 of 20.5.2003, pp. 36-41]; cf. http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/files/sme_definition/sme_user_guide_en.pdf).

² Consortium partners from Belgium, Finland and Sweden must name their respective funding agency/agencies.

³ "Project Partner" in this table means a Co-Applicant or a Co-operation Partner (see chapter 4 of the call text).

4.1 Project objectives and targets

INCLUDE addresses new ways of active participation and co-creation and the optimal use of open data to help address urban challenges and bridge the implementation gap. The project concerns the development and application of novel approaches for exploiting ICT technologies, and specifically social media platforms, and other open data sources, in order to collect directly and indirectly information about needs, preferences and perceptions of citizens of public services. The main objective of this project is to examine the effectiveness of ICT-based tools and available open data resources to promote participation in urban planning and smart governance and to help create inclusive and accessible urban communities. Results may be used to deal with issues such as urban segregation and uneven and unequal access to services, while fostering the delivery of more cost-effective new policies and tools oriented to citizens' needs. Our approach consists of three stages. **The first stage** is the development of an **integrated data management platform** that will enable us to provide a better understanding of the multidimensional dynamics of a city and of individual mobility patterns, as well as of services and transport networks in metropolitan regions. An approach based upon recent geospatial science innovations, namely open data, official information from Spatial Data Infrastructures (SDI), Volunteered Geographic Information (VGI) (Goodchild, 2007), Social Media Geographic Information (SMGI) (Campagna, 2014), and mobile phone data is proposed. By combining different data sources, we are able to examine the degree to which social media and other open data sources can be used to explain segregation and inclusion processes, as penetration rates of these data sources among potentially segregated or excluded population groups differ substantially. In **the second stage**, using the data from the data management platform, **collaborative planning platforms and urban inclusion models** are developed. Firstly, a VGI/SMGI based collaborative/participatory plan-making tool to design urban planning solutions shared among stakeholders and local community actors is used. The approach proposes the use of a collaborative plan-making tool in order to foster the participation of involved stakeholders and local-community actors for conceiving a shared idea of future sustainable mobility initiatives. The tool will be developed to enable the interactive and participatory design of plan solutions on a geographic space, evaluating real-time the potential impacts of urban plans and public services. The novel ICT and geospatial solutions may enable fast analyses and responses to the real requirements of local communities, fostering the identification of suitable planning solutions to involved stakeholders. Secondly, mobile phone analytical and visualisation tools are developed for Sweden. Thirdly, a platform for community-based mobility services will be developed and applied in the Enschede Smart Urban Living Lab. Fourthly, agent-based simulation models will be developed. Such models, which allow simulating the interaction of diverse agents in space, can be calibrated on the abovementioned social media GIS data, and will permit the *ex-ante* evaluation of possible planned interventions. **The third stage** involves the testing of the platforms and models in **Smart Urban Living Labs** bringing together the expertise from industry, government (local and regional authorities), third sector organisations and of the project team. Living labs will be developed in four medium-sized cities (150 to 350 thousand inhabitants) in Europe: Enschede (NL), Cagliari (IT), Uppsala (S) and Belfast (UK). The living labs will be designed not only to integrate the results from the various disciplines, but also to connect them together to form cycles of learning and feedback. The Enschede Urban Living Lab focuses on the developing and testing of an ICT-based platform for mobility services. The community-driven platform brings together the demand and supply for specific mobility services at specific locations and times of the day. The Enschede living lab focuses on low-income neighbourhoods and the specific mobility and accessibility needs of low-income population groups, such as access to health services. The living lab will examine the efficiency of community-based mobility services, building on the multimodal and real-time mobility platform Beamrz currently in operation in the Eindhoven region (Beamrz, 2016). The

Urban Living Lab led by the University of Cagliari concerns the ‘metropolitan city’ of Cagliari, in Sardinia. The lab may play a major role in the investigation of access to public services exploiting the inherent differences existing among the urban areas. Most of the municipalities show differences in the history, economy, demographics, social capital, infrastructures, as well as, in the availability and access to services. The aim is to develop an integrated framework supporting the metro area governance, fostering the community’s interaction and engagement, while suggesting potential sustainable development solutions to the local authorities to deal with the metropolitan area’s issues arising from the notable differences in demography, cultural background, as well as, economic and social conditions. In conjunction with local and regional government and third sector partners, an Urban Living Lab will be established in the Belfast Metropolitan area. With an overall population of 333,000 and expanded local government responsibilities from 2015, the City Council has extended duties of social, physical and economic regeneration including community planning. This ULL will analyse the potential for community planning to contribute to social cohesion and inclusion. More recent shifts in demography, including immigration have increased ethnic diversity and this has created both challenges and opportunities alike, giving rise to ghettos and enclaves in the city. Particular attention will be paid to public space; access to the ‘city’ (physical and social) and processes of civic engagement. This is a two-stage process; the first involving agencies such as the Northern Ireland Council for Ethnic Minorities to engage with a representation of citizens, but targeting diverse and often ‘difficult-to-reach’ social groups; and the second will include those participants along with city and regional planners. Multiple events may be held in both stages. In the Uppsala Living Lab, a three step participatory urban planning approach will be conducted. In the first step, a combined survey and conjoint analysis (Green and Srinivasan; 1978) will be conducted where residents and visitors in different areas of the city will be asked to grade imageries of urban environments with a specific focus on perceptions about safety and inclusion, with the intention of collecting a representative population’s view on how planning can be made more participatory. Specific efforts will be made to include respondents belonging to subgroups or coming from areas that normally are underrepresented. In the second step, findings from analyses will be brought to local planners’ and stakeholders’ attention with the intention of locating areas and planning orientations that would cultivate an integrative urban space. In the third step planners and stakeholders response is being brought back to the residents and visitors. If successful, the Uppsala Living Lab will be tested internationally. A specific work package in our application is devoted to the evaluation and comparison of living labs. Successful tools, data solutions or practical means for participatory planning will be tested also in other areas with the hope of creating a platform and toolbox for how integrative smart planning can be a natural part of any planning procedure.

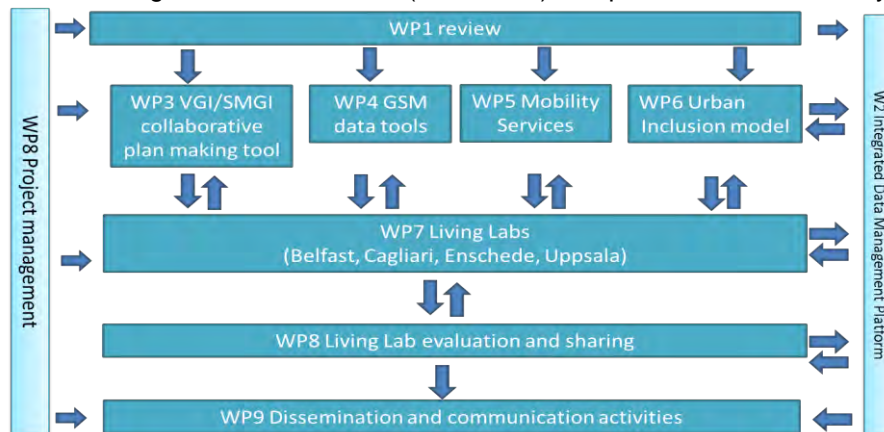
4.2 Overall project type

In this proposal, we aim for a combination of innovative and applied research where we develop a collaborative plan-making tool based on Volunteered Geographic Information (VGI), Social Media Geographic Information (SMGI) and mobile phone data. We develop a Smart Cities Living Lab approach with academic partners, local government, third sector organisations and industry. Local authorities and residents are co-creators of the innovation process from the early stages in the project, including the design, testing and implementation of experiments and the development of data analysis and visualisation tools and simulation models. This allows a reciprocal knowledge transfer and development of knowledge, instruments and tools which are useful for the stakeholders in their current practice, and can be easily implemented by the users when project ends.

5. Key activities

The key activities are allocated to 9 work packages (WP) in which project partners, postdocs and PhD students collaborate and joint dissemination and communications activities. The subprojects are described below, indicating the WP coordinator (underlined) and planned deliverables by month (M):

- **WP1 Systematic review of the state of the art.** Partners involved: ALL (M1-3). This WP will involve a review of literature on the measurement of the concepts of inclusive, vibrant and accessibility, equity and inclusion (e.g., Geurs et al., 2016), participatory planning, etc.
- **WP2 Integrated database management platform.** Partners involved: ALL (UU) (M1-36). An integrated database management system needs to be developed and used during the entire project to archive, filter, analyse and correlate the different big data sources used in the project. This WP will deal with data contextualization and fusion issues as datasets collected by different agencies/companies /institutions and via different devices and platforms.
- **WP3 Collaborative participatory planning tool** Partners involved: UniCA, Unibo + stakeholders, (M13-30). In order to experiment inclusive and participatory forms of planning process in urban governance, web-based platform combining geospatial technology with an intuitive user interface will be tested. They are intended to enable teams of stakeholders to create and share concepts, to design collaboratively through sketch planning, and to get quantitative impact assessment measures through dynamic dashboards. Advanced simulation and data processing tools for systems-oriented spatial analysis and decision support will be applied, testing a technology framework for novel collaborative Planning Support Systems and employed in the living labs.
- **WP4 Mobile phone data analytical and visualisation tools.** Partners involved: UU + stakeholders. In this WP, trips observed in GSM data for Sweden will be fused with national travel survey and public census data to link characteristics of travellers trip purpose and mode choice with the trips. By combining living lab data and diurnal mobile phone mobility with data from public Swedish registers describing socio-economics, housing situation, labour market and observed commuting flows at different scales, local and regional mobility patterns can also be understood from a socio-economic perspective. Integrating knowledge about mobility and statistics describing socio-economic composition of neighbourhoods may lessen segregation and spatial-temporal isolation.

- **WP5 Community-based mobility services.** In this WP, a platform for real-time and multimodal community-based mobility services (including ride sharing) will be developed, building on the Beamr platform in the Netherlands. Partners involved: UT + stakeholders
- **WP6 Agent-based urban inclusion models.** Partners involved: UniBo (M12-36). In this WP, microsimulation models using heterogeneous agents interacting in space will be developed. Exploiting in particular the GIS and social media database developed in WP2 for calibration, scenarios will be developed to mimic the set-up of the four cities involved in WP7, and by simulating how potential/proposed public policies or infrastructure interventions can modify the patterns of urban mobility or of social segregation.
- **WP7 Smart Urban Living Labs.** Partners involved: ALL+ stakeholders_(M12-36). INCLUDE will comprise Smart Urban living labs in four cities - Belfast (UK), Cagliari (Italy), Enschede (Netherlands) and Uppsala (Sweden) - in which the expertise from industry, government (local and regional authorities), third sector organisations and of the project team is involved. The research is by its design open for surprises and learning that originates from the users involved, including local authorities, SME.
- **WP8 – Living Lab evaluation and sharing.** Partners involved: ALL + stakeholders (M18-36). In this WP, sharing and cross-national and cross-disciplinary developments of living labs will take place. Through visitations and virtual meetings, experiences and comparative and collaborative experiments in several of the living labs are envisaged.
- **WP9 – Dissemination activities.** Partners involved: All + stakeholders (M12-36). This WP covers the preparation and presentation of project material at various relevant conferences and workshops, including international and national academic conferences. A project website will be managed by UU to reach out to all types of potential beneficiaries. Also special sessions at international conferences such as ERSA, hEART and NECTAR will be considered. At the end of the project (M35), a closing conference will be organised. The audience for this conference will be local and regional governments, transport operators, model developers and academics. The results and experiences will be published in in WP reports and suitable professional and academic journals. All partners will be responsible in this particular task.

6. Added value of European trans-national co-operation

This proposal has a high added value in terms of European trans-national co-operation. Firstly, this preproposal has been developed within an already established network of European transport researchers, within the Network of European Communication and Transport Activities Research (NECTAR- see www.nectar-eu.eu). Consortium partners and members of the advisory board include the current and next NECTAR President (2014-), cluster Chairs and general members. The work in this proposal will strengthen the international collaboration between consortium partners. We will also seek knowledge exchange with ongoing EU funded projects, such as the Empower project (H2020 MG-5.1-2014) in which UT is participating. Secondly, the proposal includes joint data analysis, development of tools and instruments real work testing in (two) metropolitan areas, involving end users (local stakeholders, travellers and operators), industries and project partners. The PhD students and project partners from the four different countries conduct joint work and produce joint outputs in the different subprojects. Thirdly, national consortium leaders have allocated budget (travel costs) in their projects for exchange of researchers. To strengthen the international collaboration, conduct joint data collection and methodology development, researchers will spend a number of months at the organisations of one or two consortium partners.

7. Relevance – Contribution of the project to the goals of the call

In the table the relationships between call objectives (left) and project contributions (right) are described in short.

Call topic: New dynamics of public services	
<p><i>“With new methods, tools and activities, what society needs from public services should be identified and a continuous dialogue and a process of co-creation should be developed in order to react to challenges....“Identify the potential of using ‘open data’ for linking new public and private services to cities and citizens.”</i></p>	<p>Our Contribution: The development and application of a collaborative plan-making tool, based on active and passive geographic information systems and mobile phone data to investigate people’s needs and inform needs for public services. The use of active and passive geographic information system (VGI and SMGI) is based upon freely accessible data and allows the identification of common needs, behaviours and preferences of end-users in near real-time.</p>
Call topic: Inclusive, vibrant and accessible urban communities	
<p><i>“How to successfully use urban living labs - including cities, citizens, companies and research - as combined research, learning and demonstration platforms for new ideas and solutions to support the creation of inclusive and vibrant communities...Develop new applications by integrating technologies, products or services such as ICT-based services into everyday situations, which facilitate community interaction and engagement such as educational programmes targeting excluded communities or apps which offer support in engagement with local government... Develop new business models to support vibrant and accessible urban communities...Develop new technologies to offer new forms of community self-organisation and promote cohesion and political participation... Offer insights into the scale and nature of urban exclusion and the challenges facing different communities and develop transdisciplinary proposals to address these challenges.”</i></p>	<p>Our contribution: We develop a comprehensive, co-creative participatory platform and employ it in four different Smart Urban Living Labs (Uppsala, Cagliari, Belfast and Enschede). All Living Labs deals directly with questions of stimulating inclusion and participation. Integration of new ICT technologies and mobile phone data with knowledge about mobility and statistics describing socio-economic composition of neighbourhoods can help to develop urban plans that lessen segregation and spatial-temporal isolation. The development of self-organized citizen driven mobility services in Enschede. Development user driven mobility platforms and application in high and low income areas. Develop and applications of agent-based models to model urban inclusion and mobility.</p>

8. Impact of the project

This project would enable us to firstly test and explore the feasibility, opportunities and challenges in sharing and integrating various different datasets in a real, practical, unified platform that serve the stakeholders' interest. Secondly, it helps to understand the potential of smart data in influencing individual activity-travel patterns. Thirdly, it facilitates the knowledge exchange between partners involves and also the stakeholders in three different countries, in terms of the use and the management of the smart data, big data.

The results of the project will thus be of high value to local governments, transport operators and finally the transport users. Transport operators, authorities and stakeholders in both regions have already, in letters of support, stated their interest and willingness to collaborate in the project give access to data and/or co-fund the project. These stakeholders are co-creator of the innovation process from the early stages in the project, including the design, testing and implementation of experiments and the development of data analysis and visualisation tools and simulation models.

The knowledge and tools developed in the project are also of value for governments, operators and stakeholders in other metropolitan regions in Europe. Social media and mobile phone smartphone data can be data source throughout Europe. We will disseminate our knowledge though international workshops, special sessions of conferences and a final closing conference. It is our intention that tools and strategies created in the project's living labs shall be able not only to continue to live on after the end of the project but also spread to other urban areas.

9. Project consortium, multi-actor and trans-disciplinary collaboration, co-creation

The project consortium will enable a strong level cross fertilization between interdisciplinary research fields, with different analytical perspectives (computer science, transport planning, population geography, economic geography, etc.), and tools developed by project partners from different academic fields are applied in the different metropolitan regions. A stakeholder advisory board is set up to reflect the multi-actor collaboration within the project. The project consortium comprises: From Sweden, **John Östh**, associate professor at the department of Social and Economic Geography, Uppsala University. His research is oriented towards development of new GIS-related software and methods, as well as micro-data analyses in population and economic geography. He contributes to the project by quantitative geographic analysis, mobile phone data and design of the Uppsala Living-lab. (see www.kultgeog.uu.se/kontakt/personal/John_Osth/). He has an h index of 11 on Google Scholar. **Postdoc**, a postdoc will be employed in the project (Living Lab oriented). The Netherlands project team comprises: **Karst Geurs** is full professor of Transport Planning at the UT Centre for Transport Studies (CTS). He manages the UT contribution to the project. He contributes with experience with accessibility analysis and modelling, smartphone-based data collections, travel behaviour analysis and modelling and transport policy evaluation. He is the current president of NECTAR (see <http://www.utwente.nl/ctw/vvr/People/geurs/>). He has an h index of 16 (Google Scholar). **Djoerd Hiemstra** is associate professor at the data group, Faculty of Electrical Engineering, Mathematics and Computer Science. His research interests include formal models of information retrieval, peer-to-peer and federated search, and statistical natural language processing. He has a h index of 33 (Google Scholar). **Maurice van Keulen** is associate professor Data Management Technology at the Centre for Telematics and Information Technology (CTIT), University of Twente. Main research topics are probabilistic databases, data quality, information extraction, web harvesting, data integration, and data cleaning. Maurice has an h index of 15 (Google Scholar). The Enschede Urban Living Lab will involve Enschede Municipality Beamrz, an SME developing mobility services in the Netherlands. **Aura Reggiani**, Full Professor of Economic Policy at the University of Bologna (Italy) and contributes with knowledge on spatial and transport economics and modelling and resilience/vulnerability analysis (see <http://www.unibo.it/faculty/aura.reggiani>). She has an h index of 12 with 71 journal papers included in Scopus. **Roberto Patuelli**, Associate Professor of Economic Policy at the University of Bologna (Italy). He contributes to the project with regard to agent-based modelling and spatial statistics. He has already been involved in studying social capital formation dynamics in simulations models within two projects funded by the Italian Ministry of Education, University and Research, and by the University of Bologna. He has an h index of 14 (Google Scholar). **Ruth McAreavey** is a Lecturer in Spatial Planning at Queen's University Belfast and contributes expertise on collaborative and participatory planning; migration and ethnicity and on equality and social inclusion. She has an h index of 7 (Google Scholar). **Ian Shuttleworth** is a Senior Lecturer in Geography also at Queen's University Belfast. Ian's research interests include census analysis, labour markets, and spatial mobility from local to international scales. Ian has an h index of 16. **Michele Campagna** is Associate Professor of Spatial Planning at the Dipartimento di Ingegneria Civile e Architettura of the University of Cagliari. His research interests are related to ERC Panel SH3 and deal with Spatial Planning and Geodesign, the Scientific Method in Planning, Metaplanning, Strategic Environmental Assessment, and the use of Spatial Information Technology in Planning, and Planning Support Systems (PSS). His recent research results concerns the socio-economic impacts of Spatial Data Infrastructures (SDI), the use of Social Media Geographic Information (SMGI) in spatial planning, metaplanning, 1st and 2nd generation PSS, and Geodesign. He is scientific coordinator of the UrbanGIS lab. He authored over 80 publications with an h index of 7 (Google Scholar). Several **stakeholders** are participating in the project. Stakeholders' agreements are listed separately together with letters of support.

10. Approximate Projected Costs

Organisation	Country / Funding agency ⁴	Project type of partner contribution ⁵	Costs (kEUR; including overhead costs according to the applicable funding agency's rules)						Cost share per partner (in %)	Partner contribution in EUR	Requested funding in EUR	Funding rate requested (in %)
			Personnel	R&D infrastructure use	Costs of materials	Third-party costs	Travel costs	Total				
[Project Coordinator/ Main Applicant:]	FORMAS	A	418	16	18.5	32	12	496.5		496.5	100%	
Project Partner 2: UT	NWO	A	228			45	10	283				
[Project Partner 3:] UniBo	MIUR	A	104				10	114	34.2	79.8	70%	
[Project Partner 4:] UniCA	MIUR	A	141.5		1.5	15	12	170	51	119	70	
[Project Partner 5:] QUB	ESRC	A	263.1		4.2		11	278.3		222.7	80	
TOTAL												

⁴ Consortium partners from Belgium, Finland and Sweden must name their respective funding agency/agencies.

⁵ I: Innovation / implementation; A: Applied research; S: Strategic research; I-A: Innovation / implementation and applied research; I-A-S: Innovation / implementation, applied and strategic research; I-S: Innovation / implementation and strategic research

11. References

Bie, J., Bijlsma, M., Broll, G., Cao, H., Hjalmarsson, A., Hodgson, F., Holleis, P., Van Houten, Y., Jacobs, K., Koolwaaij, J., 2012. Move Better with tripzoom. International Journal On Advances in Life Science 4 (3&4), 125-135.

Beamrz, 2016, website: <http://www.beamrz.com/en/>

CBS, 2015. Armoede en sociale uitsluiting [Poverty and social exclusion]. Statistics Netherlands, The Hague.

Empower, 2016, project website: <http://empowerproject.eu/>

Geurs, K.T., Patuelli, R., Dentinho, T., 2016. Accessibility, Equity and Efficiency. Challenges for transport and public services. Edward Elgar, Northampton (USA).

Green, E. P. & Srinivasan, V., (1978), Conjoint Analysis in Consumer Research: Issues and Outlook, Journal of Consumer Research, Vol. 5, No. 2, pp. 103-123

Länsgruppen mot Våld i nära relationer (L-VNR)

”Länsstyrelsen har inom ramen för gällande jämställdhetspolitik tre uppdrag som syftar till att uppnå det fjärde jämställdhetspolitiska målet – att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Inom ramen för dessa samverkar Länsstyrelsen i Uppsala län med *Tryggare Uppsala län* och erbjuder tillsammans en mötesplats för att stärka det lokala arbetet i länet, vilket också ligger i linje med *Tryggare Uppsala läns* övergripande målsättning gällande brottsdrabbade.” (Utkast VP 2016, s. 17-18)

Länsstyrelsens uppdrag inom ramen för det fjärde jämsställhetspolitiska målet – Att mäns våld mot kvinnor ska upphöra

- Stödja samordningen i länet
- Bistå med kompetens- och metodstöd
- Fördela medel till insatser som syftar till att motverka hedersrelaterat våld och förtryck

Länsgruppen mot Våld i nära relationer (L-VNR)

Delmål 2016:

- Att erbjuda minst två stormöten under året för att skapa förutsättningar för ett erfarenhetsutbyte mellan aktörerna i nätverket samt skapa ett forum för kunskapsspridning. Deltagarna kommer att få ta del av omvärldsbevakning och få möjlighet att tillsammans diskutera hur arbetet mot våld kan vidareutvecklas och stärkas. Nätverksträffarna ska sammanfattningsvis syfta till att överbrygga arbetet mellan de aktörer som är representerade i nätverket.
- Att erbjuda minst två mindre möten under året med särskilt fokus på våldsförebyggande arbete. Detta för att särskilt samla de aktörer som i sin profession jobbar preventivt eller har för ambition att börja.
- Att erbjuda minst två mindre möten under året med särskilt fokus på insatser som erbjuds till våldsutsatta samt våldsutövare. Detta för att särskilt samla de aktörer som i sin profession träffar personer som utsatts för eller utövat våld.

UTBILDNINGSKVÄLLAR 3 & 4 MAJ

OM POJKAR, INTEGRATION & FOTBOLL

**Länsstyrelsen Uppsala län och TRIS– tjejers rätt i
samhället bjuder in till utbildningskvällar om pojkar,
integration och fotboll**

Målgrupp: Tränare, ledare och styrelsemedlemmar inom fotbollsföreningar i Uppsala län

När: 3 eller 4 maj 2016 (samma innehåll båda kvällarna)

Tid: 18:00 - 21:00

Var: Park Inn by Radisson Uppsala, Storgatan 30

UTBILDNINGSKVÄLLAR 3 & 4 MAJ

OM POJKAR, INTEGRATION & FOTBOLL

Länsstyrelsen Uppsala län och TRIS– tjejers rätt i samhället bjuder in till utbildningskvällar om pojkar, integration och fotboll

Målgrupp: Tränare, ledare och styrelsemedlemmar inom fotbollsföreningar i Uppsala län

När: 3 eller 4 maj 2016 (samma innehåll båda kvällarna)

Tid: 18:00 - 21:00

Var: Park Inn by Radisson Uppsala, Storgatan 30

PROGRAMPUNKTER

- Inledning med filmvisning av TRIS film "10 minuter av frihet– en film om vardagsheder"
- Middagsmingel
- Att motverka mäns våld mot kvinnor - Länsstyrelsen Uppsala län
- Vardagsheder utifrån pojkars roll - TRIS
- Värdegrundsarbete utifrån integration och jämställdhet - TRIS

Utbildningskvällarna är kostnadsfria och middag ingår!

[KLICKA HÄR FÖR ANMÄLAN 3 MAJ!](#)

[KLICKA HÄR FÖR ANMÄLAN 4 MAJ!](#)